

~~11.17.708~~
9567
ARHIBALD

□□

PORCII

IMPRESII DIN
TIMPUL INVAZIEI

NOTE DE OM NECĂJIT

~~Mo. 164 fii~~

12991/67
B316518

„POPORUL” S. A., BUCUREȘTI
1921

8 R.B. - 94 : 9 (R), 1916/1918
9 (R.B.) - 1916/1918
355.018 (R), 1916/1918

SIBLIOTECA GENERALA UNIVERSITARA
BUCURESTI
COTA 11479 254

787/5

B.C.U. Bucuresti

C20054644

Dela descălecarea regelui Carol și pînă la August 1916, România n'a făcut decît politică — mărunță, mizerabilă, trivială — politică de teșghetar. Tot ce avem; orice s'a creat; tot ce se vede pe suprafața țării, bun sau rău, e rezultat, direct sau mijlocit, al operațiunilor electorale. Magistratura, drumurile de fier, industria, sinodul, școala, armata — tot și toate sunt, produs siluit al operațiilor de partid, operații cu cari și-au umplut, exclusiv, activitatea oamenii pe cari, de pe vremuri, se rezemau drepturile, speranțele și aspirațiile neamului românesc. Stoian și Camburopol, în timpul din urmă; Petrică Sfetescu, de curînd; Oroveni, deunăzi; și Vină de Iapă ori Popa Tache, în trecut — au fost simbolul și trebuiau să figureze ca stemă pe pajura țării noastre. Și suntem siguri că Stoian sau Ilie Crăpatu, agenții de credință ai propinșadei de toate vopselele, tot își dedeau seama, la urma urmelor, de consecințele funeste ale sinistrei lor îndeletniciri; dar cei unși, n'au avut vreme, o secundă, în mijlocul vecinicului războiu electoral, să se gîndească la perspectiva amară ce pregăteau Romîniei.

Și pe cînd corifeii pămînteni se săcătuiau în lupte de tot momentul pentru ca subcomisarii să poarte emblema casei lor iar nu pe a celorlalți, streinii se infiltrau pe îndelete, aducînd cu dînșii moravuri hrăpărețe, tendințe otrăvitoare, ură pururea nestinsă și acea nebiruită dușmănie care avea să-i ducă cu flori înaintea vrăjmașului cuceritor.

Toată truda de cincizeci de ani a regelui Carol de a ne ține în orbita Puterilor Centrale, n'a reușit decît să ne dezarmeze pentru ceasul cel greu — pe cînd ostencala a lor noștri, cari au asudat o jumătate de secol ca să ne facă neoameni, a fost, din nefericire, încoronată de

succes. România mîndră, care, cu o mînă de curcani, a scuturat jugul turcesc, trebuia să îngenunche în fața vrăjmașului de vreme ce devenise țară de samsari, de paraziți și de iloți. Era, dar, neînlăturabil să se întîmple ceea ce s'a întîmplat — era fatal ca, la ziua cea mare, cînd rolul agenților electorali avea să înceteze, omnipotenții să dosească și să lase avutul și viața romînilor în mîna lui Tüelff von Tschaphe und Waldenbach.

Să socotim, prin urmare, evenimentul ca isvorit din însăși legea firească a lucrurilor; să ne ștergem lacrămile, căci bărbatului nu'i șade bine să plîngă — și, fără parapon dar și fără cruțare, să intrăm, dacă se poate chiar cu aparență de veselie, în calendarul faptelor.

DECLARAȚIA DE RĂȘBOIU

13 August 1916. Nu mai e nimic de... operat. Aproape două miliarde ale ministerului de rășboiu s'au mistuit pentru ca, peste o lună de zile, să se adreseze publicului acel apel desnădăjduit ca să-și facă pomană și să dăruiască obiele pentru soldați. Samsarii, deci, au intrat în vacanță — nu se mai cumpără, nu se mai vinde, și bursa permiselor de export s'a închis.

Privilegiații, giovinii de toate semințiile, s'au așezat, cu parale sau prin stăruința rubedeniilor, pe la părțile sedentare ale oștirea. Nepotul unui ministru șade la Paris, gras ca un rîmător, și, în urma intervenției diplomatice din București, nu e turburat nici pentru acuzația de asasinat ce 'i se aduce de către parchet.

Brînza a ajuns la cinci lei de kilogramul; lemnele de șleau, șaptezeci lei mia — și zahărul, nu se mai vinde nici cu preț de radium.

Gazetele de seară aduc vestea senzațională că, pentru a doua zi, la 10 ceasuri dimineața, e consiliu de Coroană. *Vîtorul* apare, ca nici odată, după amiaz, în ediție specială, ca să anunțe că s'a contramandat ora consiliului: se va ține la 5 după prînz — nu la 10 dimineața.

Nu crede nimeni în gravitatea momentului.

Ministrul sîrbesc, în secretele zeilor grație relațiilor sale cu corpul diplomatic, îmi afirmă că convocarea consiliului de Coroană este un marafet al lui Brătianu pentru a prelungi neutralitatea la infinit.

Czernin apare radios la restaurantul otelului Boulevard — iar von dem Busche angajează pariuri că România nu se va mișca.

14 August. Un popor de oameni asediază, încă de cu vreme, podul dela Cotroceni. Accesul palatului e strict oprit. Ziariștii sunt foarte preocupăți.

Publicul, agenții aceia speciali, e nerăbdător să vază pe Filipescu apărînd, fiindcă e convenit ca, în treacăt, «șeful» să facă un semn.

pentru rezultatul *pozitiv* al consiliului, și altul dacă rezultatul ar fi *negativ*.

Pe la 12, iese Carp, purpuriu la față. Se vede că susținuse luptă vijelioasă. Marghiloman, asudat și vinăt de congestie, vine pe urmă. Trec, apoi, în trăsură, Teodor Rosetti și cei cîți-va octogenari cari dau vigoare junimismului. Figura lor e mută de expresie, căci, oameni tari, nu se lasă copleșiți, ori cât de aprigă le ar fi furtuna lăuntrică.

Sosește Filipescu.

Face semnul.

Mulțimea isbucnește în urale.

S'a hotărît războiul — deci, primul pas, și cel mai greu, spre întruparea idealului național, s'a făcut.

Crăciun, a cărui vervă proptise sufletul publicului pînă aci, devine de o exuberanță de 'l socotești de pe acum prefect la Alba-Iulia.

Lumea, trăsniță la auzul vestei înfricoșate, se zăpăcește și umblă fără rost pe strade, discutînd, în grupuri.

În bodegă la Mircea fac chef cu șampanie tinerii cari au, a doua zi, să-și verse sîngele la etape sau prin biurourile ministerului de războiu.

Contrastul între veselia sgomotoasă a eroilor sedentari și tristețea covârșitoare a părinților cari au copiii concentrați la frontieră este așa de adînc, în cît spectacolul te sîșie.

Pentru după amiază suntem invitați, presa, la palatul poștelor, în cabinetul lui Verzea, ca să ne dea instrucții Duca, însărcinat, față cu gravitatea momentului, să reprezinte, ajutat de luminile unui reporter dela *Vitorul*, de căldura sufletească a lui Arghirescu, de pătrunderea lui Valoari, de patriotismul desinteresat al lui Gârboviceanu, și, mai târziu, de pe cîte 'mi s'au spus, de puritatea în sentimente naționale a lui Grossmann, — însărcinați de marele cartier general să reprezinte, să dreneze și la rigoare să sugrume cugetarea romînească spre deapurarea folosul neamului acestuia.

Ne-am înfățișat vre-o patruzeci, dintre cari două treimi israeliteni, și ni s'a spus, scurt și grav:

— Nici un cuvînt care să sguđuie unitatea națională. Ziarele vor eși toate într'o singură ediție, la ora pe care o va fixa Censura.

Și ni s'a adăogat, ca încheiere:

— Legea prevede pedepse grele, chiar împușcarea, pentru cine se abate dela dispozițiile luate de Marele Cartier.

Apoi, ca să sîrșească cu o notă mai puțin lugubră, capul Censurii a adăogat:

— Din momentul acesta s'a proclamat starea de asediu.

Vorbise vulgar, aproape trivial, ministrul. Lovit, probabil, de troahnă, îi curgea din nas niște vată murdară, pe care o tot împingea cu degetul, în mișutul cînd se aruncau sorții pentru cea mai înfricoșată partidă pe care avea s'o joace România; dar nu-i fac vină guvernului pentru alegerea-i nenerocită, fiindcă, dacă dedea lui Morțun misiunea

aceasta delicată, ar fi trebuit să-i puie și un secretar care să-i citească hîrțile, în cazul cînd i s'ar fi prezentat vreo petiție.

Cînd am plecat, grupurile, pe stradă, steteau mute—iar la Mircea, cheful devenise orgie.

Seara, în fund, la Căpitanu, în berărie, consiliu de stratioți: Mavrodi, așa zisul director al Teatrului Național; Vasile Boambă, comisarul; Arghirescu, dascăl la cinci-șase catedre; Ionescu-Brăila, cel care a fost deja în pușcărie—nu celălalt; comandantul jandarmilor pedestri; maiorul Slăniceanu și generalul Iliescu, șeful marelui stat major general, examinează planul de războiu, pe care secretarul lui Vintilă îl trage cu creta pe masă — pe cînd Arghirescu însemnează, cu alune prăjite, etapele și capetele de pod.

— Pornim din Turtucaia, explică Mavrodi, cu o competență care pune în umbră pe a generalului.

→ Și mascăm Rasgradul, pontifică Ionescu-Brăila, a cărei intimitate cu Iliescu l-a inițiat în ale milităriei.

— Treccem, pe urmă, la Plevna, continuă cel dela Teatrul Național, din ce în ce mai plin de subiect.

— O mascăm și pornim spre Sofia, își dă cu ideia Arghirescu, care, în lungu-i comerț cu ofițerii de administrație, s'a familiarizat cu arta războiului.

— Ești un *titan*, generale, intervine Boambă, cu entuziasm, și se uită taglă în ochii șefului de stat major ca să vadă dacă a prins întelesul porc-de-căine al cuvîntului *titan*.

Asistența suride; generalul, lingușit în propriu-i amor, înjură amical pe Vasile Boambă—și pornesc, apoi, cu toții, să-și depuie cărțile de vizită la Ștefăneasca.

Unul, și-a lăsat și fotografia acolo — dar despre asta, altă dată, cînd peripețiile efemeridelor de față ne vor duce din nou în sanctuarul acesta, unde au rămas, pe covor, urmele de pe talpa multor mii de bocanci cumpărați de minister pentru ca armata să rămîie desculță,

La 9 ceasuri s'a comunicat Austriei declarația de război, declarație redactată în stilul informațiilor din pricina cărora unii reporteri sunt dați afară dela gazetă, ca incapabili—și la 11, românii sburasesă peste Carpați și se avîntau spre văile Ardealului.

Niciodată n'a fost războiu mai legitim; niciun popor n'a plecat la luptă cu mai multă însuflețire — nici buriu nu înfigeau, cu mai bărbătească conștiință, baioneta în pieptul dușmanului, ca țăranul român, care plecase, cînd a sunat goarna, lăsîndu-și copiii clădăraie în jurul ceannului din care oamenii stăpînirii furaseră mălaiul.

Duca, Arghirescu, Mavrodi, Grossmann și polcovnicul dela Comenduirea Pieței confiscaseră, cum spuserăm, toate puterile Statului, iar libertatea presei o încovoiau de trosnea, ca s'o bage în calapodul visat de libertul «Creangă», profesor universitar.

Se suprimase *Ziua* pentru că redactorii ei, după ce, cu îngăduiala guvernului, își îndepliniseră misiunea, plecaseră la Ialomița; înceta-seră: *Seara* lui Bogdan și *Libertatea* lui Fleva, fiindcă personalul de

redacție, ca să fie la îndemna poliției, se înrolase, ca sedentari, la jandarmieria pedestră; *Moldova* murise pentru că nu'i mai puteau veni subsidii din Germania; iar *La Politique*, lipsită de colaborația asiduă a lui von dem Busche, își redusese formatul.

Cît despre *Minerva*, unde și depunea *prensul* produsul meditațiilor sale adînci, a fost, prin dispoziție specială, oprită de a mai apare din pricina greșelilor de gramatică,—între altele.

Celelalte ziare, lipsite de informații și sub interdicție formală de a face reflecții asupra evenimentelor, începuseră să agonizeze — se apropiau, adică, de scopul urmărit de către Vintilă prin al său «doktor» Creangă, *profesor universitar*.

15 August. Cînd ne-am deșteptat dimineața, în ziua care INFERNUL a urmat declarațiunei de războiu, Bucureștii devenise un iad. Mii de automobile sfîrșiau pe pavaje, automobile în care ofițerii *embusgés* făceau curse fără căpătîiu.

Huruiala permanentă și infernalul șuierat al sirenelor te neurastenizau. Nici pe front, în timpul unei șarje formidabile, nu putea fi mai mult sbucium ori mai mare neorînduială de cît producea urgia de uniforme tîrîte în toate direcțiile de vehicule turbate, scoase noui din depozitele ministerului.

Ai fi crezut că bătălia se dă în București, cu Calea Victoriei drept «cap de pod».

Și nici așa, zăpăcit, tremurînd și cu sistemul nervos strîșit ca subteasc, nici așa nu te puteai mișca pe caldarîmul capitalei: sute și mii de muieri, de toate vîrstele, în toate culorile și îmbrăcate pînă la genunchi, foiau pe stradă; întîiu, ca să se arate—și al doilea, ca să și ia adio dela cei cari se duceau să moară, între Capșa și Șosea, cu ințeleală de 70 de kilometri pe oră.

— Uit'-te-l pe Nicu, ma chère. Sărmanul! Nu cred să se mai întoarcă!

— Nu e Georges ăsta care ține volanul, Zoe?

Ba, el e. Păcat de așa băiat!

— Să vii șănătos, Titi! Bonne chance!

Închipuți-vă, pe sectorul asupra căruia se pot exercita funcțiunile urechilor dumneavoastră, închipuți-vă o sută de guri—guri de femeie!—rostînd, toate, aceste exclamații, variate în ton dar uniforme în cuprins, și faceți-vă o idee, chiar pe de departe, despre ce trebuia să auzim, de dimineața pînă seara, într'o perioadă de vreme cînd, cu copiii pe front și cu familiile jelindu-se acasă, ne erau nervii întinși ca o coardă de vioară! Și mai închipuți-vă pe Nicu, pe Titi și pe Georges tolăniți în limuzine și salutînd pentru ultima oară — *morituri*, mă rog! — pe dama... croitorului lor, în drumul plin de primejdii, dintre Flora și Pariziana, unde-i chema datoria supremă către țară, și eugetați ce stări sufletești determina războiul pentru înfăptuirea idealului național.

Și asta era ziua, cînd soarele topește sulimanul — prin urmare cînd ruinele tencuite se feresc să apară ca să supuie la judecata trecătorilor resturile rău conservate ale primăteii lor frumușeți; seara, însă, cînd semiobscuritatea masca ciupiturile de vărsat, seara, și pînă noaptea tîrziu, legiunea de femei fără căpătîiu și fără bun simț se mărea cu invazia de babe crepusculare și cu lieta de preotese ale Venerei, acele noctambule cari își încep cariera în cîte un gang, în brațele gardistului, și o sfîrșesc la Colentina sub cuțit sau cu stigmatul nitratului de argint.

Dintre femeile astea, peste nouăzeci la sută purtau pe braț semnul *Crucei Roșii*, al instituției caritabile căreia pînă și turcii i se închină — cînd nu sunt comandați de germani; și cînd începeau, la «Leul și Cîrnatul», chilomanele și bătaia între protectoarele tineretului acestuia, poliția culegea de sub mese, odată cu măselele beligeranților, și maldăre de brasarde ale pseudo surorilor de caritate.

Impotriva acestei neomenii revoltătoare am scris, atunci, un articol, în *Gazeta*, articol în care, date fiind circumstanțele, pusesem mai multe menajamente decît am fi întrebuițat dacă ar fi fost vorba de niște prințese feciorelnice.

Duca, însă, de pe avizul lui Mavrodi, confirmat de judecata lui Arghirescu și susținut de opinia lui Valaori, ne-a șters articolul, fiindcă, ne-a explicat mai tîrziu Excelența aceasta al cărei loc în minister tot vacant rămăsese chiar pe vremea cînd lua leafa titularului, fiindcă, cînd e atîta nevoie de cocoane la *Crucea Roșie*, nu e bine să se indispuie fetele dela... Crucea de Piatră.

Acesta a fost primul nostru conflict cu Censura — unul, adică, din multe care aveau să urmeze.

Noapte Splendidă.

PĂSĂRILE DE PRADĂ.

Luna proiectează fățiș raze de aur. Dela o vreme, se aude un sgomot surd. Sergenții încep să fluiera. Clopotele bisericilor macină văzduhul în chip lugubru.

Pe la 11, apare primul Zeppelin.

Prins între snopii de lumină pe cari îi asvirle proiectoarele dela forturi, monstrul se ridică, se leagănă, dă să se ascunză, dar, încadrat de aproape în explozia șrapnelelor, asvirle cîte-va bombe și fuge tîrîndu-și penibil cheresteaua.

A doua zi, toată lumea îl văzuse căzînd. Popescu, un lucrător tipograf, șezuse chiar de vorbă, la Cățelu, cu maiorul neamț care'l comanda — rănit, acum, lîngă cadavrul Zeppelinului doborît!...

A fost rănită o fetiță, găurit un loc viran și dărîmat zidul unei case din strada Nisipari.

Censura, din ordinul cartierului general, a oprit, strict, în presă, orice preciziune asupra punctelor unde au căzut bombele precum și asupra numărului sau numelui victimelor. Era temere, se vede, că, dacă vor afla cei cu Zeppelinul cum că copila rănită se chiamă Elena

au să-și facă dintr'insa punct de reper ca să se orienteze asupra berăriei Căpitanului...

O SCENĂ
PENIBILĂ.

Prensul, caricatura autpatică pe care o comandita Bogdan-Pitești pentru afacerile germanice, plînsese ca o muiere, la redacția *Minervei*, că se ruinează dacă-i rămîn întreprinderile sub interdicție — și ajunsese, de pe sugestia lui Filip, să se ducă la poliție, ca cei cari deschid circiumă, să ceară autorizație de a continua apariția *Minervei*. Dragomirescu'l făcuse atent asupra primejdiei la care se expune, căci Corbescu, om iute și cu toane, s'ar putea să-l aresteze — dar *prensul*, convins că o încercare nu strică, a plecat, a făcut un ceas anticameră, și, când a fost primit de Cantuniari, s'a auzit interpelat în cea ma academică franțuzească :

— *Qué voulez, Musiu ?*

Grigună, susținut de raționamentul bărbătesc pe care îl făcuse Filip la plecare, nu și-a perdut latineasca, ci, lufad-o, zmerit, de sus, a răspuns, aproape neted :

— Ași dori, dacă se poate, să vorbesc cu d. prefect.

Corbescu, care știa de prezența Măriei Sale în cabinetul directorului, apare în ușă și întreabă răstit :

— Dumneata ?

— *Mon cher Corbesco...*

— Aici nu sunt Corbescu — sunt prefectul poliției. Ce poțtești ?

— Ați interzis apariția *Minervei*...

— Am interzis toate ziarele nemțești.

— Dar eu sunt senator...

— Se poate. Dar dumneata ești în stare să ai, la redacție, telegrafie fără fir.

— Domnule...

— *Bonjour.*

Și cel mai bogat om din tot orientul a eșit, dela poliție, băunît ca spion — și urmat de cilibia franțuzească a lui Cantuniari :

— *Qué nous nous voyions bien portant, mon prinț !*

Feciorul lui Missir*), îmbrăcat soldățește, zace, languros, într'un automobil, în dreptul lui Capșa, cu brațele încrucișate și cu gîndul dus în zorii cine știe căror zile voluptoase.

Pe capră, ca șofeur, are un locotenent, pudrat și cu părul plin de bucle făcute cu fierul.

Incep să se umple spitalurile cu răniți aduși de pe front.

1) Multe dintre figurile ce se vor proiecta în acest caleidoscop au trecut întru Domnul, dar n'au putut fi scoase din pricina dificultăților tehnice.

LIBERTATEA Censura dă să-și arate colții.

PRESEI. Pacostei acesteia inutile îi se zice, la Paris, *Anastasiu*, nu știm pentruce. La noi, o s'o cheme *Ștefăneasca* — fără aluzie deocamdată.

Am cerut autorizație să tipărim, ca de obicei, afișul *Gazetei*. Ni s'a refuzat. În timpul acesta, afișele *Naționalului* pîngăresc pereții Capitalei...

O inovație fericită: nici cărți de vizită nu-ți poți face fără deslegare din partea... Teatrului Național.

Cum și ce fel, o să vedeți mai la vale.

18 August. Maidanul de pe care s'a dărîmat ruina șandramalei în care era instalată primăria, a devenit un ceair unde zac caii slăbănogi. Sunt, aci, fără să mai socotim pe cei dela hipodrom și pe cei dela grajdurile comunale, vre-o două sute de mortăciuni, rechiziționate, fără trebuință, dela căruțași și de pe la sacagii. Șed pe maidan, la soare, fără suflet de om care să-i adape sau să le dea un pumn de grăunțe. Pînă să treci pe trotuar, dealungul gardului, cad de-a'n picioarele, și mor, cite doi-trei.

Și în vremea asta, în oraș, dacă vrei să transporti un sac de mătai, trebuie să-l duci la spinare — fiindcă în tot orașul nu găsești un căruțaș cu vitele respective!

Se reproduc în ziare impresii de ale soldaților întorși răniți de pe front. Se povestesc episoade înălțătoare dar se comunică și scăderi de acelea cari fac caracteristica românului. Comenduirea, alarmată de aceste denunțuri senzaționale, dă poruncă Censurei — și Censura pune în vedere presei că, sub pedeapsă grea, este absolut interzisă vizita gazetarilor prin spitaturi. Ca urmare a acestei dispoziții, *Vitorul* apare a doua zi cu cite-va coloane de foarte interesante povestiri dela soldații răniți...

Se întesc luptele din spre Ghimeș. Vin răniți pe toată ziua.

Comenduirea Pieței, încredințată celni mai tânăr dintre colonelii lăsați la vatră, a luat o dispoziție pe care n'am crede-o dacă n'ar fi afișat-o în sala fiecărui spital. Din porunca luptătorilor dela Periş, mintosul polcovnic zice că nu e slobod să viziteze pe răniți decît tatăl, mama, nevasta sau copiii lor — cu autorizație dela Comenduire, autorizație ce nu se acordă decît pe temeiul actului de identitate obținut dela primăria locului de origină. Potrivit acestei hotărîri, țărancu din Botoșani, de-o pildă, care află din svon că fiu-său ori bărbatu-său zace la «Icoană» în București, trebuie să se ducă la Cercul de recrutare din Botoșani; să scoată d'acolo, în formă legiuită, pe baza actului dela primărie, «țidulă» precum că ea și nu alta e femeia bolnavului; cu țidula să vie o săptămînă pînă în București, cu tren militar ori de marfă; aici, să rătăcească altă săptămînă, întrebînd din om în om despre Comenduire; și pe urmă, să se ducă la «Icoană» ca să afie că omul ei nu e

acolo—și că nu știe nimeni unde e, fiindcă nicăiri nu se găsește o listă cu spitalele pe unde e repartizat fiecare rănit.

Supunându-se acestei inteligente dispoziții, răniții ies la gard, în papuci, cu tichia și halatul, și, cît 'mi 'ți-i curtea spitalului Colțea, angajează, toată ziua, conversație, ei din năuntru, cu drumeții de afară, care nu le sunt nici al nouălea neam — și istorisesc, cu șart și pe îndelete, toate cîte vrea Comenduirea lui Boboc să rămîie în taină.

Am ajuns în epoca siropului.

SIROPUL. Un isnaf, neam cu guvernul, avea un stoc imens de niște poșircă făcută cu glucoză, nici dulce nici acră — dar insipidă și grețoasă ca laptele de măgăriță, să ne iertați de comparație.

Acestei poșirci nu'i zicea pe nume: pischwasser, — ci, ca s'o poată viri mai lesne pe gîtul oamenilor, o botezase, falacios, *sirop*. Și cum isnaful era din banda celor care despoaie pînă și cadavrele ca să se îmbogățească, s'a dispus, polițienește, sub rigorile legii de asediu, că niciun negustor n'are dreptul să vîndă măcar un dram de băuturi spirtoase.

Ațitea mii de oameni cari plătesc licență, urmau să închiză prăvăliile, și, fiindcă impozitele curgeau cu toate acestea; fiindcă chiria trebuia respunsă iar personalul, potrivit legii excepționale, trebuia să fie plătit și în cazul cînd ar fi fost congediat — s'au luat comercianții de gînduri și s'au dus să se plîngă prefectului.

Corbescu, pus acolo sub ordinele lui Cantuniari, le-a răspuns că ordiaul e strict, dar că, milostivindu-se de starea lor ticăloasă, are să mijlocească să li se dea voie să desfacă siropul isnafului.

Și a mijlocit.

Grație acestei intervenții filotime, te duceai la Capșa, și, ca să nu stai de geaba în prăvălia omului, cereai un pahar cu apă coruptă cu sirop de cartofi—75 de bani; vrei să citești o gazetă în Brasserie dela Paix, și cereai o consumație—75 de bani paharul cu zeamă de picioici; te duceai să întilnești pe cineva la Mercur — și cît steteai, ca să faci aliș-veriș, luai un pahar cu emulsione de barabule — 75 de bani.

Trei săptămîni de zile, domnule, capitala a trebuit, ca Grigore din anecdotă, să bea sirop, vrei—nu vrei. Cîrciumarii ceilalți, cei ai căror clienți sunt dedați cu țuică, rom, bere ori vin, au ținut obloanele lăsate trei săptămîni de zile—pînă cînd și-a isprăvit isnaful cartofii. Atuncia, abia, s'a dat deslegare să se vîndă vin—dar cu nart și atunci: o litră de consumator la fiecare masă — și cîte o litră de fiecare membru al familiei aceluia care se prezinta să cumpere. Cu dispoziția aceasta riguroasă — căci, cum știți, pe Corbescu îl dă mintea afară din casă, — intrai într'un magazin cu licență care avea șase mese: beai, la fiecare masă, câte o litră de vin, dacă'ți cerea inima; ori făceai ocolul debitelor de spirtoase, trăgeai cîte o litră în fiecare — și plecai pe două cărări; sau, în sfârșit, te prezentai cu damigeana într'o dugheană unde nu erai cunoscut, puneai pîlnia și turnai două duzini de sferturi, cîte o litră

pentru fiecare din cei douăzeci și patru de membri prezumtivi ai tribului — și, când porneai spre casă, îmbătați circumscripția cu depozitul din balercă.

Un confrate anunță luarea Brașovului — și Censura tace: *Universul* înregistrează, după cererea comandantului unui batalion de milițieni, cum că stabul acestei roate s'a mutat în Prelungirea Popa Nan. Censura îi taie partea care cuprindea adresa și pentru care făcuse maiorul demersul. Un alt ziar, rugat de acelaș comandant, înregistrează și el știrea. Censura îi taie începutul, acolo unde se spunea ce autoritate s'a mutat în Popa Nan.

Nouă, care am reprodus informația, după ce apăruse *întreagă în Viitorul*, nouă ne a șters'o toată, în *Gazeta*.

Fată cu atita consecuență, am scris și eu, atunci, la necaz, un articol, prin care spuneam loazei de ministru, și cabotinului, și dascăleciului și seminaristului și lui Valaori cel pururea de sine stătător... vorba *aia*. Censura ne a tăiat articolul — cel căruia îi curgeau cîlții din nas ne a trimis vorbă că ar vrea să ne vază. Am profitat de ocazi și m'am dus ca să-l văd și eu pe d-sa.

Știam că ce se face la Censură nu e opera ministrului. Oricît de fraged la minte cunoșteam pe acest caduc mădular al guvernului, îmi dedeam seama că nu îndrăznește el să ridice viziera față de presă — ci că merge sugestionat de alții. De altfel, am spus că printre cei orînduiți să sugrume ziarele, era — se putea să nu fie! — un reporter de ai lui Vintilă, reporter care fiind și un fel de director la Teatru, își avea reputația stabilită: cei dela redacție îl credeau un fenix la Național — pe cînd cei dela Teatru îl socoteau un vultur la redacție. De aceea, ca să eternizeze cele două erori grosolane, energumenul bea țuică, cu actorii, pe furis, în perioada de sirop — pe cînd cu Vintilă era de o platitudine care băgase în grijă însăși pe Barabulea, care în materia aceasta este *hors concours*.

Acesta, reporterul *Viitorului*, îl virise pe Duca așa de adînc în antipatia presei, încît spălăcita Excelență ajunsese să creadă că e dușmănit de gazete pentru înaltele lui calități și că trebuie să reacționeze.

Știind, dar, despre dînsul cece presupunea toată lumea, am luat o atitudine glumeață ca să înlătur fastidioasa introducere, cînd vorbești de prima oară cu un om cu care știi că ai să te cerți pînă în cele din urmă:

— Eu sunt om timid, domnule ministru, am zis surizînd, și nu prea sunt obișnuit să vorbesc cu membri de-ai guvernului.

— Da, a replicat nervos instrumentul cabotinului; ești timid, de aceea mă ocărăști în fiecare zi.

— Vezi că, am vrut să deslușesc eu — dar nu m'a lăsat, grăbit cum era să ajungă la chestie.

— Cît despre neobișnuința d-tale, știu eu că ai vorbit cu miniștri mai mari decît mine.

— Mai bătrîni, poate, domnule ministru, dar mai mari...

N'a înțeles colegul, dela Censură, al lui Valaori, de aceea a intrat în miezul subiectului:

nu. 164. 171.

— Te plîngi că te *taiu*, îmi zice subordonatul lui Arghirescu; o să-ți dovedesc că n'ai dreptate.

— Eu nu mă plîng că mă *tai*, domnule ministru; mă plîng că ești înconsecvent; ștergi la mine ceia ce lași la altul.

— Stai să vezi, să nu vorbim pe din afară.

— Nu e nevoie. Mie, cu cit îmi ștergi mai mult, cu atît mă faci mai interesant, fiind că ațîți curiozitatea publicului cu coloanele albe. Eu protestez în potriva faptului că n'ai nici un criteriu.

— Stai nițel și o să-ți probez că de la dumneata am șters pe jumătate cit de la alt ziar.

— Domnule ministru...

M'a lăsat la biurou, a trecut în altă odaie, unde Arghirescu și cu Mavrodi fumau. pe cînd Valaori le povestea cu cită ușurință învățase el conjugarea verbelor neregulate, în romînește, după ce se naționalizase — și, ca de cînd m'am apucat să istorisesc, s'a întors cu colecția *Gazetei*.

A pus-o pe masă, a deschis-o și a început să-mi arăte articolele șterse de Censură, articole cari, în colecție, erau însemnate cu creion colorat:

— Pe ăsta l-am șters fiindcă...

— Dar a apărut în *Universul* tale quale.

— Foarte rău! Pe ăstă-l-alt l-am tăiat pentru că nu era adevărat ceea ce spuneai într'însul.

— L'am reproduș de pe *Vitorul*.

— Ce are a face! Căderea Brașovului...

— O anunțase *Adevărul* cu o săptămînă înainte.

— Dumneata te iei de pe *Adevărul*?

— Mă iau de pe ceea ce autorizați dumneavoastră să se publice.

— N'are a face!

— Cum? Apare într'un ziar, și consimțiți; iar cînd copiez eu știrea, devine periculoasă pentru apărarea națională?

— Va să zică ce ți-am șters? Nici trei coloane din șaptezeci; pe cînd la cei-l-alți am șters pagini întregi.

— E inutil să răsfoim toată colecția, domnule ministru, fiind că nu ne înțelegem.

— Stai să vezi...

— Am văzut. Dar, mă rog, telefoanele de ce mi le-ai închis?

— Pentru că unele redacții sunt pline de jidani suspecti.

— Dar pe 10/14 de ce l-ai lăsat? La *Adevărul* nu sunt ovrei?

— Stai să vezi.

— Și din pricina jidanilor suspecti să nu pot comunica eu nevastei că nu viu la masă?

— Vicisitudinile rășboiului — ce vrei! Dar, în sfîrșit, dumneata ții să duci lupta cu mine înainte?

— Eu, da; dar dumneata?

— Eu, nu.

— Păi, dacă nu, trebuie căutată o normă pentru apariția și conținutul ziarelor; căci, altfel, pacea de azi rămîne un simplu armistițiu.

— Nu cer mai bine nici eu.

— Care e, atunci, criteriul?

— Nici un cuvînt despre mișcările trupelor.

— Nici n'am de unde cunoaște aceste mișcări — eu nu mă duc la Căpitanu.

— Trebuie evitat tot ce ar putea avea aparența politiceii de partid.

— Nu mai face nimeni astfel de politică, acum.

— Nici un atac personal.

— Nici pe primar să nu-l atacăm, că-a lăsat Capitala pe mîna lui Ionescu-Bodega?

— Ba pe Emil Petrescu, da.

— Dar pe prefectul de poliție, căruia judecătoria de ocol îi anulează procesele verbale de contravenție la legea prețurilor maximele — și n'are ambiția să demisioneze.

— Și pe Corbescu puteți să-l atacați.

— Dar, rogu-te, ce facem cu bobocii de la Cîmînduire, cari țin în București ofițerii a trei corpuri de armată, cînd pe front companiile sunt comandate de către sublocotenenți de rezervă?

— Atrageți atenția ministrului...

— Mersi. Dar la ministerul de războiu sunt mobilizați pe loc toți ovreii bogați — și se zice că prețul e de la cinci, la cinsprezece mii de lei.

— Va să zică ne despărțim prieteni, spune, grațios, ajutorul, la Censură, al lui Gârboviceanu — și mă congediază foarte cordial.

— Va să zică, da, deocamdată, răspund eu, luîndu-mi ziua bună — și plec cu iluzia că am cel puțin un drum, în viitor, pentru a evita conflictele cu instituția care, prin însăși natura ei, este tiranică dacă e condusă inteligent, dar devine odioasă cînd e stupid muștruluită de agenți *en sous ordre*.

După vizita Zeppelinului și a cîtorva aieroplane, primăria a vopsit felinarele în negru iar poliția a poruncit, sub pedeapsă strașnică, să se puie hîrtie albastră la ferestre așa încît nici o lumină să nu se zărească afară, seara.

E o plăcere: orașul mort, în cel mai adînc întunec; tramvaiele retrase de cum se înserează; ploaie cu găleata și un frig polar.

Nu-ți vezi degetele.

Pe trotuar, la cotituri, te pomenești în brațe cu cîte o namilă de romîn. Se sperie el, te sperii și dumneata — și e așa de beznă în cît nu-l zărești — de cît cînd te pomenești cu el în piept.

În dreptul lui Capșa ies vesele, din cabinet particular, o cireadă de femei. Una, pînă să bag de seamă și să mă feresc, îmi și viră în obraz acul de la pălărie. Și pe cînd, cu madama grămadă peste mine, caut să-mi regăsesc poteca, un ermafrodit, cel care dedese de băut, băgase nasul în perete ca să caute pe cea de se înfipsea în obrazul meu și întreba mereu, pe glas de lipovean beatificat:

— Mimi, mais où êtes vous, donc?

Mai încolo, în mahala, pusderia de cercetași țin drumurile. Când ești mai afundat în gânduri, te pomenești trezit de pacoste:

— Lumina! Stingeți lumina, că vă fac proces!

Cite un biet creștin cască ușa ca să se ducă în poiană; ușa, căscată, lasă să se vadă dîra de lumină care, în mijlocul beznei de afară, se zărește, vezi bine, din capul cel-l-alt al stradei — și atîta-i trebuie derbedeului ca să se simță autorizat să sbiere:

— Stingeți lumina, că fac proces!

Nu zicem că, dintre cercetașii aceștia vigilenți, scapă mulți nebătuți; dar am regreta din toată inima dacă am ști că a scăpat macar unul singur — fiindcă prea sunt turbulenți și prea siniștri.

Lumea îi numește «cîrcotași».

Se bat Romîni pe ponoarele Carpaților ca pe vremea ferentarilor Trenurile nu mai prididesc să care răniții.

Feciorul lui Missir, cu monoculul la ochiu, zace, în automobil, vaporos și cu un ofițer la volaut.

Make, prieten... intelectual cu efebul, îl interpelează de pe jos cu un fel de parapon abia mascat:

— Dar unde te-ai fleșcăit așa, monșer — la Capșa ori în garçoniera lui Fufu?

Nu mai e chip să umbli pe stradă.

Ziua, orașul e brăzdat de sute de automobile cari plîmbă lipsa de pudoare a ofițerilor fugiți de front; și noaptea, bîjblind prin întunec, risci să-ți frîngi gîtul la fiecare cotitură de stradă.

MOBILIZAREA Re bulevardul Carol, la direcția serviciului sanitar, șed, de vre-o trei ani, lungite pe lingă gard, niște tuburi de fier, fărîmate și ruginite de umezeală.

PE LOC. De cite ori viu acasă noaptea, mă lovesc de ele — și de cite ori mă lovesc, mi aduc aminte cu bucurie că doctorul Sion, numit, ca *indispensabil*, director general al acestui serviciu, încarcă, la Berlin, încă de anul trecut, cele cinci kilograme de chinină, trebuincioasă armatei noastre la răsboi...

Astăseară, inconvenientul e și mai supărător.

Cînd ajunsei în dreptul ușei de intrare a direcției, se deschide canatul brusc și, la lumina din sală, văd un dobitoc pe bicicletă. Grăbit, pasămi-te, încălecasse pe coridor ca să scurteze din drum — și se năpustise peste mine.

— De ce nu strigi, mă? — aud o voce, la spatele meu.

Dobitocul îngînă o nerozie drept scuză — și se duce.

Eu întorc capul ca să mulțumesc binevoitorului, și văd o *mogîl-deață*.

— Iți rupea rotula, domnule, dacă pornea cu vitesă.

— Da, zic; sunt de o imprudență fără seamăn oamenii aceștia.

— Nu e vina lor, domnule: n'avem administrație, n'avem justiție

n'avem disciplină socială — e, prin urmare, natural, ca idioții aceștia să nu aibă bun simț.

Mă uit la mogildeață — dar e așa de întunec încît atîta vîz: mogildeața. Nici vorbă să disting pe cel care'mi vorbește.

Și continuă, pe cînd ne vedem de drum:

— Ai fost la Dresda?

— Fost.

— Ei, așa sunt acolo comisionarii de stradă?

În vremea asta, uu cercetaș urla peste drum de biserica grecească:

— Lumina! Stingeți lumina!

— Poftim! zice necunoscutul. Am fost la Paris anul trecut. Vin și acolo aieroplane — dar crezi că se tortură lumea ca aici?

Ajunsesem la rîspîntia Traian. Acolo, sub umbrela boită a unui felinar, mă uit la tovarășul de drum, pe cînd, după recomandație, rosteam amîndoi pe banalul:

— Imi pare bine de cunoștință.

Era un sergent de stradă; tînăr, voinic, cu hainele tăiate fin — dar tot ce poate fi mai sergent de stradă.

Pricepusem: era din categoria feciorului lui Missir — dar, ca să nu'i se zică cum că a dezertat dela datorie, ceruse să fie *mobilizat pe loc*, la vardie, ca cei, așa de numeroși, cari vor căsca, eroic, în biourile ministerului de războiu pe tot timpul campaniei.

Am mare nevoie de o trăsură ca să duc niște rufe, la spital, unui prieten rănit la Tulgheș.

Caut două ceasuri dar nu găsec.

Trăsurile, toate, sunt ocupate de sedentari, iar automobilele fac de noapte mare la ușa cîrciumei lui Mircea — și Mircea e mobilizat pe loc la jandarmii pedestri, însărcinat de Comenduire să privegheze conduita ofițerilor din garnizonă...

Un comisionar pe care voiui să'l trimet cu rufele, îmi spunē că nu poate fără cinci franci.

— Păi cursa e cincizeci de bani, măgarule!

— Alt'dată! Acuma'mi dă boierul *îrtiia* p'o cursă.

— Cînd îl duci la Mița Roaiba! Eu am treabă la spital, dobițocule.

— E răsbel acușica, s'a schimbat lucrurile. Cui îi place!

Am dūs bocceaua în brațe. Pe drum, un țoțoiu, pe care'l cunosc de pe cînd mă ruga *maman* să'i întind urechile că prea era prost, îmi iese în cale și începe să mă jelească pentru corvada ce fac:

— Comment est-ce possible, mon cher ami?

— Lasă asta — nu fii prost. Dar tu, care ai cerut răsboiul, cum de nu ești pe front.

— Dacă nu m'au trimes...

— Altfel, se înțelege, te-ai fi dus.

— Ecoute que je te dise: je ne crains pas les bombes...

— Allons donc!

e 200546 44

~~12 291/67~~

— Mais je crains les puces des tranchées,
 Și pleacă convins că a spus o vorbă genială, vorbă care-l dispen-
 sează de datoria dela care țigani nu s'au sustras.
 Și e unul din oratorii dela *Dacia*...

În tramvaiu. Lume multă. Miroș pătrunzător de parfum ordinar
 și de sous bras-uri nespălate. Păr oxigenat și buze de anilină, spă-
 lăcite de umezeală.

Desgust, căldură și înghesuală.

Din coada tramvaiului vine miroș de tutun fin. Nu se vede cine
 fumează dar simt cu satisfacție fumul delicios al havanei scumpe.

Cînd, la stație, se mai scurge lumea și rămîn cu puțința de a
 privi afară, văd că cel care parfumează vagonul cu prețioasa-i țigară
 e un gardist.

Și mă gîndesc: un gardist de stradă, cu o havană a cărei amin-
 tire dispăruse odată cu moartea lui Stolojan, peste poafe.

Intrigat, însă, privesc mai de aproape — și mă domiresc: gardistul
 este unul dintre avocații importanți ai baroului Capitalei...

M'am dat jos la Colțea plin de orgoliu că țărișoara mea a ajuns
 atît de departe cu instrucțiunea încît și sergenții sunt doctori în
 drept...

La poarta spitalului erau furgoane cari aduseseră, de pe front,
 pentru amputare, țărani și băieți de prăvălie...

Poșta, după trei ani de văduvie, ajunsese, în sfîrșit, să aibă di-
 rector. Odată cu numirea lui Verzea, a apărut și Filotti. Era semn,
 pentru cine știe să citească în zodie, că pornim la răsboiu — numirea
 lui Verzea, nu apariția lui Filotti.

Și, într'adevăr, din ziua numirii sale la poștă, colonelul acesta,
 căci a învățat la Marghiloman arta de a căpăta încrederea lui Bră-
 tianu, a dus-o din reformă în reformă. Dela 15 August și pînă acum,
 barem, a emis taman treizeci de ordonanțe contradictorii pentru a lă-
 muri cum să se facă pachetele militare ca să poată fi expediate pe
 front: zece deslușiri cum să se facă; apoi alte zece cari interpre-
 tează pe cele dintîiu — și, în fine, zece altele cari anulează pe cele
 douăzeci precedente.

Cu atîta sollicitudine, bătrîni cari au apucat pe Privileghio și
 poșta lui Wilner, nu și pot opri lacrămile pentru progresul ce trăiră
 să vadă cu ochii.

Lumea cere azi o circulară explicativă a celor treizeci de pînă
 aci — a treizeci și una circulară, prin urmare! A început, însă, să se
 scumpească htrtia, de aceea e probabil că nu se va putea satisface
 dorința legitimă a publicului — și lumea, rămasă fără a treizeci și una
 circulară, singura, poate, din al cărei coprins s'ar fi orientat, va re-
 nunța de a mai trimite pachete soldațlor asvirliți fără arme în mi-
 tralierile dușmane.

VIZITA PE FRONT. Deși mare parte dintre militarii de carieră rămăseseră în București ca să producă efecte de sabie pe Calea Victoriei, armatele noastre, comandate de rezerviști și de ofițeri naivi cari cred că la războiu trebuie să te bați ca să dovedești că știi să'ți faci datoria, înaintaseră în inima Ungariei și campau pe șesul Huniedoarei. Entuziasmul, în Capitală, era nemăsurat.

Se restabilise drumul de fier la Brașov — și toată lumea mersese pe Tîmpa, numai ziaristilor le fusese interzisă călătoria din pricina «ovreilor suspecti». Pe la Temeș fusese prins Fischer, profesorul de nemțește, făcând spionajiu, și scăpase de glonț numai prin mila pe care o inspirase comandantului o copiliță pe care o purta cu el, poate ca pavăză.

După tratative multe și laborioase, s'a hotărît, în fine, o vizită pe front, — nu pentru ziaristii romîni, ci pentru «suspecti», reprezentanți ai ziarelor străine. Și au plecat, cu tren special, conduși de ofițeri cari să le dea explicații: Fermo, Rosenthal, Blumenfeld și alții, toți americani și englezi. Dintre noi, cei cari, la naștere, primiserăm taina botelului, nici unul n'a fost îngăduit să însoțească pe corespondenții ziarelor... eupopene.

20 August. Turtucaia devine o baie de sînge. După ce sustinem zece asalturi ale celei mai formidabile armate pe care a putut-o aduna Mackensen în Orient, începem, covârșiți de număr și de artileria grea, să ne repliem. Cu ce au pierdut, la Turtucaia, germanii, bulgarii, ungurii și turcii, se putea lua Verdun-ul — dar față cu nesfîrșitele pachete de oameni pe cari le băgau succesiv în luptă și mai ales de tunurile austriace de 305, milițienii noștri cari apărau cetatea au trebuit să moară pînă la unul, ca să arate năvălitorului că, în potrive romînilor, și victoria e o nenorocire.

Femeile bulgare au scos ochii răniților; copiii asvîrleau apă fiartă peste muribunzi pe stradele orașului; iar bătrîni, sub ochii ocrotitori ai ofițerilor germani, retezau cu satirul capul prizonierilor. Din fericire, generalul Aslan, comandantul armatei din Turtucaia, era la clubul Tinerimei, în București, în timpul măcelului — căci, altfel, rămînea, în rîndul valorilor noastre militare, un gol imposibil de împlinit.

Dezastrul dela Turtucaia a fost așa de neașteptat, încît a sguduit adînc opinia publică. Toată lumea se întreba cum a fost cu putință să fie așa măcelăriți milițienii care o apărau, cînd, după spusele oamenilor competenți, cetatea, chiar cu garnizona compusă din oameni cari nu știu să tragă cu pușca, tot inexpugnabilă rămînea?

Reflecțiile amare nu mai conținesc — și judecata aspră la care sunt supuși conducătorii oștirea ia caracter amenințător. Cafenelele, berăriile și cluburile se transformă în tribunale militare, unde se osîndesc zilnic, în contumace, gloriile noastre soldățești. Pînă și la Căpitanu, unde se cunoaște în amănunt planul de războiu al statului major general, pînă și acolo se vociferează în contra autorilor dezastrului.

Capșa, barem, care adăpostește în permanență obicinuitul batalion.

de diplomați și neisprăvita legiune de ofițeri reținuți în Capitală de către venerabilele boboace ca nu cumva să li se stîrpească spița, — Capșa a ajuns o academie militară, unde ziua și noaptea se desbate problema dela Turtucaia. Ceeace aflînd Marele Cartier dela... domnișoarele cari trec, între două trenuri, pe la Periş, a dat poruncă lui Corbescu să închiză cafenelele. în speranța că, dacă nu vor avea unde se mai tolăni, ofițerii vor fi siliți, vrînd-nevrînd, să plece pe front. Și par'că a dat cu bobii Cartierul General; cum au văzut militarii că se închid academiile, au și pornit în misiune — unii, la Paris; alții, la Londra, și mulți chiar în Rusia, ca comisari ori subcomisari ai guvernului pe lîngă căzăcimea aliată.

Riegler, însă, a rămas deschis, fiindcă Riegler este Blank — și Blank este Alexandru Constantinescu, ministrul de domenii. Și, rămas fără concurent, Riegler, unica cofetărie pentru patru sute de mii de locuitori, a și făcut, de a doua zi, șapte zeci de bani ceașca de apă caldă cu funingini.

Din momentul acesta, monopolul clientelei de spălătorese în dantele 'i-a fost asigurat. Casele unde, de regulă, se tolerează articolul acesta de consumație, au rămas pustii — dar, în schimb, la Riegler e plin ochiu, la orice oră din zi și din noapte, ca în dosul Circului.

Turtucaia fusese scăldată în sînge. Silistra se evacua. E amenințată toată Dobrogea. Armatele din Ardeal umplu drumurile ca să înțitărească frontul oriental. Toată lumea e îngrijorată; toți au viziunea ceasului de răspundere pentru stăpînitori — și o duc într'un atac de isterie.

— O să'ți închid *Gazeta!* striga unul din censori, căruia 'i se pă-ruse că se face concurență reptilei guvernamentale — și striga amenințînd cu degetul, pe un ton așa de ridicat în cît se putea auzi de la Ștefăneasca. Subadministratorul nostru, om deprins cu toanele neisprăviților acestora, surîde și'și vede de treabă. Dar tehnica de pe care urmează marafetul acestei grôtești oficine 'l interesează — de aceea, omul, se uită de aproape la zeul ce desfășoară antreprenorii cugetării romînești.

Suntem obligați, ziarele, ca, la un ceas anumit, de regulă la prînz, să ducem Censurei foaia revizuită seara, apărută dimineața și vindută pînă la ora cînd o prezintăm la examen. Aceasta, ca nu cum-va să se fi strecurat noaptea vreun cuvînt care, după judecata lui Valaori, să primejduiască, într'un fel oare care, după ce a ajuns la cunoștința publicului, marile interese ale apărării naționale. Acolo la Censură, după ce'ți șterge măcar două rînduri, ca să te întîrzie — fiind că cu sistemuul de azi nu se mai așează în pagină grupuri de litere culese cu mîna ci se «toarnă» dintr'o dată, în formă, pagina întregă, care formează un bloc, așa în cît trebuie să răzui plumbul cu cuțitul pentru partea însemnată de Censură, din care pricină, bucata aceasta ne mai fiind vreme să se înlocuiască, apare albă în gazetă; după ce, dar, îți șterge cîteva rînduri pe care le autorizase la ediția precedentă, îți dă

textul comunicatului. Te întorci la tipografie, pui să se culeagă acest text pentru care rezervase-și anume loc, și pornești din nou la Censură ca ca să revizuiască factumul, redactat de însăși Cartierul General. Cu aceste manopere, dacă-ți se mai șterge o singură virgulă, nu mai poți apare decît a doua zi — iar dacă se întîmplă, foarte rar, să te lase necensurat, ieși după amiază dar ieși de geaba fiind că *Vîitorul* a apărut cu două ceasuri înaintea duminicilor, și cum în gazetă nu înterează de cît comunicatul, lumea cumpără ziarul care-i vine mai curînd la îndemînă, indiferent de nume ori de nuanță.

De ce *Vîitorul*? aveți să mă întrebați.

Pentru că organul acesta, inspirat de Vintilă, nu e censurat, fiindcă așa zisele articole de fond ale lui emană direct de la guvern — și Arghirescu, cît e el de Arghiresc, nu îndrăznește să se atîngă de proza acelora tocmai de la cari porcede puterea lui de a sugruma presa și a exploata cinci catedre, dintre cari nici una de specialitatea lui. Și dacă articolul prim este intangibil, ca unul ce a dobîndit *apriori* consimțimîntul marelui Dalai-Lama al «distanției», celelalte, culesse de Mavrodi din *Monitorul Oficial* ori de pe la copiii de prin ministere, s'au decît sub raportul gramaticii să întîmpine, se înțelege, vreo stînjeneală din partea censorului Valaori, pe urmă.

Și așa nu putea să meargă.

Autoritatea lui Duca, atît de nemărginită în cît a putut să bată chiar un gardist — autoritatea aceasta nu era suficientă ca să acopere matrapazlicurile lui Sache Pietreanu, trăsătura de unire între ministrul de războiu și țiganii cari îi desfăceau gazeta prin mijlocirea Censurii. De aceea presa s'a dus în strada Diaconeselor și a spus, răspicat, omului cu bumbac în nas:

— Dumneata, domnule, poți să fii în guvern ce te-o punee *familia* să fii, cum ai fost și la madame Cazzavilau pe cînd făceai pe ziaristul fără talent; dar aici nu ești de capul duminicilor. Ne sîcîi de două săptămîni cu pagubă mare pentru noi și fără nici un folos pentru apărarea națională. Fă bunătate și hotărăște-te într'un fel: ori ne dai putința să informăm publicul, ori închidem gazetele, pe răspunderea duminicilor și cu riscul de a vedea apărînd, în locul nostru al tuturor, organul ridiculului «doktor» Creangă, *profesorul universitar* de hilariantă amintire.

La acest limbagiu, miniatura de ministru a luat-o cu dulce:

— Credeți dumneavoastră, domnilor, că are presa prieten mai cald de cît mine? Dar ce să-i fac Marelui Cartier General!

— Ia lasă, domnule ministru, l-a întrerupt, atunci, Vîrtej, unui dintre reporterii arțăgoși; mi ai șters ieri o telegramă din Paris — după ce fusese censurată la poștă.

— Da, dar nu știi ce proști sunt censorii dela poștă?

— Ba știu, dar cînd le-am spus că dumneata mi ai tăiat-o, știu ce au zis ai de la poștă?

— Ce?

— Zice: păi nu știi ce proști sunt ai de la Diaconise!

— Adevărat, domnilor, a reluat ministrul, că misiunea noastră fiind așa de delicată, nu putem evita în totdeauna greșelile; dar să stabilim, de comun acord, un *modus vivendi*. Să tipăriți gazetele pînă la 11, cu informațiile și depeșile ce vă vin pînă atunci. La 11, să le aduceți la Censură; și, de la ora aceasta pînă cînd veniți pentru comunicat, să faceți îndreptările euvenite, pentru ca pe urmă să nu mai aveți de adaogat de cît textul Marelui Cartier.

— Bine, domnuie ministru, dar rămînem tot pe loc.

— Pentru ce?

— Pentru că *Viilorul* nu va avea nici o ștersătură pe cînd nouă, dacă ne-o tăia Mavrodi o coloană, avem de lucru pînă săptămîna cea-l-altă.

— Dar cum să facem, atunci?

— Eu zic că, de vreme ce la ediția de dimineață, revizuită seara, nu adăogăm, pentru după amiaz, de cît telegrame, cari sunt censurate odată, să nu mai venim p'aici de cît pentru comunicat. Și cu comunicatul, odată tipărit, să eșim în vînzare, fiindcă la textul acesta nu mai e nimic de censurat.

— Dar dacă'i modificați conținutul?

— Ne aplicați legea, care știți cît e de aspră. De altfel, teama aceasta a-ți putea s'o aveți și acum — căci, cine ne oprește ca, după ce a-ți verificat dumneavoastră comunicatul, noi să apărem cu alt text?

— Nu pot, domnilor, a zis ministrul. Nu pot, și'mi pare rău — nu vrea Cartierul General.

— Ei, par'că nu știam noi că nu poți! a reflectat în gura mare Virtej.

— Rămîne, dar, bine înțeles că pentru ediția de dimineață, care este ediție completă, veniți seara la Censură.

— Neapărat, au răspuns reporterii.

— Și pentru cea-l-altă, la 11. Comunicatul, după prînz.

— Fie și așa!

— La revedere.

— Sluga.

Acestea se petreceau la 2. A doua zi, la aceeași oră, reporterii se prezintă pentru comunicat. Censorii erau la cafea. Pe la 4, li s'a dictat, în sfîrșit, proza alambicată a maiorului Rosetti, care anunța, pentru a șasea oară, din ordinul generalului Iliescu, că armatele noastre din Transilvania se retrag în ordine.

Pe cînd se întorceau reporterii, grăbiți, ca să advcă comunicatul la tipografie, țiganii lui Pietreanu se spărgeau strigînd:

— *Viilorul*, «ficialul» de miine, sār'mîna!

— Mare escroc e Itic! esclamă Virtej. A dat țiganilor gazeta cu comunicatul de ieri, de vreme ce ăl de azi nici n'a ajuns la atelier.

Și nu era așa. Comunicatul îi fusese trimis, din vreme, lui Barabulea, și dacă nu apăruse cu el din ajun, e că în ajun avusese, tot înaintea celor-l-alți, pe cel cu data respectivă.

Iar se încurcase treaba, prin urmare.

Protestări, incriminări — proces înaintea ministrului :

— Ce s'a mai întâmplat, domnilor?

— Ni se trage ceacealmană, domnule ministru.

— Cum se poate?

— Da. Cînd venim noi să ne dai comunicatul, al *Viitorului* e trimis de mult la tipografie — după cum, cînd venim cu el la Censură, cabotinii revizuiesc întîiu foile *Viitorului* și pe urmă iau, de pe preferințele lor personale, gazetele cari le sunt simpatice, ori care ar fi fost ordinea de înscriere.

— Și admițînd că lucrul e adevărat, ce pagubă poate să vă aducă aceasta, într'u cît vi se dă și dumneavoastră comunicatul pe urmă?

— Dar e ușor de înțeles, domnule ministru, deslușește *Virtej*. Dacă apare *Viitorul* înainte, iese, va să zică, într'un moment cînd nu e nici un ziar pe piață — și cînd nu apare nici o gazetă, atunci se vinde pînă și *Viitorul*.

— Va să zică, vreți să nu se vîndă *Viitorul*?

— Asta nu eu o vreau, ci publicul. Eu voiu, însă, ca regula să fie regulă: să ni se dea comunicatul tuturor odată, ca să apară întîiu cel mai diligent.

— Așa e drept, se înțelege, au confirmat reporterii.

— Bine, domnilor; se va transcrie comunicatul în atîtea exemplare, din vreme, cîte ziare apar — și se va distribui tuturor în acelaș timp.

— Foarte bine. Atunci are să iasă întîiu cel al cărui reprezentant fuge mai repede, a încheiat *Virtej*.

Incheierea lui *Virtej* pare o glumă — și era foarte serioasă, cu toate acestea. Censura e instalată, cum se știe, în strada Diaconeselor, într'o dependență a ministerului de culte. Distanța de străbătut nu e egală pentru toate ziarele — iar pentru cele cari n'au tipografie proprie, dificultatea e și mai mare, căci trebuie, odată să se ducă comunicatul la atelier, și odată să se aducă foile la administrație, unde se face vînzarea.

Și de trăsură nici vorbă nu e: întîiu, pentru că cu rechizițiile au rămas foarte puține vehicule în oraș; și al doilea, fiindcă neștiind la ce ceas vor isprăvi censorii cafeaua, trebuie să ții birja pînă cînd taxa ar acoperi toată vînzarea ziarului. Nădejdea, dar, rămînea la picior, cum judecase *Virtej*.

La picior, însă, nu e lucru sigur — și *Vintilă* nu joacă la noroc. *Lascu*, ajutorul administratorului meu, mai ager de cît omul *Viitorului*, poate să încurce toate socotelile lui *Ițic* — și iaca o pagubă de șapte zeci-opt zeci de bani pe zi, ba une-ori chiar de nouă-zeci, fiind că *Viitorul*, grație variatelor escrocherii ce întrebunțează, a ajuns să se vînză binișor în Capitală.

Dar hotărîrea e hotărîre. Ca să înlătore, însă, dificultatea, directorul reptilei, practic și inventiv, a găsit un mijloc pentru ca cel puțin o parte din drum s'o facă înaintea celor cari merg pe jos, cu comuni-

catul, spre redacție. Anume, a luat o brișcă și un cal — calomniatorii pretind că din cele recluzionate și părăsite pe urmă ca inutile. Pe scindura care slujește brișcei de capră, așteaptă câte două, câte trei și adesea câte patru ceasuri un servitor și ajutorul lui Pietreanu, administratorul *Viiilorului*. Când iese censorul și distribuie comunicatul, cei de pe capră'l înhață și încep să bată gloaba cu beldia. Reporterii pedestri 'i huiduiesc pînă'i perd din ochi — și pe urmă'i iau în primire țigani, peste cari dă orbiș harabaua tocmai cînd baragladinele sunt mai înfierbîntate, în drum, la partida de *barbut*, așteptînd să se puie în vînzare gazetele.

Pînă la Oswald, devalde de Teatru, oamenii *Viiilorului*, gîfîind să ajungă mai curînd, nici nu cabulipsească să întoarcă capul spre cei cari le fac alaiu. Acolo, însă, se opresc fără voie: gloaba, nemîncată, nu poate urca dealul. Se dă jos, dar, vizitiul și cel-l-alt; unul bate, ajutorul de administrator împinge cu umărul de leucă — și peste douăzeci de minute ajung în piața Teatrului. Aci, se mai încurcă nițel printre automobilele cari cuceresc de regulă Calea Victoriei la rîspîntia aceasta — și ajung la redacție numai bine cu o jumătate de ceas întîrziere.

Cînd îi întîmpină Itic la ușă, galben și scrișnînd din dinți, țiganiilor celor-l-alte ziare strigă de mult:

— *Gazeta și Neversa* de mîine, domnilor!

Gazeta, în vînzare, cînd *Viiilorul* n'a văzut încă comunicatul? Peste poate! Trebuie să fie ceva la mijloc.

Și e, într'adevăr. O să vă spui eu ce. Deocamdată să continuăm tabloul.

— Dacă iese alt ziar cu cinci minute înaintea noastră, și-au zis isprăvniceii de la reptila guvernamentală, pierdem zilnic câte un pumn de gologani. Așa risipă nu se poate tolera. Să remediem, dar.

Și au pornit să remedieze.

Au dat cinci franci unui vînzător și l'au pus să fure un exemplar din atelierul *Gazetei* înainte de a fi mers la Censură cu comunicatul. Cu exemplarul acesta, mințînd că'l au găsit vînzîndu-se pe stradă, prepușii *Viiilorului* au suspendat *Gazeta* pe trei zile.

Pedeapsa s'a executat cu resemnare, dar, firește, din momentul acesta, cabotiniții își puteau face de cap — dar treburile tarabei, nu. În scopul acesta, ne-am pus să controlăm. Dar mai întîiu să explic «trucul» lui Lascu.

Ajutorul administratorului *Gazetei* e însărcinat să ducă foaia cu comunicatul la Censură. Ziarul, însă, e tipărit mai dinainte, întreg, fiind că la ediția care se revizuieste seara și se vînduse dimineața nu se mai adaugă de cît textul oficial al Marelui Cartier General — n'are, prin urmare, ce să'i se mai censureze. Cei de la administrație n'așteaptă de cît ca Lascu să le facă semn, de departe, că foaia e bună, pentru ca ei să-i dea drumul, întru cît e și distribuită vînzătorilor, cari stau la ușă, afară, ca să li se dea voie să plece.

Pe cînd, în strada Diaconeselor, reporterii huiduiesc pe Vintilă în

persoana celor două din brișcă, Lascu, în învălmășeală, se aruncă în codirla, *Viitorului*, ca o maimuță, și vine, fără să bage ei de seamă, pînă de vale de Teatru. Acolo, chiar din brișcă, face semn, cu pălăria, administratorului nostru, care stă în colț, la Continental — și Heller, printr'un alt semn din pălărie, anunță pe expeditorii din strada Regală, cum că pot să-i dea drumul. Cu chipul acesta, cînd, după opinii multe și grele, ajunge droșca *Viitorului* în strada Academiei, ulițele sunt inundate de vinzătorii *Gazetei*.

Simplu și curățel.

Simplu, da, dar supărător pentru toți confrății. *Inde....*

Trecuse vreme, *Viitorul* dădese dracului brișca, și, părăsind tehnica aceasta ridiculă, se întorsese iar la escrocherie — sistem care a reușit pururea patronilor săi. Pietreanu dădea drumul ziarului pe cînd ceilalți așteptau, la Censură, să capete *aveat*-ul de la însăși reporterul reptilei.

Azi așa, mîine așa, pînă cînd cabotiniul începe el să facă morală celorl-alți confrăți — confrăți dintre cari unii 'l avuseseră, cu o sută de lei pe lună, și atunci nu era mai ignorant și mai nul de cît e acuma. Țanțoș, cu țigara în gură și cu mîinele în buzunare, cabotiniul se rotia printre ziaristi, mulți foști stăpîni ai lui, și amenința — amenința pe toată lumea. Se vedea bine că simte pe umeri întreaga Romînie și că ia atitudinea cea mai potrivită ca s'a sprijine cu folos.

— N'are să mai meargă așa! O să închid fără milă ziarele cari apar fără să treacă pe la Censură!

Acuma, că cuvintele «o să închid ziarele» sunt, în gura lui Mavrodi, tot așa de ridicole ca vorba «pudoare» în lexiconul Ștefănească, spre exemplu, e altceva; fapt, însă, e că rămăsese cu năravul de a amenința, cum făcea răposatul c'conu Mitiță cu faimosu-i deget. De aceea a fost de un efect *boeuf* cînd, într'o zi, un redactor al *Epocii*, ca să-și dea seama cît e de intransigent istrionul dacă ar fi pus în situație să treacă la fapte, s'a prefăcut că abundă în sensul lui:

— Ar trebui, domnule Mavrodi, o pedeapsă într'adevăr exemplară pentru ziarele cari nesocotesc Censura.

Și'i zice într'adins: «domnule» — de unde pînă aci nu'l mai scoate din «mă».

— Numai să prind pe unul, monșer, și... lasă — nu mă cunoașteți cît sunt de feroce în chestie de corectitudine.

— Păi, ce, e așa de greu să-i prinzi?

— Nu e greu, dar n'am avut ocazie pînă acuma.

— Am prius eu o gazetă.

— Cum se poate? Dă-o pe față, ca să'l învăț minte pe director.

— Uit'-te: noi suntem adunați aici ca să așteptăm comunicatul — nu e așa?

— Da.

— Cu toate astea cumpărai pe Calea Victoriei un ziar care se vinde de un ceas.

Și scoate din buzunar... *Viitorul*.

Censorul a îngălbenit, a întors spatele și s'a retras în cabinetul lui Girboviceanu cu un fel de maiestate fleșcăită.

La ușă, cînd să intre, dă peste Duca.

Reporterii, revoltați de piraterie, sar grămadă pe surogatul de ministru și'l răstignesc. Bietul om, care poate palmui un gardist dar tremură în fața lui Virtej, se încurcă, amuțește, fuge în biurou — și trimite automobilul să aducă pe Barabulea ca să-i ceară scuze pentru incident. Directorul organului guvernamental sosește, și, după ce tocmește o după amiază întreagă cu propriul său amplotiat, binevoiește a se resemna, pentru ochii lumii, ca *Viitorul* să fie suspendat, de formă, pe... două zeci și patru de ceasuri — pedeapsă ce nu s'a executat, de altfel, fiind că ar fi reprezentat aproape doi franci pagubă.

Urmarea? A doua ori a treia zi a suspendat *Epoca*..

Fuseseră suspendate, pe rînd: *Universul*, întîiu; pe urmă, *Gazeta*; după aceea, *Epoca*; apoi altele, și în fine, după înțelegere prealabilă, *Viitorul*, căruia 'i s'a îngăduit să'si vînză toată ediția înainte de a intra în ciclul de șase ore de pedeapsă, căci *de fapt* la atîta 'i s'a redus osînda.

Atunci, pentru motive patriotice, a intervenit un tratat ofensiv și defensiv între *Naționalul* și *Viitorul*: să se sprijine reciproc — și, la trebuință, să facă pe spionii cu puteri unite. Virtej, inițiat asupra tainicei înțelegeri dintre cumetri, se pune la pîndă — și, în ziua următoare, tocmai cînd îi era lui Stelian lumea mai dragă, duce la Censură un exemplar din *Naționalul*, prins în vînzare cu un ceas mai nainte de a se fi adunat Catonii.

Erau așa de plouați aliații în cît incidentul, în loc să dea naștere la revoltă, a produs un imens hohot de rîs.

Stelian trimisese anume pe Rubin ca să denunțe *Gazeta* pe temeiul unui furt săvîrșit în administrație tocmai în ziua cînd a fost prins *Viitorul*. Pățania *Naționalului* nu putea decît să bucure pe ziarîști, dar ce să facă paraziții dela Censură față cu bătoasa personalitate a patronului acestui *Naționalul*?

După matură chibzuire, 'i-au dat, de ochii lui Virtej, pedeapsa cea mai ridiculă din cîte aveau la îndemînă — și a doua zi 'i-au revocat-o de frica lui Stelian.

Aceste împrejurări, și altele asupra cărora ar fi oșios să mă întind prea mult, făcuseră din Censură, instituție antipatică în sine, un fel de caraghiozlic căruia autoritatea severă a lui Duca și fasonul de Torquemanda al lui Mavrodi 'i împrumutau din ce în ce caracter mai precis de vicieim.

Lipsa aceasta de măsură, de inteligență și de tact a dus la o anarhie a cărei descriere 'și ar avea locul într'o lucrare dramatică — fiindcă, însă, calendarul meu nu ține să pară fioros, mulțumiți-vă să rîdeți, deocamdată, pînă veți avea vreme să reflectați adînc.

Administrațiile ziarelor, a căror mentalitate e pururea alta decît

a redacțiilor, au pornit după expediente ca să precumpănească pagubele pe cari li le aduceau nedreptatea stupidă și ineptia crasă a Censurei. Tipăreau ziarul; îl distribuiau vânzătorilor și, cu ei tiriș, mergeau de așteptau la poarta localului unde Arghirescu, dormitînd, exercita cea mai mare putere în stat. Cînd li se făcea semnu, de pe scară, că Valaori s'a rostit, din ordinul lui Mavrodi, atunci dedeau drumut vânzătorilor, cari începeau, acolo, la poartă, să urle numele gazetelor, de credeai că ești la spartul Moșilor cînd se ieftinește țuica.

Procedul nu era estetic dar era cinstit. Avea, însă, două inconveniente: întîiu că, cu caprițiul censorilor, se putea ca ziarul, deși în întregime revizuit la controlul precedent, să fie condamnat să scoată două-trei rinduri, cari apăruseră, totuși, dimineața — și atunci toată ediția, distribuită vânzătorilor, trebuia retrasă și asvârlită, căci nici cu ocaua nu era permis s'o vînză; și al doilea, că hotărîrea Censurei se putea face cu marafet colectivist, adică vânzătorii unei anumite gazete să fie avizați, pe sub mîină, înaintea altora, să plece cîte unul pe furis și să desfacă foile, pe cînd alții ar fi așteptat să li se dea deslegare.

Aceste inconveniente, fără importanță mare în aparență, aveau, însă, urmări grave, urmări cari duceau la trînteli omerice în fața palatului Censurei. Pisani, dela *Epoca*, ședea la poartă și, cînd mirosia că se pregătește marafetul, se punea cu ciomagul pe dălhăucii *Viitorului* — fapt la care se asociau vânzătorii respectivi pînă cînd pâruiala ajungea la proporții epice. În vremea asta, ministrul, frămîntat de supremele probleme ale neamului, își îndopa nasul cu vată — pe cînd țigani, profitînd de învălmășală, o luau la fugă, prin mahalale, cu gazetele necensurate, și se betejeau strigînd:

— *Neversa*, boierule, „ficiala“ de mîne!

Arghirescu se prăpădea de ris văzînd decît prestigiu se bucură instituția căreia prezența lui Valaori și ascendentul lui Mavrodi îi dedeau caracter sacrosanct.

Dar al doilea inconvenient era grav de tot: odată osîndit de Censură să scoți, ca dăunătoare apărării naționale, două-trei cuvînte, chiar dacă le ai fi reprodus de pe un ziar unde le autorizase cabotinel, nu mai puteai eși în vînzare, fiindcă te expuneai vădit rigorilor legii de excepție. Ce să faci, însă, cu douăzeci—treizeci de mii de foi tipărite pe cari 'ți le spurca Mavrodi, fără dreptate și fără discernămint, printr'o trăsătură de creion albastru — numai fiindcă n'avea răspundere și fiindcă aveai onoarea să-i fii antipatic? Și nu uitați că domnul acesta, care a moștenit dela părinți cinstea și demnitatea într'un grad la care nu ori cui îi e dat să ajungă, putea să facă gestul în fiecare zi, numai ca să'l facă — și nu exista instanță, în toată țara romînească, în fața căreia să meargă presa cu apel. De aceea, fără să se concerteze între ei, administratorii au pornit fiecare pe cîte un drum, după cum l-a tăiat capul pe fiecîre, ca să găsească mijlocul de a evita ruina la care'i ducea sistemul grijuliilor dela Censură. Și, cum se întîmplă în tot'dauna cu oamenii cari nu se înțeleg prealabil între ei, administra-

torii, toți, s'au întâlnit, incidental, la o răspîntie, unde se ascunsese fiecare ca să nu-l vadă celalt.

Procedura era de o simplitate plină de poezie: se tipăria ziarul, întreg, cu ediția de dimineață, plus telegramele și comunicatul: se distribuia vînzătorilor, și, la 2, sub conducerea unui ampoiăat dela expediție, țigani plecau pe la bariere cu teancurile la subțioară. Omul care'i însoția, avea ordin strict să nu'i lase să vînză pînă nu se făcea ora 3, ceasul cînd de regulă Censura era gata cu înaltele ei escrocherii. Dela 3 încolo, începea negoțul, pe cînd administratorul era cu o foaie la controlul lui Duca — și pe la 4, cînd Valaori, din ordinul lui Arghitescu, binevoia să încuviințeze desfacerea gazetelor, tucierii comercianți, cu marfa vindută de mult, erau de un ceas angajați, în fața redacțiilor, la interminabila partidă de *barbut*.

— Dar cînd Censura ștergea ceva în foaia pe care'i o prezinta administratorul? va întreba cititorul.

— Cealaltă se vindea înainte, ce are a face!

— Păi seara, cînd se controla ediția care urma să apară a doua zi, dimineața, și să conție materia ce apăruse în ajun, după amiaz, nu se băga de seamă că nu s'a șters ceea ce tăiasă Censura?

— Nu. Nîndcă, după prînz, cînd se turna ediția care avea să fie la revizie, se suprima partea tăiată — așa în cit Arghirescu, văzînd că'i s'a executat ordinul, se pama la ideea că a mai pricinuit o pagubă.

— Atunci, toată Censura era un vax?

— Tot ce poate fi mai vax!

— Dar era incorect ceea ce făceau administrațiile.

— Firește. Dar mult mai puțin incorect decît ceea ce făceau censorii cînd ștergeau la mine o informație pe care o autorizau la dumneata. Și vrei să'ți dau o dovadă că unica rațiune de a fi a Censurei, așa cum o înțelegeau prețioșii colaboratori ai celui cu cîlți în naș, era exclusiv șicana? Iacă-t'o: afară, mi se pare, de *Independența*, de care'i era frică lui Mavrodi, aproape nici un ziar din București n'a scăpat nesuspendat, odată sau de mai multe ori; dar nici unul, nicio dată, n'a fost pedepsit pentru că ar fi publicat o știre care să provoace vre-un neajuns de orice ordin — ci sadea, fiindcă, în loc să se prezinte, spre pildă, de patru ori pe zi la Censură pentru a'i se revizui depeșile censurate odată, se prezinta de trei ori!

Printre mulțimea veselă de femei ușoare și de ofițeri eleganți, trece furgonul Morgei, care duce la cimitirul Pătrunjel, pentru odihna de veci, cadavrele a patru soldați sîrbi și a doi romîni, răniți în Dobrogea și morți în spital, aici. În vîrtejul plăcerilor capitalei, lumea n'are vreme să se descopere — de aceea cotiuga care duce la groapă eroii, trece nebăgată în seamă.

La cimitir, rămășițele soldaților sîrbi sunt întîmpinate, cu pietetate mare, de către ministrul Serbiei, de consulul general, de atașatul militar, de personalul legațiunii și de membrii coloniei, cari, din pricina

virstei, nu s'au putut duce pe front; ai noștri, cînd sunt coboriți din furgon, sînt luați în primire de trei țigani gropari și tîrîți ca cîinii pînă la scorbura care'i va înghiți pentru de-a pururea.

Comenduirea noastră bea șampanie la Mircea...

Coșciugele soldaților romîni, făcute în pripă de un tîmplar pe cînd fredona cine știe ce cîntec de lume, sînt din scînduri nedate la rînda — și fiind că cișitul acesta se caută mult în epoca asta de jale, nu sînt nici încheiate pe margine.

Muștele roiesc pe la încheieturile scîndurilor ca pe hoitul de pe maidane; cele cari se satură, înăuntru, sugînd din cadavre, ies afară, biziind, ca să facă loc celor flămînde.

Este, apoi, așa de trivială neindeminarea cioclior în operația de a coborî sicriile în mormînt, în cit te sugrumă indignarea pe care 'ți o produce atîta neleguinire.

Cînd bulgării de pămînt aruncați peste scîndurile neșlefuite cîntă lugubru «vecinica pomenire» pentru «sufletele adormiților întru Domnul», cei dela comenduire sînt cel puțin la a treia sticlă în cîrciuma, de pe Bulevard, a lui Mircea...

Frontul sugă și topește tineretul, ca o mașină infernală. Depozitele s'au golit de rezerve. Raziile, pe străzi, pentru a prinde soldați cu arcanul, se îndesesc dar nu dau rezultate.

Se dislocă și se trimt la luptă parte din cei cari se învîrtiseră ca să fie considerați ca indispensabili serviciului și prin urmare mobilizați pe loc.

Ofițerii umblă, cu cîrdul, pe Galea Victoriei — pe cînd comandantul garnizei caută oameni de bună voință ca să se ducă în foc.

Feciorul lui Missir, în uniformă nouă, dormitează într'un automobil care a «stopat» în fața lui Riegler — pe cînd șoferul, un boier scăpătat, face spirit, la vitrină, cu C. C. Arion, care cască transcendent.

Christian Tomulescu, eșit atunci din spital după o operație grea, se uită afectuos la visătorul din automobil și'l întreabă, cu toată bunătațea de care e capabil acest suflet dulce:

— Nu ești bine, chéri? Par'că acușași acușica!

Nemuritor are să rămîie Emil Petrescu, lord maior-ul pe care Vintilă, neputîndu-l numi stariț la mînăstire, l-a făcut părinte al capitalei.

Fiind că lăcomia negustorilor nu mai cunoaște margini, primăria a'găsit de cuviință să reglementeze vînzarea alimentelor — și reglementarea asta ne-a lăsat pieritori de foame.

Cîtă vreme se știau sub regimul ordinar, brutarii, măcelarii, pescarii și băcanii își făceau de cap, nu e vorbă, după obiceiul pămîntului, mînjind ochii comisarilor și rezervînd ceva trufandale pentru inspecții comunale — dar, fiind că mergeau lucrurile neted, se ducea omul de'și tîrguia pe îndelete și închidea ochii cînd era furat la cîntar; iar el, piratul, birnic numai la doui—trei inși, își găsia socoteala încercînd prețul și dînd cu degetul la «palanță». Cînd, însă, 'i s'a fixat preț maximal, pe calitate, 'i s'a orînduit ceasul cînd și de unde să se aprovi-

zioaneze; cînd să deschiză, cum să vînză și la ce ceas să-și închiză prăvălia — atunci, cu pristavi pentru fiecare din aceste operații, au trebuit să se puie fățiș pe jaf ca să aibă cu ce astîmpăra atîtea mădu-lare comunale, toate hrăpărețe și lihnite foarte.

Cu această *occidentală* «organizație», iată la ce am ajuns — tablou pe care nu se poate să nu-l fi văzut și dumneata:

Tarabă dela pescăria Statului se deschide la 6 dimineata, ca să aibă vreme gospodina, acasă, să spele peștele, să-l curețe de solzi, să-l așeze în cratiță — și să-și poată vedea, pe urmă, de alte treburi, pînă la vremea mesei.

Știind această dispoziție, pornești dela 5 ca să se deschiză ușa pescăriei drept în nasul dumatiale, la 8. Pînă să ajungi, însă, s'au înființat, înaintea dumatiale, cîteva sute, oameni de prin apropiere — și te așezi la coadă, pînă la 8, cînd iese funcționarul din cafeneaua de alături, a grecului.

Se dă lumea la o parte ca să treacă «boierul» — și, după ce bea un tutun, agale, ca un sultan, începe, peste umărul mulțimei:

— Niță! Dela dom' ministru?

— Da.

— Ad' coșnița.

Niță sparge rîndul de oameni; trece cu coșnița prin mulțime; intră în magherniță; se încarcă — și, cînd iese, juipoaie poporul împingîndu-se, greoiu, cu papura-i pîntecoasă.

De cum se strîng la loc valurile turburate de coșul ministrului, slujbașul credincios strigă din nou:

— Mialache! Ei, 'i-a plăcut lu dom' primar cega de ieri? Fă-te 'ncoa!

Rupe și ăsta rîndurile; și ăsta se prelinge cu un coș cît căruța — și pe cînd, cu autoritatea împrumutată dela stăpîină-său, îmbrîncește pe cei ce-i stau în cale, slujbașul dela domenii se răstește la dumneata, cel de lângă oblon:

— Ce te'nghesui, mă? Las' să treacă omul — și așteaptă-ți rîndul că nu crăpi!

Și aștepți. Se umple slugoiul de pește; se întinde la vorbă cu reprezentantul ministerului de domenii; face cîinste cu o țigară de damă — și iese, pe urmă, jupînd și el pe toți cîți nu se pot abate din drum.

Iar te dojenește licheaua dela tejghea, și, pe cînd dumatiale, de sub nasul lui, îți face morală, chiamă cu mîna pe un ungurean al cărui rînd e tocmai la grădina St. Gheorghe:

— Dela Nae?

— Da.

— Dar cel dela Andreiu, unde e?

— Colea, la plăcintărie.

— Chiamă-l și veniți amîndoi încoace!

Pin' să vie ungureanul lui Nae și servitorul lui Andreiu, la care se alipește, în treacăt, și bucătarul lui Oswald, e liniște la pescărie — nu mișcă nimeni în oceanul de oameni. Numai funcționarul dela do-

menii înjură și înbrînțește pe o biată bătrînă pe care valurile o duseră în rîndul dintîiu.

După ce'i încarcă pe cei de la birturi, vine rîndul norodului — dar tocmai cînd se borobotește lumea ca să ajungă la tejghea, apare chi-piul ipistatului. Ajutorul lui Corbescu se viră, cu puterea pe care 'i o dă uniforma-i de cioclu; prepusul ministrului de domenii înjură, din prag, și împinge lumea înapoi, pînă se strecoară, în fine, sticletele: cele două mărîmi se salută familiar, își dau binețe, se întrebă de sănătate — și, ipistatul, furnisat pentru el, pentru amorează și pentru proprietăreasa unui prieten, se prelinge pe ușa de din dos și iese pe gang.

Acum, că «organizația» a produs tot efectul urmărit de regulamentul vînzării peștelui, se dă drumul mulțimei în prăvălie — și după ce primul val a apucat, printre ghionți, cite o mină de plevușcă, publicul e dat afară și obloanele lăsate.

Azi a fost ziua cea mai cumplită din cite ne-a fost dat să vedem. La trei ceasuri după amiazi apărură șase avioane. Zi superbă de toamnă clementă. Toate femeile pe uliță. Pe cînd virează păsările de pradă, lumea, în pilcuri, cască gura — q a unele cucoane par'că recunosc, dela înălțime, pe Titi și Kiki, aviatorii noștri, fiindcă suntem încă în perioada de pruncie cînd tot se mai crede în mitul aviației naționale. După ce se reperează precis punctele cu aglomerație, încep să curgă proiectilele — și, căzînd în grămadă, omoară cu nemiluita. În două ceasuri, numărul victimelor trebuie să fi trecut de opt sute. Atîta moarte și așa urgie, nu înregistrează statistica de cît, rar, poate cu prilejul înfricoșatelor cutremure de pămînt.

După ce și îndeplinesc misiunea civilizatorie, emisarii kaiserului pleacă convinși că, de acum, nu mai e de cît un pas pînă la... cucerirea Parisului.

Cadavrele sunt încărcate în camioane deschise, fără măcar o pînză peste grămada de morți — și tirite, nu știu de ce, pe Calea Victoriei sus, spre șosea. Pe laturile camioanelor, cercetașii, în picioare, cu brațele întinse ca să mascheze, probabil, priveliștea oribilă, și cu brîul fil-fîind în vînt, strigă cît îi ia gura:

In lături!

Printre picioarele cercetașilor atîrnă, și lasă diră de sînge, hartanele ciopărțite ale celor din furgon.

O nebulie furioasă pare că a cuprins pe oamenii poliției.

Jandarmii urlă pe uliță; sergenții bat lumea — comisarii, înfricoșăți de carnagiu și de ordinele deșuchiate ale superiorilor, aleargă zănateci și urlă de te-apucă fiorii!

Corbescu și cu cei mari de la poliția capitalei zac în subterana cafenelei Trocadero, ca să menție ordinea și să apere viața locuitorilor...

În dreptul otelului English se oprește o trăsură, din care n'apucă să se coboare inginerul Arapu. cînd se pomenește cu un agent de poliție că'l interpelează, gesticulînd ca un epileptic:

- Aăăă!
- Ce e, domnule? întrebă inginerul, calm:
- Aăăă!
- Ce vrei, mă, turbatul?
- Aăăă! Trăsura!
- Ce e cu trăsura, nebunule!
- Aăăă! Dă-mi trăsura să car răniții.
- Păi spune așa, smintitul, nu lătra ca clinii!

În preajma istericului de polițist, pe care'l ismenise tocmai împrejurarea care trebuia să-i inspire cumpănă și bărbăție, se adună sumedenie de oameni. În momentul acesta trece un camion, din a cărui codrăla atîrnă ciosvîrți de cadavre, cum atîrnă hartanele vițeilor din căruța lui Abele, cînd vine de la abator — pe cînd cercetașii, cu brațele întinse și cu briul fluturînd în vînt, se amuză să sbiere, ca ori ce secătură cînd se află în treabă:

— Păzește!

În fața spectacolului acestuia, mult mai revoltător de cît îl redă condeiu, sentimentul de milă moare și nu lasă loc, în sufletul omului, de cît pentru rușine. Ai zice că, pentru rolul covîrșitor pe care ni l-au atribuit împrejurările, suntem, ca societate, tot așa de puțin pregătiți ca un trib de Piei Roșii smuls fără veste din aromeala vieții primitive și pus pe scenă ca să interpreteze pe Shakespeare...

O mie de ghiulele nu 'mi ar fi ucis sufletul cum 'mi l-a ucis animalul sălbatec, trezit în fiecare din organele administrative.

A trecut întru Domnul cel mai plăpînd vlăstar al Dinastiei. Era trebunță, se vede, în cer, de încă un înger.

Censura n'a permis presei să anunțe tristul eveniment.

La o săptămîină după înmormîntare am primit poruncă de la Marele Cartier General să apărem cu ziarele în chenar negru, sub amenințare că, altfel, ne suspendă.

Caporalatul prusian în toiu — minus aparența de majestate a nemților. Vremuri grele pentru presă. Nu mai e putință să găsești inspirație fiind căți o stinge teama că concepția dumitale are să fie măsurată de Valaori cu concepția cazonă a lui Arghirescu.

Ziarele guvernamentale au situația și mai grea, cu toată silința ceși dau piserii dela Censură ca să le înlesnească deverul. Și e lesne de înțeles: pînă în ziua de 15 August, gazetele acestea au avut zilnic buletine dela Grossmann și Jonsohn despre operațiile de pe front, buletine cari spuneau lămurit printre rînduri că Puterile Centrale sunt imbatabile. Redactorii *speciali* primeau cîte 5000 de lei pe lună dela Günther în afară de leafa bogată pe care le-o servia direcția ziarelor respective. Or, să continue sistemul după ce guvernul ne-a băgat și pe noi în războiu cu *invincibili*, nu se putea — de aceea au și dat afară, foarte tirziu, pe autorii *buletinelor*; dar să desmință un trecut de doi ani și să spuie azi că au mințit toată vremea, ar fi piramidal. În această dilemă, organele liberale vegetează penibil — cu tot concursul desin-

teresat ce li-l dau proprii lor reporteri, îmbrăcați, ca cel din fabulă, în piele de... censori. *Vittorul*, nemulțumit, se vede treaba, de sprijinul ce i acordă Mavrodi, a ajuns să invoce «grația lui Dumnezeu» în favoarea armelor române — iar despre *Independența*, unul dintre ofițerii francezi cari fac aviație la Riegler îmi spunea ieri, după ce o citise din scoarță pîuă în scoarță :

— Ce n'est pas français, mais on comprend quand même.

Se pare că guvernul s'a luat de gînduri cu «debandada din țară». Față cu exodul interminabil al celor cari, văzînd că dezertează autoritățile, au luat și ei drumul pribegiei, miniștrii, fiecare în parte, au adresat cîte o circulară prin care invită la liniște pe funcționarii departamentului respectiv — și, cum iscălesc circulara, fug la Iași, ca să dea exemplu de calm și de curagiu.

După ministere, a început poliția să publice ordonanțe în sensul acesta; dela poliție, apucătura a trecut la primărie; de acolo la Casa de Depuneri, și, în fine, la direcția generală a serviciului sanitar, unde doctorul Sion, mai prevăzător decît alții, e... plecat de anul trecut. Numai Bălănescu, secretarul general dela domenii, n'a iscălit asemenea circulară, fiindcă d-sa nu se joacă cu focul.

Cînd au văzut ziarele că singurul subiect pe care îngăduie Duca să'l bălăcească este recomandăția, către public, de a sta pe loc, liniștit și cu bărbăție, ca să privească cum pleacă toată lumea, s'au pus să parafrazeze circulara primăriei.

Directorul, de mult faimos, al *Vittorului*, a redactat, în sensul acesta, o tartină indigestă — și, după ce a scuiat-o în gazetă, a fugit în Moldova. Barem *Adevărul*, ca să nu mai aibă bătaie de cap pe urmă, a vorbit publicului de calm și de curagiu printr'un articol venit de-a dreptul din Odesa.....

Ziarele englezești sunt pline de amănunte picante despre un gest, glumet în aparență dar singeros în fond, al domnișoarelor din Londra. În urma apelului adresat de Kitchner, s'a înrolat în armată, de bună voie, toată lumea în stare să poarte arma. Cei cari, cu toată nevoia în care li se găsește patria, au rămas, totuși, la... Capșa, sunt obiectul celei mai crude batjocuri din partea miss-elor. Pe unde'i întilnesc, fetele le oferă cîte o pană albă — și, în Anglia, pana albă este simbolul lașității.

La noi n'ar fi ajuns toate giștele din Capitoliu dacă ar fi fost vorba să se ofere cîte o pană fiecăruia dintre cei cari luptă pe Podul Mogoșoaiei.

Și azi ne bîntuie aieroplanele.

Veniră: dimineața, după, prînz și noaptea — dar lecția de ieri a făcut pe oameni mai prudenți.

Recolta a fost slabă: asasinară, în strada Zefirului, un copilăș care se juca, în curte, cu un cățel — și surprinseră patru soldați la finăria dela Malmaison, soldați cari căutară să se adăpostească în casa, din

apropiere, a unei unguroaice, dar caritabila femeie n'a vrut să descurie uşa.
Pe trei 'i-a omorît, iar celui de al patrulea 'i-a retezat picioarele.
Puţin lucru pentru slava kaiserului.

ARTA DRAMATICĂ.

O notă veselă în mijlocul dramei sumbre ce se joacă în jurul nostru, a ajuns să fie o bine făcătoare, de aceea simt nevoie să stau de vorbă cu Vampirul — Leonescu, de! — actorul pribeag care tirăşte de patruzeci de ani, prin toate unghiurile ţării, zdrenţele artei dramatice. Ştie atâtea, a văzut atâtea şi atâtea a făcut Vampiru în lunga lui carieră, încît, dacă n'ar fi lenes, ar putea să scrie cea mai frumoasă istorie *trăită* a născîndului nostru teatru.

Azi îmi povesteşte :

— Mă dusesem la Iaşi cu o trupă unul şi unul. Luasem cu noi din Vaslui, cînd fugisem noaptea dela hanul lui Pîrjoală, pe Drojdie, un Țigan rîndaş dar așa de inteligent încît, în două-trei seri, învățase, al dracului, toată mașinăria scenei — și 'l făcusem prim amoretz. Mai aveam pe Ioniță Șasiu, unul din Caracal, care ne ajutase să punem bagajele în căruțe — și rămăsese în trupă. Eram, pe urmă, eu ; Chichirez, care cînta din gitară, că era bărbier de felul lui — două dame, și un bărbat, dela cofetăria lui Tănăsescu, din dreptul Episcopiei. Asta avea un glas plin de talent. Cînd răcnea odată, în tragedie: «domnilor!» se cutremura flacăra feștilor dela rampă.

Nu mersese treaba la Iași nici de cum. A trebuit să plecăm în rate dela Vanghele, hăngiul, și să fugim la Botoșani, unde, cum e obiceiul la turneurile mari, anunțasem, cu două săptămîni mai înainte, că venim să jucăm pe *Hamlet*.

În graba cu care plecasem dela Vanghele, însă, ca să nu prinză de veste negustorul, uitaserăm un cufăr în care erau niște afișe, o perucă de lînă și redingota calfei de cofetar.

Joacă, de, pe Hamlet, fără perucă și mai ales fără redingotă !

Ei, ce te faci Leonescule !

Spectacolul, anunțat ; parale de tipărit alte afișe, ferit-a sfîntul Produsul a citor-va bilete vîndute din mînă, cheltuit cu harabaua care ne adusese dela gară — și poliția zor nevoie : escrocilor, să jucați, că, dacă nu, grosul vă mîncîcă !

M'am sucit, m'am învîrtit — că nu știi ce va să zică să fii director de teatru ! — și dacă am văzut că nu e chip s'o scot la căpătîiu, am pus, dragă, pe cofetar de a jucat pe Hamlet în costum de Banul Mă-răcine.

— Și ați avut, de sigur, succes ?

— Se dărîna sala, domnule, de... huiduieli !

Incep, însfirșit, să se rușineze cei dela comenduire. Aviatorii francezi, care așteaptă prin cafenele sfîrșitul războiului, se întrebă, nedumeriți, cite armate vom fi avînd noi, de vreme ce una e în Bucu-

rești? Căci, dela Lipsicani și pînă aproape de șosea, nu se poate vedea român cu român din pricina pădurei de chipiuri și a pantalonilor bufanți. La unele ceasuri, după amiază mai virtos, Calea Victoriei are aspectul unui bivouac în moment de «pe loc repaus!»

De aceea, emoționată de campania presei, comenduirea e silită să-și calce pe inimă și să ia dispoziția ca ofițerii din București să-și trimită ordonanțele pe front..

Și au plecat vistavoi, dar ofițerii, firește, au rămas — și cu ei, fețele de bărbieri, nevestele de manafi, elevele dela școala profesională și venerabilele matrone a căror iubire pentru aproapele crește pururea în raport invers cu gradul bravului militar.

Te sufoci. Cînd știi că copilul domitale a căzut, fără măcar mormînt la căpătiul căruia să-l plîngi, și vezi turma de spilcuiți rătoindu-se printre muieri, pe cînd dușmanul se rupe opitindu-se să sfărîme zăgazul țarei — simți că te mișelești pînă ați fi rușine că ești din acelaș neam cu ei.

Altă campanie de presă, altă dispoziție energetică a celor dela comenduire.

Printre ofițerii cari umblă forfota, sunt unii veniți, cu răni ușoare, de pe front. Aceștia nu sunt internați în spitale, ci șed acasă — și se duc la intervale de sunt pansați. Cînd, dar, pentru a da oară s'a revoltat lumea că puzderia de militari au făcut ulițele impracticabile, comenduirea dă un ordin ca toți ofițerii lăsați să se caute la domiciliu, să se prezinte la autoritatea Pieței și d'acolo să fie expediți la front, *ca unii a căror situație nu e legală.*

Rezervoriile de oameni, în vremea asta, seacă vîzînd cu ochii. Complectară ce complectară ordonanțele și cei cîțiva răniți — dar golul e așa de mare încît trebuie o armată întregă ca să astupe gura Mochoului.

Presă, cu tot călușul lui Duca, nu tace. Comenduirea, cu toată dorința-i fierbinte de a descoperi biurourile unde se înrolează sedentarii, n'are de unde mai scoate oameni fără să jicnească pe cei cu... drepturi cîștigate.

Se produc, atunci, raziile, o născocire adevărat genială.

Mircea, berarul din Bulevard, care, conform ordonanței polițienești de a nu pune în consumație decît sirop și de a închide prăvălia la 9 ceasuri, vindea, ofițerilor sedentari, șampanie, pînă dimineața; Mircea, căpitan la jandarmii cari luptă la poliția capitalei, pleacă cu o sotnie de colivari, între cari și mulți dintre propriii săi chelneri, și cucerește un sector din Calea Victoriei. 'L înconjoară de toate părțile, strînge rîndurile și supune la interogatoriu pe cei prinși în cerc ca în matîța unui năvod.

În mulțimea asta, femeile sunt, e și natural, în număr covîrșitor — și li se dă drumul fără alte forme; sînt, apoi, copii, cari nici n'au nevoie să exhibeze acte ca să învedereze că sînt încă în regulă cu legile militare. Și acestora, vezi bine, li se dă drumul.

Mai sînt, în fine, oameni de vîrsta mea, cari n'au de cît să-și arate

mustața ca să capete drept de scutire. Așa în cît, cînd îi scoaseră și pe aceștia din careu, rămaseră în mîinile berarului: un băiat care dovedea la poliție că merge abia pe opt spre zece ani, de și are un început de favorite; un ungurean cu piciorul de lemn, și un ovreiu, care angajază cu Mircea dialogul:

— Cum stai cu miliția?

— Minunat.

— Adică?

— Scutit.

— Ca ce?

— Ca ofticos.

— De cînd?

— De două zeci de ani. Poftiți actul de dispensă.

Cu aceștia va să se completeze golurile lăsate de artileria grea și de către sutele de mitraliere germane — cu aceștia, căci de cei sulemeniși nu îndrăznește nimeni să se atingă de teamă să nu indispuie pe *papa*.

Ne-am deprins cu aieroplanele: vin — intrăm în pivniță; pleacă — eșim din pivniță. Nu se mai emoționează nimeni.

Azi suntem, ca în *Azilul de Noapte*, al lui Gorki, șapte inși sub acelaș acoperămînt, în subsolul cafenelei *Union*: un comisionar de stradă; doi hamali; un măcelar; parohul bisericei din Cîmpul Coccoanei; Teleur și doi ziarști.

Nici nu vă trece prin gînd ce conversație interesantă se poate angaja într'o așa adunare eclectică.

— Par'că e un făcut, dom'le—fir'ar mă-sa a dracului! Cînd să scoți și tu un gologan de parale, vin afurisitele astea! zice comisionarul, uitîndu-se idiot la adresa de pe un plic.

— Las' c'o duci pe urmă, tăicuțule, îl mîngîie preotul — că arioplanele isprăvesc materialul și se duc de unde au venit.

— Și, mai la urmă, cu vipia asta, tot nu-ți deschidea andrisantul intervine unul din hamali.

— Că bine zici, continuă al doilea. Te'napoiezi îndărăt și spui că nu'l ai găsit — și înhați sfînțoaița fără nici o bătaie de cap.

— Așa e, replică comisionarul, de cît e vorbirea că'mi a stricat afacerea, fiindcă să vezi cum devine: domnișoara, asta cu risoarea, e certată cu dumnealui — și se dă de ceasul morții să se împace, fiind că a cam firșit de moară; boierul, atîta'i e și lui să'i dea vorbă persoana — că e ambițios peste poate, și domnișoara 'mi a spus cînd m'a mînat la andrisant:

— Să faci, Niță, băiete, cum oi ști și să-l găsești pe boier — că eu știu, nu mă bucur la munca altuia.

Dumnealui, pe urmă, cînd l-a dat dumneaei afară de s'a dus d'a'n boule, m'a întîlnit la poartă, că tocmai'i adusesem persoanei o risoare dela inginer, și 'mi a spus:

— Frate Niță, când s'o potoli cocoana, dacă te-o trimete cu vreun răspuns cum va, să faci cum oi ști, să mă cauți ca pe buruiana de leac și să'mi aduci răvașul. Și lasă că te mulțumesc eu !

Acușica, va să zică, nu e vorba să fac o cursă ca să iau un cinci zeci de bani — e chestia de *mulțumire*, și că mulțumirea asta mă încăputam și eu cu cite-va chile de lemnișoare, că vine iarna și n'am nici de unele.

Și, uitându-se disperat în tavanul pivniței :

— Și ăsta trage, nenisorule, par'că e tocmit cu ziua !

— Lasă, cumetre, că, dac'or fi să fie ai dumitale, găsești frânculeții ăia și după ce o trece potopul, că, dacă n'o fi de la dumnealui, are să fie dela dumneaei — că, par exemplu, e lumea plină de zimbate care n'au altă grijă de cit să trimeată și să primească scrisori de hamor, îl consolă, creștinește, unnl dintre hamali.

— Lesne 'ți e dumitale ! încearcă să întimpine comisionarul, când îi taie vorba măcelarul :

— E rău de mine, măre, că'mi băgasem toată agoniseala în niște vite, la Oinac, în Vlașca — și, când să zic și eu: Doamne ajută ! a venit tără afurisitele de arioplanuri de 'mi le-a omorît pînă la una.

— Dar oameni a omorît? întrebă Teleor.

— Praf a făcut din sat, domnule. Două cumpânii de soldați, barem, le-a făcut una cu pămîntul — că erau pe cîmp și n'au avut cum se feri.

— Vezi, zic, către comisionar: asta e nenorocire — nu faptul că întîzii dumneata, un ceas, cu scrisoarea de dragoste.

— Ei, domnule, fie care știe unde'l doare pe el, replică, mîhnit, comisionarul.

— Da' und' te doare pe tine, mă, bălosule, că nu primește dumneaei răspunsul dela dumnealui? Hai — codoșul dracului ! se repede măcelarul, necăjit și stacojiu la fixonomie.

Noroc că tocmai în momentul acesta ne vestește arsenalul că aieroplanele nemțești au isprăvit încărcătura și că se urcă ale noastre ca să vază cum se duc.

Am eșit din pivniță, dar, înainte de a se fi întîmplat moarte de om — și ne-am împraștiat care în cotro.

— Ca să iei tramvaiul electric de la Rosetti pentru Calea Victoriei, trebuie să te duci la stația dela Pake, unde începe să se mai descarce vagonul care merge la Obor ; să te urci acolo și să mergi pînă la barieră, de unde, apoi, pe locul astfel cucerit, să te întorci la Bulevard. Altfel, la Rosetti sau la ori ce stație intermediară, poți să aștepți o săptămîină fără putință de a te urca.

La capăt, la Obor adică, în momentul cînd sosește nu cînd pleacă vagonul, sunt patru zeci și trei de inși — și au să se urce încă pe atîția în cursul drumului, de și regulamentar nu încap în vagon de cit două zeci și opt de persoane, cu innăuntru-cu afară.

Din acești patru zeci și trei de călători, cinci sunt bărbați și restul femei: urîte, comune și ridicale pînă la ofensa simțului estetic. Toate

au buzele pîngărite cu boia de vopsea ficatului; toate poartă cîrlionți la urechi — și sunt încălțate toate cu niște cizme cari, în față, au aspectul unor broaște strivite, iar în napoi, cu tocurile pornite în lături aduc cu stînghia care se pune la căruță cînd 'i s'a rupt o roată și o duce creștinul la reparat.

Trei uzine mi se spune că sunt în București, unde se VITEJII fabrică sedentari: în strada Cobălcescu, pe strada. Poetului și în calea Victoriei.

La comptoarul fiecăruia din aceste ateliere șade cîte o muiere.

Și uzina e așa de bine organizată, încît intri, domnule, tînăr, gras și rumen — și cocoana te scoate impropriu pentru serviciul de front. De a doua zi, *si vous y mettez le prix*, ești repartizat: gardist, brancardier, copist la minister, flautist la etapă ori mobilizat pe loc la poliția de Siguranță — dacă nu te orînduiește, ca pe Fălcoianu, casier la teatrul *militar*.

Se înțelege dela sine că o întreprindere atît de prosperă nu poate prididi să satisfacă clientela numai cu centrala din Capitală — ci trebuie să aibă filiale prin provincie. Regimentul 80, de exemplu, își mustruluiește codacii la Ivești. Unuia dintre ei, lui Elias Israel, tapițer de profesiune dar făcînd slujbă de «croitor», 'i a venit rîndul să plece pe front. Ofițerul de mezelicuri însă, care e pasionat, se vede treaba, de știința de «croitor» a tapițerului, pune un zel desinteresat ca să 'l oprască la Ivești pe Elias Israel. Profesorul Burcă, locotenentul companiei, un om imposibil, nu se învoiește nici în ruptul capului să facă *croitor* din tapițerul căpitanului. Văzînd așa, cei cu uzina 'și-au făcut formele la centrala din București, și, în momentul cînd Elias Israel, tapițerul, era îmbrăcat, gata să pornească la front, a venit ordin de chemare dela comanda... aviației — și tapițerul improvizat croitor a plecat să... sboare, ca unul ce era, la aerodrom, indispensabil serviciului!

Nu mai e chip de trăit din pricina aeroplanelor. De cum te culci, auzi, prelung, șuieratul sinistru al gardistului. Pînă să sări din pat, încep să sune clopotele: întîiu, glasul gros al celui de la mitropolie: pe urmă, limba meschină a tilincilor dela bisericile din mahala; și, în sîrșit, tîgaia din Popa-Nau — par'că ești la Căldărușani cînd dă în toacă de utrenie. Părăsești culcușul cald și te repezi în pivniță, unde tremuri de frig pînă se dă la arsenal «alarma de liniște» — cînd, apărut la suprafața solului, admiri, în extaz, sborul planat al aviatorilor noștri, cari despică văzduhul, ca un ariciu care, după ce trece primejdia, scoate capul ascuns de frica bățului — și plimbă, pe cerul albastru, gîndul damicelei suspendată cu sufletu-i iubitor de elicea sclipitoare a dibănciei.

Trebuie atîta eroism ca să înfrunți sentimentul de... recunoștință al publicului cînd te urci după ce dușmanul a iepădat încărcătura cît 'ți ar fi de ajuns ca să 'ți suflă nasul pe vreme de toamnă. Și, în sensul acesta, bravii noștri sburători au făcut minuni de temeritate.

Istoria războiului mondial le va deschide de perete ușile nemuririi — iar Academia lui Bianu îi așteaptă cu Palmele.

Și pe cînd ai noștri, ca să se ia pe urma fugarilor, se uită cu ochiul nu cum-va să mai fi rămas vre-unul pe firmament, aviatorii francezi, la Capșa, chibîțează între o «café à la crème» și o havană scumpă.

Diviziunea muncii a fost pururea de căpetenie condiție de succes în întreprinderile războinice.

1 Septembrie. Cafenelile sunt tot închise, de aceea femeile LACRĂMI. toate și ofițerii a trei corpuri de armată își fac veacul pe Calea Victoriei. Și e primejdie, fiindcă muierile, călare pe picioroange, sunt în echilibrul nestabil, și cînd trec eroii în goana automobilului, ele, de emoție, sar în lături — și vai de picioarele duminiciale dacă ai norocul că, în loc să cază pe continent, să ți se urce pe bățături cu cei doispre-zece centimetri de toc!

Cu toată groaza, însă, mîndrețea uniformei și prestigiul ce dă ofițerilor iluzia celor de pe caldarîm cum că sunt luptători pentru patrie, stîrnesc, de la grup la grup, printre pedestre, reflecții cari trec cu mult peste înălțimea situației:

— Bietul Titî! Cine știe dacă'l mai vedem mîine!

— Da, dragă, m'a salutat așa de fără entusiasm, par'că 'și lua adio pentru totd'anna!

— Tot la comenduire e?

— De unde, ma chère! E atașat la Cartierul General.

— În gura tunului, va să zică!

Interlocutoarea n'a putut răspunde: A întors capul, și, furis, a șters o lacrimă care roua geana bogată a ochilor ei catifelati.

Ceeace face mîndria neamului nostru, soliditatea rasei și rațiunea noastră de a fi bulevard la porțile Orientului, este, fără îndoială, ordinea, chibzuința, preciziunea în prevederi și mai presus de toate taina ce știm să păstrăm, de la mare pînă la mic, în jurul faptelor, hotărîrilor ce trebuie ascunse, ferite ori puse la adăpost de ochi indiscreți ori de ispite criminale.

Slujindu-ne de aceste virtuți, cînd, anul trecut, Sarrail, după ce și isprăvisese, în cafenelile din Atena, partida de ghiulbahar, hotărîse să trimită lui Tino un *ultimatum*, ministrul nostru de domenii, pus, prin telegrafia fără fir, în curent cu proiectul eroic al generalisimului, a chemat la telefon pe colegu-i de la finanțe ca să îi împărtășască vestea îmbucurătoare — și acesta, la rîndul său, a sunat pe Honigman, pentru ca pînă seara, *Adevărul*, apărut în ediție specială, să obștească știri senzațională cum că aliații au... cucerit Monastirul. Și ceeace a făcut admirația lumii pentru promptitudinea cu care sunt informate cercurile noastre superioare, e că știrea s'a adevărit peste trei luni — nu ca telegramele kaiserului, care, de la 914, anunță cucerirea Pari-

sului, eveniment care și după sfârșitul războiului tot își va mai aștepta confirmarea!

Alt fapt: ca să se evite greșala făcută de francezi, cari, în primul moment, își omoriseră, pe front, academicienii și artiștii de renume sau păcatul comis de englezi, cari în cel dintîiu an înregistraseră decesul a opt sute de lorzi, ai noștri au purces, din capul locului, să cruțe pe intelectuali și au băgat în luptă numai pe opincari și ofițerii de rezervă cari n'au icoană în paraclisul protipendadei. Lucrul s'a făcut cu atîta tact, cu așa pricepere și cu atîta grijă de interesele capitale ale nației, încît desfid pe cineva să'mi citeze, cel puțin pentru primele luni de războiu, un singur caz cînd vre-unul din neamul Brătienilor să fi intrat în foc — sau numele măcar al unui Costinescu care să fi mirosit de aproape praful de pușcă. Este aci, trebuie s'o recunoaștem, preocuparea grijulie de a nu lipsi țara de copiii ei cei vrednici, fără de cari régatul de la Dunăre ar fi trebuit să'si schimbe fiizionomia din vechiu și să intre, lepădîndu'si originalitatea, în făgașul banal al țărilor occidentale, unde, printr'o concepție naivă, toată lumea e de o potrivă în fața legei.

VĂNĂTOARE DE OM. Ne potopesc aieroplanele. Vin de cîte două-trei ori pe zi, la ceas aproape fix. Șuieratul sergenților ne sfișie sufletul. Simți că te doare cînd auzi semnalul de alarmă. Și fiindcă poliția, ca să cruțe viața publicului, a dat poruncă strașnică să se închiză prăvăliile cînd se anunță ucigașii, este un infern pe stradă cînd încep să sune clopotele. Aleargă lumea în toate părțile, cu copiii de mină, țipînd și căzînd unii peste alții, pentrucă, fiind închis pretutindeni, n'ai unde 'ți băga capul. Proiectilele pornesc să cază; tunurile dela forturi și de pe maidanul fostei primării bubuie sinistru — sînge și membre omenești pe pod.

Copiii țipă; femeile se vaită; Corbescu se ascunde la Trocadero, cu harta Capitalei în mână — pe cînd cercetașii, cu brăul în vînt, sbiară cu voluptate:

— Innăuntru!

Și innăuntru nu se poate, pentrucă, cum spusesei, e poruncă să se zăvorească toate magazinele.

Cînd monștrii vin noaptea, atunci buciumul mitropoliei vuieste lugubru, par'că s'ar ciocni sicriile în mormînt; gardiștii șuieră de'ți se sbîrlește părul pe cap — iar cercetașii în grupuri, urlă, de afară:

— Lumina! Stingeți lumina că vă ducem la secție!

Ne stăpînesc, dar: teroarea, copiii și administrația ce mai nătingă pe care a avut-o vre-o dată Capitala.

Cînd se dă «alarmă de liniște», apar avioanele noastre în sboruri falnice; primarul își scoate cățeană la plimbare; Ionescu-Brăila umple o limuzină cu stîrvu-i de ichtiosaur — pe cînd generalul Iliescu, întors din Gerolstein, cu o sută de kilometri pe oră, își face apariția la Căpitanu ca să mai sărute odată pe Vasile Boambă.

Pe cînd scriu, au apărut avioanele noastre, ceea ce înseamnă că cele

dușmane și au descărcat caricul și s'au rețras. Un locotenent dela comanduire și un plutonier beat turtă aleargă în goană, pe strada Regală, și, socotind că galanții cari cochetează de sus cu studentele de pe la croitorii, cari 'i admiră de pe trotuar, sunt tot *boși*, sbiară către publicul care privește spre cer ca să văză pînă unde poate sbura farsa macabră.

— Innăuntru, că vă dau pe mîna pretorului!

În vremea asta, Alli, turcul portar la tipografia noastră, șade, rezemat, cu partea moale a trupului, de vitrina dela produsele fermei Florica, și reflectează, a lene, cu fatalismul tembela al rasei iavaș-iavaș:

— Amă mascară, ha!

Ne încing dușmanii de toate părțile. Ne batem în Dobrogea; ne batem la Predeal; ne batem, dela granița Bucovinei și pînă la Orșova— iar pe Dunăre, în tot lungul fluviului, ne atacă simultan și germanii și bulgarii și turcii și artileria austriacă. Frontul nostru e mai lung decît al rușilor — și nu 'i lipsește mult ca să fie mai lung decît al tuturor aliaților la un loc. Ca să ne apărăm cu succes, am avea nevoie de cel puțin zece armate ca a noastră — și, chiar de zece ori, încă n'ar fi de ajuns dacă n'avem artilerie, mitraliere și muniții.

Luptăm aproape exclusiv cu resursele sufletești: se reped oameni-cu baioneta; trec pe sub trajectoria tunurilor mari; înfruntă focul mitralierelor — și se aruncă în tranșee de scot cu frigarea pe dușmanul increment.

Atîta vitejie constituie, într'adevăr, un fond din care, cu chibzuială, poate să trăiască o națiune în vecii vecilor — de aceea este criminal comandantul care săcătuiește, fără folos, isvorul acesta de energie. Căci dacă, în condițiile acestea de vădită inferioritate, uimim, totuș, pe inamie, cu îndrăsneala noastră, și 'i am ucis, poate, atîția oameni cîți 'i-ar fi fost de ajuns ca să treacă la Verdun — faptul, de și glorios, nu mîngîie, însă, pe mamele ai căror copii cad inutil în încercarea naivă de a ține, cu orice sacrificiu, pînă vor sosi tunurile rusești.

Regimentele se refac de cite trei-patru ori. Din 5 Vlașca, a rămas preț de o companie; 61 și 46 s'au topit — cei de pe Jiu se bat, aceiași-de 17 zile, fără răgaz. Ca să se completeze unitățile, s'au primit țărani bătrîni și copii de liceu, cari n'au pus mîna pe pușcă de cînd sunt ei — și se luptă cu topoarele, ca pandurii dintr'o vreme.

Vești din ce în ce mai rele. Companiile de pe front sunt comandante de plutonieri, fiindcă ofițerii sunt concentrați la București. Din cînd în cînd, ca să ridice moralul celor rămași acasă, apare la Capșa cite un deputat, «aghiotant» al comandamentului armatei îniiia, san cite un senator, «agent de legătură» între poșta lui Verzea și poliția lui Corbescu....

S'a vestit prin ziare că primăria vinde za-
SPRE CATACLISM. hăr la diferite sectoare.

În strada Căuzași, la spatele Morgei, se adunără vre-o citeva sute de femei ca să se îndulcească prin îngrijirea mu-

nicipalității. Imbulzeala e atît de mare în cît una din femei, gravidă. avortă. Țipete, chilomane, imbrinceli! A trebuit o jumătate de ceas pînă să se restabilească ordinea. Și atunci, se puseră dalcaucii lui Emil Petrescu cu furtunul pe muieri...

O profesiune nouă, neprevăzută în legea patentelor. Panaitescu a arestat, încă dela 14 August, pe toți streinii dela 15 pînă la 100 de ani, ca spioni ori ca suspecti — și'i a trimis la fortul Domnești și prin diferitele lagăre din Ialomița. Acasă au rămas numai streinele și personalul polițienesc.

Acum se operează: cine are de... avocat pe Emil Costinescu ori alt fruntaș din ai regimului, se întoarce acasă, liber, deși recunoscut ca.. suspect; cel care n'are parale, însă, poate să fie, ca Fritz, chelnerul dela Schreiber, mort de bătrînețe și stupidizat de rom, că tot la Ialomița putrezește.

Cu femeile streinilor, e drept că nu se amestecă miniștrii. Față de nenorocitele acestea fac șantaj numai unii din agenții mărunți puși să privegheze viața, averea și onoarea noastră.

Taxa, însă, e neînsemnată: 5-10-15 lei ca să fie scutită femeea de teroarea vizitelor inopinabile, a cercetării și a amenințărilor.

Fiecare din organele stăpînirii lucrează, dar, cu rîvnă, la rîndușala, de pe puteri, a situației ce va să vie.

Dușmanii dau la graniță lovituri de berbec. Copiii noștri, goi și fără obiele, primesc în piept, dela vrăjmași invizibili, potop de ghiulele — dar nu se dau. Panica, însă, a 'nebunit capitala. Nu se mai crede nimeni în siguranță.

Spre seară, generalul Burghel, secretarul general al ministerului de războiu, liniștește pe cunoscuți — și dela ei se lățește vorba: dacă rezistăm încă șase zile, ne vin ajutoare din Rusia și suntem salvați.

Trei drumeți, adăpostiți la otel Splendid, tremură în sala de jos: Costache Romanescu, fost prefect de Suceava; Christache Malhasovici, avocat din Iași; și, mi se pare Dinnerman, industriaș mare din Moldova.

Cu toată teroarea care a mișelit pe Romanescu, Malhasovici a ajuns să-l proptească într'un fel de echilibru sufletesc: cu pilde istorice, eu raționament de om stăpîn pe șira spinărei și cu acea răspicată vorbă moldovenească, vorbă care se adresează nu numai judecății ci întregii ființe morale a celui care o ascultă.

Ovreiul nu mai poate prinde cugetarea lui Malhasovici — se uită, numai, la el, cum vorbește.

De odată, în puterea nopții, tocmai cînd prinsese a se potoli Romanescu, se aude sus un glas detunînd ca trăsnetul:

— Repede geamantanele — și să'mi se aducă o trăsură! N'am poftă să mă omoare nemții aici! A fugit guvernul întreg și m'a lăsat pe mine singur să apar țara. Asta nu e treabă de un om singur — ori cît de extraordinar ar fi. Nu pot. Nu pooot!

Christache, care se consumase tot în încercarea de a-și obloji prie-

tenii, își părăsește un moment pacienții, se duce la gura scării, înfinge ochii în spre etaj și zărește, pasă-mi-te, pe omul extraordinar, căci începe, tot pe moldovenește :

— Da' ci'i harmalaia aiasta, bre! Ci, ești zărghit?

— Geamantanele! răsună de sus, ca răspuns la întrebarea avocatului.

— Dați-i gemândanele, bre, recomandă Malhasovici servitorilor. Aista se duce drept la Golia -- nu vedeți?

Cînd s'a 'ntors la canapeaua din entré, Romanescu, la auzul solilocului dela etaj, se prelinse pe marginea plușului și căzuse pe parchet — iar Dinnerman, care pierduse de mult facultatea de a pricepe, se uita fix în vag cu senzația că'l vede încă pe Malhasovici vorbind.

— Îrrra, c'coane, dar băligoși mai sunteți! esclamă, de ciudă, avocatul. Voți fleșcăit pare că sunteți muieri, bre!

În momentul acesta apare, în capul scării, Bălănescu, secretarul general al ministerului de domenii, urmat pe o mehală de servitori încărcăți cu geamantane.

— Iaca, aista i omul extraordinar! isbucnește, cu necaz, Malhasovici. Ați făcut ca broasca din fabulă, care s'o spăriet de-oa iepure. Mai mare ocara, bre!

După ce s'a șters cel lăsat singur ca să apere țara, Romanescu a revenit o lecuciță la conștiință: s'a uitat, sperios, împrejur; a strîns, cu efuziune, mina avocatului; a luat de gît de ovreiu, și, cu ochii umezi de lacrimi, 'i-a zis rugător:

— Dinermănică, frate, să nu mă lași!

— Nu ti lăs, c'coane — si poati! Dar m'or lăsat pi mini puterile

— Plecăm amîndoui în noaptea asta.

— Plecăm c'coane, dar, oare, s'o putè?

— O să rog pe vāru-meu, Burghel, să ne facă loc într'un tren militar.

— Roagă-l, atunci, să ni deie și doi soldați di pază — mă rog matali.

— Barbați sunteți voi, bre! s'a răstit odafă Malhasovici — și a eșit pe ușa otelului stuchindu-și sufletul di scîrbă că'și vede prietenii așa chinuiți de frică.

22 Septembrie. Aieroplanele stau în permanență, de cită-va vreme d'asupra orașului.

De azi dimineață s'a răspîndit svonul că asasinii aruncă, din avioane, bomboane și țigări otrăvite. Cine mîنینcă bomboanele aceste ori fumează țigările, se umflă ca butia, spune mahalaua.

Administrația, a cărei inteligență e de mult proverbială, recomandă publicului, prin comunicate oficiale, să nu se atingă cum-va de zaharicalele găsite pe drum.

Pornind de aci, *Universul*, informat precis ca în totdeauna, atrage atenția autorității că de citeva zile se gădesc pe stradă grămezi de

varză, de praz și de ceapă, aruncate din aieroplane, și, se înțelege, otrăvite.

În fortul dela Capșa, deschis acum, se fac pregătiri supreme. Se simte cit de colo că, dintr'o zi într'alta, are să cadă «deciziva». Nicu Lahovari, într'o manta îmblănită, pare pe punctul de a trece Berezina; Ionescu-Bodega, înfășurat într'un laibăr milităresc, gîfîie ca într'o piele de focă; Kiki se împiedică cu pîntenii de o sabie imensă, un fel de *épée a deux mains*, cum purtau cavalerii medievali — și cei doi deputați aghiotați *in partibus* ai comandanților dela Marele Cartier General umblă, preocupați, din cafenea în cofetărie și vice-versa.

Se prepară mișcări viguroase — și se vede de cine știe unde că cei pe umerii cărora are să sprijine greul își iau măsurile ca să facă față situației.

Lumea fuge pe un cap la Iași.

Podul Mogoșoaei a devenit impracticabil. De o parte, legiuni de ofițeri, rași, pudrați, tîrînd în urma lor batalioane de femei, a căror veseleie cinică pălmuieste pe cine își dă seama de măcelul de pe front; de altă parte, sutele de automobile cari tîrăsc la gară sumedenia de patrioți cari jonglaseră pînă aci cu permisurile de export. Muieretul din automobile țipă luîndu-și ziua bună dela cunoștințe, pe stradă; cele rămase cu convoiul de ofițeri, răspund fluturînd batistele — pe cînd mașinele, împrăștiînd nori de fum, guiță par'că Bucureștii s'ar fi mutat în mijlocul sălașelor dela Steinbruch.

Este exasperant.

23 Septembrie. Se vede că situația se agravează. Se recomandă le-gațiunilor să își aibă bagajele gata și li se face cunoscut că direcția drumurilor de fier le ține la dispoziție un tren sub presiune.

Spitalele nu mai încap pe răniți. Comenduirea convoacă pe medici la *Liedertafel* ca să le spuie că avem, pînă acum, o sută de mii de răniți — și că, dintre ofițerii lăsați să se caute acasă, nici unul nu s'a mai întors la front.

Se face un nou triagiu printre sedentari. Activitate nouă, prin urmare, la... cărturăresile din strada Cobîlcescu.

Cu cit îngrijorarea e mai mare în public, cu atît crește, pe trotuar numărul acelora a căror menire e să lupte, odată la o sută de ani, după ce o sută de ani în șir primesc soldă și privilegiul de a plăti pe jumătate ceea ce... nu și pot procura cu desăvîrșire gratis.

Se evacuează, pentru a fi de iznoavă trimiși în foc, răniți ale căror plăgi sîngerează pe drum.

Feciorul lui Missir, ras cu perdaf, cu părul lucrat în papillote și lustruit cu briliantină, se uită galeș din trăsură la bicepsii pietonilor.

24 Septembrie. Comunicatul aduce știri mai bune. Progresăm vizibil în Dobrogea, și ne menținem în Carpați. Sacrificiile nu se mai numără. Ordinul, invariabil, sună, feroce: pînă la cel din urmă om!

Primarul din Iași protestează că băjenarii veniți dela București au răspîndit panica printre ovrei — și amenință că va pedepsi pe cei cari împrăștie știri alarmante.

Naționalul, care și are reprezentantul în cancelaria Censurei, denunță pe *Epoca* cum că se vinde înainte de a fi obținut incuviințarea lui Arghirescu — și *Epoca* e suspendată.

Știrile bune de pe cîmpul de luptă se mențin.

Două evenimente domină situația: pregătirile ce se fec pentru ca ziaristii streini să viziteze, cu fast, frontul dobrogean — și reclama desirînată ce și fac unii filantropi.

Un felcer ovreiu, care a asistat, în halat și tichie, pe cînd infirmiera pauza pe răniți, umple gazetele cu «mulțumirile publice» ale celorla căroro le-a pus apă oxigenată pe la încheiături; și Grünberg-Ruleta a cheltuit, în două săptămîni, cît a ținut reclama, de trei ori, cel puțin, valoarea donațiunei făcute *Crucei Roșii* ori ministerului de războiu.

Este, se vede, ceva *pămîntean* în sufletul generos al unor oameni caritabili.

Directorul *Vîitorului* pleacă cu Fermo, cu Blumenfeld, cu Rosenthal și, se zice, cu Papamihalopol, reprezentanți ai ziarelor *mondiale*, ca să le arate frontul din Dobrogea — și să le dea, cu competența pe care i-a împrumutat-o partidul, relații tehnice despre operațiile militare ce au avut loc acolo.

Șmil, vînzătorul de ziare, strigă, în poarta localului Censurei, pe cînd ministrul coboară scara:

— *Epoca* de mîine, necensurată!

Ce bătaie credeți că i-a dat Duca — lui Șmil, nu *Ebocei*!

28 Septembrie. — Banca Națională și-a transportat, noaptea, aurul și valorile; Poliția de Siguranță și-a dus fișele în capitala Moldovei, fișe unde e consemnat amănunțit ce face amoreaza dumitale, slujnica mea și bucatăreasa lui Take Ionescu; ministrii și-au mutat haremul — și din aceste fapte naturale au dedus fricoșii că iar e panică, Să te ții, iar, automobilele guițînd și împrăștiînd nori de fum pestilențial, automobile care tirăsc femei, copii, bărbați, vesela, papagalii și mobila oamenilor zilei — unii merg cu prevedere pînă a și căra și borcanele cu murături.

La gară se face moarte de om. Un singur tren e așteptat de zeci de mii de călători — fiindcă cei cu stemă în frunte își duc la Iași nu numai neamurile legitime ci și pe cele de mîna stîngă; și le mută cu domesticitate, cu putini, cu lăzi, cu, vorba aia: cu cățel, cu *purcel*.

E vorba să se constituie un guvern național — dar com-
VARIA. binația întîmpină dificultăți de neînvins: din pricina panicei care a cuprins pe fruntași, au fugit la Iași toți ministeriabilii.

Stelian, grăbit să puie dunga pantalonilor la adăpost de eventuale vicisitudini, a suspendat *Naționalul* înainte de a fi plătit chenzina ser-

vită a redactorilor. Noroc că rămăsese, ca maculatură, ediții întregi din acest interesant ziar — așa că administrația a avut ce vinde cu ocazia pentru a despăgubi personalul de neajunsul la care l'expusese distracția generosului său patron.

O epidemie ciudată bîntuie în București: se bolnăvesc, zilnic și fără motive aparente, soțiiile oamenilor importanți pe cari îi desemnează Brătianu ca viitori colegi în guvernul național — și, siliți să plece pentru a îngîji, cum e și natural, de sănătatea compromisă a cocoanelor, se duc cu ne pusă masă, din care pricină președintele consiliului a făcut scurtă la mîna tot oferind zadarnic portofolii ministeriabililor, cari, cu un picior pe scara vagonului dela tren, îl salută cordial:

— Să'mi scrii!

Ștefăneasca 'și a domolit un moment apelpiseala.

De unde pînă aci Arghirescu săria în sus și ștergea cu toate mîinile cînd găsea, la Censură, cite o informație, la gazete, cum că tramvaiul comunal a călcat un ciine — acum, de ieri încoace, se face, în presă, politică de partid ca în vremurile cele bune.

Fenomenul a surprins un moment, dar pe urmă toată lumea 'i-a prins tilcul. Take Ionescu a fost, la cele două cluburi, proclamat șef al partidului conservator, după moartea lui Filipescu — și trebuia tratat potrivit cu... unitatea națională.

S'a știut Duca cu Valaori; a recurs și la luminile lui Gîrboviceanu chiar; ba unii spun că a întreat și pe Grosmann, cum să se procedeze pentru ca, sub imperiul Censurei celei mai severe, să 'și facă, totuși, meseria de hienă. «Trucul» nu se găsea, însă. Atunci *Independența*, a cărei lealitate în politică ar umili pe Machiavelli, a tăiat nodul:

— Suspendăm, pentru 48 de ore, Censura, a fost de părere organul lui Jonsohn; în timpul acesta, Gică, Ion Bacalbașa, Slavici și toți cîți se inspiră dela Marghiloman, să sară în haitic și să expectoreze tot veninul care roade pînă l'a făcut neputincios pe stăpînul lor; pe urmă reîntronăm pe Mavrodi la Censură, adică, după ce ne facem treaba, suprimăm din nou libertatea presei.

Sfatul, firește, a fost primit cu entusiasm. *Viitorul* s'a grăbit, ca și *Independența*, să scrie, asupra evenimentului, cite un articol atît de meșteșugit, încît să nu se priceapă de e pentru ori contra lui Take Ionescu. Imi dau cu părerea, însă, că, afară de oarecari rezerve în partea capitală a chestiunii, trebuie să fi fost pentru, fiindcă pînă azi, de doi ani de zile, *La Roumanie*, prinsă în angrenajul politicei mondiale, n'a suflat o vorbuliță despre formidabilele hoții ale oamenilor guvernului.

Interesanți, însă, în circumstanța asta, au fost scribălăii lui Stoian. Profitînd de armistițiul cerut de... liberali, Ciorăneanu prin *La Politique* și Stelia prin *Steagul*, pun, în cor, prin articole de erudiție înaltă, întrebarea perfidă, care ea singură dărimă situația lui Take Ionescu:

— Bine: șef, șef — dar al cărui partid?

Pînă să se ridice stăvilarul ca să năvălească iar apa peste libertatea presei, *Gazeta* a apucat să răspundă, pe cînd ziarele guvernului reproduceau cu lealitate, citînd isvoarele, întrebarea lui Stoian:

— Al partidului din care a fost dat afară zefull

Și incidentul s'a închis. Censura și-a reluat imperiul, așa de riguros din momentul acesta, în cît Ciurcu, președintele «Asociației» de la *Adevărul*, ruga pe Duca:

— Acordă, domnule, ziarelor d'nu București măcar atîta libertate cîtă au cele din Rusia!

6 Octombrie. E frig. Nu se aîlă pe întreg cuprinsul GOSPODĂRIE Capitalei, un stânjen de lemue.

Pâinea se capătă mai anevoie decât *Coroana Romîniei*. Carne nu se vinde în hală și zahărul se cunoaște numai ca a-mintire istorică—de și unii au sute de kilograme în cămară. Dar linie de mijloc nu e: ori ai cu lăzile, dacă ești din cenaclul celor aleși—ori trebuie să plătești entrée ca să vezi o bucăciică.

Primarul, cu mustața pe sforicică, cu dungă recentă la pantaloni și cu un pardesiu scurticel ca să i se poată analiza cu de-amănuntul reliefulurile părților cărnose, își duce cățeaua la plimbare—și o așteaptă, calm și cu demnitate, ca să se descarce la fiecare răs_pântie.

Iar e panică la Iași. Cei cari sosesc din București, duc vestea că nemții au forțat Predelușul. Lumea se alarmează — și primarul moldovean, ca să previe dezordinele, publică o ordonanță prin care face cunoscut că străinii cari sperie populația *băștinașă*, prin știri neliniștitoare, vor fi *expulzați*.

Rîm ovreii lucru mare cînd aud că, pentru motive de ordine *internă*, vor fi trimesei la urma lor *intrușii* năpădiți în capitala Moldovei...

9 Octombrie. Criza cea mare. Panica a luat așa proporții, încît Capitala e amenințată să rămînă pustie.

Adevărul aduce la cunoștința publicului că Xenopol, marele nostru economist, a acordat un interview la... Petrograd. D-na Eliza Brătianu inspectează, din partea *Crucei Roșii*, spitalele din... Iași. Leonidă Colescu, șeful statisticeii din ministerul domeniilor, a plecat cu donă spre zece lăzi; Costică Olănescu e la Corfu; Poliția de Siguranță se mută în a doua capitală; ministerul de culte și-a transportat arhiva, tablourile lui Grigorescu și lucrările didactice ale Smarei. Legațiunile stăine sunt avizate, pentru a treia oară, să stea cu geamantanele gata de plecare. Ministerul de *finanțe* aduce la cunoștința presei că ține, pentru a doua zi, un tren sub presiune, la dispoziția ziaristilor cari vor să fugă.

— Singele, apă, tot nu se face, nene! reflecta Macri, care era la al treilea haiduc național pe cînd Costinescu, ajutor de corector la *Românul*, îndrăsnea să spere un spor de doi sfanți la leafa de 5 galbeni lunar; singele, apă, nu se face: a fost destul ca ministrul de *finanțe* să fi fost, la gazetă, ajutorul lui Bibicescu, pentru ca dragostea de presă să'l urmărească până în... California!

10 Octombrie. S'a contramandat trenul presei. Un servitor dela *Acțiunea* a mers din redacție în redacție de a făcut cunoscut că nu mai primejdie.

Legatiunilor li s'a pus în vedere că, deocamdată, pot să și deschiză ușerile—pină la noi dispozițiuni.

11 Octombrie. Săvenii: tatăl, fiul și neamurile, sunt numiți, din partea guvernului, comisari, subcomisari și ipistați pe lângă armatele rusești, cu cîte: trei, două și o mie de lei pe lună — iar la front se trimit cu duimul răniți nevindecați.

S'au făcut intervenții stăruitoare să fie numit și Arghirescu, dar s'a lovit de candidatura lui Mavrodi—și au rămas baltă amîndouă.

Censura intră într'o fază nouă: se lasă oarecare libertăți, dar se introduc unele noi restricții. Așa, consimte, bunăoară, să scrii: crap, știucă, morun, ghiroț—dar, dacă zici: *pește*, îți șterge cuvântul.

Se face, printre articolele din ziare, o selecțiune al cărei rost nu se poate pătrunde. Cînd, ca să eviți foarfeca, reușești să fii nul, te *bifează*, fiindcă Valaori pretinde că o faci într'adins—că scrii cu cheiă.

Ștefăneasca e sanchie de cîteva zile. Grijulie și prepuelni că, instituția aceasta, de care s'au înnădit interesele supreme ale neamului, nu mai are aproape nici un raport cu ziaristii: taie orbiș, șterge inacciu — și suspendă și amenință ca chivuțele cînd își pun mîinele în șolduri, Presa, în agonie, continuă să apară numai din amor propriu.

Dar isteria madamei nu se întinde numai asupra ziarelor din țară, ci cuprinde și agențiile telegrafice din străinătate. Firește, însă, că Duca, viteazul care nu simte nevoie de revolver cînd e vorba să pămuiască gardiștii, îndrăznește, ori și cum, mai puțin, din condescendență, cînd are a face cu oficiile internaționale. De aceia, depeșile agenției *Reuter* sau *Havas* nu le oprește, cum oprește corespondențele *Universului*, dar le întîrzie pină le răscoace. Ați văzut că, de vreo două săptămîni, textul telegramelor din străinătate este, invariabil, precedat, de mențiunea: «Data întîrziată de Censură». Formula aceasta spune pentru cunoscători, că depeșa, după ce a fost chinuită la locul de origine, a sosit, să zicem: la 15 ale lunei; că, după ce Censura de la poșta noastră a morfolit-o două-trei zile pină s'o citească, a trimis-o ministrului de culte spre deslegare; că Duca a convocat pe Valaori, pe Mavrodi și pe Arghirescu, cu cari a debătut alte două-trei zile dac trebuie ori nu trebuie comunicată publicului; și că, neputînd cădea dă acord, ministrul a luat depeșa, a dat-o lui Streitman, care, după ce a analizat-o vreme îndelungată, a înapoiat-o excelenței, cu adnotații pe margine, ca s'o arate lui Porumbaru, care o duce la consiliul de miniștri — dacă n'o rătăcește printre miile de hîrtii netrebuincioase despre afaceri prescise, cari îi umplu de regulă servieta.

Cu aceste meticuloase precauțiuni, telegrama, sosită în București a 15 și tratînd despre evenimente petrecute la 12, ajunge la cunoștința

publicului pe la sfârșitul luni, redusă și fundamental *corectă*, dacă n'o oprește pe drum vreuna din instanțele chemate s'o judece.

14. *Octombrie*. Ne-a năpădit un fel de literatură specială, care amăneste un alt fel de literatură specială. Pe cînd regele de astăzi, prinț moștenitor atunci, suferea greu de febră tifoidă, toate babele, toți bărbierii se credeau chemați să-și dea părerea cam ce fel de doctorie îi trebuie augustului bolnav ca să scape din ghiara... medicilor.

Acum, condeile din presă au intrat cam pe acelaș drum. Fiecare ziar are o rubrică pentru actele de vitejie — și fiecare rubrică are un specialist, care, cu talent mare și cu temperament mult, dă graiu faptelor eroice săvîrșite pe front de către urmașii Romei.

Așa, pe cînd ofițerii tineri, voinici și de neam, își expun viața priveghind ca tăierea pădurei dela Colentina să se facă reglementar, cu ce sfîntă emoție vă închipuiți că citii, într'un ziar răspîndit foarte, epopeea eroică a acelui țigan viteaz, care, pornit la gara de Nord ca să se ducă să-și verse sîngele pentru realizarea idealului național, se adresează unui gardist, de pe peron, și'i zice, arătîndu-i țigăncile cari îl plectiseau cu jalaria lor:

— Ia, măi, deșcă, și mai dă dracului *neșoaițele* astea!

Sau povestirea autentică despre acel nefericit ostaș, care, întins pe masa de operație, la Colțea, pentru a i se amputa piciorul, numără, sub masca de cloroform: unu, două, trei—și cînd ajunge la *patruzeci*, e așa de conștient, sub cuțit, în cît, dirj în patriotismu-i neasemnit, strigă, odată, de ar fi trezit și pe acei cari au adormit odată cu Mihai Viteazul:

— Trăiască România Mare!

Sau articolul neînfricatului redactor al *Viitorului*, care, într'un admirabil elan războinic, înlătură cu condeii toate grozavele greutăți și ne îndeamnă:

— Nu vă fie teamă căci avem rezerve în energia neamului. Dacă asta nu ajunge, ne va veni în ajutor sufletul rasei—și dacă nici cu el nu vom birui, tot ne rămîne nădejdea în Dumnezeu!

È așa risipă de poezie, de talent și incandescent patriotism—cum a fost, pînă la declararea războiului, risipă de băneț, de afaceri și de permisuri de contrabandă.

Ce epocă de aur, pe atunci, mă rog dumitale!

DIN LĂCAȘUL

CELOR SUEERINZI

15 *Octombrie*. Un spital militar în Ploiești: dă-răpănat, muced — fusese internatul unei școale de comerț, prin urmare n'avusese nevoie nici de igienă, nici de reparații.

În spital, peste o sută de bolnavi, între cari și ofticoși, întorși de pe front, pe cînd feciorul lui Missir și țoțoii obezi se «baladează» pe Calea Victoriei, cu dispensă dela babaorul ori, simplu: dela baba.

Ca personal medical: doctorul Avramescu. Atît. Funcțiunea de intern, o îndeplinește doamna Avramescu. La rufărie, la gospodărie, la bucătărie, la nenumărate servicii mărunte, cocoane din societate—elegante, frumoase, tinere.

Cîteva infirmiere, puse sub direcțiunea d-nei David, și un număr restrîns de milițieni, sub comanda lui «tata» David, bărbatul infirmierei en chef, aproape completează personalul acestei interesante case de sănătate.

Doctorul, care mai are un spital sub îngrijirea sa, vine la 10 ceasuri—și pînă la prînz, examinează, diagnostichează și pansează poporul acesta de nevoiași, de necăjiți, de suferinzi.

Cînd intră medicul în salon, surîd și cei cu junghiu, fiindcă doctorul acesta începe dela ușă să glumească prietenește, à propos și fără frivolitate.

Doamna Avramescu ține condica cu medicamentele prescrise—și se achită de însărcinarea asta, străină de ocupațiile obișnuite ale d-sale, cu o grație și o abilitate pe cari le-ar jindui un medic secundar.

După vizită, începe defilarea cocoanelor—și începe, evident, cu salonul ofițerilor :

— V'am adus țigarete, domnilor.

— Săr'mîna, c'coniță.

— Pentru prînz v'am comandat o plăcintă, anunță altă doamnă.

— Care, nu ne îndoim, are să fie bună ca mata.

— La masa de seară ce preferați: prăjituri ori bomboane?

— Eu, d'ducă, dacă ni'ați da voie, a'și dori să mă uit la mata cîtă vreme or mîncă plăcînta huliganii aiștia.

Vorba asta galantă o zice căpitanul Alexandrescu, care ține loc de patriarh printre ofițeri. Duduia, dintre cele cari par'că rămîn chiar după ce dispar din locul pe cari l'au ocupat, surîde binevoitor la mardrigalul moldoveanului—și, măgulită de scînteile ce ies din ochii celor tineri, pleacă lăsînd în urmă-i un curent parfumat, care o amintește încă multă vreme.

Seara, după masă, vine «tata» David—și cu el, «stecla» de vin roșu, mai mare ori mai mică, de pe necesitățile momentului.

Cei cari tușesc—tușesc; cei cu reumatisme, se vaită; convalescenții, povestesc întîmplările de pe front, întîmplări care i-au adus în Ploiești la... internatul școalei comerciale. Dintre toți—și sunt un spre zece—dintre toți ofițerii clienți ai doctorului Avramescu, cel mai zdravăn e căpitanul: tușește de vreo două zeci de ani; este emfisematic și are un rînd de coaste rupte—în colo e sănătos tîn. Cel mai nevoiaș e un sublocotenent de rezervă, adus de cinci zile dela Clăbucet—dar neînregistrat încă, fiindcă, complet paralizat, nu e în stare să spuie cum îl chiamă.

Între aceste două extreme, așezați un locotenent cu miocardită; pe Ciugolea, adus la două degete de moarte într'o recunoaștere lingă Făgăraș; un filosof cu ochelari și cu chip de domnișoară; un copil, ofițer de artilerie—băiatul senatorului Dobrescu, și alți cîțiva, cari, cu in-

firmiera en chef și cu «tata» David, umplu salonul ofițerilor, «statul major al bicisnicilor», cum zice, drastic, căpitanul.

E atita cordialitate între amărății aceștia, în cât, când se evacuiază cite unul vindecat, tot salonul se scoală: care în cîrji, care în capul oaselor, și'l petrec, și'i urează — nu să fie ferit de primejdie pe front, ci, cu riscul de a se întoarce la «internat», să dobîndească lauri și glorie.

Și camaradul, după ce pleacă, dă o raită prin oraș și vine să-și mal ia odată ziua bună dela tovarășii de suferință.

Cînd, ziua, se uită căpitanul pe fereastră și vede, făcînd slujbă de milițian, pe cite un animal voinic și în floare, îi strigă, ca cu trompeta:

— Nu țî'i rușine, bre? Dolofan ca o iapă 'n 'dzeceși luni — și faci pi portarul la șpital? Dut' și t'impuşcă, bre, că nu ești bun de 'n'nica!

Jean Th. anunță prin ziare că se obligă să întretie cinci zeci de familii de ale mobilizaților — și fuge la Iași.

17 Octombrie. Fără să vreau, am ajuns *garde malade*. Sunt însărcinat să aduc, la un spital din București, dela unul din Ploiești, un ofițer pe care nici cîrjile nu'l pot sprijini deocamdată. Trenul urma să plece la 2 — de aceia ne-am înființat în gară dela 12. Așteptînd la Gherea pînă seara la 9, cînd a venit, în fine, o mașină ca să ne ia, am mai găsit prin gară: pe un locotenent căruia o bombă îi rupsese brațul la Azuga chiar în ziua aceea; și pe căpitanul Ganciu, căruia, în Transilvania, i se perforase timpanul unei urechi. Compartimentul în care ne-am urcat, după ce polițaiul expulzase pe civilii de prisos, are aspectul unei celule dint'un azil de infirmi: unul, n'aude; altul, nu se poate mișca; și cel de al treilea, se vaită de ridică vagonul în sus. Am ajuns la București după miezul nopței. Pe peron, ca autoritate militară, un plutonier: mititel, spilcuit, cu barbă'n cioc, cu ochii albi și beat pe trei sferturi — se vede că în civil trebuie să fie agent la percepție ori ajutor de arhivar pe la penitenciare. Cînd să plecăm, după ce ofițerii semnară în condică pentru știința comendurei, văd pe bancă, afară, un biet coporal, trîntit într'o rină, care plînge sfișietor:

— Rog bunătatea dumneavoastră, don' plutonier, dați-mi beletul, să plec, că trece sîngele prin mine.

— Să taci, ritane, că te trimet la închisoare! Țî-am spus să aștepți, că am eu grijă de tine. Acu am treabă.

— Păi aștept de aseară, don' plutonier — și nu mai pot, că curge sîngele din mine ca dintr'o vacă.

— Să taci!

Acu urmează o frază care nu se poate încredința hîrtiei.

Afară, plouă gras. E un frig care te pătrunde la oase.

Sala de așteptare e închisă, ca măsură de siguranță împotriva spionilor. Peronul, e deschis — suflă vîntul ca pe bărăgan.

Nici o trăsură. Nici una!

Ne întorcem cu spatele spre partea din cotro bate ploaia, ca să ne sfătuiam de nu e bine să mergem, pînă dimineața, la vreun han din apropierea gărei — și, la ziuă, să căutăm trăsuri. Nu e chip, însă, să ne înțelegem: căpitanul, n'aude; locotenentul, tremură de dureri — iar cel cu cărjile, nu poate face nici un pas.

În vremea asta sosește un automobil. Șoferul se dă jos, caută pe cineva prin mulțime — și cînd vede că nu e față cel pe care'l caută, se îndreaptă către mine:

— Vă trebuie trăsură, domnule, nu e așa?

— Da, ne-ar trebui.

— Eu așteptam pe don'colonel Pastia — dar dacă n'venit cu trenu ăsta, nu mai vine, că alt trin nu mai e pînă mine. Dacă doriți, vă pot duce eu acasă.

Am profitat, se se înțelege, de oferta caritabilă a șoferului și am pornit.

Cînd trecem pe la Mircea, zărim patru automobile la ușa cîrciumei, fiindcă Mircea e ofițer de jandarmi pedestri, și, ca atare, gazdă pentru comenduirea întîrziată la băutură.

23 Octombrie. Poșta lui Privileghio făcea, pe la 1852, o săptămînă, de aici pînă la Iași. Serviciul nostru telegrafic a pus, ieri, cinci zeci și două de ceasuri ca să mi aducă, dela Ploiești în capitală, o depeșă urgentă.

Ce ar mai rîde Wilner, dacă, din mormînt, ar putea să vadă cît îi regretăm poșta, cînd avem nevoie, acum, să facem comunicări grabnice!

Intr'un vagon de marfă, Ploiești-Bazeu
CONCERTUL DIN TREN Suntem ca la patru zeci de inși: soldați
 în mare parte, femei, copii, un ciine uriaș
 adus prizonier din Transilvania — și un căpitan de infanterie, comandantul companiei de sedentari din Râmnicul-Sărat, mi se pare. Unul din soldați, ordonanța însărcinată cu privegherea prizonierului, are o lumînărică de ceară, pe care o aprinde la intervale și luminează a giorno cotețul acesta în care numai ciinele șade mai mult sau mai puțin omenește. La o haltă, trenul nostru se oprește ca să facă loc convoiurilor militare. Lampagiul aprinde opaițul și ne zărim prin bezna nopții: suntem toți — și ciinele.

În ușa, deschisă, a vagonului, patru ființe cu sexul dubios, ființe dintre acelea cari numai anatomiceste seamănă cu femeia, se țin de talie, clădărie, și angajează o conversație interesantă cu hamalii cari bălăcesc pe jos, prin noroiu și prin ploaie, cu felinarul în mînă.

După două ceasuri de așteptare, în care vreme muierile cheltuiseră, în dialoguri cu cei de pe uscat, tot spiritul rînced care se adună, ca într'o hazna, în capitalul intelectual al mahalagioacei trecute dela tistimel la pîlărie, mașina pornește, vagonul se cleatănă și toată lumea, afară de ciine, cade la pămînt — căpitanul în brațe cu una din femei.

Nu vă descriu chilomanul, fiindcă m'ar apuca luna viitoare.

Una din muieri — toate trebuie să fi fost stele dela Sălata, din Calea Griviței — una, începe să mormăie o romanță insipidă, romanță al cărei text banal, sălciu și frivol, contrastează sinistru cu starea sufletească a celorlalți călători. Căpitanul, un meloman, când a auzit melodia pe care o expectora madama, nu s'a mai putut ține pe geamantanul unde și depusese cheresteaua, ci s'a sculat în picioare, s'a așezat lângă flașnetă, și, cu degetul arătător bănănăind în văzduh, dirija concertul. Furate de farmecul romanței, celelalte privighetori intră și ele în măsură — și, după zece minute, vagonul nostru, care pînă aci avea înfățișarea cinstită a unei cocine, devine urlătoare. Se sparg muierile țipînd, fiecare într'un ton deosebit; soldații, văzînd de cît prestigiu se bucură căpitanul, pornesc și ei, așa, fără nici un... scrupul; copiii, speriați de scandal, se pun pe plîns; cîinele, beat de vraja muzicii, asvirle un *uuu!* susținut — pînă cînd vagonul, sgîlțit la un macaz, trîntește corul claipe peste grămadă.

Iar chilomane, risete, rachete de spirit mucegăit — și iar concert.

— Acuma să zicem una din operă, propune o cîntăreață — și începe; și pe urmă, căpitanul; și după el, publicul:

*Dela Tajo viu
Ca un bidiviu....*

Dar nu prea merge; muzica de operă e, se vede, pretențioasă. Artistele se pun pe rîs, copiii pe plîns — iar soldații, la cari, din pricina trivialității mediului, se topise disciplina, se pun, la adresa harfonistelor, pe... vorbe d'alea.

Intervine, atunci, un sergent, dar tocmai cînd autoritatea lui severă era să și producă efectul, se sguduie vagonul la o cotitură și surpă pe toată lumeda la pămînt.

După un sfert de ceas se potolesc, în fine, hohotele.

Am ajuns la Mizil — și s'a isprăvit mucul de luminare.

De aci și pînă la Buzeu rămînem, în picioare, cufundați în cel mai adînc întunec.

Ce-o fi făcut, în vremea asta, căpitanul, pe geamantanul pe care și așezase... epoletii, nu mai știu. Știu atîta, că, din cînd în cînd, țisnește: în puterea nopții, cite un *tril!*

In pașiștea de lîngă viu....!

pe care îl întrerupe, numai de cît, icnitura, pe care n'o pot desluși de vine dela glas de bărbat ori dela ghiers de muier:

— Ci ca stai, dragă, ca lumea — ce te tot fiți așa!

Și pe urmă trilul face rotogoale, în alt ungher al salei de concert,

*Din Ploiești pînă'n Gheboia
Mă bătut vîntul și ploaia...*

Și ține, cu acompaniamentul pasagerilor, pînă cînd răsare din alt

ungher, cu timbru pițigăiat și într'o limbă pe care cu nici un fel de dicționar n'ai fi putut-o desluși, o parodie care merge pînă la sacrilegiu :

*Allons enfants de la patrie,
Le jour de gloire est arrivé !*

— Ține, mă, să nu se sperie la coastă! răcnește cite un soldat din sală, ca recomandăție către mecanic, cînd vagonul, sguđuit la curbă, scutură auditoriul și trîntește stelele cu cele din napoi în brațele publicului din staluri.

— Să facem, acușica, un *Dășteaptă-te Romine*, propune căpitanul, care juisase pînă aci de confortul ce'i oferea geamantanul.

Și începe urlătoarea, domnule, de te crezi la circ în momentul cînd se dă fiarelor de mîncare, și, nerăbdătoare, dihăniile reclamă fie care prioritatea, cu accentul muzical pe care îl cunoașteți.

Cînd, spre ziuă, m'am coborît eu, la Buzeu, un soldat țigan, ofuscat, pe semne, de melodiosul katzenmuzik pe care'l ăscultase pînă aci, atacase și zicea într'un fel de falset catifelat și simpatic :

*Foaie verde cit aluna !
Ibovnica mea d'acuma
N'ăși da-o pe toată lumea :
Că cu lumea n'am ce face
Dar cu puica fac ce'mi place.*

INTRE COTROCENI ȘI OBOR

buzele nărbzate.

Ca contrast, în mijlocul acestui desfrîu de eleganță comună și de nesimțire adîncă, o babă, țărancă, ghemuită într'un colț, ține în brațe, cu capul virit pe jumătate în sîu, pe fiu-său, soldat lovit de glonț în tîmplă — soldat pe care un milițian îl duce să moară la Șuțu.

Ochii rănitului sunt cu desăvîrșire stinși; tot din jurul lui e fără de ființă pentru el — numai căldura dela sînul bătrînei sale mame să'l mai fi impresionat cumva.

Pieptul, sub tunica-i sfîșiată, îi e gol — căci cămașa, cel puțin în parțea asta a trupului, e absentă.

Badea Cireșeanu, decan al facultăței de teologie, singur țărănoiu printre atîția boieri și cocoane, se simte sguđuit de nelegiuita prîveliste a nenorocitului și face o colecță, printre pasageri, colecță care să'i dea babei puțința de a aștepta la poarta balamucului pînă va eși un slujitor să'i anunțe că i-a murit copilul pentru patrie — fără opinci, gol și poate bătut la ceasul cînd își dedea sufletul...

Feciorul lui Missir, într'o uniformă de mireasă, așteaptă, la Mircea, în al treilea dintre automobilele cari staționează în fața cîrciumei, ca să iasă un brav ofițer întîrziat la aperitiv peste ora de rendez-vous.

Pe dreapta și pe stînga se tirăsc, pe troutar, soldați în cirji, soldați gonii din spitaturi ca inutili, de aci în colo, pentru apărarea națională.

Din circumă, cînd se deschide ușa, se rostogolesc crîmpeie de fraze vesele asvirite de convivi — pe cînd dopurile dela sticlele de șampanie dau, pentru privilegiații din bodegă, o idee glumeață despre situația dramatică a celor cari proptesc frontiera, unde regimentele se topesc după fiecare asalt.

31 Octombrie. Necazurile mă duc din nou la Ploiești.

STRIMPTA Fiindcă mă duc numai ca să văd un rănit la spital, și seara să mă întorc înapoi, nu iau valiză cu mine. Seara, însă, nu pleacă niciun tren — și rămîiu la otel. Găsesc, în tot orașul, numai o singură cameră, la otelul lui Radovici. A doua zi, mi se face cunoscut că e cu puțință, iarăși, să n'am tren—de aceia rețiu camera.

Cînd, însă, mă duc să mă culc, seara, mi se comunică să-mi caut alt otel, fiindcă odaia mea, singură în tot Ploieștiul, a rechiziționat-o un general.

Mă restesc la directorul otelului, săr să omor pe chelner, dar degeaba — nu e cameră.

Generalul își ascunsese, în odaia mea, gloria și prestigiul; luase cheia în buzunar și plecase să lupte în vreun club — așa încît nu pot aici să mă explic măcar.

E o vreme așa în cît ar fi o cruzime să lași un ciine afară.

Noroc că chelnerul, ovreiu milos, cînd s'a uitat la mine de aproape și a văzut porțiile bastonului, a revenit la sentimente mai omenești:

— Să vă duc eu, boierule, undeva.

— Du-mă și la dracu, numai să nu stau în ploaie.

— Nu, domnule — vai de mine! Casă în regulă — nu așa!

— E otel, acolo?

— Nu. Casă particulară, dar dă cîteva odăi la *pansași*.

— Bine. Haidi de mă du, că te pocnesc cu ciomagul.

— Imedial.

— Dar e curat acolo, mă? Să nu mă umplu cumva de spurcăciuni.

— Plapumă de mătase, boierule.

— Departe?

— Colea.

— Haide.

Și pornim. O luăm oblu, ocolim la dreapta dela *Europa*, sărim un țgheab cu apă, și, ca de cînd m'apucai să vă povestesc, ajungem în dreptul unei căsuțe fără aparențe, cu o curticiă de abia te poți strecura sugîndu-te nițel la pîntece — și cu o scăriță de două-trei trepte în fața uși de intrare.

Chelnerul mă lasă în poartă un moment și intră singur ca să aranjeze «afacerea». După cîteva minute iese și îmi spune cu satisfacție:

— Puftiț.

li dau ceva pentru osteneală — și pafftesc.

În entréee mă primește o doamnă, tîrteșă dar încă tînără — și, cu o amabilitate sfioasă, mă întrebă ce cameră prefer, că are mai multe.

Intru în prima odaie, lîngă ușa antreului, la stînga. Mi se pare, din prag, că e ceva suspect aici; n'am nici o indicație categorică, dar nasul meu primește o impresie a cărei amintire o pierdusem de mult.

Ca să fug de această impresie, zic:

— E drăguță camera asta, dar n'aveți una mai retrasă, unde să nu mă deranjeze cine ar intra ori ar eși pe ușa din față?

— Cum nu! Pofțiți aici, atunci.

Și, străbătînd prima cameră, poftesc în cea următoare, cu care se încheia seria de odăi în pârtenia asta a clădirii.

Odaia e absolut identică cu cea-l-altă; pînă și impresia pe care o face nasului, e aceeași. Un garderob de brad lustruit; un lavabo de fier cu lighian de tinichea și cu ibricul respectiv; o masă de noapte acoperită cu *bagadele*; un scaun de paie și un pat. Pe pat nu e plapumă ci numai un macat de cit.

— Dar e cam frig, acuma, fără plapumă, zic.

— Apăi aduc eu plapumă — ce, las eu patul așa! răspunde tîrteșă. — și bag de seamă că se uită, par'că, cu interes la mine.

— Ad'o, de! zic.

Și o aduce, într'adevăr. Era plapuma de atlas roșu, plapuma de mătase, de care'mi vorbise ciceronele pe drum.

Cînd ridică macatul ca să puiе plapuma, se vede cearșaful. E demadepolam. În vremea lui, fusese o dată mai mult sau mai puțin alb. Acum bate în fumuriu.

Pe o parte, cam pe la mijloc, sunt niște pete de altă vopsea — înșule suspecte pe cenușul maculat al lepedului. Și dedea năvală la nas un miros cu totul și cu totul particular.

— Păi? zic, vrînd să-i arăt cocoanei arhipelagul de pe cearșaf.

— Lasă, zice, schimb eu și cearșaful. Nu duce grije dumneata!

Și par'că nu'șt'cum se uita la mine.

Cînd a dat jos prostirea de a înlocuit-o cu cea curată, au apărut pernele. Se vedea cît de colo că cel care dormise pe ele fusese om îngrijit, om care'și trata *bretorul* cu belșug de cosmeticuri, de pomezi și cu unt de migdale.

— Păi? zic.

— Lasă, domnule, zice — schimb și fețele de pernă, că n'o să le las așa!

După ce a schimbat toate, 'mi a urât «noapte bună» și a plecat, recomandîndu-mi că, dacă'mi trebuie ceva peste noapte, să bat la ușă.

Mă culcaiu.

Nu știu dacă vi s'a întîmplat vre-o dată să vă fie groază de așternut. Am senzația că tot ce ating, mă spurcă. Ori ce ași putea face în patul acesta — numai să dorm, nu.

Pe cînd fac unele reflecții, în care amintirea generalului de la oțel se împletește cu figura lui Radovici, și a acestuia, printr'o perversă

asociație de idei, cu a chelnerului generos care mi găsisse adăpost, se deschide ușa pe care intrasem — și apare o fată:

— Vă mai trebuie ceva? întreabă serviabila mea vecină, uitându-se galeș ca să mă bobească sub plapumă.

Mie mi ar fi trebuit un pat mai puțin ostil — dar cum eram să mă destăinuiesc așa brutal unei reprezentante a sexului frumos, care se deranjează la miezul nopții ca să mi fie utilă? Nu făcea!

I-am mulțumit frumos și am continuat reflecțiile — reflecții din cari, par că era un făcut: nu puteam deslipi pe tirteșă mea gazdă de chelnerul codoș, de generalul din odaia de la otel și de socialistul ministru de industrie.

Imbrățșirea dușmănoasă a așternutului mă tortură. Mi se pare că mi au eșit pete pe corp — și nu mai pot nici cugeta acuma, fiindcă din odaia de alături, unde re retrăsese domnișoara care mi oferise serviciile, se aud, după ce se deschide și se închide ușa, niște șoapte înăbușite, un fel de zgomot surd, în tot d'auna acelaș; apoi troncăneală la lavabo — și iar scîrțială de ușa.

Prididit de necaz și de rușine, mă scol, după ce ușa de alături se deschisese și se închisese de patru-cinci ori, cu cortegiul respectiv; mă îmbrac și mă pun să citesc *Calendarul Minervei*, lăsât pe masa de noapte de vre-un *pasant* studios pentru ca domnișoarele din casă să și completeze instrucțiunea.

Mă adîncisem tocmai în capitolul privitor la «Bilciurile Anuale», cînd se crapă binișor canatul pe unde se retrăsese matrona care mi primenise patul, și apare în pervaz o codănacă, gătită, boită, frizată și cu un aier de candoare care ar fi mișcat și pe Bôgdan-Pitești:

— Mă rog, zice, la cite ceasuri să vă sculăm mîine?

— Mulțumesc, m'am sculat eu singur; dar fă bine și întreabă cit am de plătit pentru cameră.

— Plătiți cit aveți bună plăcere.

Și intră, în loc să iasă.

— Domnișoară, eu nu sunt de prin partea locului și nu prea cunosc prețurile.

Fă bine, dumneata, și întreabă.

Domnișoara pleacă și se întoarce peste cite-va minnte — pe cînd în camera de alături, după ce diferitele zgomote se prodususeră conform par că unui regulament pentru serviciul interior al casei, se aude acum, la ligheanul de alături, cum se toarnă apă de sus.

— Cinci lei, domnule. Dar altceva nu vă face trebuință?

— Nu. Mulțumesc. Poate mai la ziuă.

— La ce ceas?

— Nu știu. Dar las că te chem eu cînd o fi să fie.

Domnișoara se mai întîrzie în crăpătura ușei; mai surîde; se mai uită la nevrednicia mea; și, cînd înțelege că într'adevăr de o cameră dată nu mi mai trebuie nimic, se retrage înciudată.

Alături iar se deschide și se închide ușa.

Mi-e sete. Un început de febră, probabil. O picătură de apă din

— casa asta, însă, ar fi omorît doi cîini. Dar ard de sete. Ce să fac? Alături se toarnă apă de sus la lighian, sgomot care 'mi mărește senzația de sete.

Imi pun paltonul, crăp bi-ni-șor ușa pe care se retrăsese fecioara — și văd că eșirea asta dă într'o sală. Puiu cinci lei pe masă, pornesc în virful degetelor, și dibuind prin întuneric, 'nemeresc în entrée tocmai în momentul cînd, de afară, intrau doi *pasanfi* beți. Mă preling pe lingă ei și ajung în curtică. Respir, aici, o dată, curat. fără miros de fermenți putrizi, și, cu cîți-va pași grăbiți, săr la poartă — unde gardistul mă salută cu așa reverență în cit părea că mă ia drept generalul de la otel ori poate drept ministrul industriei și al comerțului.

La cafenea, cînd s'a deschis, spre ziuă, nu 'mi puteam astimpăra setea.

Leon Balaban, un localnic, studiind circumstanțele și analizînd indiciile pe care 'i le-am dat, a stabilit, ca om cunoscător al topografiei tîrgului, că primisem ospitalitate în calea Oilor, într'unul din adăposturile pe cari le tolerează Carapancea — și că amfitrionul al cărei musafir avusesem onoarea să fiu, se numește Strimpta, din botez ori numai prin poreclă dată de inițiați.

RESORTUL PATRIOTISMULUI

1 Noembrie. — Iese la iveală, cu cifrele respective, lista lui Günther, de la *Steaua Română*. Sunt trecuți în lista aceasta, cu tariful și cu natura serviciilor prestate, două categorii de oameni onorabili: cei înseriși și pe lista ambasadei rusești, și cei cari n'au avut vreme să se înscrie pe această listă.

Printre pensionarii lui Günther, apar avocați, ziarști, prezenți de corpuri legiuitoare — și o mulțime de fruntași printre cari Bogdan-Pitești face figură simpatică.

Ca prim efect al listei lui Guenther apare în *Independența și Viitorul* o notă identică: «D. Ionsohn — respective: Grossmann — nu mai face parte din redacția noastră»...

Zlariștii, cari cunosc lista întregă, au exclamat în cor cînd au citit nota gazetelor oficioase:

— Povestea cu canapeaua ovreiului!

3 Noembrie. — Altă razie — eram să zic: altă racilă, a comendului.

Trebuie soldați, se pare, ca să ție, pe front, locul celor *învîrțiți* la București. Și se procedează ca la Erzerum, cînd pusea Enver-Pașa să stîrpească pe armeni: se pune un cordon de jandarmi la Capșa, altul la Teatru și cite doi colivari, de preferință dintre cei cari scriseseră la *Libertatea* lui Fleva, pe la intrările laterale. În centrul careului se așează Mircea, circiumarul, care a transformat caldarîmul din fața prăvăliei în garaj de automobile; un comisar de poliție;

două agenți secreți, dintre cei cari au stat mai multă vreme la Văcărești — și Corbescu, cea mai umoristică parodie a prefectului de poliție.

Și începe operația :

— Ce rost ai tu, mă ?

— Eu ?

— Tu.

— Păi...

— Păxina ! Oștire ai făcut ?

— Făcut.

— Când ?

— La 78.

— De câți ani ești ?

— De 65.

— Scoate actul de naștere.

— Păi...

— Păxina !

Și, către agentul secret :

— Umflă-l !

Spionul îl umflă ; tirăște la poliție pe bietul om cu părul alb — și acolo, Dumnezeu știe ce devine.

Cum, însă, e de rigoare ca însăși tragedia cea mai sumbră să și aibă partea comică, pe când Mircea umflă bătrini, copii și infirmi, pe de lături trece nesupărat feciorul lui Missir, obosit și languros dar trandafiriu și cu ochii umezi — iar înapoia... frontului, ofițeri spilcuți angajează dialoguri cu vestalele care pululează pe piața Teatrului :

— De seară la Flora, Mimi.

— Bine, Gogule.

— Vine și Kiki, să știi.

— Atunci aduc și pe Lilly.

— Parti carré, care va să zică ?

— Și, ce, te supără ?

— Din contra.

— Au revoir, Gogo.

— Au plaisir, mon chat.

Jandarmii deschid careul : trece Titi ; trece Gogo ; trece feciorul lui Missir cu cercuri vinete în jurul ochilor, par'că e rupt de osteoneală. Trec toți câți s'au rînduit cu boboacele cari țin tarabă la mahalala — și pe urmă se reînchide cercul pentru ca Mircea, solemn și grav ca tot patriotul când țara îi e în cumpănă, să se răstească la un popă de sat, cu fermenea, cu cizme, și cu căcială în loc de potcap :

— Cum stai cu miliția, mă, neșesălatule ?

CHIVERNISELI

7 Noembrie. Intr'un articol din *L'Homme Enchainé*,

articol intitulat : « Douaumont-Constantza », Clément-

cean, după ce ne înjurase ca la ușa cortului că prelungim neutralitatea,

ne face, acum, ca ou și oțet că am încurcat socotelile Quadru pleș intrînd în răsboiu.

Isteria ferocelui «tombeur de ministres» dă temeiul vorbei pe care mi-o spunea un ovreiu deunăzi:

— Blondel și-a sfărîmat cariera fiindcă nu v'a putut băga în acțiune—și Poklewsky, fiindcă a reușit să vă bage.

Tot adevărată a fost fiind zicătoarea franțuzească: «On ne peut pas contenter tout le monde — et sa belle mère».

De cinci ori am schimbat azi pivnița, din pricina aieroplanelor. Nu mai trebuia mult ca să mă plictisesc.

8 Noembrie. Două escadrile de pasări ucigătoare, adică, exact: 12 avioane, au stat azi cinci ceasuri d'asupra capitalei, pînă să și arunceleșul și să plece ca să se poată urca și aviatorii noștri pentru elegantele lor virajuri.

În mijlocul iadului acestuia, un *Jak* oarecare publică în *Dimineața* următorul senzațional anunț:

S'a pierdut, în ziua de 28 Iulie, la cimitirul militar Belu, o cățelușe de culoare maron, cu coada scurtă. Răspunde la numele de Roma. Rog, cine a găsit-o sau știe ceva despre ea, să mi comunice—și va primi o bună recompensă.

Jak.

Azi mor mii de oameni pe zi în valea Dragoslavelor; la Predeal, a ajuns dușmanul de bate cu tunul în Sinaia; iar în capitală, lumea, înnebunită de groază, își aruncă copiii pe fereastra vagoanelor ca să și facă loc în tren—și stăpînul «Romei», senin, își aduce aminte, în mijlocul fiiorilor acestora, că și-a pierdut cățeaua cu patru luni mai înainte, cu prilejul unei înmormîntări la cimitirul militar!

Inconsolabilă văduvă trebuie să fie *Jak* acesta!

10 Noembrie. Frig tare. O femeie sărmană, care se îmbulzea la un depozit ca să cumpere cîteva dramuri de lemne, a fost bătută de un subcomisar pînă cînd a avortat.

Fuge lumea din București ca pe vremea cirjalilor.

Frantz Ioseph a trecut în lumea dreptilor, și, ca și la moartea lui Buchiș, nimic nu s'a schimbat în Europa.

E jalnic eînd te gîndești ce loc puțin ocupa în lume monarhul acesta, care a făcut umbră tronului cinci zeci de ani.

Ce e omul! N'a rămas, acum, după moarte, despre acest mare împărat, de cît amintirea spînzurătorilor dela debutul singeros al domniei lui blinde.

11 Noembrie. Prefecul, primarul, polițaiul, șeful oficiului telegrafic și administratorul financiar din Vilcea, sunt revocați fiindcă și-au pă-

răsit posturile — și revocați de ministrul al cărui tren special așteaptă sub presiune ca să-l ducă în Iași la cel dintâiu semn de primejdie...

Cine poate, oase roade!

12 *Noembrie*. Nu se poate situație mai lămurită.

Sarrail joacă table, la Salonic, cu Caraghiozopol, ministrul grecesc; Iliescu, își aduce, la Periș, bere dela Căpitanu; muscalii beau apă de Colonia—și Clémenceau ne înjură.

În vremea asta, noi ne împărțim armata, fără tunuri, fără mitraliere și fără cipici, pe cinci puncte la Dunăre și pe șapte la Carpați—ca să ținem calea turmelor mecanizate ale inamicului.

Și se mai găesc, totuși, oameni cari să pretindă că nu era îndreptățit generalul Rovinaru să zică, la începutul campaniei, în casa unui consilier dela Casație, ca Ollivier al lui Napoleon, la 1870:

— Pas un bouton ne manque aux guetres de noss soldats!

14 *Noembrie*. S'a dat ordin arsenalului să demonteze mașinele, iar personalul tehnic să se ție gata de plecare.

Toate autoritățile s'au mutat la Iași—Panaitesco y compris.

Pe stradă nu se mai poate trece din pricina sumedeniei de vehicule care transportă lumea la stația de triaj.

În gara de Nord sunt mii și mii de persoane care așteaptă să pornească vreun tren.

Ingrămădeala e așa de monstruoasă, și lumea atât de sălbatecitate, în oit nu se mai poate prididi pe uși — și oamenii încearcă să intre pe ferestrele vagoanelor.

O biată femeie, care umbla năucă, cu un copil în brațe, ca să-și facă loc printre zidul de fugari, zărește, la fereastra unui compartiment, pe Piepteanu, un veterinar militar, și-l roagă fierbinte să-i primească copilul ca să se poată strecura ea mai lesne. Ofițerul, ia, pe fererstră, copilul, în brațe, și, pe cînd îl legăna ca să tacă, pornește trenul.

Copilul plîngea în vagon, — iar nefericita de mamă își rupea părul pe peron, înbrucită de poporul care nu se putuse urca și se întorcea, acum, sanchiu.

Citesc în *Epoca* de azi:

S'a pierdut un ciine bull-dog (cîrn), culoare tigru-închis, avînd coada și urcîhile tăiate. Cine l-a găsit, este rugat a-l aduce sau anunța pe stăpînul său, d. Cohen, Teatrul Modern, unde va pîmi o bună recompensă.

Cum se schimbă lucrurile în viață! Pe cînd era chelner la Jiguița ori negustor de ață cu jurubița, Cohen acesta n'ar fi cheltuit un franc ca să-și caute balabusta—și acuma, director al Voiculeascăi, dă o sută de lei la gazetă ca să anunțe că, în mijlocul acestei urgii care strivește un neam, și-a pierdut javra!

15 *Noembrie*. Terorizat de presă, comandantul pieței dă o ordonanță prin care face cunoscut că ofițerii răniți ușor, cari au eșit din spital și se caută pe acasă, precum și cei cari n'au ordine de serviciu, să plece imediat pe front sau în garnizoanele cărora aparțin. În caz de nesupunere... etc. etc.

În urma acestui ordin strașnic, capitala a rămas aproape pustie. Nu mai sunt pe Calea Victoriei, la ceasul aperitivului, de cât vreo două sute de ofițeri—și Mărculescu, clownul dela circ, de caraulă la consulatul austro-maghiar.

Capitala are aspectul unui ospiciu de nebuni, pe care'l conduc însăși pensionarii. Automobilele cu băjenari fug în neștire și se ciocnesc, se sfărâmă în mijlocul drumului. Când cite una din aceste mașini infernale intră orbiș în convoiul de căruțe cari tirăsc pe nenorociții fugiți de turci de prin ținuturile ocupate, răcnetele victimelor se aud de cine știe unde. *Se aud*, căci de văzut scena, nu se oprește nimeni, de vreme ce lumea fuge năpraznic.

E o nevroză generală: văzduhul pute de benzina pe care o scuipe trăsurile acestea infecte; urlă mulțimea: «păzește!» — și nimeni nu se păzește, prinși, toți, ca într'un danț diabolic.

În gară, pentru un tren cu trei zeci de vagoane, sunt zece miș de inși cari așteaptă—căci, loviți subit de nebulie, aleargă la gară și cei cari au de gând să rămâie în București...

Și nici o regulă, nici un gardist—dregătoria căreia 'i revine sarcina de a păstra ordinea, fugise de cum simțise că vine zarva.

Comunicatul cartierului general a devenit așa de costeliv, în cât îți face impresia că cei cari îl redactează stau cu pistolul în mână ca să încheie cu viața după ce vor pune punct.

Bubuitul tunului s'aude deslușit, par'că lupta s'ar da în incinta forturilor.

Trăim într'un infern—infern a cărui fizionomie sinistră o face și mai lugubră șirul de răniți, slabi, goi, cu singele la suprafața pansamentului și ținându-se rezemați în băț — căci Comenduirea a dat poruncă să se evacueze și să se trimită la gara de triaj toți bolnavii de prin spitaturi cari pot sta în picioare.

17 *Noembrie*. Comunicatul devine aproape mut. Se simte că situația nu mai are remediu.

Nu mai e nimeni în București — decît feciorul lui Missir, ras, frizat și gătit ca de nuntă.

Presiunea sufletească e ucigătoare.

Dacă te uiți dela Bulevard, în lungul strădeii, nu zărești, pe Calea Victoriei, doi oameni, pînă la Teatru. Numai la Mercur au rămas cîțiva obicinuiți: Uliu Hodoș, părintele Avramescu, Duțescu Duțu și «tata» Gheorghe, recte Petroni, avocat din Constanța, fugit în noaptea.

cînd au intrat germano-bulgarii și adăpostit aci fiindcă a plecat fără palton.

Comunicatul zice că «armatele noastre sunt înșirate la estul și la vestul capitalei, pînă la Dunăre».

Spitalurile, evacuate un moment, încep din nou să se umple. Vin răniții căzuți în ultimele lupte. Dela unul din spitale a fugit tot personalul medical — și soldații, întorși dela triaj ori aduși de pe Neajlov sunt, toți, în îngrijirea, exclusiv, a unui doctor american, care nu știe, se înțelege, nici o vorbă romînească!

18 Noembrie. Se umplu drumurile de funcționarii gărilor părăsite în fața năvalei dușmannului.

Răniții iătăcesc pe uliță.

Femeile dorm la brutării, pe caldarîm, așteptînd să le vie rîndul la pline.

Comunicatul a tăcut dar vrăcii vorbesc în gura mare: 'i-am respins — suntem siguri de victorie.

Dormim relativ bine.

Cartierul general întreabă, dela Periș, pe Verzea, dacă a executat ordinul ce 'i se dedese. Și omul pe care Brătianu, după trei ani de alegere, îl preferise întregului partid, răspunde:

— Da.

— Ce faci cu personalul bărbătesc?

— L-am expedit cu tren special. În momentul acesta trebuie să fi ajuns la Buzău.

— Dumneata cînd pleci?

— Acum. Mai am de luat cîteva dispoziții.

— Va să zică mîine ești la Iași?

— Negreșit.

— În urma acestui dialog, care avea loc pe la 6 seara, Verzea chiamă pe Papacostea, șeful său de cabinet, și 'i ordonă militărește:

— Plecăm la 9. Să fii gata.

— Să vă aștept ca să plecăm împreună, domnule director general?

— Nu. Du-te 'nainte și așteaptă-mă la gară.

Papacostea a plecat, a așteptat pînă la 9, și, la plecarea trenului, crezînd că Verzea s'a strecurat, poate, fără să'l fi văzut el, în alt vagon, a pornit la Iași, cu servieta goală, a directorului general al Telegrafelor — fără să bănuiască cum că, peste un ceas, Mustăță, devenit prefect al Capitalei, după fuga lui Corbescu, are să telegrafieze regelui, la Buzău, unde se mutase cartierul general între timp, că Verzea, lovit, subit, de... pleurezie, rămîne în București «și după ocupație».

Pe cînd Verzea nu fusese încă lovit de pleurezia subită — în vremea, adică, a luptelor dela graniță — colonelul Sava Dimitriu, comandantul garnizonei dela Brezoiu, unde mișunau spionii întrebuițați ca personal tehnic la fabrica de chereștea, chiamă pe Columbovici, dirigintele oficiului poștal din localitate, și 'i spune în taină, arătîndu-i, dintre

localnici, o listă de suspecți, printre cari, dacă îmi aduc bine aminte, figură și inginerul Gross:

— Corespondența ce va sosi, de ori unde, pe adresele acestea, să'mi o aduci întiiu mie, s'o cetim împreună, și numai după aceea s'o expediezi la destinație. Am motive puternice pentru aceasta.

Cumbovici, mobilizat și pus la dispoziția comandantului militar, nu putea să nu se supuie, dar, ca funcționar disciplinat, a comunicat, prin curier times anume, lui Verzea, șeful lui civil, dispoziția colonelului. Și directorul Poștelor 'i a răspuns, la întoarcerea curierului:

— Să 'mi trimiți întiiu mie corespondența suspectă — și pe urmă să arăți lui Dimitriu numai pe cele pe care 'ți le voiu înapoia eu.

19 Noembrie. Când ne deșteptăm dimineață, Duminică, observăm că pe ziduri se răsfată o proclamație a lui Mustață, proclamație prin care ne face cunoscut că e numit prefect și că guvernul s'a mutat *provisoriu* la Iași.

Citirea acestui factum, redactat în stil de băcan, încremenește pe cine ia cunoștință de el. Cu toate semnele pe care le avusesem cum că, în urma manevrei lui Socec, suntem pierduți, tot nu ne putem deprinde cu ideea că am capitulat.

Cei câțiva inși cari se mai aflau pe stradă, stăteau cu ochii pironiți pe ordonanța lui Mustață, și, par'că încremeniți locului, rămîneau ceasuri întregi muți, fără să vază, deși proclamația cuprindea numai cîteva rînduri.

Și nu vorbeau oamenii unii cu alții. Cei cari își desprindeau privirea dela hîrtia lui Mustață, întorceau capul, își ștergeau ochii și plecau uitîndu-se în pămînt.

Seara, pe la 10 ceasuri, eșia, din curtea prefecturei de poliție, o limuzină elegantă luminată așa în cît, în întunerecul nopții, făcea efect de far. În automobil, un ofițer român în ținută de paradă, și, lingă el, un ofițer german legat la ochi cu o bandă albă.

Era parlamentarul pentru predarea orașului.

Noaptea, toată noaptea, capitala nu s'a putut odihni. Dela Bragadiru și pînă, în sens opus, la forturi, se țineau una convoiurile de soldați, cari se rătrăgeau în desordine în urma gestului făcut de generalul Socec. Infanteriști răniți și plini de sînge; călăreți alergînd pe deșelate; chesoane, tunuri și servanți călări, cu ștreangurile tăiate — un exod, trist și umilitor, care 'ți frîngea sufletul.

Și nici un comisar prepus să le indice drumul. Gardiștii, năuciiți, se uitau stupid la vitejii aceștia cari se rostogoleau, plini de noroiu; goniți de pe urmă, cu rănilor nepansate și rătăcind fără să știe unde merg să moară!

20 Noembrie. Locuitorii cîți au mai rămas ici-colo, trec pe uliță fără să se mai salute. Par'că nu se mai văd unii pe alții. Pustiul de pe stradă mărește tristețea și dă orașului aspect de cimitir. Nici părintele Avramescu nu mai are inimă să vie pe la Mercur.

Restul de trupe gonite de operația strategică a lui Socec continuă să se scurgă jalnic pe diversele bariere.

21 *Noembrie*. Ne sugrumă singurătatea pe cîți am mai rămas.

Intr'o zi întreagă, colindînd capitala, nu dai peste o figură cunoscută.

Răniții cari n'au mai avut loc ori n'a mai avut cine'i primi în spitaluri, din pricină că cea mai mare parte din personal dezertase sau primise poruncă să plece, se cuibăresc pe maidanuri și pe la capătul ulițelor.

Și oștirea se scurge, ruptă, flămîndă, sîngerînd și năzuiește, în neștire, fără comandă, spre marginea orașului, pentru ca acolo să se reformeze și să pornească spre Urziceni.

Noaptea e lugubră. Huruie îngrozitor chesoanele goale.

Din calea Rahovei și pînă la Obor, se ține lanț convoiul celor împinși de Socec.

Sufletul citor au mai rămas în București, a murit.

CATACLISMUL

22 *Noembrie.* — Locuitorii capitalei citesc, pe ziduri:

PREFECTURA CAPITALEI

ORDONANȚĂ

Noi, generalul Mustafă, prefectul Capitalei, ordonăm cele ce urmează. La intrarea în Capitală a armatelor imperiale germane, toți locuitorii bărbați și femei vor avea o purtare cuviincioasă, oferind cu bună voință găzduirea de care vor avea trebuință.

Porțile și ușile vor fi deschise.

Oricine, bărbat sau femeie, tânăr or bătrîn, care se va deda la acte ce ar aduce o insultă armatei Imperiale, precum: împușcături cu vre'o armă de foc ascunsă, aruncare de ori ce fel de lucruri cum și amenințare cu vorba ori cu gestul, va fi imediat pedepsit cu împușcarea.

GENERAL MUSTAȚĂ

Bărcănescu, artistul liric, își aștepta familia dela Buzău.

Văzînd că trecuse de mult ora ultimului tren, s'a culcat, omul, după ce stătuse de vorbă cu madame Goldenberg, proprietăreasa casei. Spre ziuă, se pomeneste cu un glas spart:

— Aprinde lampă, domnu Burcanesc!

— De ce, madame? întrebă omul, buimăcit de somn.

— Aprinde lampă, că a venit dumnelor.

Se scoală Bărcănescu, aprinde, face nițică regulă în odaie ca să și primească neamurile — și, după ce așteaptă cite-va minute, iese afară. ca să vază de ce nu vin.

Nu era, însă, nimeni, nici pe scară nici în curte — nici trăsură la poartă.

Intrigat, intră în casă. N'apucă să stingă lumânarea, și iar aude glas :

— Aprinde, domnu Burcanesc, că a sosit.

— Cine dracu a sosit madame? că nu văd pe nimeni.

— Dumnelor?

— Care dumnealor?

— Dumnelor, jirmanii!

Afară, într'adevăr, luminat ca ziua — în capitală, unde nu se mai aprinseseră felinarele de astă vară.

INVAZIA OSTROGOȚILOR

23 Noembrie. — Pe la 11 ceasuri dimineța, patrulele nemțești mișună pe Calea Victoriei.

Procopiu iese dela *Independența* și când zărește prima cască germană, pune mâna la inimă, pălește și se rezeamă de zid. Când revine la cunoștință, zice, plângînd :

N'am avut nici norocul să mor înainte de a vedea dezastrul țării!

Un batalion român de infanterie trecea pe cheiul Dâmboviței — și tot atunci scobora, în marș-marș, un escodron de roșiori pe Bulevardul Dreptului.

În fața clubului liberal, o gardă nemțească prinde patru soldați români și vrea să-i dezarmeze. Soldații se sbat. Intervine Titu Popovici, ajutor de primar, și-i sfătuiește să nu mai reziste. Oamenii predau armele și pornesc plîngînd, escortați de germani.

În clipa aceasta ajunge, venind din spre Cotroceni, o patrulă călărească, compusă dintr'un sergent și cîți-va soldați, români.

— Inapoi! strig sergentului; vă prind nemții.

Subofițerul se întoarce spre trupă, dă un ordin scurt și, cînd pun pînteni cailor, pornesc, înaintea, în așa furios galop, în cît germanii doar cu ochii îi mai puteau ajunge.

Pe la 3 după amiază se ocupă curtea palatului.

Armata e primită cu flori, afară, în stradă, de colonia germană și austro-maghiară.

Jidanii și jidancile, în haine de sărbătoare, oferă soldaților buchete și, în elan de patriotism jirman, sărută gîtul cailor.

Printre *pămînteni* cari se afirmă jirmanii, notez pe Aisiman, care, în curtea palatului, oferă nemților țigări, pe cînd muierea le dă flori.

Dojenit de Hirsch, un negustor modest, de ce face așa păcat, Aisimann replică :

— Es sind doch meine Landsleute!

Magazinul lui Wapner nu se mai vede de covoare și steaguri nemțești.

Alexianu, sub director la ministerul de industrie, plînge pe trotoarul cel-lalt, în dreptul lui Ciobanu.

În fruntea procesiunii cu flori șed, ca niște mironosițe, *diaconisele*, acele putane imunde care, sub pretextul că slujesc pe Christos, abuzează de nevinovăția cîinilor, cînd rîndașii sunt dehulați, și-i deprind cu năravuri contra naturei.

Călugărițele acestea formează, de-a dreptul, o anexă a armatei active a teutonilor.

În dosul monomului acesta de «boites a chaude pisse» se înșiruiesc, în haine de gală și în atitudinea omului fericit pe care 'l sgu-
duie voluptatea, Keulhauer, Martin Bad, Rietz, doctorul Emil Fischer
și toți cîți, veniți ca servitori, s'au îmbogățit aci și par'că se fră-
mintaseră așa cu populația băstinașă în cît, împămîntenîți, nu se mai
gîndea nimeni să le amintească originea.

Dincolo, lîngă Poștă, în fața otelului Central, ovreicile din Calea
Văcărești și artistele exotice cărora li se deschisese ușile penitencia-
riului, așteptau, gătite, cu coșuri de flori, să primească pe aliații în-
vingători.

Atît de mare e mulțumirea celor eșiți întru întîmpinarea trupelor
imperiale, de și Panaitescu operase atît de inteligent în cît să nu mai
rămîie nici un strein în capitală, în cît seara, la masa episcopului ca-
tolic, Mackensen nu 'și a putut ascunde desgustul pentru lipsa de dem-
nitate a... romînilor.

Cînd l-a deslușit prelatul că în turma de nedemni nu e nici un ro-
mîn, feldmaresalul a făcut un cap de care s'a speriat anturajul. De
aceea, a doua zi, n'a fost surprins nimeni cînd a aflat că Mackensen
a răspuns cu piciorul delegației de ovrei cari se duseseră să ceară, ca
credincioși Germaniei, drepturi și, deocamdată, slujbele ai căror titu-
lari plecaseră la Iași.

— Miine, să aveți ocazie, ne vindeți și pe noi cum vindeți pe ro-
mîni, azi, le-a spus generalul — și a încheia în yîrmană:

— Afară!

Seara, pe stradă, e ceva mai multă lume de cît la Zece Maiu, cînd
se face retragerea cu torțe — dar nici un romîn.

Panaitescu arestase ori dusesese la forturi pe toți streinii. Cine, dar,
sunt acești entusiaști patrioți germani și unde stătuseră atît amar de
vreme, cît capitala era pustie!

Mai tîrziu, se explică aglomerația. Se deschisese Văcăreștii și se
năpustiseră în București femeile publice, hoții, Sebastian și cel-l-alt
amic al lui Verzea — apoi Cohen și Aftalion, faliții, precum și sume-
denia de spioni nemți, ovrei, bulgari, unguri și nevinovații duși de
Rafail la Domnești.

Dar în primul moment?

24 *Noembrie*. — O nouă ordonanță polițienească. Mustață porunce-
ște ca «tinerii cari au luptat în armatele dușmane: romînă, franceză,
engleză, rusă ori italiană, să se prezinte la Cercul Militar ca să se con-
stituie prizonieri».

Și ordonanța încheiă cu clișeu că, acei cari nu se vor supune, vor
fi pedepsiți — la caz îpușcați.

25 *Noembrie*. — Se repetă ordonanța cum că tinerii romîni cari au
luptat în armata dușmană a regelui Ferdinand, să se prezinte spre a

se constitui prizonieri — și factumul e așa fel redactat în cît să nu mai lase nici o îndoială că vagmistrul care 'l semnează este stupid, ignar, cu aluri de cioban și cu educație de hamal.

Și se duc toți cîți au fost surprinși aici — afară, se înțelege, de Stoian și de cinci-șase giovini, grași, rumeni și pomădați, adăpostiți la *Crucea Roșie*, unde 'și curăță unghiile toată ziua și fac critica celor de pe front.

Griguță, presul, întrebat de un cunoscut cum de n'a plecat spre alte orizonturi, a avut o vorbă plină de spirit cinic:

— Cum? Să plec tocmai acum, cînd pot și eu să umblu liber pe stradă!

Germanii au făcut, în București, invazie, alaltă-ieri, 23 Noembrie.

Azi, 25, au apărut deja cărți postale pe care Aronovici, un tipograf jărpelit, a tipărit un himn de bun sosît pentru armatele nemțești.

Wappner, cel cu magazinul de sticlărie din Calea Victoriei, socoteam că nu e ovreiu. De aceea 'mi era inexplicabil faptul că ieri, cum spusei mai sus, dughiana lui Wappner nu se mai zăria, la intrarea nemților, de sub pădurea de steaguri germane.

Nu tot așa mă intrigă purtarea unui oare care Bucov, un fel de avocat din Bulevardul Pake Protopopescu. Acesta, cu tot numele-i slav, e jidan cataftò — și atunci înțeleg de ce eșise în balcon cu flori și îndopa pe soldații teutoni cu cofeturi și cu țigări.

26 Noembrie. — Ajunge pînă la noi manifestul dat de Mackensen la Tîrgu-Jiu, manifest prin care ni se face cunoscut că, în războiu cu armatele iar nu cu poporul, ni se garantează viața și avutul.

Mustață a afișat pe ziduri o ordonanță prin care poruncește că ori cine are arme de orice fel, să le ducă la primărie. Contravenienții, zice mai departe ordonanța vistavoiului de la poliție, vor fi pedepsiți cu amendă sau cu închisoare — și, la caz, împușcați.

În urma acestei porunci, curtea primăriei devenise un munte de arme: puști, săbii, revolvere, iatagane, cuțite de vînătoare — arme de precizie, grămadă peste custuri și pistoale turcești.

Nu se dă nici o chitanță, nu se înregistrează nicăeri. Intri în curte, le arunci în morman — și pleci cu lacrămile pe ochi.

Din mormanul acesta, pe urmă, 'și aleg tentonii obiecte de artă, conform manifestului că ni se va respecta avutul.

27 Noembrie. — Vin vești dureroase de prin părțile călcate de horda teutonă.

Armata lui Mackensen e o roată de briganzi. De la Dunăre și pînă 'n București violează, omoară, jefuiesc. Purtarea acestor turme aziatice pălește amintirea ororilor săvîrșite de bașibuzuci pe vremea ienicerilor. La Zimnicea, în Alexandria, la Corabia, Caracal, Măgurele, Giurgiu,

Constanța, n'au mai rămas nici cercevele la ferestre. Bandiții rămași pe malul drept, vin cu bărcile de încărcă ceea ce, pe cel stîng, n'au putut ridica, cu ei, «supraoamenii» lui Nietzsche.

Pianul se vinde la Rusciuk cu cinci zeci de lei bucata!

În capitală, bulgarii și turcii sunt lăsați să opereze la periferie.

În centru, *lucreează* prusienii și bavarezii.

Intră cu stolul în prăvălii, se încarcă cu marfă — și pleacă amenințînd pe negustori.

Dacă întîlnesc pe stradă o femeie, îi rup cerceii din urechi.

Nu se mai aude, în tot cuprinsul Bucureștilor, un cuvînt românesc.

Toți *pămîntenii*, cei cari se contopiseră cu localnicii așa în cît, de pe ziarele închiriate de ei, făceau o ființă, una și nedespărțită, cu indigenii, toți sunt pe stradă și vorbesc... nemțește — tare, afectat și uitîndu-se în lături ca să vadă dacă i admiră *germanii*.

Seara, acele cîte-va ovreici care, în urma contrabandelor desfrî-nate, au ajuns la vanitatea de a crede că sunt «cocoane» fiind-că au inele multe și aur în loc de dinți, năvălesc la *Princiar*, unde se sleiesc cu tîrțița de-alungul canapelelor în căutarea cîte unui neamț, care, obosit și negăsind loc, primește să se așeze pe lîngă ele. Germanii, însă, din ordin ori prin instinct, nu văd nici o jidancă din sutele care i solicită cu ochii — și cînd stau în apropiere, răspund cu spatele la avasururile celor cu inele.

Cuza e un naiv candid pe lîngă ceea ce văd că sunt germanii — toți germanii — față de concetățenii noștri de rit mozaic.

28 *Noembre*. — Se vede că s'a dat drumul în oraș unei alte haite de flămînzi, căci armatele kaizerului iar se reped de devastează prăvăliile.

În Calea Griviței, la Buzi, un negustor mare, năvălește o hordie de tîlhari și se încarcă cu mărfuri. Un vecin, Spitzer, revoltat de jaful la care se dedau reprezentanții *kulturei* germane, sare la ei, și, cu riscul de a fi sfîșiat, le strigă că n'au dreptul să *rechiziționeze* de cît în prezența unui ofițer.

Tonul lui Spitzer a intimidat, se vede, pe bandiți, căci au vîrit prin sîn ceea ce luaseră, în numele civilizației, și au plecat fără să mai fure și ceasornicul negustorului.

Fugind în jos, spre oraș, cu lumea uitîndu-se uimită de atîta occidentalism, tîlharii întîlnesc, la intrarea în Calea Victoriei, pe Carp — și trec, firește, fără să-l salute. Marele om de Stat, însă, îi cunoaște pe germani de vreme ce i admiră de șapte zeci de ani — de aceea i privește cu sentimentul fraged cu care zice Juvenal că și consideră mama pe copilu' i infirm, cînd 'l alintă afectuos:

— Coccoșelul mamei!

Vizirul dela Tîbănești se duce, incet, grav, cu un pachet de prăjituri atrînat de nasturile din nainte al paltonului, cu sticla în vîgăuna ochiului și cu mîinile în manșon.

Are aierul să zică, poporului, înfricat ca pe vremea cîrjaliilor :
— Aicea sunt, gogomanilor. Nu duceți nici o grijă !

29 *Noembre.* — Scribiți de platitudinea grețoasă a lui Mustață, nemții îl dau afară din slujbă — unii pretind că wagnistrul a mâncat și bătaie într'o seară. Fapt e că noaptea a petrecut-o în beciul dela ministerul de lucrări publice.

În locul lui, Marghiloman, de pe sugestia lui Stoian, a cerut lui Lupu Kostake să stăruie de guvernator să numească pe Țigara-Samurcaș, ca unul ce cunoaște scara care duce la bucătăriile vechiului palat.

Din ziua aceasta, kommandatura nu mai are nevoie de filmaciu ca să-și bată joc de prefectul poliției — ci o face de adreptul în limba în care și'a scris Schiller «Briganzii».

Neobicinuit cu atribuțiile de comisar, protejatul lui Stoian o duce greu la început — așa de greu în cît kommandantura nu odată are prilej să regrete pe lăliul sergent-major de la Ferdinandowo.

Cînd se prezintă, ieri, beamterul lui von Tschappe, guvernatorul militar, și, cu ceasornicul în mînă, îi porunci polițistului :

— Sunt, acum, ceasurile jumătate la cinci. Pînă la șapte, să am un milion de luminări — Samurcaș, ascuzîndu-și fața cu barba, exclamă :

— Eu nu pot nici să număr pînă la un milion, în două ceasuri și jumătate — dar să găsească atîta stoc de luminări !

La care trimisul guvernatorului a replicat, scurt :

— Cinci mii de mărci amendă !

Emil Petrescu, barem, cînd a primit porunca să livreze, într'un ceas, trei sute de mii de potcoave, a zis, crezînd că vorbește cu Vintilă :

— Adu-mi pe Ionescu-Bodega, și 'ți dau cîte vrei. Numai el știe rostul potcoavelor de cai morți !

30 *Noembre.* — Rechizițiile încep să ia caracterul acelor capturi pe cari le operau seniorii germani cînd, urmărind, din vîrfurile turnului de la Nürenberg, pe călătorii întîrziți, se asvîrleau asupra lor și le... sechestrau bunurile ca pradă de războiu.

S'a deschis drumul la centru și bulgarilor, acum.

În Calea Grivitei, în dreptul ministerului de finanțe, unul din acești spioni ai orientului balcanic întîlnește o femeie, ziua 'namiază mare ; o oprește, și, sub ochii a sute de germani, îi smulge inelul din deget.

La maestrul Cohen Linaru se prezintă o ceată de acești rășboinici și cu cuțitele în mînă, cer parale.

Cohen, oriental și el de origine, își cunoaște oamenii, se vede, căci, după ce spune, întîiu, că n'are, începe să tocmească prețul răscompărării — și scapă cu 45 de lei, mi se pare.

Pe Bulevardul Pake, în dreptul direcțiunii generale a serviciului sanitar, un călăreț de ai lui Coburg cere unui trecător, pe la ceasurile 2, punga sau viața. Omul dă punga și descendentul lui Krim pornise să-și lărgească cîmpul operațiilor — cînd sosește un ofițer german. Je-

fuitul se plînge și neamțul, silit de publicul adunat în stradă și care-i confirmă tilhăria, pornește, de ochii lumii, cu victima, în urmărirea hoțului. În dreptul Calei Moșilor, iacă bulgarul: despoia pe alt trecător. Neamțul, sub presiunea mulțimei indignate, îl dă jos de pe cal, întrage două perechi de palme și 'l trimite la închisoare — fiindcă germanii nu împart cu aliații lor de cît riscurile războiului.

Stănescu, șeful atelierului tipografic al ziarului *Gazeta*, e prins în stradă și 'i se smulge ceasul de la brîu.

Dragu, inginerul de la căile ferate, e întîmpinat de un nemernic de aceștia și rugat să-i spuie cîte ceasuri sunt. Inginerul scoate ceasornicul, banditul 'l înhață, rupe lanțul și fuge.

Calomfirescu, fostul inspector financiar, se pomenește cu o ceată, de asasini, cari, cu revolverul la simplă, îi iau 1.500 de lei.

Dudescu, șeful contabilității de la ministerul de culte, își lăsase casa în paza unor rude. Au intrat tilharii și nu 'i au lăsat de cît dușumelele.

D-na Deleanu are în gazdă un ofițer german dintre cei cu ifose

Azi dimineată, transferat aiuria, neamțul a plecat, cu calul, cu bagajele și cu ordonanța.

După plecarea lui, d-na Deleanu intră în odaie ca să puie nițică ordine, fiindcă neamțul se purtase ca în grajd. Inchipuiți-vă plăcerea gazdei cînd găsește o grămadă de rochii în mijlocul casei, iar, cu capul în garderob ca să scoată ce mai rămăsese, o nemțoaică, femeie publică, adusă de ofițer ca să desăvîrșească ea opera începută de el!

La d-na Vergu, în strada Negustori, vin în gazdă cîți-va ofițeri germani. Li se pune la dispoziție casa. Barbarii, flămînzi de cine știe cîtă vreme în bogatul lor imperiu, cer de mîncare. Li se dă toate proviziile. Cer, apoi, vin. Li se dă tot cît era în casă. Sălbatecii încep să amenințe — și, după ce, cotrobăind prin pivniță, svîntă tot ce gădesc, poruncesc să vie la ei în odaie gazda și domnișoara Vergu. Femeea protestează, nemții urlă — și, cînd d-na Vergu, zărind o patrule, iese să reclame, brutele prepuse să păstreze ordinea dau din umeri și trec nepăsători înainte.

Cînd s'a întors femeea în casă, animalele rideau de navitatea ce avusese de a crede că patrula e însărcinată să apere pe romîni!

La plecarea nemților, d-na Vergu a constatat, fără surprindere de altfel, că bestiile kaiserului își șterseseră ciobotele pe cearceafuri — și că nu rămăsese nimic nescotocit prin șifoniere.

Și astea sunt lucruri petrecute în București, ziua — ce a fost la Giurgiu, noaptea, e inutil să vă spui.

Și în vremea cînd se petrec acestea, Carp, măreț și intangibil în nimbu-i de superbie, își plimbă, cochet, monoculul și manșonul, avînd aierul să spuie celor din prejur:

— Gogomanilor, fără prezența mea în București, ați fi rămas tot străini de civilizația germană!

Apare ziarul oficios al poliției germane. Poartă două nume: pe o parte: *Bukarester Tagblatt*, și pe cealaltă: *Gazeta Bucureștilor*,

De pe vremurile cînd prefecții liberali erau datori să încaseze abonamente de la negustorii ovrei ca să scoată ziare în provincie și însărcinau pe subcomisari cu îndeletnicirea de redactori, — de atunci nu se mai văzuse, în țara romînească, atîta grotescă și ridiculă ineptie. *Curierul* lui Balasan, de la Botoșani, ori gazeta lui Cațafani, din Birlad, erau clasice, ca și producțiunile literare ale lui Karkaleki, pe lingă inunda proză a organului pseudoteton. Limba, pentru partea scrisă nemțește, nu pot s'o judec decît cu bătaie de cap — cea romînească, însă, e un fel de jargon ovreiesc falsificat de dialectul, gras și împănăt, al lui Slavici. Dar barem înțelesul, intenția măcar, a scriitorului-dacă s'ar putea gusta ! Dar e așa de naivă viclenia grosolană a cretî, nului care expectorează primele articole, în cît le descifrezi cu sentimentul pe care'l încerci la Moși, cînd ovreicile din Calea Văcărești fac pe turcoaicile în *la danse du ventre*, sub farmecul lugubre melancoliei a armeanului cafegiu, care, transformat în muzicant, mahomedan plînge din clarnet manele osmanlii.

Și, pentru a governa spelunca mozaică de unde avea să iasă, în două jargoane, cugetarea nemțească, guvernatorul militar a adus anume, de la *Berliner Tageblatt*, pe locotenentul Damert, unul, probabil, din acei faimoși condeieri pe cari 'i apreciază birjarii pentru fineța gîndului și adîncimea concepției.

Nu pot să redau aci fizionomia acestui organ, adevărat atentat la bunele moravuri gazetărești ; dar știu colecția la dispoziția ori cui vrea să vadă cît de obscur, de pueril, de nerod, de fără fason și de nătîng e neamțul cînd are talent și e reputat, pe malurile Spreei, ca *uebermentsch*. Lectura ori căruia dintre articolele lui Damert produce, fără greș, efectul pe care'l urmăreau romanii cînd, îmbuibăți, cereau de la pana de păun nițel loc în stomac pentru iahnia de cuib de rîndunici care avea să urmeze.

Asta, pentru partea germană. Cît pentru cea romînească, însăși ovreii cari cunosc textele de pe cari joacă Segalescu la Jignița, o găsesc mai pre jos de critică.

² *Decembrie*. Jafurile iau așa proporții în cît se pun pe gînduri și cei dela kommandantură. Nu de alta, dar sunt încă în București cîți-va miniștri ai statelor neutre — și în special Wopika, al Americii, este particularmente indiscret. Se instituiesc, dar, patrule, care, vorba lui Makensen : să păzească averea și viața poporului.

Două soldați, cei mai blegi din landwehr, pornesc, de la Cotroceni, pe bulevard, agale, cu pușca pe umăr și cu o bandă albă pe mîncă. bandă pe care scrie : militar-polizei — și merg, în trei ceasuri, pînă la Obor, de unde, spre seară, se întorc iar la Cotroceni. De cum ajung ei în bulevard, țilharii kaiserului năvălesc asupra cartierului lăsat în urmă — și o duc într'o hoție, la spatele patrulei, pînă cînd ajunge landwehrul la Obor. Cînd se întorc înapoi, bulgarii și turcii cari operaseră pînă aci la barieră, se iau așteamăt și hațducesc, după ei, pînă cînd intră în sectorul afectat exclusiv sicariilor germani.

Asta pe bulevard, căci pe stradele lăturalnice nu prea are obiceiul să se plimbe ministrul Statelor-Unite.

3 Decembrie. — Cinci sute de cîini ne-au împuşcat nemţii, în cursul săptămîinei. Şi lucrul se explică : pe deoparte, serviciul de aprovizionare a isprăvit săpunul—şi nemţii, dela feldmareşal şi pînă la ordonanţă, sunt plini de păduchi : iar pe de altă parte, *operaţia*, pe la mahala, noaptea, e stînjinită de aceste credincioase victime. Impuşcîndu-ne cîinii, hoţomanii se pot plimba fără băţ prin coteţele populaţiunii.

Decepţia, la ovrei, e din ce în ce mai mare. De unde, la început, credeau că, cu intrarea jîrmanilor în ţară, vine Mesia pe marginea Dimboviţei şi prin urmare că e gheşeft de făcut, acum constată cu amărăciune că e *parti pris* la oamenii kaizerului să n'aibă nici o atingere cu poporul uns — ba Antim, căruia colegii de la *Gazeta Bucureştilor* îi zic : Wechsler, îmi spune, oftînd, că gem puşcăriile de izraiteni.

Dar nu numai pe macabei îi singerează teutonii cu dispreţul lor trufaş : însăşi nemţii de origine sunt sistematic ignoraţi dacă nu se angajază în serviciul poliţiei secrete.

Aşa, Weiss, Jean Weiss, sasul care muştruluieşte atelierul tigografic al lui Socec, intră ieri într'o tutungerie. Acolo, doi ofiţeri se certau cu debitantul, care nu înţelegea ce fel de ţigări cer junkerii. Weiss, dîndu-şi seama ce le trebuie compatrioţilor, intervine :

— Dă-le *Regalitas*, domnule.

— Dumneata să taci, zice unul din ofiţeri ; n'avem nevoie de interpret.

Şi tace Weiss.

Debitantul, însă, nu pricepe limba lui Eulenburg — şi nemţii, bravi, ridicaseră torul.

— Dă-le, domnule, *Regalitas*, se scapă Weiss, iară.

— Nu-ţi-am spus că n'avem nevoie de dumneata, domnule ? se răsteşte unul din şvabi, ras la cap şi şi probil şi în alte părţi, ca să'i vie mai la... îndemină cînd ar intra în coliziune cu inamicul.

Şi, iar, către Weiss :

— Ieşi afară !

Şi, rîzînd cu toată gura, Weiss îmi spune :

— Aşa'mi trebuie, dacă sunt bleg. Ce aveam eu să mă amestec între buzăranţi, la care e tradiţie să'şi facă treaba singuri între ei !

4 Decembrie. — O mare plăcere'mi era rezervată pentru azi. Trecînd pe Calea Griviţei, mă întîlnesc piept în piept cu Take Policrat şi cu Petrică Sfetescu, vechii mei prieteni. Ieşiau amîndoi dela curtea de conturi.

— Ei, satură-te, acuma, îmi strigă Sfetescu, ca dojană afectuoasă, cu glasul lui de filomelă. Ţi s'a împlinit visul !

— Mă confunzi cu Carp, frate Petrică, mă apăr eu.

— Carp ştie ce face, intervine Policrat. Şi încheiă :

— Săturați-vă de ideal național! Tot cu germanii, v'am spus de atâtea-ori, la *Dacia*, o să ne îndrumăm pe calea civilizației.

Până seara nemții au închis pe Policrat.

Sfetescu, însă, e tot liber deocamdată.

Mackensen profită de o limuzină furată de kommandantură de la cine știe ce bogătaş din capitală și face plimbări la șosea, cu câți-va aghiotanți. La întoarcere, vine pe jos, ca să-l aclame nemțoaicele și să-l salute ovreii.

Cînd ajunge în dreptul cafenelei High-Life, clientela semită dă buzna pe ușă, afară, 'i se pune în cale, și cînd bătrînul general le vine în față, se vîră într'însul cu pălăria ridicată, ca să vadă neamțul că 'i sunt devotați.

Cel mai zelos dintre ovreii cari au astfel de întîlniri amicale cu Mackensen e Leibovici, un fel de arhitect, împămîntenit, mi se pare. Leibovici răstoarnă un șir de scaune în goana lui după mareșal, și cînd, în stradă, îi prinde ochii, îl fixează cu căciula 'n mină ca doar de 'și-o întipări teutonul, în memorie, figura-i abrahamică.

— Leibovici se duce acuma acasă, glumește un client, și strigă dela ușe, balabustei :

— Sură !

— Ci-i ?

— Ai cumplimente de la Mackensen !

INTRE

COMPATRIOTI.

Un rău ireparabil, între altele, pe care paraziții kaizerului l-au făcut coloniei germane din București, e că 'i-au stricat moravurile și le-au ticăloșit copii. Oameni muncitori, de ispravă și cu apucături patriarhale, nemții din Capitală s'au pomenit luați pe sus de către agenții teutonilor și duși să aclame, ca populație *romînească*, carul de triumf al lui Mackensen. Smulși, dar, dela obiceiurile lor, și siliți, pentru o sărbătoare care nu mai era a lor, să hoinărească pe stradă și prin cafenele, în zile de lucru, cu nevestele și cu copilele, oamenii aceștia, așezați, economi și de treabă, s'au pomenit luați de curent și puși să se îmbete în toate zilele, ei care se îmbătau odată : Duminica, și zăceau odată : la blaumontag, ca să lucreze pe urmă, întins, toată săptămâna. Femeea, apoi, nemțoaica, bătrîna înainte de vreme ; slabă foarte adesea și fără dinți mai în tot d'auna, deprinsă cu gospodăria, cu puzerle și cu kuglauful, pînă Luni, cînd petrece toată ziua punînd neamțului cartofi la tîmple — s'a văzut, și ea, scoasă din făgaș și dusă, aproape tîrîș, din berărie în berărie, ca să dea, în neștire, splendoare paradei lui Falkenhayn, un animal despre care auzia acum de prima oară.

Cît despre fete, simple, prostute dar ascultătoare, sburdalnice și cuminte, au lăsat cratița, au îmbrăcat rochițele sărăcăcioase cu cari 'și îmbogăteau tinerețea în zile de sărbătoare și au fost silite să ia, cu părinții, berăriile în șir și să facă noaptea, zi, prinse, ca între ziduri, în cite două perechi de buturi teutone — căci e de rigoare ca fie care neamț, de pe poziție, să adopte, vremelnice, cite o pereche ori două de

brute și să caute, prin toate mijloacele, să le dea iluzia că sunt acasă între ai lor. Și se așază : neamțul, cu baba lângă el ; lângă nemțoaică, o bestie, ori două, ori trei, de pe împrejurări ; și după bestie, o fată ; apoi alte brute, altă fată — și așa mai departe.

Stingaci și timizi la început, nemții suferă supliciu fiind că n'au ce-și face capului. Șeful familiei, cruce de voinic ori cum, rupe piedica într'o germană fără caracter și împestrițată cu vocabule cînd turcești cînd de origine latină. Mai greu e pentru madamă și în special pentru fete. Nemțoaica, neumblată, e neroadă ; suride silit la ineptiile ce se debitează cu pretenții de spirit — și, pe cînd teutonii se îndoapă cu bere, ea, cu miinele-i noduroase de muncă și tremurînde de bătrînețe, freacă, zadarnic, pe piine, cu muchia cuțitului, așchia de margarină pe care 'i-o dă negustorul drept unt. Margarina, însă, e tare ; piinea, uscată — freacă, băbuța, dar seul, cocoloș, îi cade în poală în loc să se întindă pe piine, ca să facă tradiționalul *butterbrod*. Atunci, jenată de ochii vecinilor, cari îi urmăresc neîndemînarea — oameni din Berlin ! — ia grăsimea cu cuțitul, o pune grămadă pe felia de piine, umecează degetul în gură, și pe urmă, cu el ud, întinde untul — pînă cînd amestecul acesta greșos de salivă și de ciriviș ia aspectul desgușător al unui aliment care... a mai fost mîncat odată. După ce sfîrșește operația asta culinară, baba își linge degetul, de astă dată ca să-l spele de murdărie ; taie, cu cuțitul, piinea în bucățele, ca pentru boboci ; viră o bucată în firida-i fără mobilă — și o trece, cu ceasurile, de pe o gingie pe alta, pînă cînd pasta, diluată de zeurile putride secretate de cavitatea bucală, se prelinge pe esofag ca pe o gură de canal. Biata bătrînă face o grimasă ca să ajute naturei, aruncă în afară, noduros, mărul lui Adam — și se odihnește, pe urmă, cite-va minute, înainte de a se înhăma la al doilea duminic.

Nemții, în vremea asta, se fac tun. Tatăl de familie trece, treptat, prin toate gradele bunei dispoziții : de la timiditate, la curaj, apoi la îndrăsneală, pe urmă la temeritate — și, în sfîrșit, la acel limbagiu *gaulois* a cărui trivialitate, la germani, are ceva *bon enfant*.

Baba riscă de două-trei ori pe :

— Ruh, Willy !

Și pe urmă, prididită de țapul care 'i a ajutat să scape de bucătura se abandonă, cu ochi de găină somnoroasă, acelei voluptoase stări în care omul visează aieva.

Brutele, doborîte de băutura și umflate de ridichie, devin sentimentali, loquaci și întreprinzători. Vorbesc cu fleoanca, cu miinele, cu picioarele — și fraza, cînd e poetică, se punctuiază printr'o icnitură pestilențială pe care o produce tendința la expansiune a blestematei de ridiche.

Fetele, împurpurate la față, se strîng ca să evite retorica labelor și elocința pulpelor nemțești — dar spațiul fiind măsurat, sfîrșesc și ele prin a se lăsa, în voia soartei, acelei *fornicatrix fortuna*, cum îi ziceau cei vechi.

După ce adoarme bătrîna iar părintele de familie e redus la două-trei silabe neînteligibile, bestiile rămîn să opereze în voie.

Fetele, ca intermez recreativ, își dau brațul câte două-două, ies rîzînd cu hohote, și se pierd prin mulțime spre «abort». Se aude din sală, cu tot sgomotul bilelor ciocnite la biliard, polifonia pe care o susură ver-gurele în locul discret unde s'au retras. Cînd se întorc, vin tot la braț și tot rîzînd cu hohote, una cu capul virît în sinul celeilalte.

Abia cînd închide berarul, pleacă colonia.

Și a doua zi vin iar, dar acum vin ca oameni care se eunosc de o viață. «Conferzația» cu domnișoarele se reia de unde fusese lăsate în ajun. Fetele, mai puțin surprinse, se lăsă de pe păr, și, după cîtva timp, cînd brutele pleacă pe front, neamțului, părinte de familie, par'că'i lipsește ceva—pe cînd freulein-ele constată cu groază că au ceva de prisos.

De la Noembrie și pînă acum, toate familiile nemțești au făcut această experiență — de aceea, după această dată, să plătești și nu mai vezi neamț localnic cu bestie de a kaiserului, la berărie ori la cafenea.

BURGMEISTERUL 15 Decembrie 1916. S'au săturat nemții de inteligența lui Emil Petrescu, de corectitudinea lui Pascu și de independența lui Titu Popovici. I-au dat afară, i-au închis la *Imperial* și au numit primar pe colonelul Verzea, cel mai decorativ din toată lista lor de spioni.

Ca ajutoare, apoi, pentru ca administrația comunală să aibă leit caracter românesc, von Tuelff, guvernatorul, i-a dat pe Müller, pe Prager, pe Tonola și pe Flechtenmacher.

Nici pe cînd intercepta telegramele statului nostru major nu visa Verzea să se găsească, într'o zi, în așa bună companie.

Pentru trebuințele-i personale, fostul director al Poștelor, și-a atașat pe Pascal Popescu, cel mai scîrnăv mădular al corpului telegrafo-poștal — și cu el, au dat năvală femeile publice peste averea primăriei.

Nici mareșalul Mackensen nu este, peste oștirea nemțească, așa de atotputernic, cum este piserul acesta la primăria lui Verzea.

Früh, procuristul lui Zweifel și cumnat cu Blücher, viceconsulul german dela Galați, plecase, fără familie, prin Predeal, în ziua de 14 August. Acum, s'a întors, odată cu armatele nemțești.

E cel mai sînistru spion. Ca să și mascheze destinația, germanii i-au pus de formă la biroul de prețuri — dar adevărata lui atribuție este ceiace numesc ungurii «confident».

De pe statistica doctorului Orleanu, șeful serviciului sanitar al capitalei, s'au cules de pe uliță și s'au internat în lazareturi, ca să fie supuse tratamentului specific, 8000, citiți: opt mii, dintre «aristocratele» care și împart farmecile cu baionetele kaiserului.

S'au luat de gînduri nemții cu atîta sifilis și cu atîtea romînce care vorbesc idioma pomeraniană și dialectul savuros de la Kecikemet cu accentul pur al jirmanilor din Colomeea.

Ca să mi explice fenomenul, Ștefan Antim, pe care la heider îl

chema sadea : Haskel Wechsler, îmi povestea adineauri, după ce mă pusese în cunoștință cu faptul că jîrmanii au cucerit Fălticeni, Dorohoiul, Birladul și Galații, că o doamnă, soția unui prefect dela granița Moldovei, a rămas în București și se dă în așa scandaloasă dragoste cu un regiment de ofițeri austriaci, încît rudele au întrerupt orice relațiune cu ea.

Știam că Antim e în corespondență zilnică cu Mackensen, care îl consultă în toate chestiile spinoase, și că, prin urmare, e mai în măsură de cît Amelung, șeful poliției secrete, să cunoască toate cancanurile din București—nu'mi era permis, dar, să mă indoiesc; o rezervă, însă, tot pot să fac, măcar aci, în privința unui detaliu al romanului povestit de Haskel Antim: prefectul despre a cărei nevastă e vorba în istoria de moravuri contemporane a lui Ștefan Wechsler, e plecat, cu soția, în concediu, dela începutul lui August, și evenimentele l'au surprins, pentru marea pagubă a regimentului de austriaci, afară din Muntenia, dacă nu chiar afară din țară. În tot cazul, cert e că victima lui Antim, al cărei nume nu'l spun ca să n'o fac călăul lui Wechsler, n'a mai călcat prin București din nainte de declararea războiului și pînă în ziua cînd înregistrez informația confidentului de tot momentul al înaltului comandament jîrman.

Cu această mică rezervă, și cu o ușoară rectificare a buletinului în care anunță, la Decembrie 1917, cucerirea Fălticeniilor, a Dorohoiului, a Birladului și a Galațiilor, încolo, din cuvînt în cuvînt, tot este riguros exact în relațiunea lui Haskel Wechsler, cum adevărat este, a'ți constatat-o și dumneavoastră, tot ce v'a comunicat acest omniscient reporter, fără de care, grație legăturilor personale ce are cu Brociner, nimic nu se concepe și nimic nu se face în imperiul german și în această dunăreană colonie semită, căreia «visătorii», cum le zice Sărățeanu—pe nume cinstit: Salzman—tot se mai îndărătnicesc să'i zică România.

Pe cînd povesteam azi unui prieten că nemții 'și-au KULTUR. băgat caii prin biserici și în refectoriul seminarului Nifon, prietenul se mira de naivitatea mea:

— Păi e sistem să faci batjocură din ceea ce cred că mîhnește. De ce crezi că s'au învierșunat doi ani, fără necesitate, să dărîme catedrala din Reims!

La noi, în Caracal, 'și au băgat caii în farmacia lui Constantinescu — și în Caracal sunt peste o sută de grajduri!

Chestia jafurilor ia caracter îngrijitor.

S'a furat tot ce se putea vedea: bani, scule, grîne, rufe, haine, mărfuri, lemne, provizii — tot ce avuseseră oamenii prin case și prin curți. Poate, acum, să vie, aici, toată țara nemțească — și habar n'avem: nu mai au ce lua, chiar dacă ar fi mai briganzi de cît sunt.

De aceea, pentru ceea ce presupun ei că se poate să mai avem

ascuns pe sub pământ, sunt cu ochii în patru. Și fiindcă acum, când au cam dat de fundul sacului, se socotesc furați în propriul lor avut dacă vreunul din complici s'ar atinge de ceva din ceace, de pe concepția lor, le aparține exclusiv lor, germanilor, au instituit o pază severă în jurul bulgarilor și turcilor, în special, pentru ca nu cum-va să fure și robiiăștia vre-un ou din patrimoniul prusian.

Următoare acestei dispoziții frățești, o patrulă germană din Giurgiu a surprins o ceată de bulgari, cari, sub conducerea citor-va ofițeri, încărcau, la Dunăre, niște bărci cu grâu, ca să'l treacă în Rușciuc.

Patrula a telefonat postului apropiat, și pe cînd bulgarii încărcau de zor, a sosit o trupă călărească, a descărcat grîul, l-a încărcat pe camioanele lor și l-a pornit spre București, iar pe bulgari i-a adus în fiare — fiind-că germanul e strașnic de nemilos cu incorecții.

Pînă aci, cît era belșug și hienele n'aveau de cît să întindă sacul ca să'l umple cu de toate, se lăsa și sălbaticilor lor aliați un fel de libertate în lanț; acum, însă, de cînd a secat isvorul, sunt de o cruzime iără seamăn cu tovarășii cari ar încerca să facă cum fac ei.

20 Decembrie. — Boala unui nepot, expediat din Clăbucet, mă face familiar în spitalul 116. Ieri, ducîndu-mă să'mi văd bolnavul, găsesc pe medicul-șef, d-na doctor Kaminski, care, pe lîngă adîncă'i știință medicală, pune, în serviciul suferinșilor, și o inimă de aur, o găsesc frîngîndu-și mîinile — fiind-că spitalul acesta, fost azil de bătrîni, e așa de prioritiv organizat în cît medicul-șef e și intendent, și contabil, și administrator, și tot ce mai trebuie într'un spital:

- N'avem pîine, azi, pentru bolnavi.
- De ce?
- Fiind-că s'a rechiziționat tot grîul și brutarii nu mai lucrează.
- Cîți bolnavi aveți?
- Pe ziua de azi, 83.
- Nu se poate să nu dea administrația nemțească pîine pentru spitalele *Craiei Roșii*.
- Se poate. Dar n'am ce le da la ceaiu.
- Să caut eu.
- Te rog. Că eu nu mă pot duce — am de făcut peste cinci zeci de pansamente.
- Nu duce nici o grijă, doamnă — mă ocup eu de chestia pîinei.
- O primă șansă: găsesc trăsura, ca nici odată. Și mă duc la primărie. Nu era acolo nici un consilier — numai secretarul general.
- Secretarul primăriei e un ăla maare, mare de tot; cu părul sur — dar voinic, zdravăn, de poți să faci din el un atlet de circ.
- A rămas în București, de și tînăr, ca... funcționar administrativ.
- Stetea tolănit, pe scaun, într'un peș, la birou, de vorbă, vesel, cu un cinovnic dintre cei cari, ca și diusul, fură vremea lui Dumnezeu pînă cînd ies la pensie.
- Am așteptat zece minute în picioare, zmerit, ca să isprăvească pe-

trecerea — dar văzînd că aştept degeaba, în care timp răniţii suferă de foame, 'l întrerup pe cel dintr'o rină:

— Mă rog, viu din partea unui spital. Nu se găseşte piine. Cine, la primărie, e însărcinat, rogu-vă, cu atribuţia aceasta?

— Arhitectul Burcuş.

— Şi, dacă nu vă supăraţi, unde e de găsit domnul acesta?

— În Bucureşti.

— Păi, domnule, împrejurările sunt așa în cît nu pot să colind Bucureştii.

— Ia dela brutărie, atunci.

— Brutarului nu'i s'a mai dat făină.

— Aşa'i trebuie, dacă nu s'a aprovizionat din vreme.

— Cum să se aprovizioneze dacă toată făina e rechiziţionată?

— Treaba lui! Aici nu e brutărie.

Înţelesesem. Secretarul general al primăriei e un om cu care nu se vorbeşte de cît în timpuri normale, cînd, nefiind stare de asediu şi duşmanul în ţară, ai... mişcările libere. Fiînd că, dacă mie îmi răspunde așa, într'o chestie care ar fi interesat şi pe un cîine, — vă închipuiţi ce atitudine trebuie să aibă cu căruţaşii, cu văduvele ori cu Țigani, pe cari nevoile 'i ar îmbrînci pe scările primăriei!

M'am dus, d'acolo, la prefectura de poliţie. Aci, drept om, am găsit un subcomisar ori colonel — că nu le mai cunosc gradele de cînd i-a îmbrăcat ca pe ciocli.

Era tînăr — tînăr dar veşted. Slab, cu o calviţie precoce; cu ochii stinşi; cu figura, prelungă şi osoasă, de cal bătrîn; cu nişte petice de favorite peste fâlci, petice cari păreau postişe—şi plin de coşi sîngerînzi.

Cînd a deschis gura, ca să mă întreb ce caut, mi s'a făcut milă: toţi dinţii îi erau cariaţi, unii lipsă, şi oasele rămase, îngălate par'că într'un fel de visc.

— Ce e, domnule?

— Bine, pace.

— P' aici?

— Am o nevoie.

— Ia s'o vedem.

— N'am piine.

— Nici eu n'am

— Păi, dumitale nici nu'ţi trebuie.

— Ce faaace?

— Da. Pentru ce lucrezi dumneata, nici nu e trebuinţă să mănînci.

— Ia ascultă, domnule...

Şi se scoală ridicul de furios.

— Fă bine, zic, de stai pe scaun, că o să oboseşti. Eu sunt administratorul unui spital de răniţi — şi spitalul n'are piine. Pricepi?

— Sunt şi răniţi germani?

— Sunt.

— Bine, dragă, ce să'ţi fac eu!

— Să mă 'ndrepti la care autoritate să mă adresez ca să'mi procur pîine.

— Păi, la primărie.

— De-acolo viu.

— Atunci, la kommandantura nemțească.

— Unde vine aia?

— La ministerul de lucrări publice.

— Și crezi că o să'mi dea?

— Da. Nemții e băieți buni, mon șer. Ei, unde e ai noștri ca nemții!

— Am plecat. 'L, înțelesesem și p'asta: nu'l dedeseră nemții afară încă și deborda de entusiasm pentru noul stăpîn.

La kommandantură, un ofițer bătrîn, poate alsacian, fiindcă vorbea franțuzește curent dar cu accent aspru.

După ce i-am expus obiectul vizitei, m'a îndreptat la manutanță.

— Sunteți sigur că o să găsesc acolo? ca să nu întîrziez făcînd cursa zadarnic.

— Mais évidemment, Monsieur. Comment donc — évidemment!

La manutanță erau, pe puțin, două mii de oameni pe lingă gard. Băgau mîna printre zăbrele, luau pîinea cu două zeci și cinci de bani, se duceau zece pași mai departe, o vindeau cu trei zeci celor cari nu puteau ajunge pînă la gard, — și se întorceau de băgau iar mîna printre zăbrele.

M'am împins prin mulțime, am intrat cu sila pe poartă și am întreat pe perceptorul care vindea dacă poate să'mi dea și mie sută de pîini.

— Numai domnul director poate să incuviințeze așa cantitate mare, mi-a răspuns perceptorul.

— E aici directorul?

— Da, e în biou.

— Cine e director la manutanță?

— Domnul Pauker.

Cînd am auzit că e Pauker direcior, nici n'am mai avut vreme să mă mir — așa de mult m'am bucurat că dau de un prieten, om cu omenie.

M'am dus la biou. Acolo, spre adîncea mea mîhnire, am găsit, în locul lui Simon Pauker, pe 'un domn cu ochelari, cu căciulă țurcănească pe cap, cu cizme și cu o zeghe în spinare.

— Domnul? mă întrebă mocofanul.

— Iartă-mă, domnule, mă așteptam să gasesc pe d. Pauker.

— Da, sunt Pauker.

Dacă e Pauker, să'i spui povestea, atunci, zic în gîndul meu. Altceva ar fi fost dacă era Pauker ziaristul — dar acuma fie!

Și i comunic nevoia.

Cînd a auzit țărănoiul că peste o sută de răniți șed nemîncăți fiindcă nu e pîine la spital, m'a luat de braț, am trecut prin puhoiul de paraziți ca-i încărcau camioane cu jimblă și am intrat în hala manutanței, la cuptor. Acolo, la fiecare minut, eșiau, automatic, rasteluri

cu piine caldă, pe care o încăreau flămânzii kaiserului — piine cum nu măi văzuse neam de neamul lor.

Omul cu zeghea a chemat doi funcționari și le-a poruncit să sferisească, cum or ști, dela nemți, o sută de piini, *dintre cele mai bine coapte*, și să mi le puie la căruță.

Cînd i-am spus că sunt cu trăsura, nu cu căruța, a chemat cîtiva rîndași și i-a urcat în pod să caute saci. A asistat Pauker pînă la sfîrșitul operației: la alegerea piinei, la punerea în saci, la legatul sacilor și la așezatul în trăsură.

După ce am plătit la poartă, pe cînd îi mulțumeam pentru înolșnire, directorul 'mi a făcut o ultimă recomandatie:

— Să dați pe din dos, pe strada Hagianoff, — că, pe drumul mare, vă întîlnesc jigodiile și vă iau piinea.

Toată treaba asta se făcuse în două zeci de minute, cu așa afabiltate, cu atîta bună grație și cu așa nesfîrșită bunătate, în cît consider împrejurarea ca una dintre marile bucurii pe cari le'am simțit în vremea asta de durere și de obidă.

În special, mîhnirea pe care a arătat-o Pauker cînd i-am spus că n'au răniții ce mîncea, m'a îndatorat la recunoștință multă față de omul acesta inimos.

Azi, dacă l-ași mai vedea, nu l-ași recunoaște — afară numai dacă s'ar îmbrăca tot cu zeghe și cu țurcană.

Știu, însă, că era ovreiu, nu funcționar creștin, ca secretarul general al primăriei.

21 Decembrie. — M'a întristat tare Antim. M'a prins cu inima frîntă de durere: întîlnisem un convoiu de ruși prizonieri, înhămați la o căruță de scînduri și mînați, cu beldia, de către soldați bulgari—și, misterios, ca să mă pătrunză, mi-a spus Antim la ureche:

— Au intrat în Piatra Neamț, în Bacău și pe șesul Moldovei.

Și rana pe care mi-a făcut-o acest prieten binevoitor, e cu atît mai dureroasă cu cît îl știu în legături strînse cu Lupu Streitmann, prin urmare informat dela isvor.

24 Decembrie. — Un spectacol tragi-comic.

În strada G. D. Palade. Construcția unde fusese liceul Mihaiu Viteazul. Italieni prizonieri, la etaj. Jos, la rez-de-chaussée, gardă de germani pîntecoși. Mașinele împăratului șed la vorbă, cu trabucul în fleoancă.

Italienii, pe fereastră, coboară, legată cu curele, o traistă, în care copiii, grămadă în uliță, pun: piine, gologani, tutun. Italienii trag traista, mulțumesc *puteilor* și cîntă *Siciliana* de răsună mahalaua.

Copiii, pe cari operația 'i-amuză, se reped pe acasă și vin din nou, cu provizii. Italienii coboară din nou traista.

Nemții, însă, bagă de seamă. astădată: apucă traista și taie cureaua. Italienii ies cu pieptul pe fereastră și încep:

Brutta beștia!

Neamțul amenință cu degetul — și de odată, pe ferestrele etajului, apare o pădure de pumni.

Copiii, în stradă, fac cor:

— Neamț... mîncăcios, lasă pușca jooos!

Animalul, agasat, se ia după copii.

Mascalzonii scot capul și se pun pe huiduieli:

— Huo! Beșta tudeșca!

Printre ploșnițele imunde, cari, după ce ne-au supt o viață și au făcut un punct de ambiție să ne insulte durerea, sunt, mai virtuos, două lepreșcîrnave: unul este așa zisul *doctor* Fischer, săsoiul ignorant, fără creștere și respingător ca un hoit, care e tolerat aici de atîta vreme să experimenteze o meserie pentru care se cere cap, cînd el are numai pîntece; și al doilea, un flașnetar, care ia leafă dela Conservatorul nostru de muzică de aproape trei zeci de ani — pe cînd, dacă rămînea acasă, ar fi cîștigat, poate, cîte trei—patru coroane pe seară umblînd cu clarnetul din berărie în berărie, de rîsul și batjocura bețivilor.

Aceste două animale, în cari nu trăiesc decît instinctele, au, în timpul nenorocirii noastre, așa mișelească atitudine, în cît tot românul e dator să și o însemneze pentru replică la vreme.

Deranjat la tot momentul de Lupu Kostake, care vine să-i ceară deslegare, Metternich-ul dela Țibănești se hotărăște să și ia în serios rolul de vice rege nemțesc în ținutul ocupat: vine în toate zilele la ministerul de interne; umblă din biurou în biurou și glumește cu ușierii — cu mîinele sub brăcinar, cu căciula pe cap și cu pachetul cu tîrguieli atîrnat de nasturele paltonului.

Azi 'l întîmpină o delegație a muncitorilor dela căile ferate, lăsați pe drumuri de către nemți ca să facă loc lăcustelor care, în Germania, amenință, de foame, să facă revoluție:

— Ne prăpădim, cocoane! zice capul delegației. Incotro să apucăm noi, cu copilașii, acu, pe vremea de iarnă? Milostiviți-vă și puneți o vorbă pe lingă ai dumneavoastră.

— Ho! Gogomanilor! a răspuns cel mai mare om al timpului.

Și, după ce i-a privit prin sticlă:

— Mai strîngeți și voi cureaua pînă vor lua nemții Moldova — și atunci lăsați că am eu grijă.

Ni s'a impus calendarul catolic — suntem, așa dar, BISERICEȘTI la anul nou, de și mai e o săptămîină pînă la Crăciun. Ceasornicele ni s'au dat cu un ceas înapoi.

Ca să puie biserica în acord cu ordonanța guvernatorului, patriarhul de la Țibănești a stăruit de s'a numit director al mitropoliei Marin Teodorian-Carada, teosoful care, la bătrînețe, a găsit de cuvîntă să se lepede de legea părintească și să se răsboteze în cristelnița birjarilor de la Viena.

Cochetăria asta, la care se dedau ovreii cînd nu se ajung din preț pentru împămîntenire, este, cînd n'are această cauză, semn văzut de ramolism adînc — liber e, deci, moștenitorul pe negîndite al lui Carada, să și moaie pielea în cîte cazane 'i cere inima. O dificultate văd, numai: în ce limbă s'o fi înțeles cu nașu-său, dacă ăsta n'o fi știut romînește!

Dar, în sfîrșit, Marin Teodorian ortodox, catolic, gregorian ori mormon nu interesează pe nimeni. Impăratul diplomaților, însă, patriot fierbinte și european cilibiu înainte de toate, să numească un apostat ca director al mitropoliei autocefale a Ungro-Vlahiei, este de un cinism care frizează de aproape demența.

Indată ce a primit investitura, caradau s'a repezit la capul bisericii și-a zis, fără înconjur, ca un cuceritor:

- Am poruncă, prea sfințite, să introduc calendarul cel nou.
- Cît oi fi eu în viață, domnule, asta nu se poate, a respuns prelatul.
- Atunci, demite-te.
- Cu dumneata am isprăvit.

Și s'a urcat chiriarchul în trăsură, și s'a dus la stăpînul caradalei, și l'a sguduit așa în cît să-l trezească din visu-i de mărire nestînjenită — și Carp, ca toți eroii, cînd a înțeles răspunderea în care cade, a chemat pe Teodorian, 'i-a zis *pe nume* și afară din slujbă datu-l'au pre el.

Curat: căpitănie de un ceas!

Nici o dată n'are să se scrie amănunțit ceea ce vedem noi în chestie de solidaritate între germani și robii pe cari 'și 'i-au închiriat ca aliați. Mai întii: nemții, austriacii, bulgarii, unгурii și turcii nu se salută și nu 'și vorbesc între dînșii; al doilea: ofițerii germani se bat ca orbeții cu cei austriaci — de multe ori s'au omorît de-a binele; al treilea: pe bulgari, în special, 'i-au desarmat ca să-i facă inofensivi; și al patrulea: de cîte ori cîte un bocciu de ai lui Coburg are norocul să se puie într'o postură dificilă, regulat cîte unul de ai kaiserului îl ia la palme.

Azi, în tramvaiul de Popa Tatu, un ofițer bulgar nu vrea să plătească taxa de 5 parale, sub pretext că e țară cucerită. Un sergent german îi atrage atenția că e ordin de la comandantul militar al orașului să plătească fie care soldat cîte 5¹/₂ bani pe toată linia. Iaurgiul, căpăținos, face un gest sanchiu. La moment neamțul, fără o altă explicație, îl ia de pielea spinării și 'l svîrle jos, în strada Diaconiselor.

Pe calea Rahovei, un bavarez beat, soldat simplu, arăta țuturor, în vagon, un petec de hîrtie mototolită, hîrtie pe care scria, cu creionul: «strada *Kalambulor*» — și întreba unde vine strada asta. Era vorba, ați înțeles, de strada *Columbelor*.

Vecinul căruia se adresase, 'i spune că nu cunoaște strada asta. Un alt pasager, căruia 'i arătase hîrtia, îi dă acelaș răspuns. Atunci, un colonel bulgar, de pe banca din față, îi cere, în nemțește, hîrtia, ca s'o citească și el.

Bavarezul sughite, 'l privește obraznic și, cu un suris de copil porc-de-ciine, răspunde:

- Pe dumneata te-am întrebat eu ?
 Colonelul se oțărăște :
 — Să fii convincios. Eu sunt ofițer superior.
 — De care ? întreabă, a lene, bețivul.
 — Bulgar.
 — Ja, ja, zice bavarezul, rîzînd sarcastic — și bagă însemnarea în buzunar.
 — Ai să mergi cu mine la kommandantură, dacă ești obraznic.
 — O să te duc la comenduire, fiindcă sunt obraznic, ripostează neamțul — și ride, și l' arată publicului cu coada ochiului, pe ofițer, care, umilit, se dă jos, înjurînd bulgărește.
 — Ja, ja, bulgarische offizier, reflectează bețivul, și ride ca de cine știe ce caraghiozlic.

Pe partea din napoi a tramvaului care duce la Teatru, pe strada Enii : doi germani, inginerul Teiler, o săsoaică și eu.

— Mă rog, domnilor, întreabă femeea, în nemțește, pe germani printre trupele cari au sosit aici sunt oare și saxoni ?

— Ja wohl, răspunde unul din păduchi. Noi înși-ne suntem din Saxonia.

— Ea întrebă de sașii din Brașov, explică Teiler.

Cînd au auzit că e vorba de kamerazi din armata austro-maghiară, germanii au întors spatele și n'au mai răspuns.

ARESTĂRILE ^{22 Decembrie.} Acum începe cu adevărat greul. Frigul se întezește. Lemne nu sunt de la Iunie. De ale gurei s'au isprăvit în toate gospodăriile. Nemții au rechiziționat tot, tot, tot. Cite-va merinde, cari se mai aduc pe furiș, au ajuns la prețuri fabuloase. Și nu mai e leafă, nu e pensie — nimic de lucru. Murim în casă de frig și de foame.

Și nemții, după ce au luat sute de ostatici spre a face șantaj asupra guvernului de la Iași ca să puie în libertate pe Henenvogel, arestează pe ori cine le denunță nesfîrșita legiune de spioni.

Te arestează azi, te țin două, trei săptămîni într'o pimniță infectă, și cînd și aduc aminte să te cerceteze, te întreabă, spre pildă, ce număr de mînuși poartă regina Maria, sau pentru ce, la 1912, ai plecat din München la Paris cu trenul de 11,50 seara, și n'ai plecat ziua, cu cel de la 12 ?

Ii răspunzi, rîzînd, că, pentru mînușile reginei, n'ai documente complete — iar cît pentru chestia trenului, ai plecat noaptea ca să faci economie de otel.

Răspunsul nu'l satisface pe beamter. Te mai ține două săptămîni, într'o infecție ce nu se poate descrie ; te mai cercetează odată, și, în lipsă de dovezi pentru spionajul cu care presupun că te îndeletnicești, te pun în libertate, provizoriu — cu rezerva de a te mai chema la... instrucție.

Atîta spirit de justiție, așa civilizație, atîta respect de persoana, de

demnitătea și de interesele omului, numai la teutoni se poate vedea.

Dacă beciul infect unde se închid deținuții nu ți ar măcina sănătatea, ar fi o plăcere să fii închis ca să urmărești, zi cu zi, cum se desfășoară psihologia acestor șălbateci cari se deosibesc de congolezi numai prin aceea că congolezii sunt barbari dar hoți nu sunt.

Nu mai e sigur nimeni pe viață, pe avere și pe libertate.

Azi arestară pe doctorul Cantacuzino, cumnatul Brătienilor. Cu tot privilegiul pe care conferința de la Haga l-acordă medicilor, omul acesta, învățat și potolit, poate singurul român care n'a făcut nici o dată politică, a fost luat deacasă, cu brutalitate bestială, și trântit pe paie.

— Dacă, își zice lumea, un om apărat de legi internaționale, nu întilnește crutare la leșinăturile nemțești, noi, oameni de rind, rămînem jucăria barbarilor!

Pe seară, după ce bătrînul doctor fusese aruncat la închisoare, se prezintă, la locuința sa, o roată de nemți ca să-i perchiziționeze casa. Menagera doctorului, cînd vede hordia, începe să se vaite:

— Dumneata'i aduci, domnule? Dumneata, care mîncai zilnic la masa boierului? Dumneata denunți casa asta, unde ai fost adăpostit și îmbrățișat ca cum ai fi fost din familie! Păcat, domnule! Păcat de moarte să ți vinzi binefăcătorul!

Comandant al celor care răscoleau biblioteca doctorului Cantacuzino era Pișculescu, cel care, sub pseudonimul lăptos de Galaction, e prieten de suflet, la Casa Bisericii, cu Duca, ministrul Censurei...

La un loc cu excelentul medic, zace Finkelstein, directorul fabricii de sticlărie; și Take Policrat, căpușala lui Bogdan Pitești în ale filogermanismului; Ionescu-Marița, directorul general al închisorilor; Melas, agentul muscălesc; un strein și ciți-va alți deținuți fără importanță.

Nu știi deocamdată ce le-au făcut celor-l-alți, dar lui Finkelstein i-au luat, la perchiziție, 18.000 de lei, pe cari i avea în casă în momentul arestării. Din iuțeală, tot atunci, cu prilejul perchiziției, i a dispărut ceasul de aur, lanțul și un inel.

Dar cin'se nită la astfel de detalii!

În sala de arest nu e pat, nu e scaun, nu e saltea. Cei ospitalizați aici, dorm pe jos — și pe jos, e ciment.....

Otelul *Imperial* geme de deținuți: medici, magistrați, avocați, profesori, proprietari, ziariști — și generalul Stoica, un brav stratiot care se roagă de feldwebel să i dea drumul numai nițeluș, ca să se renează pînă la mahala, unde are el ce are. Neamțul, hain, nu l'îngăduie — și plînge generalul hîrdaie de lacrimi.

Un alt bărbat care suferă cu vrednicie captivitatea, e Băicoianu, director la Banca Națională. Tuturor camarazilor de temniță le face plăcere răzbunarea pe care și-o dă zilnic acest masiv mădular al partidului cu cașcavalul. Nu știi de unde pînă unde, Băicoianu vorbește nemțește — și vorbind nemțește, îi e îndemină să facă jalburi fără til-

maciu. Cu această armă în mână, 'i-a nenorocit pe nemți adreșându-le, odată la fiecare 24 de ceasuri, cite un memoriu în care și documentează nevinovăția.

Cei-l-alți, se învîrtesc ca leii în cușcă. Motru face comparație între ceea ce scriu germanii în cărțile de filosofie și ceea ce fac cînd e să aplice teoriile; Derusi, à quatre épingles, își poartă maiestatea de-a lungul și de-a latul celei; Hodoș, ține contabilitatea boabelor de fasole cu care-i regalează ungurul, artelnic al închisorei, cu prețul de 11.50 talerul fără fund; Antoniade recitează pe Homer ca să nu uite pe Carlyle; Cancicov face socoteala cite racile 'i-ar rămîne lui dacă ar isbuti să vindece șapte—opt din cele de cari pătimeste; Obreja, doctorul, s'a făcut mi-ti-tel din pricina traiului rău; Ciurcu, care știe ce știe, este intretabil față de naivii cari cred că toți cei dela *Imperial* au soartă comună...

Un judecător dela casație a extenuat pe neamțul prepus să-l păzească, tot ciocănind în ușa ca să-l ducă *unde-va* — și fiindcă la tot momentul e solicitat judecătorul de nevoia aceasta fiziologică și la tot momentul 'l însoțește sentinela, se propune o transacție: ori să se stabilească cu șederea *acolo*, ori să-și transforme iatacul în loc de... expiare.

Emil Petrescu n'a venit încă dar 'și-a trimis organele: pe Titu Popovici, care vorbește yirmana; Pe Cesar Pascu, care grăiește moldovenește; pe Macedonescu, care la voroavă cam aduce cu cei dela Mimiu...

Donescu Clipiciu, tot mădular municipal, a apărut și a dispărut dela *Imperial*: a apărut ca rebedenie cu răposatul Haret, prin urmare liberal; și a dispărut imediat, ca neam cu Dedu Nenișescu, deci cîmotic cu Mitteleuropa. Și e un deliciu să auzi reflecțiile colegilor din consiliu ținute la opreală după plecarea celui cu neamuri la Brusalam.

Carabatescu își duce soarta vitejește, dar e așa de încrunțat în cîai înțărca copiii cu o privire galeșe a bătrînelului.

Petrescu, inginerul peisagist, spune... metafore -- pe cînd Virgil, Popescu cu Trembiski și cu Dumitrescu-Bumbești, fac planuri mărețe pentru cînd, odată și-odată, vor mai ajunge — helbet! — să fie liberi.

Cazimir, avocatul, fost secretar al lui Iancu Lahovari, își înnăbușă amărăciunea și 'și compune figură veselă ca să poată, cînd îi întîlnește pe sală, să împrumute, din bărbăția lui, bărbăție celor pe cari îi simt părășiți de curaj.

Crihan, ofițerul de stare civilă, dă cu cărțile și cînd nu 'i iese paciența, ia la rapangheli pe Emil Dan, agentul din Popa Tatu, care se amestecă în sectorul lui electoral.

Și sunt 23 de grade sub zero, și în odăi nu se face foc, și paltoanele, tot acoperindu-se noaptea cu ele, nu mai țin cald ziua.

Lăați, de preferință, dintre intelectuali și din straturile sociale mai ridicare, ostaticii sînt puși, cum spuseiu, la un regim potrivit cu rangul lor: fără foc, ca să nu-i bată la cap; cu ușile încuiate și cu sen-

tinelă la ușa, ca să-i apere de furi; și cu o lingură de fasolă pe zi, ca grijă ca nu cum-va să-și strice stomacul — și toată această întreținere princiară costînd, preț de desfacere: 11 lei pe zi.

Cei cu educație sufletească deosebită, jenați de sacrificiile pe cari îi vedeau pe nemți făcîndu-le ca să le fie plăcuți, s'au pus pe căutat mijloace ca să înceteze de a fi obligați teutonilor. Băicoianu, spre pildă, care, între compatrioți, ține de rău și adesea numește *lași* pe cei cari răspund la salutul sentinelei, chinuieșta pe feldwebel cu jalburile pe cari 'l însărcinează să le ducă șefului poliției; generalul Stoica plînge toată ziua că nu'l lasă să se ducă la mahala, unde 'și are omul gospodăria — și, ca să-și valorifice titlurile la libertate, spune soldaților de gardă că el n'a scris în viața lui un rînd, că n'a rostit niciodată un cuvînt împotriva Puterilor Centrale — și că balivernele fulminante de cari deborda presa, baliverne purtînd semnătura lui, erau scrise de... frate-său, răposatul.

Singur demn între cei pe cari îi șifonează captivitatea, e Ciurcu. Cînd a văzut, omul, că nu se isprăvește martiriul în două zeci și patru de ceasuri, a cerut condeiu și a redactat un memoriu precum că el, transilvănean din Brașov, el și ascendenții lui, toți, au fost cu nemții de cînd există Ardealul; că, în *Adevărul*, n'a scris de cît despre cultura păstîrnacilor și despre păduchi în armată; iar cît despre revendicările romînilor d'aici asupra ținuturilor ude agonizează romîni de dincolo, a fost pururea de părere că aspirațiile Romîniei libere de a-și anexa Romînia subjugată seamănă cu fandaxia unui trib din Asia care ar tînde să cucerească o provincie din Europa...

Cînd au citit nemții documentul acesta de înaltă vrednicie, l-au pus imediat în libertate pe autor și l-au dat în antrepriză lui Șmilian, ca amîndoi să editeze *Agrarul*, fără concurență pe piață, și împărat, cu o săptămîină mai înainte, de toate dispozițiile pe cari aveau să le publice escrocii teutoni peste șapte zile. *Agrarul* a devenit ediția economică a lui *Bukarester Tagblatt*.

Costache Bacalbașa, care nu e transilvănean, se revoltă și acum de conținutul brav al memoriului lui Ciurcu, memoriu pe care fratele de peste munți 'i l-a citit în celulă — iar Uliu Hodoș, moț din Roșia Montana, a slăbit de desgust, fiindcă 'i știe textul pe dinafară, ca unul ce 'l-a auzit de la însăși Ciurcu.

Virgil Popescu, bănățean al cărui dor de ai lui a stat închis în inima-i de aur și n'a făcut niciodată paradă de comoara pe care o avea în suflet, Virgil Popescu dă și acum din umeri cînd îi vorbești de document — și, ca resbunare, 'ți-a amintește că se vorbește unde-va, în istorie, despre bulgarii pe cari 'i-a apucat vremea zarzavagii prin țara Birsei...

Cu toată grijea deosebită pe care o poartă guvernatorul celor închși la *Imperial*, ostatecii au și ușoare motive de nemulțumire — se plîng, cum am zice, că e mirtasa prea frumoasă.

Două sunt, mai virtos, neajunsurile pe cari le impută autorității militare ori civile în căderea căreia stă, de la Carp, dreptul de a lua

omul de pe stradă, numai pentru vina de a fi fost român, și de a-l încheide la *Imperial* ca să-l jefuiască ofițerul german asociat cu antreprenorul ungar: întâiu, că magistratul însărcinat să le ia interogatoriul, nu știe să citească chestionarul ca să puie lămurit întrebările, nici chiar în nemțește; și, după ce-l ajută însăși ostaticul ca să le citească, nu poate să scrie cîte răspunsurile; — și al doilea, că, dacă, par imposibile, le-ar da drumul germanii, îi ar aresta austriacii, pe urmă..

22 Decembrie.—Se face jaf din casa lui Take Ionescu. Armata victorioasă a Germaniei, a atîrnat un steag, de la strașină și pînă pe caldarim, ca să arate că, odată cucerit fortul Chabrol, puțin a rămas pînă să se înconoreze Wilhelm, la Londra, împărat al Europei.

Și în vremea asta, din mărșul conținut al imobilului se fură și se vinde pe nimic tot ce le cade în mină aziaticilor năvălitari: biurouri, colecții, cărți.

Biblioteca se vinde cu un franc sacul—și, pentru franc, 'ți se dă, pe d'asupra, și cîte-va kilograme de cărbuni.

E, se vede, unul din mijloacele nemțești pentru a respîndi ceea ce socotesc ei că e *kultur*.

Gartenberg, un fost plutonier român, se duce la prefectul de poliție și-i povestește barbaria din curtea lui Take Ionescu.

— Dar ai noștri n'au făcut tot așa la Brașov? a fost, scurt, răspunsul grecului.

Plecînd de la polițaiu, Gartenberg întîlnește pe doctorul Burnea și îi se plînge și lui:

— Ar trebui intervenit la autoritățile germane, zice Gartenberg.

— Altă treabă n'ai? îl sfătuește Bernfeld, care, de cînd se tot duce la Berlin, și a schimbat și numele, ca Saul, care s'a făcut Paul pe drumul Damascului.

Teatrul Național e dat, deocamdată, pe mîna lui Metaxa Doro, fugit de pe front, care comandă arta dramatică avînd ca stat major pe Lustgarten și pe baronul Gebstattel, între alții.

Azi, la o repetiție, Steinger, director la *Teater An der Wien*, în treacăt prin București, a surprins pe baron într'o loje, ținînd în brațe pe Leonard—și vienezul, zuliari, a făcut un tîmbălău ca în *Noaptea Furtunoasă*.

23 Decembrie.—Altă pacoste, acuma: invazia junimistă.

Au dispus homosexualii de la guvernămînt ca în ziua de 28 Decembrie să se facă recesămîntul general al populației. În vederea acestei operații, Lupu Kostake, ipistatul nemțesc de la ministerul de interne, a adus la cunoștința funcționarilor rămași fără posturi, a institutorilor, a pensionarilor și în ganeral a cărturarilor, să se prezinte la 24, ca să li se dea formularele redactate de bamter-ii imperiali. Și bieții oameni s'au dus cu sutele: unii, fiindcă se socoteau obligați—iar alții, în iluzia că

barem pentru ziua aceea de lucru li se va plăti diurnă. Și acolo ce credeți că au întîmpinat?

În biuroul așa zișilor șefi de cabinet, un fel de staul în care zac cirlanii învîrțiți, trei hoituri: Carageale, Beldiman și Lupu Kostake-fiul—fugiți de front și cruțați de situația de prizonieri pentru că sunt dintre cei cari, urmînd exemplul mai marilor lor, cer ca buzeranații să ocupe Moldova. Acești microbi fac pe piserii lui Lupu Kostake-senior—demitar înalt, care, el însuși, de pe orînduiala voivodului ot Țibănești, îndeplinește, la vîrsta de peste șapte-zeci de ani, slujba penibilă de șef de cabinet a unei loaze de locotenent prusac, cu sticlă, cu capul ras și cu asieta desvoltată ca a femeilor boșimane.

Cum intră omul pe ușă, 'l înhață microbul:

— Imi pare bine că ai venit. Avem nevoie de oameni cinstiți și capabili, ca dumneata.

Poftim formularul. Iscălește, te rog, colea. Așa. Merși.

De acum, am scăpat de lepra care ne-a dus de rîpă. Să formăm un partid de oameni unul și unul, cu Carp în frunte, pentru ca, după ce vor fi goniți din Moldova: guvern, camere și dinastie, ră reparăm dezastrul și să intrăm în adevărata viață istorică a țării.

Omul 'l ascultă cu ochii, moțăie din cap și pleacă crucindu-se.

Nătărăul, pînă să vină un altul la rînd, îl trece în condica clubului viitor—fiindcă acum îi știe numele.

Cînd s'a prezintat Arthur Cantacuzène, boier moldovean, bătrîn, cu inimă, cu minte și cu obraz, secătura 'și a început bonimentul, ca șarlatanii de bilciu.

— Dar, bine, c'coane, eu îs moldovan, a protestat boierul, la auzul ideii că trebuie așteptat cu bucurie să se îngenuche și partea de dincolo a Milcovului.

— Nu face nimica, un partid de oameni cinstiți...

— Cum nu face 'nica, c'coane! Eu îs moldovan—n'audzi?

— Ce are aface! Un partid de oameni vrednici...

— Foarte mulțămesc de vrednicie! Să calce lifta pămîntul în care zac oasele părinților mei—și eu să mă bucur!

Și, eșînd pe ușă congestionat, bătrînul exclama într'una:

— 'Raca'n di mini, Doamne! C'conu Pitracî aista s'o zărghit di tăt. Om agiuns di batjocură la bătrînețe!

Ghiată țărișoară a mè!

N'a făcut nici o victimă elocința brînzoilor din iatacul dela ministerul de interne. De aceea trebuia propagandă susținută—trebuiau mijloace eroice, mijloace care să lovească fantazia publicului.

Intr'o reuniune ținută la Marghiloman, reuniune unde Stoian făcea onorurile în locul amfitrionului, cam suferînd, s'a desbătut chestia de aproape și s'au luat rezoluții virile: s'a făcut statistica funcțiunilor abandonate de titulari și s'a hotărît ca toate locurile acestea să fie numai de cît ocupate de adepții partidului de «oameni cinstiți». S'a orînduit, dar, să fie numiți în consiliul comunal, pe lingă nemții și

Bulgarii pe care îi prezida Verzea, vindecat, acum, de pleurezia subită care l' reținuse în capitală, mărginașii care se închină la Carp; Petrache Calapod, scribălău la *Politique*, să meargă prefect la Prahova; Lupu Kostake, fugarul—nu cel-l-alt—să se ducă la Argeș; Prager și Flechtenmacher, la primărie, ca români de baștină—și, cînd s'au mai căutat oameni vrednici pentru cele-lalte posturi, s'a constatat că se isprăvisese partidul. Atunci a intervenit «șeful» oamenilor cinstiți, Marghiloman însuși, de a înlătura dificultatea: a numit pe Ion Bacalbașa și la *Monitorul Oficial*, și la Teatrul Național, și la Regia Monopolurilor, și la Copiii găsiți ai comunei, și încă într'un loc, pe care nu mi-l aduc aminte.

Cu lovitura aceasta genială s'au complectat golurile mai toate.

Carp, bătrînul, marele, ilustrul, își rezervase dreptul de a desemna, personal, pe guvernatorul Olteniei. Potrivit acestei dispoziții, a chemat a doua zi pe Dristorian, l-a pus de 'și-a ras mustățile ca să capete ceva prestigiu, și i-a zis, punîndu-și clondirul în ochiu și mîinele sub brăcinar:

— Gogomane, să te duci la Craiova, guvernator.

— Cum să mă duc, c'coane Petrache, că mă leagă nemții!

— Să te duci cum oi ști, gogomane.

— Nu se poate, șefule, pîntrucă, în calitate de guvernator, ar trebui să colind județele, să studiez provincia, să 'mi numesc organe—și m'ar împușca nemții cînd m'ar vedea, fără știrea lor, hoinărind prin regiunea militară.

— Să te duci, cu toate astea. Să te împușce. Cu chipul acesta vor face dovada și ei că sunt niște gogomani.

— Mă rog, șefule, nu se poate să acorzi alt cuiva favoarea de a-l însărcina să provoace dovada asta? Eu, am copii—zău am copii, șefule!

Și s'a împlînzit voivodul.

Și, grație pruncilor lui Dristorian, a rămas Oltenia, pînă azi, fără proconsul.

Dar, cu Bacalbașa la Copiii găsiți; cu Prager la primărie; cu Calapod la Prahova și cu Kostake, ispravnic la Argeș, nu se ajunge, ori și cum, la înjghebarea partidului de oameni cinstiți, cari, împreună cu Flechtenmacher, să guverneze, vrednic, România, după ce păduchii imperiali vor invada Moldova ca să scape pe Carp de muscali.

Tebuia altceva.

Și nodul l-a tăiat, de astă dată, Gică, Gică Milicescu—feciorul popei.

S'a întocmit, după propunerea acestuia, o listă de femeile cari primesc ajutor dela d-na Ferechide sau din diferitele fonduri de milă pe cari le administrează această doamnă; s'au ales dintre ele cele gu-reșe și le-au răspîndit clubul prin mahalale, ca să ducă cuvîntul mîntuitor.

Și se duc mucenicele astea pe la familiile a căror proptă a rămas fără slujbă; la părinții ai căror copii sunt pe front și la mamele cu odoarele rănite prin spitaluri—și pretutîndeni vorbesc despre guvernul lui Carp, cu Marghiloman cancelar.

Și pretutîndeni sfîrșesc cu refrenul:

— Tot răul spre bine! Dumneata și familia duminale, nici o grijă să n'aveți.

Și, plecînd:

— Să mulțumiți lui Dumnezeu că m'ați cunoscut pe mine, care, în casă la Marghiloman, sunt ca și la frate-meu a casă.

Cîte lacrimi n'au șters aceste misionare desinteresate!

Cîți amărîți nu s'au culcat, măcar odată, beți de speranță!

Și cîte binecuvîntări fierbinți, și din adîncul inimei, n'au smuls ele pentru «cancelar» și pentru guvernul de oameni «cinstiți» care avea să vie!

Dar între buze și pahar e în tot d'auna loc pentru o nenorocire. Oamenii fărăslujbă, fără slujbă rămas-au; copiii de pe front, pe front au murit cei din spitaturi, continuă să zacă, prizonieri și fără foc — iar «cancelariatul», întîrzie. Ba, ca culme de decepție pentru cei care se culcaseră fericiți în nădejdea că Marghiloman se îngrijește de ei și de familiile lor, au aflat într'o bună dimineață că așa de departe merge considerația ploșnițelor pentru viitorul satrap, în cît 'i au rechiziționat automobilul, iar cînd au vrut să-i rechiziționeze grajdul cu cai de curse, el s'a opus — și ei 'i-au așezat sentinela la ușe!

Ce se întimplase?

În răstimp, un conservator care are mania de a colecționa peticile de hîrtie pe care le găsește prin club, avea ciorna declarației pregătite de Marghiloman ca s'o citească înainte de războiu, cu prilejul candidaturii lui la locul de șef al partidului boieresc — și în ciorna aceasta, cancelarul prezumptiv zice, în substanță: «Fiind date împrejurările hotărîtoare prin care trece Europa, țara noastră nu mai poate rămîne fără să pășască la realizarea aspirațiunilor etnice».

Preconiza, cum se vede, intrarea în acțiune pentru cucerirea Ardealului — și ciorna, cu prilejul unei descinderi la casa celui care o păstra, a fost, se vede, întrezărită de nemți.

Acest petec de hîrtie a dus la arestarea, 24 de ceasuri, a însăși cancelarului.

Se spulberase, dar, un munte de iluzii.

De aceea trebuia reacționat repede și energic, pentru că dacă ar fi aflat mulțimea ce puțin credit au «oamenii vrednici» pe lîngă cei solicitați să îngenuche Moldova, praful se alegea de... viitorul țarei acesteia.

S'a cerșit, atunci, pentru Stoian, o patentă dela consilierii jumiști ai primăriei nemțești: anume, însărcinarea de a distribui el, sărăcimei, bonurile pentru cumpărare de lemne. Și, față cu trebuința inexorabilă de combustibil, formula «sărăcime» cuprinde și pe *prensul*, întru cît nimeni, în București, cît de bogat să fie, n'are lemne — grație ocîrmuirii, din trecut, a lui Emil Hălăceanu.

Or, de cum s'a vestit în tîrg că Stoian e ales să împartă bonurile, a început să se ducă lumea la *Banca Națiunii*, cu evlavie cu care se duc turcii la Mecca.

Cu două ceasuri înainte de a se lumina de ziuă se adună sărăci-

mea la ușa Băncei, cite o sută, cite două, cite trei, pînă cînd se umple bulevardul. Și așteaptă oamenii, în ger, care cu sacul, care cu tîrlia, care cu cite o cărucioară de copil, ca să vie împuternicitul lui Marghiloman.

Pe la 12, sosește fonful — buhăit, mahmur și de multe ori bătut măr. Dă cu piciorul în cei dela ușa, ca să și facă loc — și intră înăuntru, cu trepădușii tîriș după el.

Se încălzește, stă de vorbă, și cînd simte că începe să i treacă dampful, poruncește slujitorilor să purice din grămada celor de afară pe alegători, pe oamenii de oare care vază și pe femeile cu neamuri la mahala.

Le dă bonuri — și închide ușa, pe urmă :

— Cei-l-alți, mîine. Aide — marș!

Plecau oamenii, și a doua zi iar porneau cu noaptea'n cap și a treia zi, și a patra zi, și iarna toată.

Păduschii ofițerilor germani și scandalul permanent dela pragul prăvăliei lui Stoian n'au să piară pînă la moarte din amintirea celor cari au stat la București pe timpul cataclismului.

Bine, o să ziceți: bonuri, bonuri, dar lempe? Ce îndatorire făcea alegătorilor omul lui Marghiloman dacă lumea n'avea de unde și procura lemne, cu tot bonul dela bancă?

— Păi, vezi-că, are cîntec chestia. Cînd dădea Stoian bonurile, știa că lemnele sunt în ființă — de aceia le și dădea cu țîriita.

— De unde, domnule? par'că'l aud pe cititor. Ce, avea păduri Stoian?

Păduri, nu — dar îl avea pe Gică.

— Ei, și?

Gică, acuma, fiindcă nu mai era plasament pentru aptitudinile lui din trecut, umbla din curte în curte, prin casele părăsite — și, unde dădea peste lemne, le declara *rechiziționale*, cu puterea pe care o avea dela fonful, care la rîndul lui, o împrumuta, prin Prager, dela Flechtenmacher. Adică chema comisarul, care venea cu polițaiul nemțesc, — fiindcă, pînă la cucerirea și a Moldovei, nici un act al lui Lupu Kostake n'are putere lucrătoare dacă nu e întărit de asistența beamter-ului suzeran — și cite trei rechiziționau combustibilul: parazitul lua două treimi, iar restul îl lăsa pentru *sărăcime*.

După trei-patru razii de acestea, se strîngeau cinci-șase mii de kilograme. Se dădea, celor cu bonuri, adresa caselor devastate — și poporul se ducea năvală.

Suta de kilograme se vindea, pe loc, cu 2.70 — și fiindcă chirigii cereau cite șapte lei ca să le transporte, oamenii, cum zisei, veneau cu ce puteau: cu sacul, cu sănioara, cu căruciorul — și cei cu dare de mină, cu trăsura.

Trecătorii de pe Bulevardul Carol au văzut, fără multă mirare, într'o zi, două cocoane, cu haine elegante și cu pălării de preț, inhă-

mate, ca la oiște, de o parte și de alta a unei funii, cu care tirau lemnele încărcate într'un șal!

A doua zi *sărăcimea* se îmbulzea iar la ușa lui Stoian; tălălăul zăpřit după băntură, iar dedea cu piciorul, ca să și facă loc; Gică iar pornea la vinătoare; arnăuții lui Samurcaș, iar jefuiau casele oamenilor — și cei cari aveau norocul să capete câte un sac de tîrît prin noroiu, iar binecuvîntau pe Marghiloman, cancelarul, și pe Carp, cel mai tivilichiu om *di ștat* pe care l-a avut kaiserul vreodată.

Cui o fi dat Căcău paralele prinse pe lemnele acestea, pururea are să rămînă problemă.

24 Decembrie. Azi ni s'au luat și topoarele. Cum n'avem lemne de spart, paguba nu prea e mare — dar ori și cum, rămînem cu desăvîrșire dezarmați în mijlocul briganzilor. Și la caz de nevoie, nu te poți adresa măcar sergenților de stradă, fiindcă, de cînd cu regimul patrioților, dihăniile acestea, nemernice în timpuri normale, au devenit așa de impertinente în cît, ca să dai peste unul cûviincios, trebuie să cauți dintre cei cari au fost avocați ori cel puțin grefier la tribunal...

Imi plac, însă, cu deosebire subcomisarii. Sunt așa de mîndri; au așa aier triumfător trîntiți pe coaste, în căruță, peste sacii cu făină, pe cari îi duc la ștabul nemțesc, în cît, dacă ar purta monoclu și ar avea pachetelul atîrnat de nasturele mantalei, ai zice, ca deșertăciune și ca orgoliu, că fiecare dintre ei e un Carp.

Cu începere de azi, prețul scîndurilor de brad, pentru încălzit, — fiindcă lemne nu mai găsește nici Gică — a ajuns 140 de lei metrul. Și, fiind brad răscopt, trebuie cel puțin un metru pe săptămînă ca să încălzești o odaie ceva mai încăpătoare.

Bulumacii de pe la garduri se vînd între 16—20 lei bucata, pe loc.

Stradele sunt pline de oameni îmbrăcați la Pangl cari tîrăsc, cu funia, grinzile rupte din zăplazuri — fiindcă ploșnițele au făcut pstramă din toate vitele căruțașilor și au trimis-o acasă de sărbătorile lor.

25 Decembrie. N'am crezut că Crăciunul, praznicul acesta mare pentru toată ortodoxia, să poată, totuși, apărea așa de trist cînd îi lipsește aimosfera tradițională. Căci e sfîșietor să constăți că nu e, în București, nici un semn că suntem în dimineața Nașterii Domnului.

Barbaria paraziților devine din ce în ce mai sîngeroasă.

Ca să și așeze răniții, cari sosesc pe tot minutul, autoritatea militară ne-a luat toate spitalurile. Evacuarea bolnavilor noștri o fac cu atîta sălbătăcie, în cît bandiții au pretutindeni conflicte cu damele de la *Crucea Roșie*. Aruncă în stradă, pur și simplu, pe bolnavii romîni, fără simț de umanitate, brutai și cu cruzime de fiară. Unul din felceri. O-braznic și cu educație de grajd, însărcinat cu această operă de Piele Roșie, a trebuit să fie dat afară din cancelarie, de către cocoanele de

la Școala Centrală — și d-na Alexandrina Cantacuzino a fost provocată să vorbească așa fel altuia, la Institutul Femeilor Ortodoxe, în cît bruta a amenințat-o că o arestează.

Ceva caracteristic în firea lașă a acestor bestii singeroase: cînd le rezști cu bărbăție, nu găsesc tangentă și se pomenesc în situația de a trage cu pușca sau de a ceda. Or, pentru că acum, în preajma scaderței, nu mai îndrăznesc, ca în Belgia, să omoare femei, nu împușcă — ci, după ce primesc afrontul, trimet pe cîte un chimiță să se... explice.

CIVILIZAȚIE TEUTONĂ

Abia azi a ajuns în București, plecat de cine știe cînd, un băjenar din Vlașca. Cînd a sosit, cu copiii, cu troacele și cu nevasta, în căruță, în dreptul Institutului Meteorologic, i-a eșit înainte un sergent german: l-a oprit; i-a dejugat boii; i-a dat, în schimb, drept bon de rechiziție. un petec de hîtie pe care scrisese cîteva trivialități la adresa romînilor — și a plecat.

Țăranul a rămas plîngînd, cu copiii, în drum.

La cîteva pași, aștepta măcelarul ovreiu...

Pe calea Griviței, un biet creștin, cărnua i se pusese, cu sila, în brișcă, un rănit neamț, ca să'l ducă la spital, l-a descărcat la Poduri și Șosele. Cînd să plece, însă, vin doi turci, îl dau jos de pe scîndură, pun mîna pe hățuri — și se duc cu caii.

La poliția capitalei e o întreagă literatură de petiții în sensul acesta, dar Samurcaș citește numai nemțește...

Nu e pic de petrol în oraș. L-au rechiziționat ploșnițele pînă la centigram — iar pentru cel care ar fi putut să rămîie ascuns, au emis o ordonanță: trei mii de mărci amendă sau șase luni închisoare, ori amîndouă deodată, pentru cine ar pune în vînzare.

Trăim în întuneric, ca cîrțițele — și se face noapte dela 4!

S'a suspendat și tramvaiul Cotroceni-Obor.

Nu mai funcționează, pentru civili, nici o baie publică. Cele particulare nu mai servesc de mult din pricina lipsei de combustibil. Gică Milicescu, feciorul popei, și-a încheiat cariera *politică*: nu mai găsește băț de lemn prin casele părăsite — și nici altceva, de rechiziționat. Umblă tălălău prin mahalale, cu ceata după ei — că e «șef de sector» și culege, pentru partid, rezultatul demersurilor întreprinse de către agentele societății de binefacere pe lîngă părinții nefericiți ai copiilor de pe front, răniți în spitaluri, ori prizonieri în Germania. Recolta e așa de slabă, în cît îi e lehamite bietului om. Cîteva proiecte de căsătorie, înjghebate pe furis și mai mult în imaginație, cu prilejul vizitelor pe la bolnavi, sunt un atout electoral de așa neînsemnată importanță, în cît Gică înjură, își ia ceata și se duce la Ștoian:

— Prost, șefule.

Fiindcă ești dobitoc, tu.

— Care! Ia întreabă-i pe ăştia!
 — Eşti dobitoc, frate Gică.
 — Ia lasă-mă, nene. Eu am lucrat cu Fleva — ştiu cevaşile. Dar cu madamele să faci partid! Alea umblă de pe măritiş, şi în loc să convingă cetăţenii, dau acatiste la Sfînta Vineri să le vie în casă Craiul de Tobă.

Stoian cască. Cu mîna dreaptă se joacă, distrat, cu lanţul dela ceasornic — pe cînd cu stînga sună inconştient un trusou de chei.

E așa de sanchiu pe ziua de azi, în cît Gică nu îndrăzneşte să'l atace cu piesa cotidiană — ci pleacă, zicînd, peltic:

— Mai vorbim noi, lasă!

BULGARISCHE
OFFIZIERENHEIM.

datenheim.

Visul mîngîiat [atîta vreme de către Drandarewsky s'a realizat, în sfârşit. În cofetăria lui Capşa s'a instalat *Bulgarische Offizieren und Soldatenheim.*

E mai mult vesel de cît trist. Faimoşii «offizieren» şed la fereastră cu perdeaua lăsată ca să nu-i vadă trecătorii cum îşi bagă degetele în nas pînă în coate.

E vorba ca pe porţiunea dintre Cercul Militar şi Teatrul Naţional să se ridice asfaltul, şi, ca culoare locală, să se semene praz....

E simplu proiect de-ocamdată.

Dar e o poemă întreagă istoricul aşezărei bulgarilor la Capşa.

Voivodul lor ceruse, întii, dela autoritatea germană, să le dea palatul ministerului de externe, unde s'a semnat tratatul dela 1912.

Ploşniţa, însă, a răspuns, cu dispreţ:

— Nu se poate!

Au lăsat-o mai jos, pe urmă: ministerul de interne cu sala de consiliu.

Neamţul, iarăşi:

— Nu se poate!

— Dar unde, bre? a întrebat, aţos, aghiotantul lui Tantişov, trimisul lui Coburg, însărcinat să găsească han pentru armia împăratului bulgăresc.

— La otel Grîviţa, a răspuns, greţos, teutonul, care se vede că cunoaşte capitala mai bine de cît Cantuniari.

Între acestea, se întîmplă un incident. Se inserase pînă să se ducă parlamentarul să comunice generalisimului bulgar rezultatul convorbirei cu prefectul militar al golanilor. La poarta otelului Capşa soseşte o căruţă: din căruţă, se dă jos un maior de-ai lui Coburg — şi se duce la portar:

— Udaie este?

— Nu.

— Nu han aicea este?

— Ba de han, han e — dar 'l-au ocupat nemţii.

— Totă?

— Pe tot.

— Ia dai catastif.

Portarul îi prezintă condica de pasageri și bulgarul se convinge că, într'adevăr, tot otelul e ocupat. Tot răsfoind, însă, observă că locotenentul Hans Müller ține pe seama lui două camere.

— Să te ducem la asta și să spunem că mi trebuie la mine u udaia. Răsbirăști?

Portarul se urcă la neamț și i comunică cererea maiorului.

Locotenentul, candriu de vinul nou pe care l băuse la Iordache, cu trei zeci de lei sticla, ca cel mai vestit Chateau Jkem, zice, răstit:

— Să vie aici bulgarul.

Portarul poștește pe maior — și zarzavagiul, cum intră pe ușă, începe cu anasîna:

— Ce — bre, la tine țar? Doi udaie?

Neamțul, ca să evite conflictul cu un brav confrate de arme, se repede la el și i trage o atît de lungă serie de palme, în cît bulgarului, pe la o vreme, i se părea că el băuse vin nou din pivnițele vechi ale lui Radu.

Se înțelege că incidentul nu putea rămîne fără urmări.

Mayorul s'a plîns comandantului bulgăresc; comandantul a convocat sobrania de ofițeri — și, cu polcul, în corpore, s'au dus să reclame forului competent.

Mackensen, care e jovial, avea mare poftă să rîză de situația de plîns a statului major aliat, dar fiind-că pregătise pentru săptămîna viitoare o ofensivă la Siret și i trebuia carne de tun, a fost silit să și compue o mască gravă și să le dea satisfacție.

A hotărît, dar, ca locotenentul Müller să stea două zile închis la Café de Paris, ca pedeapsă pentru duzina de palme trase maiorului iar pentru ca pe viitor să nu mai fie posibile astfel de coliziuni, ofițerii germani să evacueze localul lui Capșa și să-l cedeze bulgarilor.

— Mersîm, a zis, făcînd reverență, cel care vorbise în numele armatei lui Coburg.

— Stai, a adăugat șeful ploșnitelor împărătești. Să vă instalați la Capșa, dar cu o condiție.

— Altă drăcie, siga? Ce condiție, bre?

— Bragageria să n'o puneți în Calea Victoriei.

— Dar nude?

— In dos, în str. Edgar Quinet.

Tantilov a reflectat nițel, a simțit cum i-se frînge amorul propriu, a suspinat și, ca să puie odată mîna pe Capșa, a consimțit cu amărăciune:

— Fie, bre. O să cărăm cu cătruna de la Edgar Quinet nă Calea Victoria și tot facem ziafet nă Capșa.

În drumul lor spre idealul lui Carp, germanii au dat peste bogatele depozite de vinuri de la Odobești. Ca să-l poată expedia lihniților de acasă, însă, au nevoie de sticle — de acea *Bucarester Tagblatt*, căruia țigănușii, de cînd i au analizat redacția, îi zic: *Bucarester Tirtanblatt*, publică o ordonanță a guvernului prin care ni se pune în vedere să

facem declarație exactă de numărul buteliilor goale pe cari le avem prin pivnițe. In caz, adaugă *Tirtanblatt*, de refuz, de omisiune sau de inexactitate, trei mii de mărci amendă sau trei luni închisoare — ori amîndouă de odată, «de pe alegere».

Se zice că *marele om* ar fi sugerat guvernatorului ideia de a trimite ordonanța și în Moldova, ca să păstreze lumea sticlele pentru încărcatul vinului de Cotnari cînd... va fi să se realizeze idealul de veacuri al țibăneștenilor.

Von Tuelff von Tschappe reflectează.

De o lună de zile nu există un chibrit în București. Cînd a invadat vermina tudescă, a rechiziționat tot stocul găsit în magaziile fabricii. De atunci, n'a mai dat voie să se mai confecționeze.

Lumea umblă cu cremenea în buzunar, ca în epoca de piatră.

Se strînge cercul din ce în ce. Lăcustele au supt, pentru **VANDALII** ei și pentru pocîlțiții de acasă, tot ce au găsit în țară — tot, tot, tot: grîu, vite, untură, brînză, conserve, făină, mălaiu, vin, poame, rachiu, sfoară, fasole, rufe, frînghii, haine, linte, încălțăminte, mazăre, nuci. Cu o sută de lei în buzunar nu poți țirgui din ce să pregătești dejunul pentru două persoane.

Azi ni s'a făcut cunoscut că, în termen de trei zile, să ne procurăm de la secție, formulare în care să declarăm, pînă la miligram, cantitatea de merinde pe care o mai avem prin cămară.

Cel care va omite o lămîie, un păstărnac sau două căpățîni de ceapă, are trei mii de mărci amendă sau trei luni închisoare — sau «amîndouă de o dată».

Formulare de acestea, din cîte aud, e vorba să fie trimise, de pe insistența lui Marghiloman, și în Moldova — pentru ca, atunci cînd va fi să... scăpăm de ruși, catagrafia să fie gata.

Pester Lloyd, ziarul ovreiesc din Budapesta, reproduce azi interviuul lui Carp acordat lui *Handelsblad*, interviu în care «șeful» își dezvoltă ideea că România nu și va recăpăta libertatea de cît în ziua cînd coropișnițele nemțești vor supune și Moldova.

Și la reproducere, ziarul ovreiesc adaugă, ca notă din partea redacției: «Și omul acesta și inbește țara cu toate astea!»

Acest «cu toate astea» e semu vădit că și ovreii ungurești încep să se alarmeze de temperatura așa de ridicată a ilustrului nostru om de stat

Verzea, primarul cu pleurezie subită al lui Flechtemacher, a fost amendat, azi, de către superiorii lui dela «guvernaman», cu 3000 de mărci, pentru, se zice, neexecutare de ordin.

Austriacii din cazarma Malmaison s'au bătut cu germanii ca la Lemberg cu ruși.

Seara, la *Trocadero*, unde e trafir infect, un ofițer german a băgat sabia într'un kamerad austriac. Kommandantura cercetînd cazul a închis pe trei zile... trafirul.

Un convoiu de prizonieri români sunt duși la muncă.

Pe de lături, doi turci sgribuliți, golăneți și palizi de anemie, merg cu pușca la spinare. Sunt sentinele, chipurile. Pe strada Regală, unul din prizonieri, un țigan, iese din rînduri și se urcă pe trotuar, pe unde e mai curat. Turcul, sentinela, merge alături de trupă prin sghiab.

La oțel Regal, țiganul rămîne un pas în urmă, se bagă printre niște care cu fin — și, pe cînd turcii ajunseseră cu convoiul pe piața Teatrului, baragladina ajunsesese și el pe la... Lidertafel.

Dar ce făcuși, mă, cumetre? 'i întreb.

— Iaca, zice, arătîndu-și dinții albi, fusei cu sărăciile alea de turci.

— Și acuma?

— Acuma 'i cînt, de — uit'-te: și nu dau de ei.

Și a luat-o spre Bulevard, la vale, în direcția Oborului.

6 Ianuarie. — Ca să dea un fel de satisfacție turcilor, DECISIVA. pe cari îi țin goi și nemînceați, Mackensen a dat voie oșmanliilor să ridice tunurile de la statuia lui Mihai Viteazul, trofee din războiul de la 1877.

8 Ianuarie. — Guvernatorul neamț n'a îngăduit să serbăm Boboteaza cu ritualul tradițional.

Pe vremea cînd eram sub administrația pașei din Ruscuiuc, nu numai că ni se respectau sărbătorile, dar, pentru cele împărătești, se trimeteau chiar demnitari de-ai Porței ca să ia parte în cortegiul Hospodarului.

Dar turcii erau barbari și păgîni...

9 Ianuarie. — Administrația germană a trimis slujitori de au furat coroanele de pe monumentul lui Rosetti.

Alte escuade au fost trimise prin cimitire...

Au nevoie, amicii lui Carp, de sîrma pe care sunt împletite florile.

E ger înfricoșat. Insectele, goi și fără cămașe pe ei, inspiră milă Prefectul militar a dat poruncă, sub pedeapsă de trei mii de mărci amendă pentru Samurcaș, să-i procure, de la 10 dimineața pînă la 6 seara 1000 de blăni, 100.000 de cămași, 50.000 de flanele, 20.000 de perechi cio-rapi, 5000 de saltele și 4000 de plăpumi.

— De la 10 pînă la 6! esclamă un mahalagiu. N'avem nici vreme să le ascundem!

Nici nu ne mai vîităm. Ne am deprins așa cu regimul tilhăresc în cît rîdem în fața actelor de piraterie.

Comisarul, însoțit de cîte un golan de ai kaiserului, intră din casă în casă și tirăsc: blănille, din cuier; rufele, din șifonier; plăpumele, de pe pat — și le grămădesc în căruțele cari așteaptă afară, mergînd din poartă în poartă.

Scelerații fac războiul ca pe vremea lui Mitridate.

A doua zi, toți leproșii, rași pe cap și într'altă parte, se plimbă în

sanie avînd labele acoperite cu plăpumi de mătase în loc de pleduri. Simigiul de la Zece Mese a cumpărat, cu șase franci, de la un feldwebel beat, o plăpumă galbenă cu o monogramă princiară.

Prin dreptul ministerului de industrie trece Carp: cu sticla, cu mașonul și cu pachetul. În fața inspectoratului polițienesc, o căruță încărcată, pînă în vîrf, cu hoarfe, din cari ies fulgii, penele și paiele—conținutul unui interior sărăcut.

Ilustrul se uită cu scîrbă și pară că și zice :

— Să vezi în Moldova oghialuri și prostire — dar dacă sunt gogomani nemții și nu se grăbesc !

Și trece înainte, încruntat.

10 Ianuarie. Un soldat german întors din concediu aduce numărul din *Frankfurter Zeitung* în care e reprodus, de pe *Handesblatt*, interviewul marelui om *di ștat*, interview în care, cum am spus în altă parte, recomandă ocuparea Moldovei ca să se poată libera Muntenia...

Gică — Gică al popei — a pus un cafegiu din Calea Văcărești să-i tălmăcească interviewul și cînd a aflat ce zice ilustrul român, a exclamat, cepeleag cum l'a lăsat... popa pe el :

— Mi'a turtit fesul, c'conu Petrache !

11 Ianuarie. Din pricină că șnapanii au furat tot combustibilul din București, magistrații, la palatul de justiție, întră în ședință cu paltoanele și cu pălăriile pe cap. Partea ocupată de nemți, însă, e încălzită și la closet. Procesele se amînă nu pentru motive de procedură ci din cauza frigului.

Intr'o pricină a lui Ion Gorun, prezidentul se ruga de avocat :

— Cere amînare, domnule — nu vezi că înghețăm !

DE ZIUA ÎMPĂRATULUI.

14 Ianuarie. — De o săptămînă se fac pregătiri de ziua împăratului. S'au și tipărit, la *Monitor*, ordonanțele prin care să ni se facă cunoscut cum că avem să stăm în casă, cu perdelele lăsate, timp de trei zile. S'a întîmplat, însă, că la Nămoloasa, nemții au mîncat, toată săptămîna, așa formidabilă bătaie, în cît cele trei zeci de spitaluri din București ajunseseră de adăposteau cîte doi și cîte trei răniți în fiecare pat.

Din pricina aceasta am fost scutiți de vizita lui Wilhelm.

Seara, în timpul retragerii cu torțe, cortegiul în care perciunii, fiind că nu e primejdie, erau copios reprezentați, era tăiat, din distanță în distanță, de șirul nesfîrșit de automobile sanitare care aduceau victimele pe la aziluri.

La școala de infanterie, șase tîmplari lucrează ziua și noaptea la coșciuge, în permanență. Afară de miile cari mor pe cîmp și cari se aruncă acolo, în zăpadă degerații, și cei cari mor în spitaluri după amputare sunt așa de numeroși, încît administrația nemțească, după ce a umplut cimitirul Pătrunjel și Ghencea, a rechiziționat acum Sfînta Vineri și Belu.

Soacra artistului Bran, profesorul de desemn, a stat patru zile în

capela cimitirului pînă 'i-a venit rîndul să fie înmormîntată — așa de mare era numărul cadavrelor de ofițeri care o precedaseră și așteptau să intre în sinul lui Avram.

În această atmosferă de veselie și de fericire adîncă s'a sărbătorit ziua kaiserului.

15 Ianuarie. — Nache Hagigoga, român cald din Macedonia, întîlnește, în tutungeria lui Craja, pe un bulgar prieten, ofițer acum :

— Ei, cum merge, bre, Pencio ?

— Nu bine merge, bre, Nache.

— De ce, frate ?

— Ne prupadești, neamț.

— Păi nu frate este, bre ?

— Ală ? Lipitore, mă !

Bulgarul scrișnește din dinți, amenință cu pumnul în sus, și, uîtîndu-se în jur ca să nu fie spionat, scandează :

— La ciine asta, na !

Și strivește cu cizma, ca cum ar apăsa cu lăcomie o jiganie.

16 Ianuarie. — Schimbul, în comerț, nu se mai face cu bani ci prin *trac*, ca pe vreme locuințelor lacustre. Oferi o marfă pentru altă marfă, în proporții potrivite cu abundența, pe piață, a obiectului ce oferi sau cu lipsa din circulație a celui pe care'l ceri. *Bukarester Tagblatt* e plin, la *Mica Publicitate*, de anunțuri : « Dau o sută kilograme lemne pe un kilogram de zahă » ; sau : « Cinci kilograme de gaz lampant pentru douăzeci kilo ceapă » ; ori : « Un costum tailleur, aproape nou, pentru cinci zeci de ouă » ; sau, în fine : « Ofer un funt de luminări Stela pentru trei kilograme de sare ».

De trei zile ninge într'una : cînd cu vifor, cînd liniștit și gras.

În Lipscani s'a pus omătul de jumătate metru. Două camioane automobile încărcate cu lemne furate de pe la binale, șed, de ieri, împotmolite în fața stradei Șelari. În buza Filaretului dormitează asemenea cîte-va automobile cu care nemții au obiceiul să încarce, despre ziuă, cadavrele de prin spitale și le duc de le îngroapă departe, la marginea cimitirelor, ca să nu'și dea lumea seama de dezastru. Cînd s'au înămolit camioanele, cadavrele au fost scoase pe brațe de către soldați și duse la Morgă în căruțe, pînă va fi cu putință să fie transportate.

— Sunt multe cadavre ? întreb pe un prieten medic, care tocmai venea de la Morgă.

— Pe nemincinos sunt peste o mie. Mor ca pe vreme de ciumă.

— De ce, oare ?

— Pentru că, pe geru-ăsta, cea mai neînsemnată rană face gangrenă. În spital la Brîncoveneasa e abatoriu — așa de numeroase amputări se fac din pricina degerăturilor.

19 Ianuarie. — Decimați de francezi și de englezi pe frontul occidental, germanii pleacă din România și se duc să apere propriile lor fruntarii. Mai sunt germani, în număr restrîns, pe linia Focșani-Nămoloasa dar garnizona din București s'a abandonat austromaghiarilor.

iar Mackensen, din lipsă de încredere, 'și a păstrat numai administrația militară și cele șapte poliții secrete, toate conduse de ovrei de ai kaiserului.

Din momentul acesta, viața în capitală a devenit și mai grea. Până aci, germanii ne luaseră și cenușa din vatră, dar, dînd cîte un bacșiș escrocilor de pe la etape, tot mai puteam cumpăra, aduse prin contrabandă, de la țară, cîte o oca de carne cu 7 franci; cîte o găină cu 12 sau oul cu 60, 70 de bani. Acum, însă, de cînd etapele sunt ocupate de austriaci, nu se mai poate strecura un cap de ață. Cum te vede garda, te oprește, te perchițiționează, și, de îndată ce 'ți descopere un pumn de fasole, îți strigă :

— Intoarce-te de-o lasă, înapoi, la țară — sau, dacă nu, 'ți o rechiziționez.

Și, ca explicație:

— Nu vroiū s'o duci la București ca s'o crape țilharii de germani !

Altă rechiziție.

Se cer: 5.000 de plăpumi, 60.000 de cămăși, 800 de blăni, 600 de saltele, 4.000 perechi de inexprimabili și 15.000 de fularuri — trusou, într'un cuvînt, pentru toată liota de stelnițe cari pleacă. Și de astă dată sunt nemiloși — nu cruță pe nimeni.

S'au dus, între alții, la doamna Blarenberg, soacra defunctului Filipescu — și au cerut blăni.

Bolnavă și chinuită de grele dureri sufletești, doamna Blarenberg se încălzia la două așchii cari pîlpiiau în sobă.

— Blăni! a strigat teutonul cînd a făcut irupție pe ușă, după ce a îmbrîncit servitorul.

— Blăni? de unde blăni la mine! Aici locuiesc numai eu, și eu cu blăni bărbătești ce să fac!

— Intr'o casă așa de mare nu se poate să nu fie blăni! a ripostat banditul — și a început să scotocească.

Atunci, îngrozită, d-na Blarenberg 'și a adus aminte că Duminica, cînd se duce la biserică și e ger mare, dă, de vr-o cinci zeci de ani, vizitiului, o pelerină de samur de 'și învelește umerii. A chemat, dar, vizitiul, 'i-a cerut gulerul și i-a dat banditului ca să scape de el.

A doua zi, în restaurantul oțelului *Palas*, intra unul dintre cei rași pe cap — și nu mai avea loc în piele de fudulie fiind-că cu blana, pe umeri, a vizitiului doamnei Blarenberg, credea că este irezistibil de elegantă.

Un altul, se lăfăia, la *Princiar*, cu un superb *boa* atîrnat de gît, *boa* ale cărei căpatlie îi ajungeau pînă la genunchii. Făcea, lifta, în gâteala asta de cocoană, impresia comică pe care o face o maimuță dresată să fure pălăria lui stăpînă-său și să se mîndrească cu ea.

La d-na Grûnberg, văduva avocatului cu acest nume, în strada Olteni, se prezintă un comisar cu un plutonier neamț și cere rufe.

— Eu sunt de cinci spre zece ani văduvă, domnilor, și, prin urmare, n'au de unde fi la mine în casă rufe bărbătești.

- Trebuie! s'a răstît şvabul.
- O fi trebuind, domnule, dar dacă n'am de unde...
- Eu nu plec fără cămăşi.
- Atunci, să mă duc să ți cumpăr.
- Nu ştiu. Să mi dai. Uit' - te'n ce hal sunt.

Şi zicînd acestea, neamul fşi descheiă mundirul şi arată că n'are cămaşe. Era cu tunica pe piele.

- Şi sunt soldat al kaiserului! a încheiat cu amărăciune teutonul.

22 *Ianuarie.* — Două ordonanţe sugestive: una, a guvernatorului, care face cunoscut că nu mai are voie nimeni să fabrice săpun fără autorizaţia autorităţii nemţeşti — şi prevede, de pe tipic, pedeapsă de trei luni închisoare sau 3000 de mărci amendă, ori amîndouă de o dată, pentru contravenienţi; şi a doua, prin care robii necinstiţi de la primărie aduc la cunoştinţa publicului să şî desgroape morţii de prin cimitire, morţi cari au zece ani de vechime, şi să le depuie rămăşiţele în osuoar, ca să lase terenul liber.

Prima ordonanţă are de scop să dea pe fabricanţii de săpun şi pe gospodine în mina ovreilor cari mijlocesc aussweisuri pe lîngă autorităţile nemţeşti; iar rostul celei de a doua, e să se facă loc în cimitirele noastre miilor de germani pe cari îi predau zilnic spitalele militare.

De cînd garnizona şi etapele au trecut în mina austriacilor — căci turcii zac pe paie iar bulgarii sunt întrebuiţaţi numai la corvade — au apărut în Bucureşti legiuni de soldaţi cu părul roşu, cu pistrui pe obraz şi cu nasul coroiat ca ciocul păsărilor de pradă. Cînd intri în cafenea, ți se pare că ești la Viena, în jos de Rotterarmstrasse, spre canal — ori la Seghedin, în cartierul chiristigiilor.

Austriacii, ungurii şi bulgarii n'au nimic pe mînă, însă; toată puterea o exercită beamter-ii germani.

23 *Ianuarie.* — E multă vreme de cînd, de teama ordonanţei emisă de golani imperiilor centrale cum că le trebuiesc plăpumi, rufe şi blăniuri, lumea nu şî mai lasă subele pe acasă ci le poartă în spinare, chiar dacă gerul s'a muiat. Precauţiunea, însă, nu slujeşte la mare lucru: lăcustele au prins azi, în drum, pe artistul Belcot, şi l-au desbrăcat de blană în mijlocul stradei. De dimineaţă luaseră, în dreptul ministerului de lucrări publice, paltonul unui biet trecător — ceea ce a indignat foarte pe Ianovici, cel mai entuziast admirator al organizaţiei teutone şi al patriotismului ardent al lui Carp...

— Să se ducă în Moldova, barem, ca să jefuiască pe... muscali, îşi dedea cu părerea, ca consolare pentru Ianovici, un prieten comun, care a păsărat oare cari indoieli în privinţa sănătăţii patriarchului dela Țibăneşti.

CETĂŢENI

RUMUNI.

Un moment de mare supărare mi era rezervat azi. Intrasem, din pricina frigului, să mă încălzesc în cafenea la Bulevard.

Obişnuirii cetăţeni de rit mozaic.

Printre ei, la două colțuri diferite, doi inși perorează în gura mare pe cînd clienții, uitîndu-se la mine furîș, se jenau să'i asculte privindu'i drept în față.

— Romînia Mare, ha ? strigă unul, cu un accent care aminteste savoarea dialectului de la Szolnok.

— Na, Romînie Mare ! îi dă replica cel-l-alt, bătîndu-se cu palma peste cot.

— Uit'-te Romînia Mare ! icnește odată cel a cărui limbă aduce cu jargonul de la Szolnok — și arată, pe fereastră, un convoiu de prizonieri romîni ce trec pe stradă escortați de cîte-va ploșnițe imperiale.

— Ca mîine o să-l vezi prizonier și pe Ferdinand, completează cel care face propagandă în capătul cel-l-alt al sălei.

— Cine e ăla care vorbește la fereastră, Fritz ? întreb pe cheiner, cel mai urît din cîți ovrei urîți a trimis Iehovah pe pămînt.

— O jidan unguresc de Galați — o parșiv.

— Și de ce sbiară așa ?

— Pentru că ufițer ăla care șede lîngă sobă, e pulițain de spioni— și vrei șoltic să arată că lucrează.

— Cine ?

— Jidan.

— Lucrează, ce ?

— La spionlic.

— Păi, e spion ?

— Bî, să fii sanătos dumneata, cocoane !

Și către un client care'l chema :

— Vine, mă rog !

Apoi continuă :

— Asta e Iudă.

Și iarăși, către client :

— Indată, momenta !

Pe urmă din nou, către mine :

— Ce crezi dumneata ! Jidanii ungurești sunt ciîni. Mănincă puine aici, și urlă.

Apoi către client, care s'a exasperat bătînd :

— Iaca, vine !

— Dar cel-l-alt ? întreb, cînd s'a întors să'i plătesc cafeaua.

— Ală ? Nu'l cunoașteți pe ală ?

— Nu.

— Ală e Rappaport, procopsit care a stat două ani la Văcărești.

— Pentru ce ?

— Fiindcă e cinstit. A furat francii lui Bădulesc, a tras un faliment

la *Femina* — și acuma e buier.

— Dar de ce latră ?

— Tot pentru ala de lîngă sobă.

— Păi, și el e ?...

— De ce să nu fie ! Șede la căldură, zice minciuni acîm — și muine ici leafă.

— Va să zică e bună meseria ?

— Să fie de cap a lor ! Iu am șase cupii, să'mi trăiască. Muncesc toată ziua pentru puine — dar sunt curat. Buier vorbește cu plăcere cu mine — dar ei, așa să aibă ei bine dacă le dai cine-va bună ziua ! Aste sunt ciini, măcar că sunt tot jidani.

Și, ca încheiere :

— Omu, c'coane, daca nu e cum se cade, de ori ce leje să fie, tot porc rămîne !

— Și, repede :

— Vine, mă rog !

De cînd a văzut că nemții ne-au lăsat fără cămașe și aproape muritori de foame, Carp iese des pe stradă ca să urmărească efectul civilizației și și ține mașonul nu știu ce fel ; și sticla 'și o înfige cu grije deosebită ; și calcă ca un *gigerl* — se vede cît de colo că atîta 'l încîntă situația în cît, ca sub iochimbină, asudă de voluptate.

O ușură disonanță s'a prîdus între Marghiloman, șeful lui Stoian și Tallayrand-ul de la Țibănești. Acesta, ca să redea Romîniei libertatea cu un ceas mai înainte, a propus nemților ca, pînă se vor așeza în Moldova, să proclame deșeanța dinastiei.

Marghiloman, de o cam dată, se codește, fiindcă vede bicișnicia aliaților.

Un nemernic dintre cei cari s'au înhămat în rîndurile celor cari se pîlmuesc scriind la *Bucarester Tyrlandblatt* îmi transmite indignarea escrocilor teutoni pentru ceea ce numesc ei «nedemnitătea noastră».

— Se plimbă lumea pe stradă par'că n'ar avea conștiință de nenorocirea ce a lovit-o. Cafenelele gem — și femeile, din cea mai bună societate, bat restaurantele de noapte și se dedau la atîta fornicăție încît rănesc castitatea germanilor. Apoi, carnea, din lipsă de organizație a pieței, se vinde cu șapte opt lei kilogramul — și găsește cumpărători. Nu există popor mai leneș, mai imoral, mai fără demnitate și mai risipitor de cît cel romînesc.

Așa ne vîd ploșnițele, și cel care îmi transmite modul acesta de a ne judeca, crede și el că e așa — de teamă, probabil, să nu fie dat afară din slujbă.

Or, neamțul, stupid din naștere și sclav *ab orto*, ia aparența drept realitate. La această meteahnă, se mai adaogă și eroarea grosolană în care 'i bagă cei două trei — sute de ovrei plătiți să vază, să cugete și să reflecteze pentru ei.

Dacă n'ar fi cretini, nemții ar pricepe ceea ce sare în ochi : întîiu că, în București, n'au rămas, ca romîni, de cît un număr restrîns de funcționari indispensabili cîtor-va servicii — și locuitorii de la mahala, cari nici în timpuri normale nu ies în tîrg fără nevoie ; dar că ovreii, sunt toți în capitală, rămași cu iluzia că armatele străine nu se poate să nu dea loc la «afaceri» — prin urmare că miile de vietăți, bărbați

și femele, care mișună pe Calea Victoriei, sunt pumunteni jirmanofoni, din neamul lui Antim — nu români; al doilea, că românii, temperament elastic ca toți latinii, au fost deprimați în primul moment, dar că, odată impresiunea de la început trecută, s'au recules și privesc situația în față, cu bărbăție: un provizorat care a adus multe și grele privațiuni de o cam dată, dar care va sfârși neapărat cu triumful dreptății; al treilea, că ploșnițele, contrariu de ce afirmă nemții cu zulufi, sunt, în conștiința poporului român, bătuți pe toate cusăturile, iar rățoieile de aici sunt ralurile agoniei — de aceea rid și petrec pe socoteala gravității funebre a ermafrodiților de la kommandantură; al patrulea, că, nefiind nimic de lucru și neavînd lemne acasă, românii, în pîlcvri de cite cinci—șase, se înfundă prin cele cite-va cafenele din centru — și se tăvălesc de ris la reflecțiile pe cari le fac pe socoteala organizațiunii nemțești; dacă ar auzi leprele ce zicem noi, adesea în gura mare, despre extraordinarele lor aptitudini, ar turba de necaz, sau, dacă ar avea spirit, ar culege schelete pentru o întreagă literatură umoristică; dar ațiția sunt românii — cei-l-alți, vorbesc nemțește mucigăit și cu sintaxa dela Sadagura, dar *nemțește*; al cincilea, că la noi, țară bogată, crește piinea pe drum — nu e nevoie să punem în mișcare mașini cu aburi ca să ne-o procurăm. E drept că, de cînd ne-au cotropit desculții, o ducem greu — dar, fiind-că pe morpioni nu-i luăm în serios, ridem și în mijlocul suferințelor.

Prețurile? Dar cum să fie altfel dacă, la începutul invaziei, parațiții au jăfuit jumătate din ce au găsit prin magazinuri — iar pe urmă au rechiziționat trei sferturi din rest!

Și, în fine, al șeșzelea: că muierile, acele *dedecus naturae* care își turtesc rîzna pe canapeliile cafenelilor așteptînd pe... Mesia, sunt de altă lege, nu romînce — toate, absolut. În ziua cînd se va dovedi că o singură femeie romîncă — *dar romîncă* — a fost văzută la cafenea, acum sau chiar în timpuri normale, mă jur să mă fac german, cu toate riscurile pe care le implică acest dosnic răsbotez. Cît despre *cele-l-alte*, cele cari beau cu buzăranții prin tuneluri; cari fac tîmbălău, pe urmă, la Berliner-Cafe, și dimineața degobilează, în hală, la ciorbă de burtă, unde'i duce Kremnitz și Keulhuner pe teutonii mahmuri, astea sunt unguroaicele cari zîrlă pe la *Salata* ori nenorocitele de nemțoaice, fete cuminte pînă aci, copile de părinți de treabă, pe care le-au deboșat ploșnițele mînate de kaizer ca să civilizeze continentul; apoi ovreicile, care, fascinate de iluzia aurului ce cred că au adus aci golani de la Berlin, se dedau la sodomie; și, în sfîrșit, legiunea de profesioniste localnice, cele ordinare, căci «fetele» elegante, acelea a căror distincțiune este în tot cazul superioară kronprinzseselor de la Postdam, sunt plecate la Iași cu miniștrii, cu episcopii, cu contrabandiștii și cu parlamentarii credincioși guvernuului.

Intre acestea, însă, la noi, și mahalagioaica gospodină sau cu călcile crăpate dar casnică și virtuoasă, este așa prăpastie în cît nu se văd unele cu altele... de cît în panoramă. Cu acelea, dar, nu cu astea, și-au împărțit pirații prisosul de stafilococi — cu acelea, nu cu femeile din societate.

Cișitul acesta, mă mir că n'au aflat nemții de la Keulhauer, cișitul acesta, la noi, unde bărbații aleargă după femei, spre deosebire de germani. cari umbliă unul după altul — cișitul acesta e considerat de public ca negustoresc de farmece, nu ca *romince*.

Dar teutonul, mărginit și miop, ne judecă de pe calapodul de la ei. În țara kaiserului, hetaira se așează, la cafenea, și își face «dresurile» la aceeași masă unde baroneasa își ia insipidu-i *melans*, fără ca vecinătatea aceasta să poarte umbră aristocratei — singura deosebire între ele fiind că putana e mai puțin disgrațioasă de cât cloșcă-madamă cu pretenții.

La ei, apoi, contele are zece camere, dar dacă nu întrebuițează de cât nouă, nu se știește să închirieze pe a zecea unei femei publice, care, din două-zeci în două-zeci de minute, vine acasă cu alt «lieblich», conferzează un sfert de ceas și ies pe urmă amîndoi, pe acelaș antren pe care intră și une-ori cîntă la piano gnediege fraulein-urile contelui.

Lucrul e posibil în Germania, unde ori ce *muncă* se stimează; dar la noi, «la fille de joie» formează o clasă a parte, căreia nu i se depun omagii la picioare de cât... cu becul stins. Ceea ce au văzut piraiții, sunt cadre din divizia aceasta — și acolo unde se vede varietatea aceasta, cosmopolită și caritabilă, *romîncă* n'a putut să fi-fost nici una.

Știu că germanii cred altfel — dar între ceea ce li s'a spus de către codoșii benevoli și ceea ce e în realitate, e deosebire ca de la Jirman pînă la omul inteligent. Și ca să pui punctele pe *i*, somez aci pe Keulhauer, starostea, din patriotism, a celor cari oferă ofițerilor fete, să cuteze a afirma că, între femeile la care l-a dus pe doctorul Knoblock a fost măcar o singură romîncă. Mai mult: îl somez să îndrăznească a afirma că juna antichitate pe care personal o pupă în spăthe, este, a fost, ori măcar tinde să fie romîncă.

Șah la presă!

PRESA JÎRMANĂ.

De cînd, pe urma eșecului ce au încercat cu plebiscitul pentru detronarea regelui, și-au pierdut letteria pe lingă briganzi, Carp, Marghiloman și Nenițescu și-au îndreptat privirile asupra presei.

Profitând de împrejurarea că mare parte din membrii Sindicatului Ziariștilor sunt retrași la Iași — eroi martiri — și că cei rămași în capitală îndură mizerie neagră, cei trei isnași dau năvală, fiecare prin omul lui, să puie mîna pe comitetul înstătuțiunii.

Și lupta e la cuțite.

Marghiloman a încredințat, cum era și firesc, lui Stoian misiunea de a-i face adepți printre reprezentanții condeului; Carp, a însărcinat pe Ion Bacalbașa; Nenițescu — Dedu, pe nume de botez — a smovit pe Camburopul, care era servitor la frații Stănescu, marchitani din Ploiești, și l-a pus să facă cum o ști să-i dea presa în palmă,

— Cu Sindicatul Ziariștilor în mîna, și a zis fiecare dintre cei trei logofeți, pot să se întoarcă, chiar victorioși, cei dela Iași — că n'avem de ce ne teme.

Și au pornit agenții să canvaseze.

Tîrgul se face la *Princiar*, unde se adună ovreii, spionii de poliție și cei trei-patru pseudo-ziariști cari își au votul de vînzare.

Atîta gălăgie fac, aici, Macri, Camburopol, Karnabatt, Saltzmann, Popescu-Duțu și ceilalți gazetari *romîni* — că Mestujan e la Odesa — în cît Victor Bilciurescu a numit «urlătoare» sala aceasta de întruniri. Chestia se pune crud și simplu :

— Cine ne dă parale ?

— Să faci bunătate să iscălești și dumneata hirtia asta, îmi zice Dragomirescu, ieri — și scoate o jalbă prin care colegii lui dela *Minerva*, dela *Seara*, dela *Ziua*, și dela *Libertatea* cereau prezidentului să convoace o adunare generală a Sindicatului.

— Și de ce s'o convoace ? întreb eu.

— Pentru că așa cer statutele: în prima Duminică după anul nou.

— Bine, dar dispoziția asta e obligatorie cînd sunt membrii în București — dar acum, cînd atîția sunt absenți, ce fel de adunare *generală* ar fi asta ?

— Ce are a face ! De vreme ce impun statutele..

— Păi azi, cînd sunt suspendate puterile statului, ce cădere mai pot să aibă statutele Sindicatului ?

— Dar, ce, să lăsăm oamenii așa ?

— Care oameni ?

— Ziariștii fără mijloace.

— Păi Sindicatul are mijloace să întreție pe cei cari n'au ?

— Să caute.

— Cum ? Să facă bani falși ?

— Nu, că s'ar supăra Petersen, dela Banca Generală.

— Atunci, poate să ceară dela *prensul*.

Aci s'a pus pe rîs Dragomirescu.

După ce s'a potolit :

— Ori cum, n'o să lăsăm oamenii să moară de foame.

— Să nu-i lăsăm, zic și eu ; dar, rogu-te, dacă ar fi vremurile normale și un număr de ziariști, dați afară pentru incapacitate ori necorectitudine, n'ar avea cu ce trăi, ar fi dator Sindicatul să-i întreție ani de zile ?

— Nu, dar acum cazul e special: nu sunt dați afară motivat — ci, din pricina războiului, a încetat lucrul.

— Și ?

— Și trebuiesc ajutați.

— De unde ?

— Să se întrunească adunarea generală, poate că găsește ea,

— Parale ?

— Da.

— Pe drum ?

— Nu știu.

— Păi, pînă acuma au fost ajutați ?

— Au fost ; i-a ajutat Procopiu, președintele.

— Ei, cum s'a făcut pînă acum, s'o face și d'aci încolo, cît s'o putea. In tot cazul, adresați-vă președintelui, care e în București.

— E bolnav.

— Adresați-vă, atunci, lui Popescu, vice-președintele.

— Cel dela *Universul*?

— Da.

— Păi e arestat.

— Popescu?

— Da.

— L-am văzut eu azi.

— Imposibil.

— L-am văzut, domnule. Și afară de asta, Popescu, arestat, ca ce?

— Nu știu. Mi-a spus Isvoranu că'l are pe listă.

— Care Isvoranu?

— Nepotul lui Marghiloman, cel care organiza întrunirile patriotice dela *Amiciția*, unde făgăduia pensie fiecărui român care se declară pentru neutralitate.

— El e cu lista?

— Da. O lucrează cu Stoian — și, după aprobare, o duce «cui de drept».

A doua zi, arestările curg. Popescu, însă, s'a născut, se vede treaba utr'o zodie... specială — fiindcă, deși ocupînd loc de frunte pe lista lui Isvoranu, a rămas liber... nu știu pînă cînd.

22 *Januarie*. — Frigul e așa de intens în cît nu se mai poate suporta. O biată femeie, așteptînd să-i vie rîndul la pîine în fața brutăriei lui Gagel, a degerat și, și în urma unei sincope, a căzut jos și a murit.

Nu mai e nici o schelă pe la binalele în construcție. Le rup nemții ziua'n namiaza mare, și grinzile le vînd particularilor.

S'a distrus, pînă acum, în centru, eșafodagiul dela anexele Universității, dela școala de Arhitectură, dela palatul Presei și dela noua construcție a Senatului. Aici, în special, era atîta lemnărie, în cît noaptea, după ce se aprovizionează sclerații kaiserului, se repede mahalaua, încălzește terenul cu așchii ca să'l desghețe și pe urmă sapă cu tîrnăcoapele de scoate pămîrii din rădăcină.

Astă noapte, printre săracii cari jefuiau scheletul Senatului, se distingea, prin zel și prin rapacitate, un negustor mare din strada Doamnei, negustor care, ziua, vinde, cu 45 lei kilogramul, salam cumpărat dela Brașov, vara trecută, cu 6 lei — iar noaptea devastează ce'i ese în cale, fără rușine, fără teamă de răspundere și fără frică de păcat.

Pe la miezul nopții, cu ochii injectați și eșiți din orbite din pricina băuturii, striga către băieții din prăvălie, aduși la Senat pentru activitate extra comercială:

— Trage, Mialache!

Și, satisfăcut de recolta pe care 'i-o grămădiseră ciutacii, își freca mîinile cu bucuria pe care o simte cînd ia 16 lei pe kilogramul de brînză, făcută cu zer și cu cartofi:

— Să mai fie un Sinat d'astea, eșim din iarnă!

26 Ianuarie. — Se vede că iar au flămînzit paraziții, căci au pornit o nouă inspecție prin cămările locuințelor părăsite. Și e curios: nu găsiseră prin băcăniile ceace, în materie de coloniale, au descoperit prin casele particularilor. Așa, 'mi se spune că la un Costinescu au pus mîna pe un vagon și jumătate de zahăr; cele mai bune vinuri — cine ar fi crezut-o! — s'au găsit la Nacu; iar la Xenopol, au pus mîna pe cel mai formidabil depozit de merinde.

ADMINISTRAȚIA MUNTENIEI.

Ițele politiceii noastre interne se încîlcesc din ce în ce.

Aseară s'a ținut o întrunire plenară la Carp.

Au participat peste șapte inși.

Cel dela Tîbănești a susținut, ca om *di ștat*, că nu trebuie pierdut nici un moment pentru răsturnarea dinastiei și înlocuirea ei cu unul dintre nemții veniți aici ca să ne rupă gardurile.

— În vederea acestei eventualități, care nu poate să întîrzie, însărcinasem pe Dristorian cu slujba de guvernator al Munteniei — dar gogomanul nu primește, a încheiat cel mai mare om al timpului.

Marghiloman, mai puțin dogit, a fost, ca și pînă aci, de părere să se lase dinastia neschimbată pînă cînd vor cucerii germanii și Moldova.

— În vederea aceasta, a zis complicele lui Stoian, și pînă cînd se va ajunge la organizarea definitivă a țărilor surori, am și dispus ca la început, Muntenia să fie guvernată de Matache Dobrescu, carele, mai gogoman decît Dristorian al dumitale, are să primească.

Maiorescu, în divergență cu amîndoi reprezentanții romîni ai kaiserului, 'i a ascultat cu atenție încordată, și, după ce s'a edificat, a plecat fără să 'și ia ziua bună.

Se zice că în urma filosofului, Carp, apucat de unul din acele accese de puerilă jovialitate, care l-au sacrat de mult om mare, ar fi dăcu tifa după Maiorescu.

Faptul nu l cunosc prin mine, de a ceea'l transcriu sub rezervă.

28 Ianuarie. Plosnițele dela gazeta jidovească trimit parlamentul romîn să siejeze la Petrograd.

29 Ianuarie. Sunt, în București, peste șai zeci de autorități publice.

În fiecare edificiu mai arătos s'a instalat cîte un biou în care fu-mează cîte două zeci, cîte trei zeci, și într'unele cîte patru zeci de beamteri. Toți *învârțiți* pe cari jîrmanii nu 'i puteau lăsa acasă de teama revoluției și nu 'i pot duce pe front de frică să nu fugă la inamic, toți sunt aduși ca sedentari la București.

Azi se vede că a sosit un transport nou, pentru că, pe lîngă cele

șazece de localuri ocupate pînă acum, s'a mai rechiziționat magazinul *Au bon gout*, Casa de Depuneri și Banca Națională.

La magazinul *Au bon gout* au instalat și o măcelărie.

În biblioteca lui Take Ionescu, de altfel, lucrează un tîmplar de vre'o două luni — și lucrează în tihnă acum. Înainte, garda, ocupată să vinză cărțile, îl tulbura la fiecare moment cu mușterii și cu tocmeala-pe cînd acuma, nemai fiind sentinele, își vede omul de treabă.

30 *Ianuarie*. Insectele dela nebotezatul *Hajojotz* al lui Slavici țin de vreo două săptămîni, un tren sub presiune ca să ducă familia regală în Rusia.

31 *Ianuarie*. S'a rechiziționat, pentru sedentarii cari au avut cu ce cumpăra favoarea aceasta dela boboacele din Viena, Budapesta și Berlin clădirea cea nouă a Casei de Credit a funcționarilor telegrafo-poștali

Se adăposteau, în această construcție, o sută patru zeci de familii ale slujbașilor refugiați de prin ținuturile ocupate, oameni muritori de foame, cu copii bolnavi și goi.

I-au aruncat în zăpadă și și-au așezat pe ai lor, pe cei cari fac pe chibîții la război.

1 *Februarie*. A intrat în vigoare cartela de pîine. Trei sute patru zeci gr. de cap — tărîțe fără sare.

Inaniția către care ne împing bandiții este un pas uriaș către scopurile umanitare ale lui Carp. Cînd n'om mai putea sta în picioare de foame, o să fim siliți să iscălim plebiscitul pentru isgonirea dinastiei, în schimbul pîinei noastre cea de toate zilele.

Este așa de infectă această pîine, singura hrană de care mai dispunem, în cit Hector, cînd i-am dat-o la dejun, a mirosit-o, i-a dat cu picorul, și, uitîndu-se la mine cu dojană, mi-a zis, cu ochii lui vorbitori :

— Ce, îți bați joc de mine, stăpîne ?

Și are dreptate. Cînd torni apă peste pîinea cu care ne alimentează teutonii, nu se umectează — fiindcă este impermeabilă, cum cauciucul.

2 *Februarie*. Cîte-va ecouri de la Iași, ajunse nu știu cum — da ajunse, pare-se.

Se zice că, acolo, s'ar agita, printre confrății mei, ideea de a declara trădători pe ziarisții sibirici cari n'au putut «urma guvernul».

Svonul, de pe mine, trebuie să fie tendențios, pentru că, afară de șapte-opt dintre cei cari, aici, funcționari mărunți la poliție ori membri în comisia specială de unde se luau permisuri de călătorie pe drumul de fier, confereau titlul de *ziariste de profesiune* și femeilor nelegitime ; și afară de cei cari au obținut favoarea de a fi mobilizați pe loc ca lucrători tipografi ; — cei-l'alți, dela Iași, imensa majoritate, sunt oameni inteligenți, oameni cari nu pot cădea în naivitatea de a-și închipui că, avînd noi puțința să sburăm către alte orizonturi, am preferit de bună voie să ne amărîm aici cu paraziții pe spinare. E drept, însă, că, în cazul acesta, nu la hanul lui Vanghele din Iași, ori la Pîrjoală în Vaslui, sau la Mutu în Botoșani m'aș fi instalat eu — ci la

Beaurivage, în Nissa, ori la Terminus, în Paris, unde, ori și cum, vine altfel decît pe litoralul îmbălsămat al poeticei Căcaine.

Dar, nu se poate. Cancanul e o calomnie la adresa scumpilor colegi de peste front, calomnie răspîdită de dușmani în scop de separatism.

3 Februarie. Un moment greu — greu de scris, mai ales.

Am ajuns la pagina senzațională care va indispune pe mulți dintre cititorii de pînă aci — de pînă acum, căci de aci încolo se vor lua dispoziții să se rostească, la havră, «blestemul» împotriva celor cari vor mai pune mîna pe *Notele* mele.

CHESTIA EVREE

Suntem la *Princiar*, o cafenea care, dela patron, la clientelă și pînă la rîndașul dela ogeac, toți și toate sunt spioni. Și suntem la-o masă : Diamandescu, cel mai înalt, după Buiu, dintre ovreii *pământeni*, admis de mult la cetățenie pe baza dovezilor ce va fi produs cum că nu mai are, cu consînginii, nici în clin, nici în mînică ; Antim, autorul pamfletului umoristic care stabilește, cu date științifice, că Costinescu, Bercovici, Bibicescu și Eliade Cîrciumărescu s'au îmbogățit transformîndu-și actele de proprietate ale moșiilor părintești în acțiuni de ale Băncii Naționale — lucrare de erudiție, pe temeiul căreia l'a împămîntenit Șuculescu în patru zeci și opt de ceasuri, cum făcuse Sturdza, răposatul, cu Pincu Solomon, «doctorul» vițeilor sacrificați de Pușcariu; Negreanu, care pînă ieri se numia, corect: Schwartz, om simpatic, cu profesiune vagă dar utilă ; Lupu Streitmann, economistul cunoscut, un savant care trăiește din munca-i cu condeiu ; și Labin, organizatorul și secretarul general al *Uniunii Evreilor Pămînteni*, redactor ardent al naționalistei *Infrățirea*.

Pe delături, o sută de coreligionari, admiși ori cari așteaptă să fie admiși în poliția secretă a ocupanților.

— Dacă, după războiu, ovreii de treabă nu vor forma o ligă, pentru a strivi pe aceia dintre coreligionari cari s'au pus în serviciul infam al cotropitorilor, o să împărtășească și ei, nevinovați, soarta ticăloșilor cari, pentru o mîină de gologani, ne-au vîndut, desemnîndu ne răsbunării mișeilor de nemți, zic la un moment.

— Iar bieții evrei, săracii ! țîșnește Diamandescu — și, revoltat de persecuția ce vede că răsare în ptriva bieților spioni, se scoală, în tot lungul ființei sale uriașe, face cu mîna gestul semitic care'i e particular, și pleacă, repetînd muzical pe :

Tot evreii, săracii !

Rămăsese la masă unul mai puțin — dar, prin prejur, duzini se asociaseră la protestarea indignată a marelui Dimand.

— Vedeți ce nenorocită concepție aveți voi despre poziția ovreilor în mijlocul raselor de goimi! zic, adresându-mă celor-l'alți „pământeni”. Noi, și ca noi fac germanii, englezii, italienii, francezii, pină și rușii—noi sfășiem în presă pe oricine dintre ai noștri care ni se pare că se abate dela corectitudine, și, în pasiunea luptelor, nu odată ni se întimplă să sacrificăm, din greșeală, chiar oameni cărora neamul sr avea de ce le fi recunoscător. La voi, totul se petrece în taină: faceți sacrificii pentru ca presa să îngroape în tăcere ticăloșia unuia, — a unuia căruia, între patru ochi, toți îi ziceți, cu expresiunea consacrată: jidan parșiv!

— Dar ce treabă avem noi să facem deunțări? întrebă, cu promptitudine isterică, secretarul general al *Uniunii* — și se vede că e așa de frământat lăuntric de antisemitismul meu, în cit, prin mișcări convulsive, reduce proporțiile nasului la așa miniatură în cit trebuie să-l cauți cu lupa ca să-l mai descoperi pe maidanul feței.

— Păi, care e menirea presei dacă nu ca să dea pe față faptele necorecte, și ce presă e aia care, în patru zeci de ani, cum e a voastră, n'a găsit ocazie să întilnească, printre sutele de mii de ovrei, o singură escrocherie, un simplu faliment, o contravenție măcar — căci în patru zeci de ani n'am citit odată, în gazetele ovreiești, cum că că ar fi fost osîndit un Șulăm în cinci lei amendă pentru că nu și-a curățat zăpada de dinaintea speluncei!

— Nu e treaba noastră să asmuțim poliția, repetă, îndesat, secretarul *Uniunii* — și se vede că se conține ca să nu isbucnească, fiindcă nările rudimentului de nas palpită convulsiv.

— Dar pe Panaitescu de ce'l deunțați cînd expulsează cite un pungaș vagabond din seminția drept credincioșilor — și de ce huliti pe primarii cu cari nu se învoiesc ovreii din țirgușoarele moldovenesti?

— Dar ce, isbucnește, în sfîrșit, Labin, ce, vrei să-i lăsăm fără apărare în mijlocul bandiților cari îi exploatează pină la picătura de sînge?

— Cum? Așa de rău trăiesc ovreii în țara romînească? Eu credeam că fac negoțul întreg, că nu-i împiedică nimeni în industrie, și — uitîndu-mă într'adins la Antim — că n'au de cit să gîdile o slăbiciune ca să ajungă la cetățenie.

— Da, dar ciți?

— Păi, în comerț sunt toți — iar în profesiunile liberale, citeva mișdeocamdată, adică de vre-o citeva sute de ori mai mulți decît erau în Italia acum 50 de ani.

— Dar azi italienii au și miniștri evrei.

— Au avut, e drept, pe Luzatti; de cit, e de văzut mai întiu ce fel de ovrein o fi fiind Luzatti; al doilea, în Italia, la citeva zeci de milioane de autochtoni, sunt cel mult cinci zeci de mii de ovrei — pe cînd în România, la dcuă milioane de creștini, căci țaranii nu sunt înarmați încă să ție piept arsenalului semit, sunt patru sute de mii de pămînteni; și în fine, al patrulea: ciți Luzatti poți scoate dumneata de la Buhuși?

Citează-i — și sunt sigur că-i bagă Vintilă pe toți în guvernul național.

— Vezi ce va să zică antisemitismul feroce? mă întrerupe, frenetic, secretarul general al *Uniunii*. Statistica lui Colescu, oficială, acuză două sute două zeci de mii de evrei — și dumneata vorbești de patru sute de mii!

— Apoi, să las la oparte faptul că, în privința originii și a lui Kohlescu e o nedumerire — dar afară de asta, răbojul e de la 1902, și pe urmă, cum să se facă o statistică exactă despre numărul... pămîntenilor, cînd zina sunt, într'o casă, cinci, spre pildă, iar noaptea se adăpostesc doisprezece?

— Unde?

— În calea Dudești, în Văcărești, la Hirlău, în Podul Iloaiei și pretutindeni pe unde Dumnezeu lui Israel a presărat neamul acesta ca să ducă la toate vînturile pelada, conjunctivita granuloasă și cuvîntul lui Iehova.

— Iarăși o afirmare, deja, se repede Labin, congestionat. Dar ce fac comisarii dumneavoastră?

— Fac ce au făcut vameșii noștri, ce au făcut funcționarii din toate Statele — căci pretutindeni, cu toată vigilența organelor de pază, au pătruns ovreii, cum pătrund carii în inima lemnului. E, aci, multă slăbiciune din partea autoctonilor, o recunosc — dar e, în acelaș timp, și multă *vîrtute* din partea coreligionarilor dumitale, de a se fi strecurat pe toată suprafața globului, cu toată risipa de zakerlină ce s'a făcut de-alungul veacului. Și, apoi, cum să'l dibuiască poliția dacă, din botez îl chiamă Solomon, îi zice Șloim și iscălește Faust?

— Dar ce vrei să faci, domnule? Unde vrei să se ducă bieții evrei? se răstește secretarul *Uniunii*, par'că îngrijat că'i s'ar răpi cliențela.

— Să se ducă... de unde au venit.

— Dar n'au venit de nicăiri, sunt pămînteni.

— Asta s'o scrii la *Infrățirea*, unde vorbești pentru abonații din Tîrgul Cucului; cu mine să fii de bună credință, te rog. Cum, limba pe care o vorbiți, între voi, toți — dar toți — e limba pămîntului? Nu 'ți e rușine!

Dar cine mai vorbește *evreiește*?

— Incepînd cu dumneata, toți vorbiți *ovreiește* -- mai ales cînd scrieți *romînește*.

— Eu vorbesc *evreiește*?

Și adresîndu-se, desperat, celor-l-alți:

— Poftim bună credință de antisemit!

— Dar ce, ai pofti să vorbești și cu mine tot *ovreiește*, domnule?

Ce, pe mine mă chiamă Wechsler?

— Va să zică să se ducă?

— Nouă cu a brînzei!

— Păi au emigrat anii trecuți opt zeci de mii.

— Să rămîie ciți am botezat eu! Dar dacă au emigrat opt zeci de

mii și tot au mai rămas, de pe socoteala lui Colescu, două sute douăzeci de mii, cîți erau, rogu-te, înainte de emigrare?

— Cîți-necîți, au emigrat.

— Dar, apropos: cum îți explici fenomenul acesta, bizar, că, la noi, unde dumneata, Antim, Schwartz, Diamandescu, Lupu Streitmann, Ștern și alți cîți-va zeci de mii sunteți zilnic trași pe roată, numărul ovreilor e covârșitor de mare — pe cînd în Italia, în Franța, în Anglia și în Germania, unde au drepturi politice, coreligionarii lui Beck nu sunt mai mulți de cît, dacă or fi unul la zece mii de locuitori? Ce fel de structură au comitenții, de pretutindeni, ai *Infrățirii*, de se desvoltă și prosperă în chip monstruos acolo unde sunt striviți de barbaria poporului — și se anemiează, aproape se stîrlesc îndată ce sunt puși în situație să propășească prielnic? Căci, din punctul acesta de vedere, nu vedeți că devine vizibilă asemănarea între ovrei și acei microbi patogeni pe cari soarele, ca acțiune higienică, îi distruge, și cari au nevoie de anume neglijențe pentru a-și îndeplini menirea lor supărătoare?

— Dar e vina noastră?

— Dacă vrei, cu tot antisemitismul meu, recunosc că nu este exclusiv vina voastră. Voi, ca orice vietate, năzuți să vă faceți ciclul. Vă nașteți, prolific, ca printr'un fel de scisiparitate; duceți un fel de existență mizerabilă, la care v'au osîndit rabinii; pieriți, mare parte pe drum, sau rămîneți pururea articol de exploatat pentru presa *specifică*; iar puținii cari, favorizați de împrejurări, ajungeți să biruiți, cu jertfe de pachiderm, dificultățile și vicisitudinile, duceți cu voi, pe treapta unde vă aruncă norocul, atîta ură și așa dor de răsbunare împotriva serviciului sanitar care v'a tot aruncat insecticide în cale, pe cînd colcăiați în cît faceți, cei ajunși, temple, ca pe vremurile biblice, unde se clevește amar și se propăvăduiește dușmănie de moarte în contra goiului.

Nu este, în toată populația ovreiască de pe marginea Căcainei, la Podul Roșiu ori în Sculeni, nu este un singur ovreiu, luat dintre cazarii cei mai habotnici, nu este unul la care ura împotriva creștinului să ajungă vre-o dată, nici cînd l-ar tortura primarul pe nedrept, la potența la care e ridicată, în sufletul microbului care a parvenit, nelegiuita dușmănie în potruiva celor a căror bucată de piine o împuținează ei și neamul lor pribeag.

Și asta, nu prin amintire dureroasă despre trecutul negru, sentiment care la urma urmelor ar fi, poate, omenesc — căci Antim, de exemplu, a trăit mai bine de cît *prensul*, pînă cînd l'a luat Vintilă, cu pamfletul la subțioară, și l'a zis: *dignus es*; nici prin amărăciunea pe care ați resimțit-o față de suferințele celor rămași în urmă, pentru că, mai întîiu, ovreii neîmpămîntenți sunt mult mai puțin nefericiți de cît țărani get-begeț romîni; și al doilea, pentru că jidanul puchios e considerat de către coreligionarul parvenit, ziarist, doctor sau avocat, ca o rușine, ca obiect de dispreț și ca o rudă săracă, a cărei menire e să cerșească și să compromită pe cel care, ca toți ciocoi, năzuiește să-și ascundă originea.

De aceea, știind această slăbiciune a semenului său, săracul, cînd

e nițel inteligent, cerșește, dela ovreiu bogat, nu milogindu-se, ci țanțoș, mîndru, obraznic, ca un grande d'Espagna :

— Ci, tu nu ești dija jidan ?

Și pleacă ovreiu bombănind, și se duce la Udricani, și convoacă sinagoga, și expune cazul, și hotărăște havra să'l dea jos, pe ciocoiu, dela prezidenția lojei — căci, în lipsă de alte demnități cari să-i gîdile deșertăciunea, ovreiu ajuns, fiecare dintre ei, face sacrificii, își formează clică și se alege conducător a cel puțin una dintre cele două sute de societăți secrete, unde se desbat interesele microbilor de aici în funcțiune de ciorchină din clădăria universală.

Dar, repet : nu e numai vina voastră. Toate partidele au avut oameni cărora ne mai puțin să le dea moșii, i-au lăsat să se îmbogățescă din industria indigenatelor. Cu chipul acesta, s'a ajuns la o selecțiune à rebours — ceea ce face că suntem calomniți, aici și în străinătate, nu atîta de către cei respinși dela împămîntenire — cit, din potrivă, de cei cari au intrat în cetate.

— Și vă surprinde că vă dușmănim ?

— Nici de cum. Mă surprinde imprudența de a o spune, cînd, pînă aci, protestați din toate puterile la afirmarea lui Cuza că ne dușmăniți.

Și la drept vorbind, mă surprinde numai pe jumătate, fiindcă împrejurările de azi, considerate prin prisma ovreiască, sunt de așa natură în cît ar putea, pînă la un oare care punct, îndreptăți iluzia că în viitor n'ar mai fi necesară masca. Totuși.

— Tot așa am vorbit eu și înainte.

— Nu cred, de și eu nu citesc *Infrățirea*. Și nu cred, fiindcă te văd viu — pe cînd, dacă ai fi vorbit așa înainte, sunt sigur că te-ar fi sugrumat Moişilică Schwartzfeld, Stern, Erdreich și Diamandescu, cari toată vremea au vorbit *altfel*. Dar, în definitiv, n'are nici o importanță ce vorbești și cum vorbești dumneata. Ceea ce interesează e ce *simții* dumneavoastră pumuntenii, și asta o știm precis, ori cît ați căutat, în trecut, să vă măsluiți sufletul. O știm noi și o știe toată Europa.

— Dar Europa ne-a acordat drepturi politice, cu toate astea.

— După secole de «ghetto» și de torturi, în care interval ați avut situația animalelor rău făcătoare, au venit, în țările bătrîne, sguduiri sociale care, săpînd făgașuri în poteca bătută de oribilul regim feudal, au aburit conștiința publică și au lăsat și pe Israel să alunece, cu atît mai lesne' cu cît, pe vremurile acelea, nu reprezentați mai mult de cît unul la suta de mii de creștini. De atunci, însă, Europa 'și mușcă mîinile; de atunci s'a născut antisemitismul; de atunci, în sfîrșit, s'au făurit expresii de hulă și de dispreț, expresii cari înfierează pretutîndeni pe ovreiu cum făceau odinioară romanii cu cei osîndiți. Dacă mi arăți un singur stat european unde ovreiu să nu fie privit cu oroare, mă închin și eu la cuțitul hahamului. Franțezul, el care a sîngerat adînc pentru «drepturile omului», vă zice: *youpin* — și cînd zice așa scupă tot disprețul lui. Turcul, unde sunteți răsfățați, vă numește,

cifut, și pune foc când rostește cuvîntul acela de ocară: *nemții* vă zic: *sau jud*— și cînd, în Germania, zice neamțul *jud*, în gîndul lui nu mai rămîne loc pentru sentimente omenești; grecii vă mîngîie cu cuvîntul *aladatos*, ceea ce, propriu, însemnează: neuns cu untdelemn, adică var-var; englezul, barem, nici nu vă recunoaște existența ca oameni: vă tratează drept unități statistice și se ferește cu grije de orice contact cu voi:

Trebuie, prin urmare, să fie ceva monstruos în structura sufletască a ovreiului pentru ca, de atîtea secole, să nu se fi găsit un locșor pe suprafața globului unde lumea să treacă indiferentă pe lângă poporul uns, cum trec, mai la urmă, albi din Europa pe lângă tuciu-riul Bob Hopkins.

Dar mai amară de cît pretutindeni vă e situația în Germania. Vă iau de martori pe voi înși-vă, dacă nu e adevărat că, dintre sutele de mii de germani cari mișună prin București, vreunul, o singură dată, a avut, către ovrei, altă atitudine decît aceea care ar jigni un cîine.

Atîta sîngeros dispreț, așa atroce antisemitism, a trebuit să le văd cu ochii ca să le cred cu putință.

— Impămîntenîți-ne și disprețuiți-ne, pe urmă, intervine, ca tranșacție onorabilă, Schwartz, care pînă aci se referise mereu la simțul de echitate al germanilor față de coreligionarii lui.

— N'ar avea sens.

— De ce?

— Evident. Intîi, fiindcă vă putem disprețui fără să fie nevoie să vă impămîntenim, dacă țineți atîta la disprețul nostru; și al doilea, pentru că ar fi absurd să băgăm în neam oameni cari se înfățișează ei înșiși ca vrednici de dispreț.

— Dar pe bulgari și pe greci de ce'i ați primit? întrebă, agresiv și palid, secretarul *Uniunii*, contractîndu-și nasul ca și cum ar fi vrut să'l facă să dispară.

— I-am primit pentru rațiuni, unele istorice și altele sociale, cari nu pot fi, nici odată, cu nici un preț, aplicabile seminției lui Moise.

Grecii, ne-au fost trimiși dela Țarigrad ca bagaj al fanarioților. Oameni subțiri și cu politicească învățătură, s'au încuscrit cu familiile romînești — și de la a doua, a treia generație în colo, cu toate moravurile urite aduse din Levant, grecii de aici își-au pierdut originea și s'au frămîntat adînc cu aluatul național. Incearcă de zi, azi, grec lui Ferichide, lui Lahovari ori chiar lui Anagnostiade, și să vezi cum te expulzează Săveanu... dacă n'ai parole!

Cu bulgarii, apoi, am avut, o perioadă de vreme, imperiu comun; apoi, vecinătatea imediată și suferințele, din partea turcilor, pe care le-am împărțășit cu ei, au produs, pe nesimțite dar continuu, un proces de endosmoză și exosmoză așa în cît pentru ținuturile de pe ambele maluri ale Dunărei e greu acum să se mai stabilească exact firul etnic pentru cele mai multe familii.

De aceea, fudul, prost dar țeștos, zarzavagiul consideră ca bulgari pe toți românii pribegiți pe țărmlul drept al fluviului, cum socotim noi

romîni pe Hagianoff, pe Ivănescu și pe toți geanabeții aruncați de sărăcie și de vicisitudini pe partea stîngă a Dunărei. Dar și grecii și bulgarii au adus, fie care de pe puteri, partea lor de contribuție la, într'un fel, prosperitatea Romîniei: cei dintii, bruma de cultură pe care o căpătaseră și ei în școlile misionarilor dela Stambul; cei-l-alți, prin munca de jidov, prin sîrzenia sordidă și prin dorul lor aprig de cîștig, însușiri utile, aproape virtuți la debuturile penibile ale societății noastre, cînd bulgarii nu erau spioni.

— Dar evreul nu e folositor? mă îmfundă Lupu Streitman, care vorbește puțin dar... apăsător.

— Cu ce poate să fie folositor evreul? El nu produce — ei consumă.

— Cum? sare Labin. Muncitorii evrei nu produc?

— Ce să producă? Și mai întii, în ce consistă munca evreului — cînd muncește?

Banca și zarafia, îndeletnicirile de predilecție ale evreului, sunt acte de parazit.

— Dar numai bancheri și zarafi sunt evreii?

— Ba sunt și samsari, cel puțin nouăzeci și cinci la sută sunt samsari. Aceștia, la dreptul, n'au nici o meserie: fac de toate, negociază orice, mint toată ziua — din care pricină n'au vreme să se familiarizeze cu nici o ramură. Cel care închiriază case, tratează și cărbuni, mijlocește pentru moșii, vinde giște îndopate, se amestecă în petrol — și înlesnește... căsătorii.

Dar meseriașii?

— Mai-mai nu există

— Zugravi, tinichigii, croitori, tîmplari nu există? Asta'mi place!

— Îți place, nu'ți place, 'mi e indiferent. Dar să ne înțelegem la cuvinte: evrei cari își zic zugravi ba chiar se fac că zugrăvesc, sunt, cum sunt și evrei cari se îndeletnicesc cu croitoria, cu tîmplăria sau cu alte meserii; dar evreiu zugrav care să știe zugrăvi, ori croitor sau tîmplar care să cunoască meseria cum trebuie — astfel de dihanii nu există printre evrei.

Acelaș lucru e, deși într'o proporție alta, cu vopsitorii, cu ziaristii, cu cismarii și cu ceilalți meseriași evrei; unul nu e întrebunțat de două ori de către acelaș client, fiindcă nici unul nu corespunde obligațiilor ce-și ia.

Și fenomenul e natural. Evreul trăiește într'un permanent provizorat. Ziua de azi, fiecare zi de azi, e considerată ca timp petrecut pe drum, spre ideal. Ca vreme petrecută în călătorie grăbită, dar, activitatea lui se întrebunțează pe sponciu — așa ca să nu mănince omul din buzunar. Cu casă de toleranță, prin nevestă, la Vaslui, evreul pornește la Tecuci, unde a aflat că merge bine negoțul de haine vechi — și dacă, la Birlad, a găsit, din întâmplare, la gară, cîteva giște de furat, rămîne pe loc, ca comersant de pastramă, dar cu gîndul tot la... hăinăria din Birlad.

Adevărata, temeinica viață a israeliteanului este cea pe care o

șteaptă *mîine*. Atunci, da; atunci, *mîine*, se va așeza ovreiu definitiv în avantajele de cari l-a despuiat goim-ul — atunci, de briu cu Mesia, va intra în privilegiile de popor uns.

Cu această concepție talmudică, concepție care ar fi, mai la urmă, indiferentă dacă n'ar avea la bază porunca feroce: «pe cel mai bun dintre goim-i, omoară-l!» — cu această concepție, ovreiu rătăcește, hulit și în afară de rîndul oamenilor, din generație în generație, din țară în țară, fără să se fixeze și fără punct de sprijin în mijlocul poporului în care se tortură. Cu ochii în gol, spre regiunile, spre toate regiunile pe unde sunt congeneri, ovreiu consideră ca lucru secundar ceea ce are în mîină, pentru a urmări *idealul* cînd toate victimle habamilor vor forma o națiune, una și nedespărțită.

— Ai întrecut pe Cuza. Dumnezeu vorbești despre ovrei cum se vorbea în evul mediul. Și zici că nu ești antisemit.

— Eu nu zic, ferească Dumnezeu, că nu sunt antisemit; dar zic că antisemitismul meu, gratuit, le-ar face ovreilor mult mai bine decît filosemitismul luat cu chirie, sau, mai ales, semitismul vostru *profesionist*.

— E admirabilă paradaxa: antisemitism folositor ovreilor, ca antiteză la filosemitismul care le face rău!

— Și e așa de simplu, cu toate astea.

Sunt curios să văd și eu.

— Uit'-te: oricît de mare e talentul cu care ovreiu face pe prostul cînd îi vine la socoteală, nu se poate să nu recunoască adevărul brutal cum că, cel puțin pînă azi, nu există, nici la noi nici aiurea, ceea ce s'ar numi, în chip cinstit: filosemit. Ar fi o monstrozitate să existe — și voi înși-vă nu cereți sinceritate dela avocații cauzei, ci, în schimbul remunerației, vă mulțumiți să-i auziți pledînd.

Ait e de adevărat ceea ce spusei, încît pretutindeni pe unde aveți «prieten» printre creștini, pierdeți procesul — și aveți aierul să fiți încîntați, totuș. Mai mult: nicăieri nu înflorește antisemitismul mai bogat decît în țările unde filosemitismul aparent e mai șgomotos, prin urmare mai provocător.

— Nu pricepem ce vrei să zici.

— Să restrîngem judecata la țara noastră. Acum cincizeci de ani ovreii aveau, fără intervenția *Uniunii*, ceea ce se numia, pe atunci, «mica împămîntenire». Folosul nu prea era mare, o recunosc, dar mare de tot nu prea era, nici pentru creștini, deplinătatea drepturilor — fiindcă această «deplinătate» era așa de redusă în fapt, încît cu greu se putea face, pe vremea aceea, deosebire între ovreiu și omul botezat. Un avantaj enorm aveau, însă, pe atunci, cei de legea lui Moise: trăiau, cu creștinii, în așa cordială armonie, încît, pe lingă, că nu era casă de român care să nu și aibă ovreiu în familie — dar în săși femeile își făceau vizită, se poșteau la masă și se duceau la baie împreună. Și apropierea era desăvîrșită mai ales prin faptul că ovreii aceștia, singuri căroră li s'ar conveni denumirea de *pămînteni*, vorbeau romînește rîspicat limba bătrînilor noștri sfătoși — căci jargonul muștilaților din Galiția nu era cunoscut între ovreii vechi, aproape toți

orientali, cu moravuri patriarhale și tihnite. Inchipuiți-vă în cincizeci de ani unde ar fi ajuns chestia ovreiască, pornită dela această situație, dacă n'ar fi intervenit *politica* procopsită a paraziților din bourgs pourris-urile muscălești.

— Trebuia, adică, să rămînem la «mica împămîntenire»?

— Ba nu. Dar decît să sfidați lumea ca să ajungeți unde sunteți, era mai bine, socotesc, să rămîneți unde erați, admitînd că, pusă pe așa drum neted, chestiunea n'ar mai fi făcut, totuș, nici un pas înainte.

— Puteam să așteptăm veacuri.

— Se poate, dar nu văd ce nevoie era să vă precipitați, dacă era vorba să ajungeti unde ați ajuns.

— Cu propaganda de acum ne apropiem de soluție.

— Ce vă apropiați! Ați și rezolvat problema. După cincizeci de ani de sacrificii, căci fiecare ovreu e obligat de havră să și reducă bucata de pîine ca să procure cozonac celor dela gazeta *filoseninită*, s'a ajuns la un rezultat pe care nici nu'l visau strămoșii voștri: în loc de ovrei, cum vă ziceam noi, vi se spune: *evrei* — spre deosebire de titulatura: *irtan* — cum vă ziceți voi, reciproc, cînd vă certați în sinul comunității.

— Astea sunt detalii. Mie să'mi spui de unde decurge pentru romîni dreptul de a hotări împotriva noastră?

— Din faptul, înțiu, că suntem în casa noastră.

— De cînd?

— De cînd ne-am pomenit.

— Și noi?

— Voi sunteți descinși la otel — unii de ieri, alții de anțarț.

Din faptul că plătiți chirie, nu rezultă, doară, că ați căpătat drept de proprietate asupra imobilului. De altfel, voi, cari vă socotiți frați cu ovreii de pe glob, sunteți aici de așa recentă dată încît nici unu-nu vorbiți limba pe care o știau așa de adînc bătrîmii ovrei pentru cari nu existau complici peste graniță.

— Asta este istorie antisemită; adevărul e că evreii sunt autohtoni aici — și că voi, veneticii, sunteți usurpatori.

Atîta venin a pus jidanul cînd a expectorat acest paragraf de *istorie*, încît nasul îi dispăruse cu totul sub cutele pomêtelor, — din care priciună, figura'i părea, acum, partea pe care se așează omul cînd vrea să se odihnească.

— Așa dar, am riposat eu, romîni au năpădit ca ploșnițele în țara asta a lui Mehăia Viteaz — și, după ce v'au corupt limba și obiceiurile, acumă tăgăduiesc ceeace *ab antiquo* e al vostru?

— Da.

— Păi, atunci, problema e mult mai gravă. Ca să se rezolve, e nevoie de revoluție...

— Nu e nevoie de nici o revoluție. O să vă dea Europa cu piciorul — și să ne așeze în drepturile pe cari ni le-ați usurpat.

Fraza fusese rostită cu atîta otravă încît a alarmat pe Antim, care e mult mai romînofob decît secretarul *Uniunii* dar e mai viclean și

mai stăpîn ge sine. De aceea, văzînd că, din cauza spionilor jidani cari ne pîndeau, nu'l dau, deocamdată, cu capul de pereți pe imbecilul care compromitea viitorul chestiei printr'o obrăznicie inutilă, egală cu lașitatea pe care o manifesta înainte și o va manifesta după ocupație, intervine, dulceag și sentențios, ca să repete acelaș lucru, pe ton, însă, care să facă de prisos palmele :

— Chestia evreiasă nu se poate rezolva, mon șer, cu tensiunea la care a ajuns. Trebuie așteptat ca Europa să intre, la un moment, într'o conjonctură care s'o deslege pe nesimțite — altfel, toată agitația e zadarnică.

Labin își scuiase fundul sufletului — și acum regreta. De aceea, molatec de astă dată, reia conversația :

— Auzi, dumneata, două sute de mii de oameni, de secole aici, să stea fără nici o situație juridică ! E admisibil ?

— Mai întîiu, cum fără situație juridică ? Cine face falimente în țara romînească ? — și, doar, falimentul se lucrează de pe anume norme juridice. Afară de asta, de unde rezultă pentru noi datoria de a admite la cetățenie pe toți jidanii din Polonia, cari s'au furișat prin vamă și, dînd peste pline ieftină, s'au întîrziat aici ?

— Veacuri întregi ?

— Păi, una din două : de veacuri, și atunci sunt niște animale inferioare, incapabile de a se acomoda mediului, de vreme ce poartă cujma de vulpe și hărhăiesc azi tot așa cum făceau pe cînd vindeau mărături la Krakau ; ori sunt asimilabili dar au debarcat prea de curînd, întotdeauna pe furiș, de oarece n'au avut încă timp să se desbère de fasonul dela Kolomeea, fason care, afară de împărăția cu două pajuri și cu treizeci de limbi, a Austriei, îi face imposibil în tot restul Europei. Și într'un caz, dar, și în celalt, e rău venită *Infrățirea* să ceară detronarea *usurpatorilor* pentru a instala, aici, în demnități, pe legitimiștii din Ducești.

— Care va să zică eu deja nu vorbesc romînește ?

— Deja nu. Dacă te-ar scoate cineva din clișeele curente, nu te-ai putea înțelege, în tot cazul n'ai putea scrie să te înțeleagă romleul al cărui graiu nu e otrăvit de *charabia* convențională în care se bălăcește mare parte din presă, unde legitimiștii au ajuns să dea tonul.

— Faceți-ne școale, atunci, se amestecă Lupu Streitmann, care tăcuse două ceasuri beat de retorica coreligionarului.

— Nu putem. N'avem școale suficiente pentru romîni — dar să mai facem și pentru ovrei !

— Păi, atunci, de ce vă mirați că nu vorbim limba ?

— Cine 'ți-a spus că ne mirăm ! Ce, în Galizia hărhăiți ovreiește fiindcă nemții n'au școale ? Constatăm, numai, că, pămînteni dela descălciitoare sau poate mai dinainte, vorbiți, totuș, limba hahamilor dela Lemberg.

— Fără școale, se înțelege.

— Ba nu se înțelege de loc. Țăranul n'are nici el *heider*, dar n'am auzit pe unul să vorbească în jargon.

— Va să zică deja nu'ți place romîneasca mea? mă somează Labin.

— Nici de frică, dacă pretinzi că ești autohton; dacă recunoști, însă, că, drumeț ca toți pământeni, ai ajuns, totuș, la atîta progres, atunci, pentru un unertan, te apropii oarecum de limba pămîntului.

Dar nu e vorba de dumneata și încă de o sută care 'și au măsluit graiul părintesc; e vorba de sutele de mii cari au păstrat cu sfințenie, pe lingă lăibăr, papuci și cujma de vulpe, acea grohăială guturală, retpezită și cîntată în ohtoic, care, auzită dela distanță, face efectul lătrătalui unui cîine lovit de jgodie.

Limba ăstora, ca și portul lor, ca și viața lor în general, constituiesc un atentat la bunele moravuri, într'o țară civilizată.

— Dați-le școală, se amestecă și Schwartz.

— Ți-am mai spus că nu le dăm — ș'apoi, școala, pentru meteahna de care vorbesc eu, ar fi cataplasma pe picior de lemn. Dar, în loc să ne cereți nouă școale, de ce n'ați stat în Galiția, unde erau? Și, în loc să defăimați, prin presa voastră, autoritățile care îi chiamă pe macabei la lege, de ce nu le dați *legitimistilor* sfaturi să se exprime ca lumea, să se îmbrace ca oamenii și să ia măcar aparențe de europeni?

Căci așa cum sunt, cei cite-va sute de mii de ovrei apar mai des-gustători de cît ar fi fost locuitorii cavernelor. Cine ar descrie viața *legitimistilor* de prin gropile Căcainei, spre pildă, cite șapte, de sexuri și de vîrste diferite, pe o singură rogojină și cu capra lingă ei, în odaie, ar înfiora lumea. Și în *Infrățirile* voastre nu e nici un cuvînt adresat lor, nici o vorbă de ghes pentru autoritatea comunală să'i silească la curățenie — nimic ce ar putea să turbure apucăturile străvechi ale acestor corpuri străine expulsate din organismul social al tuturor țărilor — al acestor agenți de contagiune, cari duc cu ei paraziții, tuberculoza și conjunctivita granuloasă cum vița americană poartă filoxera.

— Nu sunt ei destul de nenorociți? Să'i mai biciuim și noi?

— Pardon: ploșnița nu e nenorocită dacă se înghesuie în crăpătura scîndurei — numai noi, socotind, greșit, de pe trebuințele ființei superioare, credem că n'are destul aier acolo; și nu'l biciuiești pe vagabond dacă 'l înveți, și la rigoare chiar dacă'l silești să observe regulele igienice.

Fiindcă, dacă n'ați fi filosemiți de profesie, voi și coreligionarii voștri naturalizați, ați pricepe că atunci cînd cereți drepturi pentru Jean, pentru Bertrand și pentru Jacques, vărul de la Melanie, și le cereți pe temeiul vechimei și al asimilărei cu creștinii, goim-ii se gîndesc, fără să vrea, că în categoria solicitorilor intră sute de mii de Burăh, de Șloim și de Kakes, dihăanii cari trăiesc în vizuini, pentru cari săpunul e un mit și pentru cari apucăturile romînilor, chiar din Jarcaleți, sunt urgie, un păcat de moarte, un sacrilegiu de care numai un creștin e capabil.

— La sărăcia lor par'că percepte igienice le trebuie deja?

— Se înțelege. Higiena nu se recomandă medicilor comunali ci

medicii comunali o orînduiesc pentru sărăcimea din Broșteni. Căci, altfel, pe lingă că locuințele ăstor *pămînteni* sunt permanent focare de epidemii, dar chiar cînd are cite unul norocul să sară peste Căcaina și să deschidă dughiană în strada Lipscani, rămîne tot scîrnăv cum era în Podul Roșu.

Dar, cu tot antisemitismul meu, nu voi să vă nedreptățesc. Voi, cei cîți-va cari ați îmbrățișat apostolatul de apărători din oficiu al ovreilor — voi, semitii, căci creștinilor filosemiți le-ar fi indiferent dacă s'ar spînzura cite o sută de legitimiști pe zi — voi nici nu puteți, fără să vă stîmjeniiți interesele, să vă atingeți de vermina ovreiască.

Să luăm un exemplu — dar mai iutiu să demascăm o escrocherie.

De cite ori e vorba de ovrei, puneți înainte pe Șăineanu, pe Moisiică Schwartzfeld, pe Henri, pe secretarul *Uniunii* — și Antim are pe unul de la Dorohoiu, care ar fi ajuns profesor de economia politică la Viena. Și, cu mîinile în șolduri, ne întrebați, triumfător: e admisibil ca europeni ca ăștia să n'aibă loc în cetatea în care se resfață Fleva, Lupu Costache și Slavici?

Nici o întrebare nu vă făgăduiește mai mult succes ca aceasta — de aceea o repetați de cînd s'a născut industria campaniei pentru drepturile ovreilor. Și nu e, totuș, întrebare la care răspunsul să fie mai ușor de găsit. Nu zic că, avînd pe al nostru Bogdan-Pitești, nu prea e zor să deschidem ușile pentru alți musafiri *ejusdem farinae* — n'o zic, fiindcă ași păcătui, poate, cu toate că în materie de faliment dovada e de mult făcută. Dar am dreptul să zic altceva: Henri, Labin, Schwartzfeld, Stern și cei cîțiva conducători de loji masonice cari indigitează viața ovreiască, sunt, să zicem, oameni cu aptitudini d'asupra nivelului comun, oameni utili însăși Angliei, de o pildă, care nu prea duc lipsă, de valori; dar aceste extraordinare piese sunt trei, ori trei zeci, ori trei sute — să fim larg: trei mii. Îndată ce ai trecut de numărul acesta dai de Dudești, de Udricani, de Calea Văcărești și de faimosul tîrg al vechiturilor — și aci te edificii fără să mai fie nevoie să mai iei drumu pînă la Ștefănești, la Podul Iloaei ori spre Dorohoiu. Aceștia sunt, cu selecțiunea, așa de întîrziați, în cit, cînd vine în inspecție cite un *purei* trimis de Alianța Universală ca să vază pe ce se cheltuiește atîta sumedenie de bani, nici nu'i arătați — fiindcă, dacă ar vedea reprezentantul *Icei* pentru cine se fac sacrificiile, ar suprima subvenția *Insufișirilor*. Alianța, tot pe Stern îl vede de trei zeci de ani — și de trei zeci de ani se miră *Ica* de ineptia noastră de a ține departe de activitatea folositoare pentru țară pe cei patru sute de mii de Sterni...

De fapt, însă, lucrurile stau ceva mai altfel: pe lingă cei trei sute de Henri îmbrăcați nemțește și cari își dau osteneala, indiferent de rezultat, să vorbească sau să scrie mai mult sau mai puțin romînește, mișună peste trei sute de mii de catanuri sub cari se ascund jigăniile întru nimic asemenea omului.

Nici spurcata grohăială prin care se pun în relație de la trib la trib; nici portul; nici felul de a se hrăni — nimic nu le îndreptățește pretenția dn a fi îngăduiți să locuiască în Europa. Și sunt, cu foarte

— Astea, îngăduiți, fiindcă au debarcat prin arghirofilia lui Mihailu Sturza și s'au sleit pe pământul Moldovei grație complicității voastre, cei cari li precedaserăți acolo și pe urmă le-ați cedat locul — pentru că, ori cit ar ergota *Infrățirile*, n'au să convingă pe nimeni că, fără concursul frățesc al pămintenilor, au găsit, aici, puțință de a trăi, din primul ceas, stoluri de insecte fără limbă, fără mijloace și în general fără meserie.

Pentru aceștia cereți drepturi — ori toți, ori nici unul.

Pentru aceștia, căci cei-l'alți au, în marea lor majoritate — și dacă nu le au, trăiesc așa de comod în cât nici nu le prea vine în gând să le reclame.

— Dar, atunci, pentru ce crezi dumneata că se cer drepturi?

— Eu nici nu cred că se cer, mai întâiu. De pe mine, cei cărora li se cuvin, le au mai toți; cei cărora le-ar fi cu adevărat folositoare, fac, discret dar stăruitor, demersuri ca să le dobîndească; mulțimea, sutele de mii, habar n'au de chestia ovreiască. Aceștia fac vlață aproape vegetativă: mișună, ca viermii, după hrană — și cînd se întîmplă să fie loviți, mai mult pentru desgustul ce inspiră de cât din ceea ce numiți voi persecuție religioasă, își retrag antenele, ca melcul, și așteaptă să treacă primejdia ca să pornească din nou la pradă. În tot cazul, însă, sunt resemnați, fiindcă știu prin experiență personală că era mult mai greu de unde au plecat — și, prin comparație, se simt relativ mai bine, aici.

— Dar recunoști că sunt nefericiți?

— Ori cum mai puțin nefericiți de cât kaiserul — și, în tot cazul, ce să le facem noi, ce le puteți face voi? Așa, ar fi fost nefericit și *preusul* dacă, în loc să fie patru-cinci inși moștenitori ai milioanei lui babaca, ar fi fost patru sute de mii.

— Și nu trebuie făcut nimic pentru ei?

— Ba, da. Plătiți contribuție suficientă pentruca statul să servească fiecăruia cîte o pensie și să le clădească palate în cari să se lăfăiască ceea ce duc sub laibăr.

— Lasă zeflemeaua. Vorbim de oameni nefericiți, doar.

— Atunci, în loc să fundați reviste în cari să le spuneți cum oscilează, în America, bursa aurului; sau care copil de ovreiu, în Anglia, a trecut cu succes examenul de clasele primare, faceți mai bine gazete de propagandă în cari să-i învățați să alunge, ca dușmani, pe frații cari alunecă mereu de peste graniță, cu insecte noi pe ei; apoi sfătuți-i să se spele, să se bărbierească, să condamne jargonul scîrnăv; și, mai virtos, spuneți-le, fără încetare, să nu se mai însoare la șapte spre zece ani pentru ca la două zeci și cinci să se pomenească, fără meșteșug, cu o droaie de copii, toți grămadă pe o bucată de castravete murat.

Altfel, rupînd din mizeria lui neagră ca să plătiți, la București, redactori cari reclamă drepturi politice pentru această rușine a genului uman, perpetuați o stare de lucruri care lor nu le poate, în nici un caz, face bine, fiindcă nu se îngrașe porcul numai pentrucă bea apă din fedeleş — iar celor cărora li s'ar cuveni, poate, loc, printre oameni,

le închideți calea grămădind la poarta cetățeniei mormane de asemenea cadavre vătămătoare și lor înși-le și celor din prejur.

— Va să zică, de pe dumneata, chestia evreiască trebuie să rămie perpetuă ?

— Da de unde ! Pentru mine nici nu există chestia evreiască.

Faptul că cinci-șase Labini încasează abonamente pentru *Infrățiri* și obligă pe ovrei la donații pentru «propagandă», nu turbură nici pe Costaforu. Apariția acestor foliculare vă dă vouă, citor-va, mijloace largi de existență, crește cu atîta sărăcia nenorociților pe cari îi exploatați — și face, în schimbul cotizației speciale, oameni importanți în colonie pe cei cari pot cumpăra la licitație slujba de președinte activ, de președinte onorific, de secretar prim, de secretar secund, de casier ori contabil al filialelor din provincie ale *Uniunii Evreilor Pămînteni*.

Grație născocirii acesteia, se știe numai de cit în Panciu despre cine e vorba cînd Charles, buietul lui Leib Chelbosul, zice :

— Mathide.

— Mathilde ? Care Mathilde ?

— Mathilde, sora de la casier.

— Ah, Malcă !

Atît. Altă înrîurire n'are campania negustorească pe care a întreprins-o presa evreie. Nici un creștin, nici chiar cei cari scriu, cu bucată, în aceste gazete, nu citesc filipicile în contra comisarilor, cari, ticăloșiți din pricina mediului corupt și coruptibil în care trăiesc, au toane cîte odată și cîrlesc cîte un parazit care, după ce dă mită ca să treacă alături de lege, mărește, pe urmă, cu unul, colecția de documente a *Infrățirii*, pentru ca antreprenorii de judaism să poată spune Europei, în toate limbile Alianței Israelite :

— Iată la ce tratament aziatic e supusă, de către usurpatori, pătura autohtonă și cea mai muncitoare a țării romînești !

Cît despre insectele cari mișună prin gunoaiele Moldovei, astea și dau obolul fiind-că li se cere de către autoritatea comunității și primesc *Infrățirea* ori *Egalitatea* cum primeau *L'Aurore* pe vremea afacerii Dreyfus cu credința că știe Stern ce face — dar de citit, în altă limbă de cît a profetilor, e păcat capital în aceste focare de civilizație.

Nici pe lîngă aceștia, dar, nu produce vre-un efect campania celor cu specialitate de la desbatare *ex cathedra* chestia evreie. Atunci, la ce bun ?

E, însă, o clasă de ovrei cari se uită de aproape la activitatea comercială a *Infrățirilor* și nu numai că nu plătesc taxa pentru propagandă, dar suferă de rezultatele negative pe care le produce presa specială — și, dacă le-ar sta în mină, ar sugruma-o dintr'o dată, cu redactorii cu tot. Puținii intelectuali cari pricep ceea ce e fatal în procesele istorice și se adaptează situației cu filosofie stoică, așa încît să ție cît mai fericiți în împrejurări nefericite; negustorii, cari nu așfeaptă dela abonamentul flămînzilor din Tîrgul Frumos pîinea copiilor și mijloacele multe reclamate de educația lor — ci fac noaptea ziuă ca să poată satisface nevoile multiple ale vieții de om cu oarecare rang pe scara socială; și legiunea de furnici harnice, așa numiții, «băieți de

prăvălie», cari, în frăţietate cu colegii lor creştini, string în pumni, cât e zlulica de mare, furdaua patronului, pentru ca, printre degete, să le fişnească aurul cu care madamele Papagalilor 'şi împletesc cărnurile rîncede.

Aceştia, da, sunt interesaţi, pentrucă sunt muncitori, de treabă şi chinuiţi. În privinţa lor românul cu inimă trebuie să aibă un sentiment de milă dacă nu chiar de remuşcare, că, pentru motive neînlatinabile, de altfel, şed la poarta cetăţeniei şi rămîn streini în casa la a cărei proptea pun şi ei umărul de pe puteri.

Dar aceştia, afară de puţinii ajunşi de vîrstă, sunt soldaţi în cea mai mare parte. La sfîrşitul războiului, se vor întoarce romîni — aşa încît peste treizeci de ani, cînd pristavii de azi ai chestiei evreie se vor fi dus unde nu e nici jale nici suspine, nu vor mai fi pămînteni în Romînia ci cetăţeni şi progenitură de cetăţeni cari se duc la templu — dacă se vor mai duce! În loc să meargă la Biserica dintr'o Zi.

— Dar ceilalţi?

— Care? Copiii cari azi împing carul statului prin ponoarele Bah-luiului?

Pe ăia să-i dăm... dracului!

— Aşa? Cu necuviinţe, însă, nu se rezolvă o chestie socială.

— Dar, ce, chestia abonamentului dumitale e chestie socială?

— Ce abonamente? De ce trivalizezi o idee de importanţa acesteia?

— Ce idee, domnule? E o infamie să pui, pentru socoteala dumitale personală, pe oamenii cum se cade şi din multe puncte de vedere meritosi, să ducă în spete cocoşa coropişniţelor galiţiene.

Acel «ori toţi, ori nici unul» ar fi criminal dacă l-ar lua în seamă cineva — cu atît mai criminal, cu cît e concepţia de cămătar a cîtorva păduchi, cari s'au năvărit să trăiască comod din naivitatea celor nevoiaşi. E monstruos să ceri, dacă ai fi de bună credinţă, ca copiii lui Margulius, doctorul — ca să iau un exemplu — copii cari se disting şi prin minte şi prin inimă, să rămîie streini numai pentru faptul că nu 'i se poate face loc la împămîntenire lui Şulăm Chioru, bărbatul facto-riţei din Badalan! E monstruos ca cei doi băieţi ai lui Drăguşan, bravi şi plini de calitate, să rămîie streini pentrucă nu se face loc chelnerilor de pe la cîrnăţării — cum e criminal să se ţie în loc feciorii lui Dulberger, cari 'şi au făcut toată datoria pe front, numai fiindcă nu s'au împămîntenit miile de candidaţi la puşcărie.

E monstruos. De altfel, ştiu că nu vă leagă nimic de moliile din Moldova şi că proclamaţi pe «ori toţi, ori nici unul» ca să rămîieţi, la «nici unul» — fiindcă vă daţi seama că cereţi o imposibilitate.

— Nu cumva suntem în contra evreilor, noi?

— Nu sunteţi, voi, profesioniştii, nici pentru nici contra — faceţi, pur şi simplu, negoţ. Or, ca să faceţi negoţ, trebuie să aveţi cişit în prăvălie — altfel creşte iarba pe prag. Şi ce marfă mai căutată decît semitismul, care, pentru profesionişti, produce rentă fără capital!

Atîta de adevărat şi de în conştiinţa generală ceeace afirm eu, încît

sunt sigur că, dacă s'ar împămînteni miine toți ovreii, ați protesta furios voi, intermediarii.

— De ce, mă rog?

— Pentru că ar dispărea industria bogată a abonamentelor, a fondurilor de propagandă, a donațiilor pentru biblioteci și a subscripțiilor pentru redactare de memorii.

— De ce nu s'a întîmplat așa în străinătate, unde evreii au condiții juridice și politice egale cu localnicii?

În străinătate? Păi, în Statele-Unite, spre pildă, de unde pornește, intermitent, porunca, pentru noi, să ne înfrățim cu ovreii, mulți semiți, e drept, ocupă, în comerț și în finanțe, locuri înalte, ca și pe continent, dar societatea din New-York nu le face alt loc decît face oamenilor de culoare. Ziarele umoristice sunt pline de glume asupra repa-cității, destrăbălărei și josniciei acestor *youtres*.

«Nu mai vorbesc», încheie o lucrare fundamentală pe care o reproduc, «nu mai vorbesc de Persia și de Maroc, unde ovreii au rămas tot ființa nemernică ce se cocoșează sub dispreț, făcînd armă și me-serie din ticăloșia lui.

«Din unsprezece milioane de ovrei răspîndiți în Europa, cel puțin opt duc o viață de mizerie și de expediente.

«Dar d'asupra sau alături de această turmă, în care colcăie tena-citatea și aspirațiile rasei și din care țîșnește puroiul abject al lipsei de moralitate, se ridică o minoritate, din ce în ce mai bogată și pu-ternică, care stăpînește lumea întregă. Ovreii nu se absoarbe în popoarele în mijocul cărora trăiește. În Franța ori în Anglia, în Ru-sia sau în America, rămîne izolat printre cei al căror concetățean a ajuns să fie; are întotdeauna în suflet o coardă care sbîrîie: «eu nu sunt de-ai voștri». Ovreii din Paris e frate cu cel din Spitzberg, cu galițianul escroc, cu falitul din Washington, cu baronul din Londra sau cu mizerabilul din Algeria, sărac, păduchios, ignobil și plin de superstiții; pe cînd băștinașul, englez, sau francez ori americanul, din al cărui privilegiu vrea să se înfrupte, rămîne, pentru sufletul lui de semit, un strein, un usurpator», cum ziceai adineaori, dumneata, cre-dincios și cu evlavie pentru adevărul istoric.

Ca să învederez, acum, că năvălesc prin infiltrație și că, împingînd, pînă la eroism, lăcomia de bani, credincioșii ajung să introneze im-perialismul financiar ori undă se încuibeză și răspîndesc, de acolo, socialismul, nihilismul și toate ideile de slăbiciune umanitară, pe care le exploatează, pe urmă, cînd poporul e mișelit de otravă, să dau, de pe Arnold Witte¹⁾, din care iau rîndurile acestea, cîteva date statistice asupra progresiunii cu care s'au încuibat ovreii în Anglia, acolo unde, cu toată cultura masivă a usurpatorilor, s'au întins, apoi, ca un cancer:

«La 1812, nu erau, în Regatul-Unit, decît 8.000 de ovrei — dintre cari, 6.000 în Londra.

În 1905, afară de emigranți, cari formează o masă aparte și scapă socotelei, erau în Anglia 160.000 — și 100.000 în colonii.

¹⁾ Reproduc din memorie.

La 1908, sunt 250.000 numai în Anglia — și, în numărul acesta, Londra, singură, intră cu jumătate.

Și ce folos credeți că aduc societății britanice paraziții aceștia pe cari îi găsești în toate națiile, dar cari, ca gulfstreamul, rămân la o parte de masa oceanului? Să vă spun specialitatea maximei majorități ca să vă dați seama de aportul lor moral. Dețin rezervele cele mai puternice: bordelurile, cafenelile, toxicoforul beției, teatrele, magazinele de lux și băncile, temple ale bogăției. Și pretutindeni se organizează într'un fel de democrație ierarhizată, ai cărei membri se arată zeloși foarte pentru... binele public — pînă cînd ajung să dicteze. Și atunci, de unde, pînă aci, se țira zmerit și blind, devine insolent și arogant de cum a reușit să instituie dictatura pirateriei — căci nici un despotism nu e mai feroce decît al jidanului prosper».

Să continuu, de pe Arnold Witte :

•Intr'un ziar englezesc, nimeni n'ar îndrăzni, nici azi, să acuze nefasta influență a ovreilor în afacerile generale ale Britaniei. Oricare ar fi firma gazetei din Londra, căreia te-ai adresa, poți să fii sigur că vei întîmpina un *veto* misterios pentru orice ar fi susceptibil de a supăra pe circumciși — căci, cînd un ovreiu e atacat, Israel, de pretutindeni, formează un singur front.

De altfel, nici nu prea ai cui te adresa, căci, iacă, pe scurt, fizionomia presei din Londra :

Daily Telegraph este al lui E. Lewy — azi : Lawson ;

Daily News are de director pe Oppenheim ;

Saint James Gazette e condusă de Steinkop ;

Young-Israel n'are nevoie de firmă ca să'i se vază perciunii ;

Times are, la intrarea biurourilor, triumphiul masonic, pe asfalt — și la Londra nu se îndoiește nimeni de confesiunea celor cari îl redactează ;

Standard are de director pe Sidney Law care a fost tot Levy.

Ziarele *Sun*, *Westminster Gazette* și *Sunday* sunt scrise, și ele, ca *Gazeta Bucureștilor*, de către cerelegionarii lui Căneanu.

Dar am vorbit *deja* prea mult despre... *Infrățirea*.

— Rămînem prieteni, însă ? încheiă secretarul general al *Uniunii*, cu un accent care face vizibilă grija ca nu cumva să păstrez amintirea acelui imprudend «o să vă dea Europa cu piciorul ca să ne facă loc nouă»,

— De ce ? Pentru ceace cuget eu în chestia *evree*, nu e nevoie să fim prieteni — din potrivă ; iar pentru specialitatea dumitale de «mar-tir» al cauzei troglodifiilor din bortele Bahluiului, prietenia cu mine ar fi o piedică la exercițiul «dușmăniei» ce ai naivitatea să crezi că mă «surprinde».

FUROR TEUTONICUS

7 Februarie. *La levé. en masse*, decretată în Germania, are o enormă repercursiune la București. S'au ridicat, din țara kaiserului, toți bărbații, de orice vîrstă — și s'au adus în România. Măsura are două scopuri, deopotrivă de generoase: întîiu, ca să nu consume cojile de cartofi ce se mai găsesc pe la *spezerei*, acolo, ci să se îndoape cu sărăcăciosul belșug dela noi; și al doilea, pentruca, înrăiți de foame și de mizerie, să nu facă mișcări de stradă pe pămîntul augustei sale majestăți. Ca dovadă că e așa, e faptul că nici unul din acești ridicăți cu grămada nu e în stare să poarte arma — ci, ca să li se dea o întrebuintare, li s'au creat servicii civile, servicii pe lîngă cari, cel despre care glumește românul cînd zice că «dă nuiele la ăl de îngredește», e activ și obositor.

Pentru a se adăposti această liotă, s'au rechiziționat toate casele mai răsărite, după ce se rechiziționaseră biourile instituțiilor publice și private — așa încît sunt, azi, în București, mai multe cancelarii decît în întreg imperiul german.

Pe lîngă, apoi, legiunea de dehulați aduși aici la iernatic, comisia de aprovizionare care priveghează, la Berlin, ca populația să moară de foame, a expediat, în ținuturile noastre ocupate, și pe muierile mai colțoase, nevestele flămînzilor despre cari vorbii. Berăriile sunt, dela o vreme, pline de niște caracude, sleampăde și groțești, acoperite pe cap cu niște tichii ridicole, iar în picioare cu toval potcovit — și purtînd, pe brațul drept, o brasieră cu culorile marelui imperiu, brasieră pe care scrie în litere de tuș: *Deutsche Dame*.

Din pricina acestei nesfîrșite aluviuni de flămînzii și de golani nu se ajung cartofii și fasolea pentru paraziții suplimentari, cu toată prădalnica activitate a supraoamenilor — căci, afară de ofițeri, pe care-i îngrașe intendantura ca pentru Ignat, soldații și auxiliarii nu ies, de cinci luni, din zeamă de picioare ori de fasole.

De aceea, ca nu cumva să se producă aci turburările pe cari au căutat să le evite în Germania, civililor acestora li s'a lăsat mâna liberă să fure. Și svintă cu furtașagul, cei din la *levée en masse*. Unul vinde Arsenalul, — ceea ce a mai rămas din fierăria acestei imense uzine; altul vinde Poșta, adică aparatele și materialul pe cari Verzea le-a oprit aci pentru uzul învingătorilor; un ticălos desface, pe uliță, covoare de Persia, luate, probabil, de prin cazinourile ofițerești — căci pe cele din locuințele private le au... rechiziționat trimișii lui Mackensen din primele zile ale ocupațiunii; un fel de locotenent furnisează pe un negustor de ghetete, din Calea Victoriei, cu piei de chevreau și cu... brățări de aur.

Mulți fură din însăși depozitele armatei și le vînd la mahala pe ce apă nu curge.

Carne, petrol, lemne, zahăr, vin nu se mai cumpără dela prăvălii ci de-a dreptul dela oștirea împărătească.

Intilnește, parazitul, pe drum, un țaran cu ouă. Il oprește, îl ia ouăla — și le duce el în tirg.

Dacă, afară, pe linia satului, dă de un porc, 'l împuşcă, rechiziționează o căruță — și 'ți-l aduce dumitale la oraș. Și țaranul e bucuros dacă, ajuns în capitală, omul kaiserului nu-i dejugă și boii ca să 'i-i vînză.

Operațiile acestea, pe care le înșiră Tacit par'că le-ar fi observat în București la 1917, au secat cu desăvîrșire ce bruma rezerve mai rămăseseră ascunse prin județe. De aceea, cei aduși mai tîrziu, au căzut peste un chesat care nu odată 'i face să jinduiască sărăcia lucie de acasă. Aceștia, dar, nu se mai pot înfrupta de merinde ori de obiecte pe care să le transforme, pe urmă, în bani — sunt siliți să se dea de-a dreptul la om, ziua'n amiaza mare, să-i sugrume și să-i ia punga. Marcu, zaraful de sub otelul Continental, a fost gătit, ieri dimineață, de către doi soldați nemți, cari veniseră, regulat, o săptămînă întregă, sub pretext de a schimba mărci, pînă au studiat situația. Au intrat în comptoir, 'l-au trîntit la pămînt, 'i-au pus mîna în beregată, și, pe cînd unul 'l înăbușea, cellalt scoțocea prin sertare ca să găsească... pradă de războiu. Norocul lui Marcu a fost că, în momentul cînd era gata să-și dea sufletul, Zwecker, un vecin, trecînd spre prăvălie, a intrat; ca de obicei, să 'i dea «bunădimineața». Reprezentanții imperiului german, prinși asupra faptului, au părăsit victima și au fugit.

Școlile, transformate în spitaturi, în grajd ori în biurouri pentru sedentarii aduși ca să se îngrășe aici, n'au funcționat un ceas anul acesta — dar trupă de teatru nemțesc, trupă în care intră *înverșii* cărora nu li s'a putut găsi altă întrebuințare, a trimis kaiserul, pe socoteala, se înțelege, a primăriei noastre; tren pentru transportul nostru, nici pome-neală — ba, la vagoanele cu cari duc pe refugiații străini la urma lor, sunt pancarte pe cari scrie: «Refugiații de naționalitate romînă nu sunt admiși să călătorească»; poștă, serviciu pentru expedierea corespondenței, măcar în interiorul orașului, nu mai există din ceasul cînd s'a bolnăvit Verzea, *subit*, de pleurezie — dar Censură, vigilentă și severă, s'a înființat, Censură pentru nu știu care scrisori.

Și nu mă dumiresc eu de loc: e o parodie ori e o imitație a instituțiunei pe care, în vremea contrabandelor și a permiselor de export, o muștruluia Mavrodi? Fiindcă, șef al Censurei germane, îl văd pe Rudolf, portar, pînă deună-zi, la otel Metropol — cum era pînă aci, la Censura romîneasă, Arghirescu, coleg al lui Grossmann.

Zăpadă cum n'a mai fost de patru-zeci de ani în țara noastră Nînge într'una de trei zile și trei nopți — după ce, cu două săptămîni mai nainte, mai fusese o ninsoare bogată.

Sunt munți de zăpadă.

Nu mai poți eși din casă decît cu lopata în mînă: îți faci, mai în-ții, pîrtie. și apoi pășești — căci, altfel, te afunzi pînă la subțioară în omăt.

Dar nu poți eși din casă și din alt motiv: cum te prinde ploșnița în stradă, te înhață și te pune să rănești ca să treacă ai lui cu automobilul. Și trebuie: ori să-ți rupi șalele rîbind la zăpadă — ori să te răscumperi cu doi-trei lei. Dar tot răscumpărîndu-se lumea, a ajuns zăpada cît casa. Atunci autoritatea superioară vîzînd că nu'și mai poate plimba suficiența și rîdiculul, a recurs, și în privința aceasta, la faimoasa *levée en masse*: a dat o ordonanță prin care, sub pedeapsă de 3000 de lei amendă, sau trei luni închisoare ori amîndouă deodată, cere să se înscrie la secție toți locuitorii cari n'au ocupație *permanentă* acum, ca să-i poată angaja Verzea la curățitul zăpezei. Dar, cum oameni fără slujbă permanentă, *azi*, sunt intelectualii și proprietarii mai toți, elementele din cari urmează să se recruteze măturătorii de stradă n'au părut destoinice guvernatorului. De aceea s'a recurs la un sistem mai asiatic dar cu mult mai practic: s'au postat agenți la scara de eșire a Teatrului Lyric, — și cînd, la sfîrșitul spectacolului, se coboară lumea dela galerie, 'i înhață păduchii și 'i duc la Chitila ca să le des-funde linia!

Vă închipuiți bucuria celor de acasă cînd văd, pe vremurile astea, că nu li se mai iutorc, cîte trei-patru zile, părinții, copiii ori rudele!

Școala primară dela Clementa e transformată în cazarmă turcească. Mahomedanii n'au mantale, n'au cizme, n'au foc — dar afară, în stradă, atîrnă o cîrpă murdară pe care e boită cu bidineaua un fel de semi-lună, simbolul uriașei puteri a sultanului.

La ușa cocinei, un soldat de pază: cu degetile afară din bocanci, cu o flenderiță pîrpirie ținîndu-i loc de tunică, și cu o basma soioasă pe cap — basma care închipuiește și fesul, și capela și cealmaua.

În curte, un țigan prizonier, curăță zăpada.

Dela o vreme, turcul, turpidit de frig, dă țiganului pușca, îi face semn să'l înlocuiască în slujba-i plină de prestigiu — iar el se retrage ca să se mai desmorțească.

Tocmai atunci trece Pissoski, ministrul nostru dela Cairo.

Recunoscînd, depe fason, origina sentinelei, întrebă cu mirare:

— Turc ești tu, băiete?

- Nțu ! face caraula.
- Dar ce ești?
- Rîmîn.
- Păi ce faci aici?
- Ii păzesc pe ăștia !

Troienii de zăpadă împiedicînd circulația harabaleilor HULIGANII. de automobile nemțești, au făcut necesare, pentru cursele golanilor imperiali, cele cîteva trăsuri cari se mai tîrau pe stradele capitalei. De aceea, ofițerul, înainte de a pleca dela club, unde se îmbată cu șampania furată de prin pivniți, trimete poruncă la poliție să-i se găsească birjă. Samurcaș, cum primește ordinul, își postează gealații la răspîntie, în Calea Victoriei, și ăștia, cum te văd pe dumneata că treci în trăsura: bătrîn, infirm, suferînd ori alergînd după medic pentru un copil bolnav, încep să urle, se pun înaintea cailor cu ciomegile ridicate — și te dau în brînci jos din trăsura.

Un ticălos cu un fel de scurteică, cenușie se ilustrează, mai ales, în executarea acestui ordin barbar al sclavului dela poliție.

Scandalurile, însă se tîn, firește, lanț. Coccoanele, mai cu seamă, își apără vitejește trăsura — și, în luptă, nu cruță nici un epitet dintre cele datorite hunilor și ticălosului care le siujește în numele celui ce este P. P. Carp. Ceea ce văzînd păduchii, fuseră siliți să dea ordinului acestuia caracter de poruncă împărătească. Anume au emis o ordonanță prin care aduc la cunoștința publicului că trăsurile sunt, toate, pentru folosința, exclusivă, a ofițerilor ; că civilii n'au dreptul să se servească de ele de cît obținînd, mai întîiu, autorizație specială, și contravenienții vor fi pedepsiți — știți cum : cu trei mii de mărci amendă, ori cu trei luni închisoare, sau cu amîndouă deodată.

Așa de extraordinari oameni sunt supușii kaiserului în cît n'au nici prestigiul apașilor — căci neamțul e ridicul chiar cînd e cu mîinile pline de sînge.

Ca urmare, între altele, a acestei dispoziții, un biet mahalagiu își ducea azi, la biserica din strada Puțului, cu popa după el, sicriul, al copilașului mort — iar cadavrul unui preot stavrofor al cărui nume mi scapă a zăcut o săptămînă în casă pînă să capete familia ausweis ca să-l ducă cu căruța, la lăcașul de veci.

Mortalitatea, mai ales printre copii, bătrîni și defals și ersaz. bili, a ajuns îngrozitoare.

Încă trei luni de... organizație nemțească, și nu mai rămîn în București de cît Carp și Stoian, cari, în vederea cuceririi de peste Milcov, se bucură de favoruri speciale pe lingă teutoni.

Așa de mare e lipsa în cît fraudă nu mai are măsură. O doamnă a cumpărat ieri, de la o băcănie din Lipscani, un miel măricel, gogoneț, grăsuț, și, învelit în pielea-i creață, mielul cucoanei, de și foc de scump, făcea să-ți lase gura apă. Vă închipuiți, dar, mihuirea bieteii femeii cînd

pe pragul prăvăliei, gata să plece, o întâmpină un neamț care i smucește mielul din mână — și pleacă cu el ca să l ducă lui stăpînă-său. Mîhnirea, însă, a fost și mai mare pentru neamț, pe urmă, cînd, în bucătărie, a constatat, cu surprindere, că în pielea de miel era un cățel, tăiat, curățat și numai bun de pus la prăjit mit kartoffel.

A fost tărăboiu la băcănie, după aceea — dar cu buzăraunții se găsesc în tot d'auna acomodatamente.

Paznicii nemți de la Colentina înregistrau cîte cinci-șase convoiuri mortuare pe zi. Tocmai cînd oamenii, retrași în cîte o circiumă de la barieră, se așteau la masă, se pomeneau cu cîte un coșciug în căruță, cu popa la căpătîiul coșciugului — și cu o droaie de neamuri cernite urmînd, jalnic, pe răposat. Femeile, de pe obiceiul pămîntului, îl plîngeau pe mort de ridicau mahalaua în picioare. La început s'au mirat nemții că se aduc cadavrele, de la țară în București, la Pătrunjel, dar cînd li s'a explicat de către un țaran cernit cum că, din pricina boșniței din Colentina, nu mai e loc în cimitirul satului, s'au obidit foarte bieții jandarmi — fiindcă, nemți-nemți, dar nu sunt cîini nici ei. Și s'au scurs cadavrele, cu pompă tristă de înmormîntare, pînă într'o zi, cînd, jalnicii, frînți de durere, n'au mai putut governa boii de la căruță — și vitele, ca vitele: au cîrmit-o odată, și au răsturnat căruța în șanț. Atunci s'a arătat minunea lui Dumnezeu ca pe muntele Taborului: din căruță s'a rostogolit coșciugul — iar din coșciug a eșit un porc cît greutatea ministerului de finanțe.

Jandarmii nu știau ce să admire mai înainte: minunea din Cana Galileea, ori osînză care apărea pe la despîcătura de la piept a răposatului.

Pe strada Șerban Vodă trecea, ieri, pe seară, o țarancă cu un copil în plăpumioară. Pruncul, învălit în scutice, și pe față acoperit cu un tulpă, tăcea cuminte — se vede că dormia. În dreptul ulicioarei care ducea la parcul Carol, iacă doi nemți dintre cei prepuși să facă poliție. Unul din nemți întreabă pe femeie:

Wo gehen Sie?

Femea 'și dă seama cam ce zice neamțul și începe să plîngă.

— Wo gehen Sie? întreabă neamțul, iar, atins de lăcrămile muierii.

Femeia, ca să răspundă ce-va, zice — s'o potrivei, nu s'o potrivei:

— Mă'c la spital, că 'mi e copilul cam bolnăvior.

Polițistul, din ceea ce vedea și din cuvîntul «spital» pe care l'au zise, a înțeles, pe jumătate, despre ce e vorba. De aceea, milos, dă tulpănela la oparte, cu o mișcare afectuoasă, ca să vadă fața copilului — și se pune pe ris.

Muieră stătea împietrită — și copilașul, de și bolnav, nu crîcnea măcar.

Provocat de risul nemților, mă apropiu și eu. În plapumă erau doi miei.

9 februarie. Ca în toate dramele, partea comică nu putea să lipsească nici din măsurile scelerate luate de briganzii împăratului nemțesc. Actor,

în această piesă, a trebuit să fie tot Bărcănescu, artistul căruia madame Goldenberg îi auunțase, la miezul nopții, că vin «dumnilor, jîmanii».

Se culcase, omul, aseară, după ce se regalase, la Petrache, negustor de coloniale și băuturi în Foișor, cu un cîrc de pîine neagră și cu o gogonea de ardeiu afurisit de iute — și visa, taman, că e cu trupa la Galați, unde e lege, ca după spectacol, să se facă risipă de cegă rasol cu untdelemn franțuzesc, și de crap fript haiducește, la proțap.

Pe cînd își lingea buzele, ca acot asupra mesei copioase ce visa că'l așteaptă la Suré, se pomenește cu o ciocănitură în ușă.

— Cine e? întrebă creștinul, mirat, fiindcă știa că bulgarii, cînd vin să jăfuiască, n'au obiceiul să bată la ușe.

— Eu, răspunde cel de afară. Deschide, rogu-te.

— Cine: eu, bre? se răstește, mai cu inimă, Bărcănescu, văzînd că are de aface cu om de legea noastră.

— Eu, comisarul secției. Deschide nițel.

Artistul se dă jos din pat, aprinde un muc de luminare, și, pe cînd își căuta papucii, mai întrebă odată d'a minune:

— Ai venit să mă rechiziționezi ca să rănesc la zăpadă noaptea?

— Ași, zice comisarul, pe cînd Bărcănescu răsucea, tot cu grijă, cheia în ușă; uit'-te ce e — și explicînd, împingea pe prag o femeie care se cam vaita:

Nenorocita asta e refugiată, singură, străină, și 'i-a venit să facă.

— Păi, ce, la mine e Maternitate?

— Nu, dragă, dar știi că trăsurile sunt rechiziționate de germani...

— Și vrei să'i dau cupeaua mea?

— Nu, frate, aibi puțintică răbdare. Daoă nu e trăsură, cum să duc pe femeie la Filantropia? In brațe? Și nici n'o pot părăsi în zăpadă, la miezul nopții, în mijlocul drumului — că creștini suntem, doară, ce dracu!

— Bine, nenîșorule, dar eu sunt mamoș?

— Nu, dar e vorbirea că, de, oameni suntem.

Bărcănescu n'a mai avut vreme să relice, căci femeia, apucată de dureri, a început să țipe și să se svîrcolească pe jos. Văzînd situația au pus mîna cu toții, ai casei și comisarul, au așezat pe parturientă într'un pat — și, ca de cînd m'apucau să vă istorisesc, a venit pe lume un băiețel durduliu ca un pepene. Doamna Bărcănescu, improvizată moașă cu diplomă, a legat apendicele ombilical al broscioiului; slujnica, devenită, pentru circumstanță, infirmieră, a făcut, cum a tăiat-o capul, ablațiunile rituale — și pînă peste o săptămînă, cînd a găsit polițaiul mijloc primitiv pentru a transporta pe lehoză la spital, Bărcănescu a legănat loaza par'că era director de kindergarten.

Mai tîrziu, Vasile Leonescu, care aflase de întîmplare, avea nevoie, la Petrache, într'o seară, de al doilea la o partidă de gogonele cu pîine neagră — și 'i trimete lui Bărcănescu un bilețel, redactat așa ca să nu înțeleagă doamna Bărcănescu despre ce e vorba:

Alecule,
Vino imediat Petrache. *Facere* importantă.

Al tău
ca frate
Leonescu

Fiindcă veni vorba de Leonescu, nu strică să vă pui în confidență cu un rol ingrat pe care 'l-a jucat, într'o seară, în spelunca de la *Trocadero*.

Mozescu, rufianul macabeu al acestui bordel infect, *nelezit* când-va de Leonescu, nu prea avea ochi de cumătră pentru eminentul artist — și Leonescu, la rîndul lui, nu ținea de loc să-i viziteze trafirul. Luat, însă, mai mult cu sila, de către un actor-neamț, a cărui cunoștință o făcuse vag, într'o despre ziuă, se duce la zisul local de perdiție. Codșul, cum îl vede intrînd pe ușă, se repede la butonul electric și stinge lumina, ca să'l silească să plece. Leonescu protestează. Actorul neamț, care nu pricepea ce se pîtrece, cere explicații. Jidanul se obrăzniceste — pină cînd uriașul miop, scos din sărite, aplică lecția cuvenită antreprenorului otrepelor cari fac *artă*, pentru teutonii beți, în boxonul de la *Trocadero*.

A doua zi, Leonescu se pomenește citat la poliția nemțească, unde află că a fost denunțat cum că, în seară precedentă, ar fi proferat, într'un local public, insulte la adresa kaiserului și că s'ar fi rostit, în gura mare, cum că în curînd populația capitalei are să gîtuie armata de ocupație!

— În ce local am spus eu absurditățile astea? a întrebat artistul, indignat.

— La *Trocadero*.

Și cine face denunțarea?

— Insuși antreprenorul.

A trebuit, omul, să aducă martor pe actorul neamț, care fusese față la altercație, ca să restabilească adevărata fizionomie a incidentului; altfel, fără norocul acesta, ar fi făcut o stagiune în beciul de la Cercul Militar, fără foc, fără mincare — în tovărășia lui Gonciu și a altor personagii ospitalizate acolo.

— Și acum ce ai de gînd să faci, Leonescule? l-a întrebat Bărcănescu, cînd s'au mai întîlnit, iar, la Foișor, dinaintea farfuriei cu gogoșari și frămîntînd între degete ciricul de piine crudă pe care o pune Petrache la îndemîna clienților de distincțiune.

— Asta e *facere* gravă, Alecule. N'o las eu jos. O să'l țiu pe jidan numa'n palme — dar să treacă zavera asta, ca să am miinile libere.

PE DRUM DE SEARĂ. *Februarie 1917.* — E ger tare în odăile de la *Imperial*. E ger, și, date fiind infinitele temperaturamente închise acolo, otelul are, din multe puncte de vedere, aspectul Mărcuței.

Vă redau un moment, ca să deduceți restul.

Intr'o cameră, scrie Ciurcu hirtia prin care se declară neamț de pe vremea cavalerilor teutoni, el și ascedenții toți; într'alta, plînge generalul Stoica, plînge și suspină că, nevinovat ca pruncul din leagăn, stă închis pentru articolele scrise de frate-său, răposatul — și nu'i se îngăduie să dea o raită pe la mahala. In odaia cu No. 42, Cazimir cîntă, falș dar sgomotos, Marseillesa — și din camerile de alături, sbiară Duculescu și Donescu:

— Ce e asta, domnule? Nu suntem noi destul de nenorociți? Ce ne mai înrăiești situația prin patriotismul dumitale deplasat!

Și, ca la operă, Cazimir continuă să cînte, falș dar sonor — pe cînd Clipiciu și Duculescu continuă să *fraxeze* și să recomande trubadurului, bătînd cu pumnii în perete, să... nu le înrăiască situația.

Incolo, e liniște: Băicoianu redactează întîmpinări; Hodoș, pornește răsboiu împotriva antreprenorului care'l condamnă să plătească porția de fasole cu preț de ortolani; Streitmann, ca să nu mai vază pusilanimitatea generalului Stoica, hoinărește pe la dentist, unde, într'un anotimp întreg, n'a reușit să'și ia fotografia unui molar pe care'l pierduse în timpul luptelor dela Port-Arthur — și în vremea asta, un judecător dela Casație obosește pingelile sentineleni tot cărînd-o dela camera de tortură la locul de... ușurare — și de-acolo, în odaie.

Intr'o după amiază vine ordin ca agricultorii să fie scoși de la *Imperial* și trimesei, cu domiciliu forțat, fie care pe la moșiile respective, ca să stoarcă pămîntul pentru a sătura de crăpelniță pe leșinații din Germania. Măsura, care încînta pe victime, nu era, însă, o favoare, întru cît nemții se îngrijeau de ai lor făcînd ostaticilor înlesnire — puteai, dar, primi ordinul cu ori cîtă lipsă de disciplină. Fiînd, apoi, generală, nu provoca invidie, ori cît de amărit s'o fi simțit Streitman că n'are moșie în momentul acela. De aceea, cînd a început să se execute ordinul, *Imperialul* iar luase aspect de balamuc, de astă dată vesel: cei cari coborau cu ascensorul, cîntau — iar cei rămași în capul scării, își luau ziua bună cu prietenească răutate:

- Să ne vedem sănătoși!
- Rămîneți cu bine!
- Merci — dar mai poftiți pe la noi.
- Să'mi scrii!

Pe seară, se cobora ascensorul cu Cazimir. Din cutie, se aud acordurile Marseillesei, pe care, la paragrafele eroice, le sprijinea tenorul cu cît un punct de tobă dat cu pumnul în tăblia ascensorului.

De sus, din capul scării, jalea lui Duculescu se împletește cu lacrămile lui Clipiciu:

— O să ne mănînci fripți, nebunule!

Feldwebelul, prepus să însoțească pe captivi ca să nu iasă cumva din regulamentul închisorei, stetea mut în coșniță și atît de plin părea de măreția slujbei ce îndeplinește în cît se transfigurase la accentele Marseillesei ca sub impresia vitejească pe care o simte cînd aude pe *Wacht am Rhein*.

Un pol îi dedese Cazimir ca să facă pe omul de piatră în timpul acestei memorabile excursiuni...

10 Februarie 1917. — Din trei în trei săptămâni se anunță prin *Gazeta* ovreiască cum că «guvernământul» pune la dispoziția refugiaților trenuri pentru a se întoarce acasă. De regulă, minte «guvernământul», căci trenurile, cîte circulă, nu pridesc să transporte bolnavii și răniții, și cînd, par extraordinare, nu minte înștiințarea din *Hajofetz*, atunci nu se primesc în tren de cît nemți, unguri, bulgari și, pe sprinceană, cîte unul din ovreii întrebuițați pe față în poliția secretă.

Azi, însă, ca nici o dată, a pornit din gara de Nord un tren pentru Ciineni, tren în care le era îngăduit și romînilor să se urce dacă aveau documente, de la poliția nemțească, cum că sunt refugiați, — și, s'au borobotit la ghișeu toți cei din Pitești, din Slatina, din Craiova, din Tîrgu-Jiu și din satele de pe ambele laturi ale liniei, fie care cu parale potrivite, de pe tarif. Cînd, la ghișeu, păduchele însărcinat cu casa, cere plata în aur! Aur, în buzunarul băjenarului, care trăiește de trei luni pribeag, cam greu de găsit; și, în piață, aurul, de cînd îl pompează golani, a ajuns la unagio fabulos. Azi, napoleonul se vinde cu 48 de lei. Tariful, prin urmare, s'a urcat, pentru refugiații romîni, cu o sută cinci zeci la sută, prin escrocherie.

Față cu această tendință nerușinată de spoliare, oamenii s'au întors înapoi — și trenul, chiar acela, a rămas, ca toate de pînă aci, exclusiv spre folsința străinilor, pe cari pirății de la «guvernământ» îi duc gratis cu gîndul de a se despăgubi de la călătorii romîni.

Să arunci pe piață hîrtia lui Petersen, hîrtie care n'are altă valoare de cît aceea pe care'i-o dă proprietatea-i de... hîrtie, și în schimbul acestor zdrențe să culegi aurul din țară, este act de brigandagiu, pe care istoria'l uitase de cînd s'au dărîmat, în Germania, castelele din ale căror turnuri operau cavalerii.

De aceea reflectam de-unăzi, către Antim, devenit, de cînd e cetățean romîn, redactor la *Gazeta Bucureștilor*:

— Stupid popor, poporul jîrman. Au, afară din țara lor, zeci de milioane de nemți cari trăiau, pe pămînt străin, incomparabil mai bine de cît cei de acasă. Și, prin apucăturile banditești ale celor din Berlin, devine, pretutindeni, imposibilă, viața acestor supuși. În special, la noi, se hrănesc peste trei sute de mii de germani, austriaci, unguri, bulgari și turci. Ce situație deplorabilă li se creiază ăstora pentru viitor, mai ales că, cu mizeria neagră din țările lor, numărul celor d'aci se va mări, la sfîrșitul războiului, cu legiuni de dezertori!

Cînd s'or întoarce romîni...

— Cum să se mai întoarcă? Asta e vis. Ce s'a făcut, e definitiv făcut!

— Va să zică ne anexează la provinciile renane?

— Ba, nu.

— Atunci, la Ungaria? Pe lîngă cele patru milioane de romîni, le mai dau germanii, plocon, încă opt — tocmai, adică, cîți trebuie, ca să punem pe unguri în minoritate?

- Nu e nevoie.
- Păi, atunci?
- Chiar dacă s'ar întoarce, monșer, au să tremure.
- Cine?
- Rominii.
- Cei botezați?
- Toți.
- Cum să tremure, *atunci*, toți la un loc, cînd *acum*, captivi, nu ne știim...

Și 'mi place, totuși, să stau de vorbă cu Antim, pentru că, dintre toți ovreii împămîntenii, el singur e, în acelaș timp, antiromîn și anti-german. Calomniile mizerabile pe cari le debitează el în potriva noastră, întrec tot ce cugetă, în materia asta, redactorii *Infrășirei* — dar și rechizitoriul pe care'l face Antim la adresa jîrmanilor, e mult mai uci-gător decît ar spune englezii și franțezii împreună. Și asta, fiindcă Antim e om de caracter: urăște pe romini, pentru că'i au acordat drepturile politice printr'un vot special — în loc să'i le fi recunoscut prin faptul nașterii; și abhoră pe germani, pentru că recunosc pe ovrei ca cetățeni, dar îi strivesc sub dispreț prin amintire despre nașterea lor.

Rareori am întîlnit judecată mai consecventă decît asta.

Cei-l-alți ovrei, mai puțin pătrunzători decît Antim, reclamă, cu lăcomie, aici, situația umilitoare a congenerilor din Germania — dis-prețuiți-ne, dar împămîntenii-ne!

Dar redactorul *romîn* al ovreiescului *Bukarester Tagblatt* mai este interesant și pentru alt motiv: el știe toate. Antim este, în Europa, omul cel mai bine informat asupra chestiilor cari nu'l privesc. Pentru proiecte, intenții și în general pentru lucrurile ce se țin în taină, Antim poate să dea lui Sherlock Holmes nouăzeci la sută înainte. E adevărat că, 'n majoritatea cazurilor, își ia informațiile, de exemplu despre Banca Angliei, în materie de finanțe, de la băieții cari, vara, stropesc, cu tinicheaua, caldarîmul zărăfiilor din Lipskani — dar faptul că le controlează, pe urmă, la de toate cunoscătorul Brociner și le expune, cînd vorbește, cu o gravitate solemnă care întrece pe a lui Bethmann Holweg cînd își face «expozeul», îi dau un farmec de nu te saturi să'l tot ascuți.

Asupra planurilor cancelarului german, mai aies, am crezut multă vreme că'l inițiază însăși Mackensen, și mă miram cine pune pe mareșal în curent cu scopurile kaiserului! — pînă cînd am băgat de seamă, într'o zi, că'l inspiră direct Lupu Streitmann.

Ori cum, tip interesant și foarte simpatic.

12 Februarie. — Kommandantura a format echipe care de vre-o două săptămîni, umblă din tipografie în tipografie și rechiziționează tot ce găsesc bun: mașini, motoare, lingtipuri, literă, unelte — pînă și piesele de legătură de la aparatele electrice.

Cu jaful pe care 'l au făcut pirații prin ateliere, nu se mai poate tipări o broșură, în București, timp de șase luni de la încetarea războiului.

13 Februarie. — Aur! Și de piine se lipsesc nemții, numai aur să le dai. In goana lor de pe metalul prețios, mai trebuincios în războiu de cît însăși tunul, bandiții nu se mai sf.esc nici de ridicul nici de odios.

Colonelul neamț care ține loc de guvernator în Severin, chiamă deunăzi pe primar și îi zice blajin, cu aier protector :

— Am auzit că nu e sare în oraș, domnule burgermeister.

— Nu prea e, domnule colonel.

— Apoi, rău! Să îngrijești să aibă populația sare.

— Să îngrijesc eu? Dar eu n'am nici tren, nisi căruță, nici dreptul de a călători. Toate sunt în mîna autorităților militare.

— Bine; o să aduc eu, atunci, dar, firește, trebuie plătită.

— Neapărat că trebuie plătită.

— Și plătită în aur.

— In privința asta nu pot să hotărăsc singur, domnule colonel.

— Dar cum?

— Va să mă înțeleg cu consiliul comunal.

— Bine. Convoacă-l. Dar, repede, să nu stea lumea fără sare — că e barbar să ținem populația în suferință.

A doua zi, primarul, fără să fi vorbit cu nimeni din consiliu, se duce la guvernator :

— Am luat avizul statului comunal, domnule colonel.

— Și?

— Și zice că nu e nevoie de sare, în tîrg.

— Cum? Aveți sare și n'a fost rechiziționată?

— N'ayem, domnule colonel, nici cît să orbești un șoarice, dar...

— Dar, atunci, cum de nu vă trebuie?

— Avem zeamă de varză, și cum mîncăm numai varză cu piine...

— Ei?

— Și cum varza e potroacă, nu ducem lipsă de sare de o camdată.

Piratul a priceput unde bătea vorba istețului de primar, dar 'și-a înghițit necazul și a schimbat vorba.

Peste o săptămână, iar îl chiamă colonelul — și începe, generos și creștinește :

— Cum se poate, domnule primar, să nu'mi spui că lipsește carnea în oraș?

— Ca să nu vă supăr, domnule colonel.

— Foarte bine, dar populația trebuie hrănită.

— Nici vorbă, domnule colonel.

— Să aduci carne numai de cît.

— Eu? De unde? Căruță, nu; tren, nu; vite, nu. Dacă ași eși eu din oraș, m'ați aresta; dacă pleacă țărani din sat, îi prindeți pe drum și le rechiziționați merindele — cum să aduc eu!

— Bine. Atunci o să mă ocup eu de chestia asta — de cît, se înțelege, carnea trebuie plătită.

— Mai e vorbă!

— Și plata în aur.

— Da, de cit nu pot să'mi iau singur răspunderea. Ingăduiți, vă rog, să convoc consiliul communal.

— Convoacă-l, dar repede. Ce dracu, nu suntem sălbateci să ținem lumă nemîncată!

În ziua următoare, primarul se inființează:

— Am consultat consiliul, domnule colonel, și e de părere că nu se simte lipsa cărnei.

— Aveți vite ascunse, se vede?

— N'am văzut ciosvirtă de carne, domnule colonel, de nu mai țin minte de cînd.

— Păi, atunci?

— Consiliul e de părere că populația are fasole căcălău — și că, prin urmare, nu simte nevoie de carne.

Bestia pricepuse și de astă dată, mai ales de astă dată, dar căcălău de fasole 'i fusese servit cu atîta abilitate în cit n'a avut în cotro: l-a înghițit — ba, ca să n'aibă aierul că e jucat pe degete, 'și a lins și buzele.

Petre Sfetescu — Petrică, generis humani amicus — are lemne în pivniță, lemne multicele. Ovreii din Olteni, vecini și pe vremuri îmșterii ai lui Sfetescu, n'au lemne, pe semne. De aceea, ca să egalizeze situațiile, au trimes «guvernămîntului» o lîrtie anonimă prin care denunțau pe simpaticul consilier de la Curtea de Conturi cum că are o pădure în pivniță, pădure de care, din motive de partid, nu se atinge Gică a lui Stoian. Și în ziua următoare, înainte de prînz, s'a și înființat, la Sfetescu în casă, o comisie de morpioni ca să facă descindere.

Dar Petrică, cum veți fi știind, a fost actor, și a păstrat, din studiile-i de la Conservator, ceea ce'i era util pentru agentura electorală — iar ceea ce'i ar fi trebuit pentru scenă, a lăsat-o pe seama lui Jean Th. Florescu. Cu resursele-i de actor, Sfetescu, cînd a înțeles despre ce e vorba, a poftit, cu grația-i obișnuită, pe insecte, în casă; le-a pus dinainte o cutie cu trabucuri și o sticlă de Cointreau, — și a început... teatrul. Pe cînd duhăneau nemții, Petrică a trimes pe fiu-său la comandatură, cu dreptul pe care'i-l dă lui calitatea de supus credincios al lui Marghiloman. Pînă să se îmbete cei trimiși să opereze descinderea, s'a întors și băiatul cu ausweisul prin care se făcea cunoscut comisiei că amicul meu e scutit de perchiziție. Față cu această *indulgență*, oamenii împărătești și-au umplut buzunarele cu trabucurile ce mai rămăseseră, și au turnat ultimele picături de Cointreau și au eșit să plece, strînși la piept cu efuziune de către pupărețul Petrică Sfetescu.

La poartă, colcăiau ovreii. Mahalaua întreagă, înștiințată de către cel care făcuse denunțarea, aștepta la gard să se scoată lemnele din pivniță ca să se puie la bătaie.

Cînd au văzut că ploșnițele ies, beți și fără măcar să fi explorat pădurea, vecinii lui Sfetescu s'au împrăștiat dondănind. Ba unul, care trebuie să fi fost de la *Unione*, poate chiar neam cu secretarul ei general fiind că a dovedit apucături de erou — s'a depărtat așa în cit să

nu mai poată fi auzit, a pus mina la gură, și, printre degete, a strigat, în surdină:

— Ci, dacă a fost profect, se cade să are lemne? Asta e drept, deja?

Sfetescu a mai strâns în brațe, o dată, pe nemți, s'a sărutat prelung cu fie care în parte — și lucrurile au reintrat în ordine, cu toată energica protestare a celui de la *Unirea Evreilor Pămîneni*.

ORGANIZAREA
VALAHIEI.

Intors de la Berlin, unde se dusesese să ceară ajutoare ca să execute programul lui Carp, Mackensen a făcut cunoscut celebrului cu manșon că, din pricina presiunii de pe frontul occidental, nu'i poate, de o camdată, realiza idealul. De aceea, desgustat de neputința germanilor, marele om 'și a convocat poporul, pentru a seară, într'o sală a ministerului de finanțe, și a purces la organizarea principatului pe care'i l-a hărăzit kaizerul ca răsplată pentru serviciile aduse civilizației.

Au fost de față toți — și Stoian. S'a hotărit să se numească garanți pe la toate ministerele nedesiințate încă. Lupu Kostake, conform acestei hotăriri, rămîne, și mai departe, să iscălească hirtile traduse din nemțește, hirtii care conțin poruncile trimise de către von Tuelff; pentru ministerul de justiție, s'au adresat lui Slătineanu, prezidentul unei secții a tribunalului de Ilfov — dar Slătineanu a declinat, romînește, oferta nemțească a lui Carp.

Acum s'au trimis emisari la Oscar Niculescu. E probabil, însă, că emisarii o să'l găsească bolnav și pe integru consilier de la curte...

Pînă încoace-încolo, fiindcă partidul nu se putea împrăstia fără să facă măcar o numire în cogemite Principatul, s'a desemnat Nenișescu ca, pîrcălab la ministerul de finanțe. N'are ce face șalvaragiul acolo, unde nici o para nu se ordonantează fără autorizație din partea lui Müller și Lichtinger, grămăticii nemțești — dar și dacă o sta cite un ceas pe zi ca să'și bea cafeluța, încă, cu competența-i vastă, tot poate aduce servicii castelanului dela Țibănești.

Ca dovadă a relațiilor deaproape dintre Nenișescu și Falkenhayn pot să citez faptul că ministrul de finanțe al lui Stoian a avut gardă nemțească la vie în perioada cînd se scurgeau pădunchii lui Wilhelm și devastau în Prahova, cum făcuseră longobarzii la Roma. Grație acestei prevederi, din toată bogata podgorie de la Valea Călugărească, singura vie, cu crama și cu recolta, cruțată de jaful barbarilor, a fost a lui Nenișescu — fiindcă au păzit-o cu gelozie sentinelele lui Falkenhayn.

Pînă la hotăriri definitive, s'a încredințat lui Antipa pecetea ministerului de care țin bălțile, și lui Litzica, alt cleft, bugetul cultelor.

Ca urmare a întrunirii dela finanțe, unde s'au luat dispoziții pentru organizarea voivodatului Munteniei, s'a decis, între altele, să se trimeată la urma lor magistrații refugiați depe la reședințele pe unde a trecut potopul. În special a poruncit guvernatorul să se instaleze judecători în Dobrogea, unde bulgarii, lăsați de capul lor, nu numai că'i

întrec, dacă se poate, pe germani, în furtişag, dar, desperaţi că se văd distruşi, pe cîmpiile de luptă, de către marele lor aliat, au pus mîna pe topor şi 'i bat pe nemţi de 'i snopesc, pe ori un le 'i prind prin vilaetul lăsat la cheremul lor. Dar fiindcă ministerul de justiţie n'are încă gerant din pricină că se îmbolnăvesc, par'că e un făcut, toţi citora li se oferă cinul acesta, sarcina de a orîndui tribunalele în provincia de peste pod s'a dat tot lui Lupu Kostake, ca unul ce are, pentru a se pune în contact cu stăpînii, translator la minister pe bravul de fiu-său.

Cu acest supliment de putere, subcomisarul dela interne a început să cheme, în cabinetul suzeranului german, pe magistraţii dibuiţi prin capitală şi să le poruncească să 'şi reintegreze postul. Bieţii oameni se apără cum pot — fiindcă, judecător în Dobrogea, acum, cînd bulgarii şi consînginii lor tătari ţin, prin partea locului, cuţitul şi plinea, e tot aşa de sinugaşă întreprindere cum e pentru soldatul neamţ să plece de aici ca să se ducă pe frontul franţuzesc.

Ieri, în biuroul şefilor de cabinet — un fel de *schweineri etappe* — a avut loc următorul dialog între Lupu Kostake, procuristul ministerului de justiţie, şi un judecător, inteligent şi dîrz :

— Să pleci azi chiar.

— La Constanţa ?

— Da.

— Mai degrabă 'mi dau demisia de cinci ori decît să mă duc pradă bulgarilor asasini.

— Dar eu, om bătrîn, cum mă sacrific ?

— Aici, în Bucureşti, apărat de zece divizii nemţesti !

— Va să zică dezertezi dela datorie ?

— Nu, dar aştept să 'mi se garanteze viaţa.

— Atîta egoism nu lasă nici un loc pentru sentimentul de patriotism pe care 'l datorim cu toţii, tinere.

— Faptul de a dori condiţii potrivite pentru ca exerciţiul funcţiunii mele să poată fi util, nu dovedeşte egoism, c'coane Lupule. Egoist aş fi cînd aş face ca feciorul dumitale, care, în loc să fie soldat pe front, s'a făcut unealtă la kommandantura germană...

COMUNICATELE

Nemții au opte feluri de comunicate pentru evenimentele de pe front — toate măsluite în mod așa de grosolan încît «ai noștri», au desperat: unul poartă numele de «comunicat german», și anunță în fiecare zi, dela o vreme, că armatele de pe Somme și de pe Ancre se retrag «conform ordinului». Acesta, tipărit cu litere excepționale, se resfață zilnic în organul lui Slavici.

Alt comunicat, e cel austro-ungar. E inserat la loc modest și spune invariabil că, după o întreprindere fericită, cu care prilej s'au întors, din tranșeele rusești, cu un prizonier și imensă pradă de războiu, armatele viteze ale împăratului Carol «și-au retras frontul».

Al treilea comunicat e cel bulgăresc, căruia Antim îi face loc de onoare printre știrile mărunte ale *Gazetei*. Acesta, — comunicatul, nu Antim — o ține într'una că «situația pe frontul dobrogean, e neschimbată», și, ca dovadă, aduce faptul că luptele din fața Sulinei s'au mutat la Brăilița...

Turcii, la rîndul lor, au și ei comunicat propriu, comunicat despre operațiile din Persia, căci aci, în Muntenia, vorbește Mackensen pentru ei și'i pune, potrivit dictonului că «turcul plătește», să mănînce bătaie de cîte ori sunt înfrînte trupele kaiserului.

Al cincilea comunicat e privitor la războiul cu Italia. Asupra situației de pe Carso, austriacii n'au schimbat, de patru luni, formula: «nimic important» — dar în comentarii ne inițiază că bătălia, care se dădea astăvară în interiorul Italiei, se desfășoară acum în Tirol!

Al șaselea comunicat ne informează că, dela Verdun, victorioasele trupe ale kronprințului s'au retras «din ordin», ca să scurteze frontul.

În al șaptelea, ni se face cunoscut într'una, de astă toamnă, că luptele se dau, între lacurile Doiran și Prespa, «la nord de Monastir» — și nordul Monastirului ține pînă la... Viena.

Singurul comunicat interesant e cel dela Tigrul — al optulea pe

săboj. Atîta este de important, frontul acesta, încît nici nu'l publică în *Infrășișea* nemțească, ca să nu'l citească clientela dela *Princiar* — cîl afișază la Behles, pe pereții magazinului. Și de trei săptămîni, comunicatul ne dă, cu lingurița, detalii vagi despre succesele mirobolante ale dervișilor lui Enver: turcii au respins sîngeros pe englezi la treizeci de mile de Bagdad — pierderile englezilor sunt enorme; un atac englez la douăzeci de mile de Bagdad, a fost respins, cu pierderi colosale pentru dușman, de către bravele trupe musulmane; încercarea englezilor de a înainta peste linia noastră la zece mile de Bagdad, a dat greș — pierderile încercate de inamic sunt fabuloase; la cinci kilometri de Bagdad am respins un atac al englezilor, pe cari acaastă temerară întreprindere 'i-a costat pierderi incalculabile; englezii au cucerit Bagdadul — cu pierderi îngrozitoare, pricinuite de eroica noastră rezistență.

În fine! Da, dar astăzi, pe cînd citeam amănunte despre extraordinarele pierderi ale... englezilor, abia ajunseseam la paragraful unde se spunea că turcii au fugit din Bagdad cu un eroism care va face epocă în istorie, și ne-am pomenit cu oștirea lui Mackensen că se repede la noi cu baioneta:

— Weg! Weg! Nu e permis să citească civilii. Comunicatul acesta e numai pentru militari!

Și am fugit, se înțelege, ca să nu dau trupelor kaiserului ocazie pentru un nou succes. Pînă să mă retrag, însă, ca să evit pierderi sîngeroase, am putut să citeș comunicatul turcesc. Știți ce zicea candidul scribălău al acestui factum? Simplu și pe înțelesul tuturor:

«Fiindcă pînă la ora aceasta n'am primit nici o știre de pe frontul din Asia, suntem îndreptășiți să credem că lucrurile se petrec acolo conform ordinului».

Punctum.

Și, a doua zi, nemții, ca să pareze, au pus pe ovrei să srie în *Illojjetz*: «Căderea Bagdadului n'are nici o importanță strategică».

Dar dacă eu m'am ales, ca pierdere incalculabilă, cu rușinea de a mă fi retras ca un laș din fața baionetelor teutone, alții, cari nu s'au grăbit să «scurteze frontul», au pătimit mult mai greu decît mine.

Așa, artistul Iancovescu, foarte prieten cu Oxborn, corespondent de războiu al *Infrășirii* lui Brociner, s'a pomenit, a doua zi după afișarea comunicatului cu pricina, înhățat de guler și dus la *Militärpolizei*:

— Ce meserie ai dumneata?

— Artist dramatic.

— Ești contra noastră?

— Contra ori pentru, nu cred că părerea mea poate să vă schimbe situația în Europa.

— Dumneata ai spus ieri, la Continental, că englezii au luat Bagdadul?

— Da.

— Cu ce dovedești afirmarea aceasta?

— Cu comunicatul dumneavoastră.

— Cu care a comunicat? se înteește neamțul, și începe să caute în *Gazeta Bucureștilor*.

— Apoi nu în ăsta ovreiescul.

— Dar în care?

În cel care se afișează la Behles, pentru creștini.

— Unde? întrebă polițaiul, care, ca toții nemții, nu știe de existența depeșilor dela Behles fiindcă n'a primit poruncă să știe.

— Pe pereții lui Behles.

— Wie?

— Pe pereții magazinului Behles, pereți cari țin loc de *Monitor Oficial* al imperiului german.

Piratul, incremenit de ce auzia, trimite un cavas să cerceteze.

Peste un sfert de oră, ordonanța se întoarce, beat; ia poziție «pentru onor» și macină câteva silabe, mai mult fleoncănite decît vorbite:

— Da, excelență, e un comunicat german care afirmă că englezii au cucerit Bagdadul de săptămîna trecută,

Polițmaestrul, timpit la auzul acestei noutăți, se întoarce către Iancovescu, și, cu aierul unei javre care ar auferi de disenterie, latră:

— Ești liber — dar pe viitor vei fi supraveghiat.

— Ich habe diarhee, salută, politicoș, cabotinul, care, din comerțul lui cu Oxborn, învățase atîta nemțească cît știa acesta din meseria de corespondent.

Căderea, în miinile englezilor, a Bagdadului, cetate pe care o întăresc germanii de cincisprezece ani ca să'și apere linia *B. C. B.* cu care să amenințe Indiile, a sgduit adînc pe escrocii cari fac... rechiziții în România. Partidul lui Carp e desorientat și n'a lipsit mult ca șalvaragiul să renunțe la cafeluța dela ministerul de finanțe. Evenimentul a luat caracter atît de alarmant, încît ploșnițele, cari dedeseră poruncă servitorilor de pe la diferitele departamente să li se facă bugetul pentru toată Muntenia cucerită, reveniră acum și făcură cunoscut sclavilor să 'l-i' alcătuiască deocamdată fără județele Brăila, Buzău, R.-Sărat și Putna — ceea ce înseamnă că și pe aici se petrec lucrurile «conform hotărîrii mai dinainte luate».

În mijlocul zarvei, a descurajărei și a emoției ce a cuprins pe cei de o făptură și de o seamă cu paraziții, însă, cade ca o mană cerească depeșa despre revoluția din Rusia.

— Au mai mult noroc de cît minte, gogomanii! a exclamat Carp, care a pierdut ori-ce considerație pentru germani de cînd 'i-au refuzat hatîrul de a ocupa Moldova.

— Nu vă spuneam eu! se lăuda un israiltean care solicitase un loc modest în redacția ziarului *Bukarester Hajojetz* și fusese refuzat de Salzmann pînă va face dovada admirațiunei pentru Puterile Centrale.

— A isbucnit revoluția în Rusia! striga, la Mircea, într'un fel de delir, Antim, către ovrei din berărie — și sconta cu atîta satisfacție urmările evenimentului în cît 'i se umezeau ochii de voluptate.

— Acuma, pacea separată e sigură, pontifica Rappaport, cel carele stătuse la Văcărești înainte de a ajunge stîlp al politicei secrete nemțești.

— Dar și fără asta se făcea pace, domnule, își dă cu ideea Wechsler, fratele lui Antim — par'că deja nu e bătută Ententa!

— Acuma, da, pot să'mi beau cafeleuța, fără năduf, la 'minister, a suspinat, de satisfacție, Nenitescu; dar ieri, cu veștile despre căderea Bagdadului, o cam băgasem pe minică.

Seara, cînd a apărut *Libertatea* lui Bogdan-Pitești, cărcia 'i se zice, acum, *Gazeta Bucureștilor*, fiind că e scrisă ovreiește; seara, toți fericii aceștia s'au pomenit cu o senzație urită — par'că se simțiau opăriți. În caseta ziarului cusurliu, casetă tipărită cu litere grase, se spunea, de pe știri din chiar Berlin, nu că Rusia s'a răsculat în potruva țarului ca să'l oblige la pace separată — ci că poporul, simțind pe împărat că se scaldă în apele kaiserului, l-a răsturnat pentru ca, fără piedică din partea nemțoaicelor de la Tzarscoje Selo, să poată duce războiul înainte și cu mai multă energie.

Și, vorbind de partea luată de ambasadorul englez la actul acestor sguduitor, depeșa din Berlin caracteriza așa, pentru Carp, Brociner și Marghiloman, mișcarea «vicleană» a «ingraților» din Petrograd: «*O revoluție făcută de Anglia pe teritoriul rusesc*».

Atîta svicneală a fost, în seara aceasta, printre germanofili, în cît nu știu dacă a scăpat vre-unul de ispită, un moment, de a se lepăda de... admirație pentru Puterile Centrale.

Dar ceea ce m'a făcut, mai ales, să rîz de naufragiul iluziilor acestor eterodoxi cari sufereau de dragoste pentru jirmani, este că românii, afară de Carp și de Bogdan-Pitești, nici nu voiau să creadă în revoluția muscălească. Pînă cînd n'au văzut pe cei de la pamfletul poliției nemțești că lăcrămează par'că ar fi fost bîntuiți de răpciugă, ziceau că e minciună, pusă în circulație de nemți ca să slăbească efectul produs de cumplitul dezastru de la Bagdad.

Și au dreptate, creștinii. De cînd e presă în țara rominească nu s'a mințit atîta cît a mințit ordura lui Slavici în trei luni de zile.

În primele-i numere de la apariție, *Bukarester Tagblatt* anunța că parlamentul român își ține ședințele la Petersburg.

Peste cite-va zile, ne făcea cunoscut că Brătianu s'a dus la Kiew ca să-și remanieze cabinetul — dar că n'a reușit.

Mai tirziu a omorît pe Take Ionescu, pe Costinescu și numai știu pe care Jean Th.

Pe urmă a pus un tren, care venia din Rusia, să se ciocnească, la Ciurea, cu alt tren, care pornise din Vaslui.

Cu prilejul acestui accident, *Infrățirea* nemțească a mai omorît odată pe Take Ionescu — și, împreună cu el, pe Averescu, vre-o cinci zeci de ofițeri superiori, «cei mai buni pe cari 'i avea armata romină», precum și vre-o cite-va duzini de generali ruși.

După isprava asta, l-a pus pe Take Ionescu să fugă în Anglia, mort, ca să scape de urgia poporului din Iași, popor care vărsa sînge pe străzile celei de a doua capitale; iar pe superba noastră suverană a trimis-o la Londra, pentru ca acolo să sufere un grav accident de

automobil pe cînd se ducea la... Copou ca să viziteze un spital de răniți în metropola Moldovei.

Abia peste două luni de zile, aflînd de la un refugiat evreu că trenurile diu Rusia nu trec pe la Ciurea, *Tirantblatt*-ul a schimbat locul dezastrului de cale ferată și l'a pus la... Bîrlad.

Vă scutesc de amănunte fiind că vor fi fiind, poate, printre dumneavoastră, oameni suferinzi de cord — și nu voiu să vă am pe suflet.

La noi, un ajutor de reporter care ar aduce astfel de bazaconii ne-toate, ar fi pus, de către secretarul de redacție, în rîndul măgarilor și tratat în consecință; la ei, în *Gazeta Bucureștilor*, procopsitul care și în-țeține coreligionarii cu asemenea mascaralicuri e așezat printre... su-praoameni.

De aceea, se vede treaba, fiecare neamț ajunge, à tour de rôle, *supra* după ce și-a făcut stagiul ca *sub*.

Una, însă, care a apelpisit chiar pe secretarul *Uniunii evreilor pa-munteni* — doctorul Erdreich e mai îngăduitor — este cea povestită de comandantul Zeppelinului care a operat d'asupra capitalei în zilele sîngeroase cînd se asasinau copilașii pe uliță.

Acest imbecil descrie într'un foiletôn al bucureșteanului *Hajojels* evoluțiile pe care le a făcut d'asupra orașului și efectele dezaastroase pe care a văzut că le produce.

Nu vi'l transcriu fiindcă ar fi prea lung. Atîta pot să vă spui, că parazitul, comandant al Zeppelinului, zice că, la comanda lui, se aruncau proiectile și orașul ardea dela patru capete!

Și aci nu mai e vorba de trenul muscălesc care deraiază, la Ciurea, și pe urmă la Bîrlad, cu cadavrul viu al lui Take Ionescu, mort la Iași — nici de accidentul, dela Copou, întîmplat frumoasei noastre regine pe cînd era la Londra; ci e vorba, neted, de fapte petrecute sub ochii noștri, a peste o sută de mii de oameni — petrecute, e cazul să zic: pe spinarea noastră. Și noi, toată suta de mii, știm că Zeppelinul în chestie s'a plimbat un ceas d'asupra capitalei, în bătaia tunurilor dela forturi, încadrat continuu de reflectoare; că a aruncat o bombă în gardul Cișmigiuului, în fața ministerului de lucrări publice, și una în strada Nisipari, unde a zdrelit colțul unei case.

Și știm acestea pentru că, neexperimentați în apucăturile criminale ale teutonilor, am stat în curte, cu cafeluța, ca orice Nenișesc, și am privit, fără emoție, pînă a plecat mașina ucigașă. A doua oară, a aruncat o ghiulea spre Dudești și alta în Labirint, unde a rănit pe fetița unui neamț internat la Ialomița — și cînd a fost prins în cadrul tunurilor, a fugit la Rasgrad. Și a treia oară, a trîntit cîteva ghiulele în lacul din Parcul Carol, a făcut cîte-va pagube la motorul unei tipografii din strada Cimpineanu, și, lovit în coastă de artileria noastră aieriană, a plecat șoldiu cu peticele de pe el.

Astea sunt isprăvile pe cari le-a făcut idiotul care spune nemților, închiși, pe atunci, la Domnești, că a prăpădit capitala cu lașa lui expediție. Și asta, dacă n'o știe Slavici, care, ca spion, era ținut departe

de București, o cunoaște Karnabatt, care era mobilizat pe loc la jandarmii pedestri, ca fost redactor la *Libertatea*; o știe Antim, cel care a mărit numărul ovreismelor din jargonul în care a tradus articolul căpitanului, ca unul ce, în calitatea lui de redactor la *Seara*, a fost scutit de serviciul militar, de către Vintilă, și lăsat în București, ca premiu de încurajare pentru pamfletul prin care, spre marea bucurie a liberalilor, necinstea pe Take Ionescu; o știi, înșfîrșit, toți suspecții clienți de azi ai jirmanului *Hajojetz* — și toată lumea asta are drept să se întrebe: dacă despre lucruri pe care le cunoaștem noi mai bine decât ei îndrăznesc nemții să mintă cu atita sălbatecă sfruntare, ce trebuie să fie de știrile pe care ni le dau despre frontierele îndepărtate, din Mexic, din Arabia ori de prin Persia!

Față cu așa lăcomie de a spune minciunile de la obraz, cu ghioțura, din topor, n'ar fi vrut nimeni să creadă, cum zisei, știrea despre mișcarea din Rusia, dacă n'ar fi văzut mutra plouată din eparhia doctorului Beck și mărturisirea, plină de obidă, a organului ovreiesc, cum că tentativa din Petrograd este «revoluție engleză pe pămîin rusesc».

Au venit vremuri de cumpănă pentru piraiți. Pe frontul Moldovei, par'că în ciuda lui Carp, n'au făcut, în trei luni, nici un pas înnainte — și putrezesc în șanțuri. Convoiturile de automobile sanitare, însă, cară zilnic răniți și degerați. La Brăila, țin mobilizată toată artileria ca să păzească pe bulgari și pe turci, cari nu vor să mai sufere jugul *ahajilor*; pe Ancre, trupele germane fac ce fac în Asia cele otomane; pe Somme, barem, e așa iad, în cit neamțul care primește ordin să pornească într'acolo, își face mai întilu testamentul.

Aceste împrejurări, cari atestă că ne apropiăm de începutul sfîrșitului — fiind că, vorba franțuzească: cu baionetele poți să faci ori-ce, dar nu te poți așeza pe ele — aceste împrejurări, cînd ofensiva generală nici n'a pornit încă, silesc pe cei de la comandamentul din București să 'și adune sedentarii ca să-i expedieze pe frontul occidental. Pentru aici, nu duce nici o grijă Mackensen: turcii și bulgarii pot să 'și lase ciolanele pe cîmp fără să șifoneze pe kaiser.

Emoția o trage Carp, căci vede că idealul de a-și scoate Țibăneștii de sub comanda *muscălească* începe să ia vopseaua vaxului...

ODISSEEA UNUI INAMOVIBIL. Ce poate să aducă un minut de întîrziere, domnule! Cînd boala lui Filipescu luase caracterul grav care făcea să 'i se întrevadă sfîrșitul, mare parte din liota care 'i constituia garda pînă atunci, a trecut la Marghiloman. Ponderatul și sobrul Petrică Sfetescu; subtilul și infatigabilul Bărbătescu — pînă și Nenitescu, naționalistul care a rămas cu admirație pentru eleganța judecății lui Dedu Ivan, au părăsit anticamera despotului bolnav, anticameră în care unii debutaseră iar alții, își făcuseră anii de pensie. Și toți acești credincioși, urmînd îndemnul sufletului lor de oameni devotați patriei, s'au înființat la ușa lui Marghiloman, soare care, în con-

cepția lor de mădulare desinteresate, răsărea bogat la orizontul țării pe care aveau s'o ocupe nemții :

— Ai noștri, c'coane Alecule ! a strigat, de la poartă, jovialul Ștețescu, rostogolind, asupra cuprinsului poleit al noului șef, ochii săi limpezi de copil nevinovat.

Stoian 'i a înscris în condică, și din momentul acela, agenții pe cari se bizuia leul murind când ducea, cu Take Ionescu, campanie de foc în privraha Puterilor Centrale, nu te mai scoteau din :

— Germanii, domnule ? Păi să vezi la germani tehnică, organizație, armată și rost gospodăresc. Măcar să avem noi noroc să vie nemții, dragă, să mai curețe putregaiul și să ne dea câte-va lecții de administrație cinstită și pricepută ! Bine că avem pe Marghiloman, sireacul, că, om prevăzător, s'a menținut într'o atitudine prudentă care'l face, acum, salvator ! Ce, de noi era să ne punem cu cel mai puternic popor din lume ? Fără trecerea «șefului», praful se alegea de capitala regatului !

Au venit nemții, în sfârșit. Ne-au luat apa, focul și pământul—nucile ni le lăsaseră de o camdată. Oamenii cari fuseseră ai lui Filipescu și erau acum ai lui Marghiloman, s'au repezit, se înțelege, să primească... lecții de tehnică, de organizație și de rînduială administrativă. Dar jîrmanii, «conform planului mai din 'nainte stabilit», nu stăteau de vorbă de cît cu Carp, marele, neasemănatul. Acesta, supra om el însuși, în felul lui, nu gira politețele «șefului» de cît cu condiția : cucerirea Moldovei, detronarea dinastiei și un guvern național cu decret de la Berlin.

Marghiloman, care știa de existența unei *ciorne* prin care se lega, către partid, să intre în acțiune, se codia. Nemții, ca presiune, îi rechiționau, pentru sacale, caji cu cari cîștiga parale la curse. Sportsmanul a protestat — germanii 'l'au pus sentinela la ușă. A trebuit intervenția stăruitoare a lui Lupu Kostake, al cărui brav fecior e piser la kommandantură, ca să scoată pe «șef» din kikionul care 'i făcea — oroare ! — situație aidoma ca a romînilor.

Cînd a văzut «poporul» că steaua lui Marghiloman e simplă cometă, a început să se retragă d'a 'ndaratele spre patriarhul de la Țibănești, acolo unde era programul, prin urmare șalvarii — deci «renunerație» *in spe*.

Așa, fugind, a ajuns bărbătescu directorul lui Mandy la poliția capitalei ; Nenișescu, subaltern al locotenentului Müller la finanțe — și cei-l alți, pe unde l'au căpătuit teutonii.

Ștețescu, însă, întîrziat ca să facă, plecînd, bezele lui Stoian, bezele de care, de pe obiceiul pământului, știa că 'i se va ține seamă cînd ar fi să vie înapoi dacă partida angajată cu Carp n'ar fi dus, cum n'a dus nici o dată, la decizivă — Ștețescu, statornic în afecțiile lui, a fost prins de nemți pe cînd făcea binețe «sub șefului», și dus la *Imperial*.

Cu un miniut mai 'nainte să fi fugit, și amicul meu ar fi tronat și azi la Curtea de Conturi, unde, conform tradiției, a'făcut *velâcho* la ziua kaiserului, ca ori ce spus credincios și devotat împărăției — bez că

viitorul îi surîdea, viitor de aur, care aşteaptă pe Carp peste cinci zeci-sai zeci de ani.

După ce s'a aşezat, în ultimele zile ale postului de Crăciun, confortabil, în celula de la *Imperial*, amicul nostru a aşteptat cu încredere ca Europa să se întrunească în congres ca să se ocupe de această monstruoasă atingere la principiul sfînt căruia englezii îi zic, pe latineşte, *habeas corpus*; dar cînd a văzut că continentul, egoist şi cinic, rămîne impasibil faţă cu durerea lui absurdă, s'a pus de a redactat o jalbă către guvernator, jalbă concepută, mi s'a spus, cu sobrietatea şi preciziunea care fac fondul acestui bărbat eminent. După un preambul caştos, Sfetescu zicea, între altele, cam următoarele :

Subsemnatul, care toată familia mea am fost germanofil, mă văd, pentru ce nu pot să ştiu, luat ostatic.

Nu că trăiesc rău, la Imperial, Domnule Guvernator, fiindcă umanitarismul germanilor, pururea victorioşi, de la porţile Parisului corupt şi până la graniţa Belgiei perfide, e în deobşte cunoscut. De cît e vorbirea că sunt consilier inamovibil la înalta Curte de Conturi şi am greutăţi familiare — ştie şi şeful, venerabilul d-voastră amic, d. A. Marghiloman.

Avînd în vedere cele ce preced, mă măgulesc, Domnule Guvernator, cu speranţă că arestarea mea este numai o eroare comisă din greşală — şi că subsecvent, voi fi pus în poziţie de a petrece în familie sfintele sărbători.

După ce a citit ciorna, a corectat-o, a transcris-o curat pe hirtie lîniată, şi pe urmă a transmis-o, printr'o rudă de aproape, lui Suskind, un fel de german-romîn, care i-a tradus-o în nemţeşte şi a înaintat-o la adresă.

Petiţia, însă, rămînea fără efect; sfintele sărbători se apropiau — şi exasperarea lui Sfetescu creştea din zi în zi. De aceea, indignat de persecuţia de a se vedea pus pe acelaş picior cu generalul Stoica, cu Băicoianu, cu Ciurecu şi cu foştii colegi de Senat, Sfetescu, care familia dumisale a fost în veci devotată şefului, a aşternut, către Marghiloman, o scrisorică plină de nerv, scrisorică din care 'mi s'a extras esenţa de către un amic comun :

Iubite şi mult stimat c'coane Alecule,

*Ştîft cît v'am îmbrăţişat şi v'am iubit în tot d'auna că pe un frate!
Credem că numai moartea ne va drspărţi.*

Şi acum, zac în închisoare nemţească, eu filo-german prin tradiţie şi care am ca suvenir o carte de rugăciuni cu dedicaţie din partea arhiepiscopului catolic!!!

Dar, ce sic??? Aşa se răsplăteşte la noi fidelitatea, credinţa şi iubirea de şef!!!!

Vă aduc chestia la cunoștință spre cele de cădere și cred că în înalta d-voastră înțelepciune, veți judeca favorabil această mică cerere.

Sfintele sărbători întru mulți ani

Al d-voastre

de pe considerație

P. Sfetescu

fost prefect, fost senator, consilier inamovibil la Curtea de Conturi, decorat cu mai multe ordine indigene și streine.

Cînd a cetit șeful «tinguirea» omului său de încredere, a dat ordin să-i calce jobenul; a pus de 'i s'a turnat dungă nouă la pantaloni; și, după ce și-a potrivit, cu migăloase operații, cărarea de la spate, s'a urcat în automobil și s'a dus la guvernator.

— Ce plăcere! a exclamat neamțul, ipocrit.

— Imi pare rău că nu pot să zic și eu acelaș lucru, a ripostat, așos, «șeful».

— Dar ce e, ce s'a întîmplat care să vă indispuie?

— Ați arestat pe Sfetescu.

— Da. Vorbește cam mult.

— Și pentru limbuție l-ați arestat?

— Intre altele.

— Atunci arestați-mă și pe mine, dacă'mi suprimați agenții și mă lăsați, singur, pradă machinațiunilor infernale ale lui Take Ionescu.

— Cum? Take Ionescu mai lucrează în Muntenia?

— Mai mult decît oricînd.

— Și dumneavoastră nu'l contralucrați?

— Cu cine, dacă'mi trimiteți organele la *Imperial*?

— Atunci e grav. Să-l punem în libertate.

— Cred și eu, dacă vreți să fiți serviți în mod efectiv.]

Guvernatorul a apăsut un buton. Ca de sub resort a apărut ovreiu: creț, cu pistrui și cu nasul în formă de cosor.

— Să vie Amelung, a poruncit neamțul.

Și a eșit, ca din pămînt, decanul spionilor.

— Der Herr Sfetesco ist frei.

— Excellenz! a făcut *mouchard*-ul ploconindu-se, și a eșit.

— Très obligé, a zis, rece, Marghiloman, și a plecat.

— Für nichts, a protestat boșul, ceremonios, și s'a reasezat pe jeț.

Pînă la prînz, se făcuseră formele. Pe seară, Sfetescu s'a și prezentat la guvernator ca să mijlocească eliberarea a doi alți oștatici: Coli-bășanu și Silviu Costinescu:

— Eu, care familia mea are și icoană nemțească în casă, a început simpaticul nostru prieten, socotesc că mi se cuvine atîta credit..

— Dar cu ce dovedeți filogermanismul familiei d-voastre? a întrebat guvernatorul, sub impresia încă a politeței cominatorie a lui Marghiloman.

— Eu? Imi pare rău!

Și zicînd acestea, Sfetescu scoate din buzunarul pardesiului o cărtică de rugăciuni, oferită, pe cînd era prefect de Tulcea, de către arhiepiscopul catolic din București, dus în părțile acelea în vizită canonică, drept amintire pentru primirea reverențioasă ce-i făcuse administrația.

— Breviarul acesta poate să dovedească cel mult că sunteți catolic — dar filogerman, nu.

— Ce spui, frate! Păi, ia citește coala!

Și consilier inamovibil de la Curtea de Conturi deschide cărtuția, și, cu degetul muiat, îi arată, pe prima pagină, dedicația prelatului:

De Christos inbitorului P. Sfetescu, prefect de Tulcea, a noastră arhiepiscopiească binecuvîntare pentru evlavie cu care ne a primit.

Nietzhamer

1912, Iulie 8

Tulcea

A încercat, pe urmă, verigașul de Lupu Kostake, din partea lui Carp, să distrugă efectul dedicației ca să-l sustragă pe Petrică de sub condominiul lui Marghiloman — dar se pare că încercarea n'a reușit să meargă dincolo de intenție, cum s'a întîmplat și cu proiectul de a detrona pe Vodă după ce vor intra nemții în Moldova.

ONESTITATEA TEUTONĂ.

Afară de rechizițiile tilhărești, de furtișaguri și de escrocherii nerușinate, două măsuri, mai ales, caracterizează, ca o fotografie, administrația lăcustelor cari tind să supuie Europa ca s'o... civilizeze: prohibiția, absolută, de a se introduce, de la sate, în capitală, produse alimentare; și prețurile maxime impuse, la țară, pentru orice obiect de hrană — impuse pentru cumpărătorii nemți, căci romînilor nu le e îngăduit să aducă, în oraș, nici un ou.

Conform acestor prețuri, grîul se vinde, în hambar, neamțului, cu 1200 lei vagonul — pe cînd la București, făina merge cu trei lei kilogramul; carnea de vacă, e 80 de bani, la țară — iar adusă de jirmani în capitală, nu o cumperi fără 6 lei.

Scopul primei măsuri, e să ne silească, prin foamete, să capitulăm înaintea lui Carp: detronarea dinastiei și alegerea, ca voivod, aici, a lui Nenițescu ori a lui Stoian. Cu cea de a doua, țelul e mai complicat. Onorabilii reprezentanți ai kaiserului au expediat în Germania, «conform dispoziției dinainte stabilită», toate disponibilitățile găsite în țară, pînă și hîrburile cu cari copiii evitau de a eși afară din casă pe vreme rea.

Acuma, însă, pentru ceea ce, din pricina viscoalelor, a înghețului Dunărei și a lipsei de vagoane, a rămas pe loc, lucrează beamterii pe cont propriu, pînă încoace-încolo.

Potrivit acestei socoteli, nu se lasă să iasă nimic din sate — ca să ia ei; și nu se îngăduie să intre nimic în oraș, ca să și desfacă ei marfa pe care o jecmănesc dela țară.

Și operația, de pe împrejurări, se face: cînd de-a dreptul, dela mînă la mînă — cînd prin mijlocirea inevitabilului *evreu pumuntean*.

La moșia, din Afumați, a lui Spandonidi, se prezintă, săptămîna trecută, un misit; de origine, cum sunt toți din Calea Văcărești, sadea *șirman*:

— Săr' muna!

— Noroc!

— Ei, ce se aude?

— Bine, pacé.

— Cum stai-cu grou?

— Ași sta bine, dar...

— Dar, ci? Prețul maximal?

— Păi, se poate cu 1200?

— Ei, dragă, ci *sa* faci? Așa e vreme. Trebui să ti dai di pi por.

— Il las să'l minînce șoarecii — și cu 1200 nu'l dau.

— O să'ți pară rou.

— Sănătate!

— O să m'a couți.

— Haidi... marși, jidane!

— Bine. *Surat mună*.

A doua zi, arendașul vine la București, caută un *ziarist* șirman, și'l pune să'i facă, pe evreiește, o jalbă, către guvernator, precum că'l roagă să încuvînteze, cum s'a făcut și cu alții, să și aducă grîul la București ca să'l vînză, aici, cum o putea, cu prețul zilei — mai ales că în epoca aceasta e mare lipsă de piine în capitală.

Se întoarce, omul, la moșie și așteaptă: o zi, două, trei, o săptămîină, două — nimic, nici un răspuns. Se necăjise, întîiu; apoi, cum e omul: se resemnase — și, în cele din urmă, uitase. Cînd, într'o Duminică, taman cînd era la masă, se pomenește cu jandarmul nemțesc, din sat, că'i aduce un plic mare cu o duzină de pecetii. În plic, era răspunsul, lapidar, al guvernatorului, la jalba pe care 'i-o tradusese gazetarul *rumun*:

Es geht nicht.

Abia pusese, proprietarul, punct seriei de înjurături pe care'i le provocase adresa autorității germane, și iacă-tă-l pe misit:

— Nu 'ți am zis, eu! Păcat de irtia!

— Ce irtie, jidane?

— Petiția către guvernămînt.

— Dar de unde știi tu că am dat eu petiție?

— Iu să nu știi? Dar ce, în București, *mununc* paiele?

— Și cunoști răspunsul?

— Iu? Așa să am bine daca n'am *vuzut* cînd il scria!

— Va să zică, tu, p'acolo, ești ca'n hala vechiturilor?

— La șirmani? Mai bine: ca la *suție* acasă. Di trabă omini, șirmanii!

Ie și el, io și iu — Iuvați și dumnevostra.

— Eu? Ce iau eu? O mie două sute de lei de vagon?

— Ei, iaca să nu fie o mie două sute.

— Dar cât?

— Cît a da Dumnizou.

— Cum? Fără autorizație?

— Scot *iu* ausweis.

— Tu?

— *Iu*. Iaca *iu*!

— Și?

— Jumătate și jumătate.

— Să împart cu tine averea mea, pe din două, măi, jidane?

— Cu minî? Par'că *sunt* dija singur?

— Ori cum, să dau jumătate din valoarea grîului?

— Nu, *bzierule*. Duceam *marfă* la București. // vindem cu 3000...

— Și tu iei două?

— Nu așa, c'coane. Dumneata iei 1200 și *le* bagi în buzunar.

— Și pe urmă?

— Pe urmă, cele 1800, una și una. *Iu* sunt în pagubă, că *trubui* să dau și lui *ală* — dar, *puntru* dumneata, treacă de la minî!

Greul, abonat, pe vremuri, la *Patris*, citise că toată vara fusese, în Grecia, rege, baronul Schenk, ministrul kaizerului pe lângă curtea soră-si — dar despre samsarul ovreiu că ar fi ajuns guvernator militar în Muntenia, nu văzuse scris nicăiri. De aceea 'l-a dat afară pe trimisul lui von Tuelff, și a rămas cu grîul în magazie.

E o vorbă romînească: cînd e molimă, se îngrașă

APARIȚII IN- cîinii.

TERESANTE

Pe vremuri furtunoase ca astea, cînd armata kaizerului, pornită de la Berlin ca să meargă la Paris, se poticnește la Călmățuiu — pe vremurile astea, e natural să se producă fenomene care răstoarnă rînza. De aceea nu m'a surprins să văz, alaltăieri, instalat la circumscripția din strada Poetului, pe Montaureanu, *artistul*, cel care se angajază la serbările de binefacere să reciteze pe Smara, și, la jubileuri importante, să cînte cu drîngul și să facă ca coțofana — artă pentru artă.

A trebuit să ajungem răstigniți, pentru ca libertatea românului să încapă pe mîna istrionilor jîrmani — dar, vorba ăluia: nu ne ninsese nouă să nu ne degere!

Am tras-o, dar, și p'asta, mai umilitoare de cît multe altele.

Îmi vine sub condeiu, de o cam dată, un tip foarte interesant, pe care, pînă încoace încolo, țiu să'l înregistrez *pro memoria*.

Cîte-va rînduri despre Zentler, deci:

A fost, este și probabil are să continue a fi directorul societății

pentru distribuirea produselor petrolifere. Director, mai mult al lui Costinescu de cît al acționarilor — dar drector.

Era, ca mai toți din seminție, dezertor din armată — se înțelege. Amnistia din 1913 a trecut cu buretele peste fapta ticălosului — cum amnistia de mai tîrziu are să rupă bureți tot ștergînd cu ei faptele coreligionarilor lui Zentler.

Pînă la 1908, fusese director al societății *Aurora*, pe care, ca să simplifice condicile, a băgat-o toată în buzunar. La parchetul de Prahova e și acum un dosar care vorbește despre vînzarea, drept țiteiu, a unui rezervoriu cu apă..

Din ruinele societății *Aurora* și a clădit, Zentler, palatul din strada Mîntuleasa.

Ca director la *Distribuția*, avea o preocupare mai presus de toate: să nu cum-va să se angajeze vre-uu funcționar creștin.

În timpul neutralității, de cîte ori se vorbea despre intrarea noastră în acțiune, năpîrca avea invariabil aceeași formulă: «*Die stinkirs*» — puturile de romîni — «să fie zdrobiți».

La izbucnirea războiului, Zentler a fost mobilizat pe loc. Vine evacuarea. Ploșnița îndeamnă pe funcționari să nu plece în Moldova.

Cînd a primit ordinul să pornească și el, expediază arhiva și cîți-va slujbași scutiți de serviciul militar, îmbracă uniforma, și, cu o valiză în mînă, se duce la biurou plîngînd, își ia ziua bună și pornește la gară. Peste un sfert de ceas se întoarce vesel: scăpase trenul..

Acum, la intrarea nemților, canalia, înainte ca societatea să fie rechiziționată, a întocmit liste de toate autoritățile și instituțiile pe unde știa că se găsesc produse petrolifere, le-a rechiziționat cu funcționarii săi, în numele germanilor, și le-a predat serviciului economic al armatei de ocupație.

Pe biuroul de lucru al lui Zetler se resfață nu Thora, nici Talmudul — ci fotografia kaiserului, a lui Hindenburg și a lui Mackensen. Palatul scîrnăviei de la *Distribuția* adăpostește, în permanență, urgiile homosexualilor — căci acolo se serbătoresc, de regulă, efemerele victorii ale morpionilor.

Cui-va, care'i vorbea de noua-i dezertare și de urmările ei în viitor, animalul 'i-a răspuns, alaltă-ieri, cu un cinism demn de palme:

— Ci? Pi urmă? Dar pi urmă nu e ministru Cotescu? Ci'mi pasă mie de rumuni cînd îi am în buzunar pe ai lor!

TURCUL ȘI PÂINEA

Un incident vesel care ar fi putut să aibă urmări triste. După ce alergase dela 7 ceasuri dimineața, ca să găsească pîne, Petrescu, caricaturistul apreciat, se întorcea acasă pe la 11 noaptea, cu pîinea în subțioară învelită în *Bukarester*. Pe strada Cîmpineanu, îi ieșe în cale un soldat turc, care ducă o traistă n spinare.

— Stai, bre! îi strigă turcul — și depune sarcina pe caldarîm.

Hait! își zice Petrescu în gând. Imi ia piinea turcosul — dar îlucid și nu 'i-o las.

Osmanliul, însă, blajin, desleagă traista;

— Fasole, geanım.

— Ei, și dacă e fasole, ce? răspunde, arțăgos, Petrescu.

— Vindem.

— Vinde-o!

— Cumpere?

— Cum o dai? se înfige artistul, crezînd că negustorul e agiamiu — și, ca să examineze marfa de aproape, pune piinea pe grilajul bisericei ungurești.

— Bir franc, zice turcul.

— Ce, ești nebun, mă, geanabetule? Un franc ocaua de fasole?

— Bun, bre.

— Du-te dracului! Gîndeam că o dai cu doi bani, că e furată — își varsă focul Petrescu, și pleacă.

Urcă strada Fîntînei și, cînd să intre în calea Victoriei, bagă de seamă că și uitase piinea pe grilaj — și cum era singură la părinți, și cum alergase toată ziua pînă s'o găsească, o ia la fugă înapoi. Ajunge la grilaj — dar ia piinea de unde nu e: o șterpelise turcul!

Lîngă biserica Luterană, dă peste un gardist:

— Nu văzuși, sergent, un turc cu o traistă la spinare?

— Ba, par'că trecu o mogîldeață în colo.

— În cotro?

— În spre strada Știrbei-Vodă.

Și iar o ia la fugă Petrescu.

Și vorbește singur:

— Auzi, dumneata, domnule, să'mi ia piinea delă gură! Umblu, eu, de azi dimineață, pînă am găsit-o, și păgînul să'mi o înhațe d'agata! Ei al dracului otoman!

Și fuge. În fruntea dealului, gîfîia, cît era el de nemîncat:

— Il goneșc pîn'la Stambul, și nu'l las. Auzi dumneata! Ei fi-ți-ar fasolea a dracului, să'ți fie!

Și gonește.

La răspintie, spre Popa-Tatu, iaca turcul. Mergea agale, cu samarul la spinare. Cînd l-a văzut Petrescu, și-a adus aminte de pe cînd rupea în dinți gologanul de bronz:

— Il sfîșii cu dinții dacă nu'mi o da pînișoara!

Și strigă — că, de alergat, nu mai putea alerga:

— Măi, banabac! Ia stai nițel să te croiesc de cîteva ori, mă!

Turcul n'auzia ori se făcea că n'aude.

— Stai, mă, fir'ai al dracului de calpuzan.

Turcul, ajuns de pe urmă, stă. Se întoarce către Petrescu și rîde.

— Rîzi, pocitanie afurisită — și cu piinea mea în traistă! Scoate piinea, osmanliule, că'ți bag pumuul pe gît!

Soldatul rîde fără să priceapă amabilitatea expresiunilor, dar știind cum stă chestia, desleagă traista la gură și scoate piinea.

— Ei, al dracului geanabet, domnule! zice Petrescu, cînd își vede tainul.

Și, pe urmă, către soldat:

— Lesne, turcule! Iei pîinea omului și p'aci 'ți e drumul! Ai no-noc că'mi iese sufletul de alergătură, că te-și plesni în semilună.

Și pleacă înapoi.

Turcul, după el:

— Iem fasole, bre. Buñ.

— Dă-te dracului cu fasolea ta, mă! De tîrguială stau eu acum? zice Petrescu, inacciu, și se depărtează rupînd un coltuc, căruia între maxilare îi face soarta, dintr'o vreme, a gologanilor de branz.

Două cimilituri — dela lume adunate și iarăși la lume date.

— Cînd Romînia nu era ocupată, toți romîni erau ocupați; acum, de cînd e ocupată Romînia, nici un romînu n'are ocupație — afară de Nenițescu, care, ca ministru al lui von Tuelff, bea cafeluță la vistierie.

— Ion Brătianu ajunsese vizir numai pentru că adusese în țară pe Vodă Carol, un singur neamț; la ce situație e destinat Ionel, care a adus un milion de nemți!

PRESA RUMUNĂ

Am spus-o și n'o pot îndestul repeta: ceea ce face admirația mea pentru morpionii kaiserului, nu e atît civilizația lor adîncă, știința lor originală, filosofia lor generoasă, firea lor plină de altruism, industria lor fină și a lor artă subtilă; ceea ce mă viră în extaz față cu acești clefți, este corectitudinea, onestitatea lor rigidă, *a toute epreuve*.

Au confiscat înteg imensul stoc de tutun al Regiei și au pus în gura rîndașilor teutoni țigarete cu vîrf de aur — în gura rîndașilor cari, deprinși cu infectul trabuc de trei la cinci pfenigi, nu știu ce să facă cu *Jockey-Clubul*, și'l morfolesc și'l zmorcăie pînă cînd fac, pe la încheiătura buzelor, o zeamă stercoreană; iar pentru noi, au lăsat mahorca, acea buruiană care se vindea, la țară, cu zece bani *pacul*. Și pentru ca bugetul Regiei — bugetul lor! — să nu se resimtă de urmările operației, au făcut, din tutunul acesta ordinar, țigarete pentru uzul tîrgoveților, țigarete pe care le pun în comerț cu de două ori prețul parfu-matelor giubecuri care făceau, la noi, deliciul corpului diplomatic.

Cu hirtia de țigară e și mai vizibil sistemul nemțesc: s'a confiscat pînă la cea din urmă foiță — și, după ce ne-au ținut trei săptămîni fără o foaie de hirtie, ne-au inundat, cu prețul de 40 de bani cîrticica, cu acel papirus german care se vinde la Berlin cu două parale pachetul și cu care, la trebuință, poți să'ți cîrpești cizmele.

Dar prohibitatea firmanului apare în toată splendoarea ei în combinația din care a eșit *Gazeta Bucureștilor*, devenită anexă a lui *Hajofetz*, cellalt *Bukarester Tagblatt*.

Să vedeți procesul natural pe care l-a urmat negoțul acesta politico-literar.

La început, și cităva vreme după ocupație, nu apărea nici o gazetă. Ale noastre, anemiate de Censura lui Arghirescu, încetaseră în ziua cînd Socec apăra Bucureștii — iar ei, nemții, nici nu visau la or-

gane de publicitate, deprinși cum sunt să și facă treburile în secret, la întuneric.

Ordonanțele lui Mustăță se lipiau pe pereți, ca la 1812.

Între timp, locotenentul Damert, un fel de reporter la *Berliner Tagblatt*, se învățase în capitala Germaniei, și, ca să evite indignarea publicului de acolo, a trebuit să fugă și, fiindcă la București nu mai era primejdie, a venit aici ca să dea vigoare nouă armatelor lui Mackensen.

— Cum, strigau nemții la Berlin, copiii noștri mor ca muștele pe front — și un vag redactor de fapte diverse face războiul în cafenea?

Fată cu indignarea aceasta, care creștea zilnic în intensitate, kaiserul nu și a mai putut cruța odorul: l-a luat cu cleștele și l-a asvilit la *Princiuar*, în brațele lui Finkelstein, unde se instalase un fel de *offizierenheim* pentru germanii desemnați să se acopere de glorie în localurile puse de ovrei la modă.

Dar, chiar în București, la *schweinerielappe*, viața nu surîdea scriitorului berlinez: întâiu, fiindcă trebuia să facă slujba de nemțioacă, la biurouri — ceea ce nu se potrivește cu firea de boem a reporterului; și al doilea, pentru că, plecând în grabă dela Berlin, uitase să și ia cele șapte mărci, pecul părintesc pe care l păstra ca bani albi pentru zile negre. Și cum, printr'o coincidență fericită, isprăviseră și redactorii *Serei* salariul pe trei ani pe care li-l plătise Brociner din tezaurul lui Iversen, când le închisese Corbescu taraba — au pornit, *viribus unitis*, condeierii *prensului*, cu reporterul dela *Berliner Tagblatt*, să stăruie de guvernator pentru apariția unui ziar în care să se preaslăvească, pentru Wilde Walachei, binefacerile regimului teuton, ca pregătire neapărată pentru legăturile economice ce trebuiesc înodate, între noi și ploșnițe, la sfârșitul războiului «neîngrădit».

Von Tuelff, care, ca inteligență, este cu mult inferior lui Moșilică Schwartefeld, a dat în cursă, dar a întreat pe morpionul dela Berlin:

— Gazetă — bine; dar cine s'o redacteze?

— Noi, s'a grăbit să răspundă Bronciner, care, prezent la scenă, știa că are la spate un ovreiu dela *Seara* și, la nevoie, pe *rominii* cari făcuseră insuccesul *Libertății* lui Fleva.

— Da, a consimțit guvernatorul, care toată vremea se făcea că nu simte *lipsurile* lui Brociner; da — dar fără jidani.

Comanditarul gazetei lui Bogdan-Pitești a vrut să riposteze:

— Păi, se poate, excelență, ziar, în România, fără jidani! — dar Salzmann a pus degetul pe buze și i a făcut semn să se resemneze.

A doua zi se dedea la iveală organul d-nei Popp, căci d. Popp, cetățean român și spion ungar, era încă la Ialomița sau în fundul Moldovei, ca internat.

Și a apărut «zeitungul».

Era scris în două jargoane: jumătate, purta titlul de *Gazeta Bucureștilor*, și era redactat de ovrei împămîntenți; jumătatea cealaltă, se chema *Bukarester Tagblatt*, și era scris, în nemțește, de locotenentul Damert și de doi colaboratori aduși anume dela Berlin: unul, ca corespondent de războiu — și Oxborn, ca critic de artă, mă rog.

Cumetria dintre ovrei și germani a început să scîrîlie dela primul număr. Nemții nici nu se uitau la... confrăți — iar ovreii, se uitau de geaba la germani.

Slavici, patriotul ardent a cărui vîrstă decrepită îl ține, deocamdată, departe de spînzurătoare, traduce articolele colegilor berlinezi într'o limbă împănată căreia ungurii 'i-ar zice «valahă» — iar noi, cei de aici, o socotim ungurească.

Și-a început comedia.

Correspondentul cînta în himnuri ditirambice măreția Goliatului infirm a cărui putere invicibilă se simte pînă la Urziceni — și, observînd că noi, deși cucerii vremelnice de Socec, de Mackensen și de Carp, ne plimbăm și ridem de superbia grotescă a piraților, încheie, el care simte că plesnește fierea într'însul cînd zărește, la Berlin, casca sergentului de stradă: «Romîinii petrec, inconștienți de nenorocirea care 'i-a lovit — dar să aștepte puțin și au să simță amar nefericirea situației de pîns în care au căzut».

După acest caritabil preambul, se duce cu camionul pînă la comuna Calu-Iapa, și cînd se întoarce înapoi, redactează, pompos, o relațiune *de pe front*, în care se spune că «romînul are ochi de bou»; că prizonierii noștri — mutilați — «n'au demnitate», și că țăranul, umilit, «se frînge de mijloc într'o reverență de 45 de grade» — și o spune el, al cărui tată, văxuitor de ghete la otelul Peterhoff, în Muenchen, poate, nu te mai scoate din «excellenz» pentru fiecare pițulă pe care 'i-o arunci ca *trinkgeld*.

Și, în sfîrșit, Oxborn, «criticul de artă», își povestește impresiile dela o vizită făcută în palatul dela Cotroceni, unde nu găsește destulă vopsea ca să zugrăvească «mitocănia» din saioanele splendidei noastre suverane — Oxborn, care, probabil, trăiește, cu familia, într'un kelneriei, și pe care'l vezi, vara, la Berlin, în redingotă neagră, cu pantaloni cafenii roși la glezne, cu mînuși cenușii de bumbac, cu *gibus* și cu ghete galbene!

Asta e *Gazeta Bucureștilor*, ziar care în dos se chiamă *Bukarester Tagblatt*. Iau martori, pentru afirmarea ce fac, pe toți locuitorii rămași în Capitală — și nu recuz nici mărturia ovreilor cari nu sunt pămînteni.

Situația, în lagărul de ziarîști, este intenabilă, însă. Nemții, îi tratează pe jidani ca negri — și jidanii, la rîndul lor, își bat joc de Slavici cu o cruzime pe care numai conștiința hoitului acestuia cum că nu mai are loc sub soare, o poate îndura.

Drept aceea, de a doua zi după ce s'a văzut ce tacim sunt ilustrațiile fugite dela Berlin, a început Antim prin ceinării:

— Idioți, domnule! Germani! Ce germani? O pușcărie, o cazarmă și o fabrică de muniții, asta e Germania!

Și, trecînd la jeratecul care'l dogorește, continuă:

— Gazetă e asta, domnule! Cel mai nerod dintre reporterii dela noi — chiar Popescu-Dușu — ar face-o de o mie de ori mai interesantă.

Dar neamțul e imbecil, monșer!

Socoteala lui Antim, oricare fie intenția din care pornia, era nu

se poate mai temeinică: niciodată, ziar de provincie, nu se coborise, în România, la nivelul primitiv unde se bălăceau piserii aduși dela Berlin și cei cari îi tilmăceau pe părtenia rezervată jargonului de aici. Și judecata aceasta, mai severă decît o redau eu, se adresa în special lui Brociner, care o transmitea aiudoma celor din jurul guvernatorului, spre știință și regulă.

Dar în vremea asta, zdreanța mergea. Inserînd ordonanțele, care acuma nu se mai lipiau pe pereți, obliga pe toată lumea s'o cumpere, nu ca s'o citească, ci ca să vază ce mai poruncește kaiserul să dăm golanilor — căci, cine nu lua cunoștință de ordonanță, v'am spus ce-pășia: trei luni închisoare, ori trei mii de lei amendă, sau amindouă deodată, «de pe alegere».

Și nu numai *bekanntmachung*-urile constituiau momeala pentru desfacerea mardalei lui Damert; în *Bukarester Tagblatt* se publicau, zi cu zi, cîte zece — cînsprezece nume de prizonieri romîni căzuți în mîinile Puterilor Centrale — și părinții, rudele, prietenii soldaților de pe front, cari nu se puteau informa altfel despre ai lor, trebuiau să cumpere ineptia pe care o traducea Slavici.

Pe cînd, însă, primitiva producțiune politică, literară și artistică a celor două rebuturi diu presa berlineză fura, deadreptul, gologanul cititorului, intrigile lui Brociner, pe care'l monta Antim cum se întorce ceasornicul, se apropiau de succes. Guvernatorul, om prost dar fudul, fusese convîns că e absurd să scrie despre romîni riște eterodoxi cari habar n'au de ce poate merge la inima locuitorilor din țara asta — și că trebuie dată pămîntenilor sarcina de a cleveti cu eficacitate pe pămîntul cucerit.

— Înțeleg că ai dreptate, a zis, într'o zi, von Tuelff, căfre Brociner. Înțeleg, dar sunt două dificultăți: întîiu, că nu primesc cu nici un preț *străini* la gazetă — și romîinii, încăpăținați, nu vor să vie; și, al doilea, că, neavînd ce întrebuițare să dau lui Damert și lui Oxborn, ar trebui să-i expediez la Berlin, ceea ce ar ridica vijelie de protestări din partea mojișilor, cari nu admit ca poporul să piară pe front, iar cei în grațiile poliției să se plimbe, acasă, cu mîinile în buzunare.

Brociner, timpit de soliditatea obiecțiunilor, a rămas mut pînă a doua zi, cînd le-a comunicat lui Antim.

— Ei, și dumneata ce-ai răspuns? l-a întrebat, răstit, prietenul lui Vintilă.

— Nimic. Ce era să răspund?

— Ești ramolit, bătrîne! — de aia n'ai avut ce răspunde.

— Ei, spune tu, care ai rămas tot copil de vre-o treizeci de ani.

— Păi, ce vrea idiotul de guvernator? să nu'i stea nemții fără treabă — nu așa?

— Da.

— Foarte bine. Să'i puie să facă, pentru soldați, pentru germani și pentru cei cari citesc nemțește, o gazetă ovreiască pardon: o ediție teutonică a *Gazetei Bucureștilor*.

— Dar cu ce mijloace?

— Păi ce mijloace le trebuie? Tipografiile, toate din București, sunt furate și stau la dispoziția lor, gratis; lucrătorii, sunt soldați, cari muncesc pe o strachină de fasole, rechiziționată și aia d'aici; cerneala și hirtia au confiscat-o; local pentru redacție au, — pe veresie, toate palatele din capitală. Ce le mai trebuie, prin urmare? Leafă pentru lipitori? Foarte simplu: să nu se mai publice în *Gazeta Bucureștilor* lista de prizonieri — ci să se anunțe numai că această listă apare, de acum în colo, în *Bukarester Tagblatt*. Cu chipul acesta, pe cea românească va trebui s'o cumpere publicul ca să citească ordonanțele — iar pe cealaltă, ca să și urmărească prizonierii. Și cum sunt sute de mii naivii cărora, cu sistemul acesta, li se bagă mina în buzuner, ambele reptile ar strânge bănet nu numai ca să plătească simbrie lichelelor flămânde aduse de la Berlin — ci și ca să se subscrie la împrumutul de războiu.

Și la urma urmelor, dacă e vorba de parale, să le dau nemților o rețetă infailibilă: să întocmească o ordonanță prin care să obștească cum că se pedepsește cu trei mii de lei amendă sau cu trei luni de zile închisoare sau cu amîndouă de odată, orice român care, în termen de o săptămînă, nu va duce la *abteilung* chitanța de plata abonamentului la cele două *zeitung*-uri — și milioanele vor curge.

— Bine. să zicem că dificultatea asta am înlăturat-o. Ce facem, însă, cu cealaltă?

— Care, cealaltă?

— Nu vrea de cît romîni în redacție.

— Ei, și?

— Păi de unde 'i luăm?

— Dar ce, eu nu sunt român? Il plesnesc în cap cu numărul decretului de împămîntenire — cecece Iorga nu poate face.

— Unul!

— Dar Karnabat nu e bulgar, prin urmare român?

— Să zicem că da. Fac doi.

— Dar Lucian Marcu, care a fost închis la forturi ca spion, ce cursur are?

— Ardelean.

— Vezi bine. Ca Slavici.

— Trei. Cu Slavici, patru.

— Și Sărățeanu?

— Că bine zici! Mai romînesc nume ca ăsta!

— Va să zică, cinci.

— Păi, ajuns cinci?

— Lasă că 'ți găsec patruzeci, dacă vrei — dar ce nevoie e de atîta personal? La rigoare o fac eu singur. N'am făcut eu *Ordinea*, *Opinia*, *La Roumanie*, *Seara*, *Libertatea* și mai toate gazetele, eu singur!

Brociner a scris pe hirtie tot ce 'i spusese, ca să nu uite; a mai întrebat odată cum îl chiamă pe guvernator, cu care vorbise în ajun pentru a zecea oară; și a însemnat localul unde 'i e cancelaria, ca să nu 'nemerească alt unde-va, cum 'i se mai 'ntimplase — și a plecat

Cum a auzit von Tuelff că are la îndemână atîția *romîni*, tot unul și unul, floarea publicisticii noastre; și cînd, mai ales, a aflat că, cu planul financiar al lui Antim, se pot scoate, dela noi, și parale pentru împrumutul național din patrie, a sărit în sus de bucurie, și, dacă n'ar fi observat ceva de vopseaua gălbenușului de ou în barba venerabilului samsar, l-ar fi sărutat pe macabeu.

A doua zi, apăreau două gazete: una, *Bukarester Tagblatt*, scrisă în nemțește; și alta, *Gazeta Bucureștilor*, redactată în ovreiește. Cea dintîiu, anunța că *Gazeta* 'și-a asigurat colaborarea celor mai de frunte ziarîști *romîni* — iar asta făcea cunoscut că *Bukarester Tagblatt* va publica lista *complectă* de prizonieri.

N'a trecut, într'adevăr, nici o săptămînă și ziarul ovreiesc a început să dea la iveală articole savuroase semnate *X, Y, Z, W*, nume proprii, celebre pe ogorul literaturii noastre politice, nume sub care se pitula modestia faimoșilor Wechsler, Sărățeanu-Salzman și Negreanu-Schwartz, condeieri cari pururea au proptit, cu talentul lor, interesele superioare ale țării noastre și a căror bună credință, lealitate și iubire de țară au fost pildă, în trecut ca și azi, pentru virtuțile fără de cari patriotismul rămîne vorbă goală.

Numai Karnabatt 'și-a ridicat vîlul ca să lase să i se vadă goliciunea — el singur, cum o făcuse și pe vremea cînd se dusese la Berlin ca să ne aducă vești despre omnipotența împăratului teutonilor, cînd, singur în presă, 'și expunea pseudominul în public. Ceilalți, printr'un exces de cuviință, ședeau sub obroc — și numai *W*-ul îl scoteau la iveală.

Odată cu această fundamentală reorganizare, *Gazeta Bucureștilor* a și intrat pe făgașul ziarelor occidentale: cu titlu pe toate coloanele; cu manșetă; cu casetă; cu litere grase și cu acea nesfîrșită variație de caractere tipografice care dă ziarului aspectul unui probar de litere — într'un cuvînt, cu acea superioară factură care, în *Scara*, a dus reputația lui Bogdan-Pitești pînă la Văcărești.

Și toate astea pentru cîte o sută de lei pentru fiecare redactor și cîte un ausweis ca să nu'i confunde poliția — afară de Grosman, care primia o sută douzeci, fiindcă semna *Tăul*, și guvernatorul îl credea neam cu logofătul.

Multe s'au pierdut în România din pricina răsboiului — dar presa și moravurile ei au cîștigat... drepturi politice pentru *X, Y, Z, W* și ceilalți scriitori de marcă.

Încă un răsboiu mondial și ajungem să redactăm abecedarele dela dreapta la stînga...

23 Februarie. — Cel mai nou kelemek semitic, dela despărțirea celor două gazete cu perciuni: se publică hebdomadur, în ediție anonimă, o broșură în care, pentru cinci zeci de bani bucata, găsești, repetate de șase ori, ordonanțele guvernatorului — ordonanțe cari s'au inserat la vreme în *Bukarester Tagblatt* pe cînd apărea în două jargoane.

Cine e antreprenor și cu cine împarte contracciul produsul acestui

monopol exclusiv, nu știu — dar știu că marafetul e paraliu, pentru că, din pricina principiului: «trei mii de lei amendă sau trei luni închisoare ori amîndouă de-odată», toată lumea *trebuie* să cumpere broșura săptămînală ca să se puie la adăpost de «surprize».

Sunt mulți cari pretind că combinația ar fi a lui Antim — dar nu cred, pentru că Wechsler acesta e jidan, și, ca jidan, incapabil de escrocherie.

Se dă, cum vedeți, patentă de a storce parale, cum vindea Papa, odinioară, *indulgențe* pentru cei cari furau pe Atotputernicul.

Acuma, azi, citesc, printre anunțurile *Gazetei* lui Slavici, altă escrocherie autorizată de guvernator. Numărul prizonierilor noștri căzuți în mîna dușmanului interesează toată țara — de aceea, după ce cu lista de prizonieri s'au momit cititori pentru tagblatt-ul publicat în două limbi pînă cînd a prins aripi, s'a trecut locmaua la *Bukarester Tagblatt*-ul sadea nemțesc, ca să-l lanseze și pe acesta, ca mijloc sigur de a prinde lectori.

Acum, fiindcă amîndouă reptilele și-au făcut suma, au vîndut unui al treilea pumunteau privilegiul de a exploata durerea părinților cu lista de prizonieri. O reclamă din *Tirtanblatt* aduce la cunoștința publicului că, cu începere de mîine, un român din cei trecuți pe sub bričiu va scoate o broșură în care se va trece numele prizonierilor cari *n'au figurat în listele de pînă acum*. Și cum astfel de chilipiruri nu se dau fără firman, ori cît ar colcăi membrii *Uniunii* prin biurourile coreligionarilor nemți, e de prevăzut că cu partea cu care se înfruptă guvernatorul din furtișagurile pe cari le înlesnește în Muntenia, se acoperă o cifră rotundă din împrumutul german — fiindcă am convingerea că von Tulff, deși gazdă de hoți, el, nu pentru el se face complice cu apașii, ci în folosul patriei suferinde.

TECHNICA JIRMANĂ

Azi s'a dat dezlegare să se deschiză școalele, școalele ovreiești, nemțești, ungurești și bulgărești — căci turcii n'au așa temerare aspirații.

Pentru romîni, însă, nu e permis accesul școalei.

Mai mult: chiar ca să circulăm pe stradă, noi, romîni, trebuie să avem *ausweis*, permisuri speciale — altfel ne închid ovreii din slujba poliției nemțești. Dar scopul *ausweis*-urilor la cari suntem obligați e mai complicat decît pare. Așa, cine vrea să nu 'i se devasteze casa, arată țidula — și dacă e scris pe ea: de naționalitate german, austriac, ungar, bulgar sau turc, e la adăpost. Tot așa cînd se cer plăpumi sau cînd se rechiziționează lemnele. Toate sarcinile sunt pentru romîni — nici una pentru streini.

La carne, apoi, cînd se taie la hală, trebuie să arăți paznicului hîrtia: ești romîn, te dă în brînci ca să te duci la barieră să cumperi, pe furis, cu șapte franci kilogramul, carne tăiată clandestin, cînd găsești, odată pe lună; dacă, însă, ești dintre ploșnițele printre cari e mai mare kaiserul, atunci sergentul dela poartă îți deschide amîndouă ușile și cumperi pe îndelete, mușchiu, cu un franc și douăzeci și cinci de bani ocaua.

Și solicitudinea guvernatorului pentru liftele pe cari le ocrotește merge mai departe: a înființat, pe socoteala primăriei, patru cantine unde se ospătează gratis toți nemții, bulgarii, turcii, ungarul și asimilații lor, cari, *pămînteni* în țară cucerită, nu vor să cheltuiască din pungă cu întreținerea ci păstrează paralele pentru mai tîrziu, cînd în-teleg că va veni scadența.

Am zis: *asimilații* — și cuvîntul are nevoie de explicație:

Înainte de război, foiau prin țară, și mai ales în București, mii și mii de macedoneni sau albanezi, «romîni» din Turcia, veniți cu pasport otoman, pasport preschimbat, prin indulgența toantă a poliției

noastre, în *bilet de liberă petrecere*. Această Turcie, însă, a fost, la 1913, cucerită de sirbi, de greci și de bulgari — și români, turcii la origine, și-au scos, de pe la consulate, cărți de legitimație ca, după cum hoțărîse soarta războiului: sirbi, bulgari sau greci ori sadea otomani.

Aceștia toți, grație priceputei administrații secrete a lui Panaitescu, erau, înainte de războiu, purtători de cîte 3-4 paspoarte — și la ocupație, au exhibat pe cele cari îi făceau aliați cu Puterile Centrale. Și fiindcă, în urma atîtor schimbări, se perimase data unora dintre aceste pașururi, era zilnic pelerinagiu la cancelaria turcească, unde se vindea supușia pe lucru de nimica.

Cîtă lume s'a turcit cu ocazia asta, e de speriat!

Exemplul, apoi, s'a întins la pumunteni, cari, de și băștinași printre *uzurpatori*, și-au adus aminte că, deună-zi, fuseseră, ei ori părinții lor, *untertani* — și s'au dus de și-au reînnoit sudiția, de care se lepădaseră, dacă te iei de pe cei de la *Uniune*, încă de pe vremea lui Mircea.

Grație fenomenului acestuia de răsbotez ne-am pomenit, în București, pe lingă liota de spioni evrei — Streitmann zice că 'al treilea om, în capitală, e *mouchard* — și cu toate slujbele polițienești împănate cu cetățeni austriaci de rit mozaic și cu limba de la Krakau.

Nu voi să insist asupra împrejurărei, ca să nu măresc durerea aceloră dintre coreligionarii lui Labin cari vor fi suferit, poate, de fapta mîrșavă a păduchilor galițieni gata să se arunce și pe trupul rîios al un unui tatar numai să aibă ce suge azi — căci grija pentru ziua de mîine, o duce *Uniunea*.

Două mînji, cari abia stau în picioare, tirăsc o hărăba în care stau o cocoană bolnavă și o copilă.

Pe la legațiunea rusească, sare un bandit de pe trotuar și se pune în dreptul cailor:

— Ho! Dați-vă jos!

— De ce, domnule? întrebă cocoana; și cum să mă dau jos? Sunt bolnavă și mă duc la doctor.

— Jos, că'mi trebuie trăsura! țipă infectul.

— Dar ce drept ai tu să dai lumea jos, mă, nespălatule? 'l întreb, atunci, eu, pe huligan.

— Mi s'a cerut de la kommandantură.

— Ți s'o fi cerut o *trăsură*, dar nu arume pe asta!

— Eu iau pe care o găsesc în stradă — și dumneata să nu te amesteci.

— Dar, ce, și tu ești guvernator, mă, scîrbosule, ca să-ți arogi puteri pe cari nu le are nici Mackensen?

— Măsoară-ți cuvintele, domnule, că sunt agent de poliție — și o pățești cu mine.

— Legitimează-te, urtule, că te înhaț de chică și te duc eu la kommandantură. Auzi?

Potaia se legitimizează, într'adevăr: scoate, din buzunar, un carnet

cu șapte peceti, în care scrie, pe marginea fotografiei, că este *secret* și că'l chiamă *Jean Zeilicovici*.

Inchipuiți-va, acum, pe Șulăm Zeilic, tătină-său, găzar la Moinești. ce sbucium trebuie să fi simțit în torace, când o fi aflat că, de când au venit dumnelor ȳrmanii, Itic al lui a ajuns să se cheme, ca bzierii : Jean — și să fie deja în slujbă împărătească, cum e Neniteșcu, Lupu Kostake, Samurcaș și Antipa, peste care e rebe c'conu Pitrachi !

Eu, nefiind de ai voivodului, n'am slujbă, prin urmare n'am treabă de aceea, nu cheltuiesc vreme prețioasă când scriu. O să vă povestesc, dar, o istorioară turcească apropos de Jean Zeilicovici.

Așa dar :

În țara lui Enver-pașa era, când-va, zarvă mare : arabii din Bagdad se băteau cu musulmanii din Țarigrad pentru califat. Turcii pretindeau că lor li se cuvin nădragii lui Mahomed, ca unii ce au împărăție mare ; iar arabii ziceau că, de vreme ce profetul 'și-a pus șalvării în cuiu la Bagdad, apoi a știut el ce face — și revendicau pentru ei privilejul de a păstra garderoba lui Mahomed.

Răsboiul acesta ține și azi, cu deosebire numai că, acuma, a intrat și kaizerul în bernevicii profetului — bernevici cari, avînd în vedere vîrsta lor înaintată, trebuie să fie, din punct de vedere higienic, într'o stare care, fie zis în treacăt, sfidează... moda.

Fapt e că turcii din Țarigrad mîncau și atunci, dela arabi, bătaie, cum mîncă azi, tot la Bagdad, dela englezi.

Se prăpădiseră o armată a sultanului ; se prăpădiseră două ; se prăpădiseră nouă — întreaga oștire amenința să se distrugă, sub meterezurile cetății, ca a germanilor la Verdun — și de căderea Bagdadului nic vorbă nu era.

Atunci un oare care Mustafa, hamal tembel și bețiv, din care pricină 'i se zicea : Behrim Mustafa, adică Mustafa bețivanul, își ia inima 'n dinți, într'o zi când era mahmur, și se duce glonț la sultan :

— Ce cauți, bre, mascara ? 'l întrebă padișahul.

— Am venit, mare și strălucite stăpîne, să'mi dai comanda oștirilor ca să răpni Bagdadul.

— Tu, bre, pușlama ? Tu ai dormit, toată viața, cu cîinii, pe maidan, beat mort — de unde știi tu meșteșugul ostășesc ?

Ieși afară, cinghinea !

— Eu, mărite împărate, pe maidan, în gunoiu, ca un ghiaur ne-trebnic, făcutu-mi-am vacul, într'adevăr, dar am o idee : dă-mi bășibu-zuci — și-ți dau Bagdadul în palmă.

Sultanul, ajuns la awan, ca aliatu-i dela Berlin acum, nu prea avea de ales : cu Behrim Mustafa ori fără el, drumul B. C. B. pe care aveau să facă nemții cale ferată în secolul XX, tot pierdut era. De aceea, mai conciliant, după ce i-a tras bețivului cîteva palme, l-a întreat, mai mult de formă :

— Dar ce chezășie am eu, bre, că o să te porți cum se cade ?

— Păi capul meu nu e în mîna Măriei Tale ? Dacă în trei zile nu

primești ștafetă, după ce oi ajunge eu acolo, că am luat Bagdadul, să dai poruncă gealatului să mă gădile cu iataganul printre guler și cealma.

— Bine, atunci, zice sultanul. Iaca firmanul.

Să te văd, acuma!

Și-i dă teșchereaua precum să e pașă cu tuiuri.

Mustafa ia cu el o caravană cu câteva buți de mastică — și pornește. Când ajunge în cartierul general, turcii dormeau la umbră. Dă cu piciorul într'inșii de i deșteaptă, le comunică misiunea însemnată pe care i-o încredințase sultanul — și comandă: înainte, marș! Turcii s'au întors pe partea cea-l'altă. Cei mai disciplinați, pe cari îi ajunsese soarele, cheltuiau diligență multă ca să și mute rogojinele la umbră.

Generalisimul, văzînd, atunci, că ostașii padișahului sunt așa cum îi știa el pe maidanurile din Stambul, dă poruncă unui edecliu să desu-tepe buțile cu mastică.

Turcii, treziți din somn de această mană pe care le-o trimetea Alah din cer, se pun pe băut. Când erau candrii, Mustafa se pune în fruntea lor, dă un ghes cetății și intră în Bagdad, pentru că, fiind tur-laci, soldații se împingeau, în bătălie, ca la pilaf.

La întoarcere, sultanul a numit pe Mustafa mare vizir, cum e azi Talaat-bey.

Cuceritorul califatului ședea într'o zi la fereastră, în palatul Dolma Bacce, pe care i-l dăruise împărațul spre folosință, și trăgea din narghilea parfumatul bektemis, cînd, aruncîndu-și ochii pe caldarim, vede un cortegiu mortuar.

Trimite repede un cavas să oprească convoiul, iar el, pe urmă, se coboară, agale, ca să nu-și strice meșii. Se duce jos, se apropie de cosciug, îi dă capacul la o parte, și, apropiindu-și buzele de urechia răposatului, șoptește câteva vorbe.

După aceea se retrage în apartamentele lui iar procesiunea își urmează drumul.

Lumea, însă, care însoțea pe defunct, a rămas încremenită, căci turcii au într'un grad înalt cultul morților și respect pentru nebuni. Nici odată, de cînd 'și aduceau aminte bătrînii, nu se mai întîmplase să se oprească un convoiu din drum. Indignarea era fără de măsură. Dar mai ales rostul vorbelor șoptite de vizir la urechia mortului intriga pe ulemale. Prin haremuri, aflase și cadînele de pandalia vizirului. Și cum emoția publică creștea zilnic, venise un moment cînd nu te mai puteai mișca pe stradă din pricina mulțimei care comenta cu aprindere incidentul.

S'au consultat vracii, s'au întrebat hogii — de degeaba: nimeni nu era în stare să tîlmăcească ce a putut vizirul să 'spuie la urechia unui mort.

Intr'o zi, Ismail, un alt hamal, care dormise și el, o viață, în gunoiu, cu Mustafa și cu cîinii din Constantinopole, își pierde răbdarea și, sculîndu-se, dimineața, din murdăria care 'i slujia de așternut, pornește spre Dolma Bacce, ca să se lămurească cu vizirul, vechiul lui prieten.

— Atita vreme am trăit ca frații, reflecta hamalul, în cît nu se poate să nu'mi se destăinuiască mie. Odată, chiar, 'mi aduc aminte că, îmbătîndu-ne amîndoi, am făcut tîmbălău, și am mîncat, la poliție, atita bătaie cită mînîncă un catîr îndărătnic ca să ducă samarul dela Udrine la Ceatalgea. Mie, dar, trebuie să'mi spuie Mustafa.

Cînd a intrat Ismail la vizir, acesta, fericit, l-a luat în brațe, cum te i-a Sfescu cînd vreă să'ți sfeterisească votul — și pupă l, și pupă-l și pupă-l!

— Ce meteahnă ai tu, bre, pehlivane, de ai venit la mine așa ni tam ni sam ?

— N'am nici o meteahnă, bacalîm. Am venit și eu să te văz, că'mi era dor.

— Dar ce e la mahala ? întrebă vizirul, atras la fereastră de mulțimea care se agita în stradă. E bairam azi ?

— Ce bairam, bre ? E bucluc.

— Bucluc ? De ce ?

Vrea lumea să știe ce ai vorbit tu cu mortul, deună-zi, cînd îl opriși și te aplecași d'asupra coșciugului.

— De aia e zurba în oraș, bre, Ismaile ?

— De aia, vezi bine. Ce, puțin lucru e să vază credincioșii pe vizir stînd de vorbă cu morții !

— Bine, bre, ciorbagi. Dacă e numai atita, să'ți spui tărășenia.

— Spune, ca să mă duc să liniștesc ortaua, că, altfel, e zaveră.

— Uit'-te ce e, bre, ciugium : m'am aplecat la urechia lui și i-am zis, încet — că cei vii știau și n'aveau nevoie să auză : «Tu, bre, te duc pe lumea ailaltă. Ei, te rog, cînd oi ajunge, să le spui ălor d'acolo că aci e vizir Behrim Mustafa.

— De ce ? a întrebat Ismail, nedumerit.

— Ca să aflu și ei pe ce mîni a încăput Țarigradul !

GARDA

IMPĂRĂTEASCĂ

La lista nesfîrșită de jafuri sevîrșite pentru a da putere convingătoare manifestului lui Mackensen cum că nu se bate cu poporul și că ne garantează, el, mareșal împărațesc, viața și averea, la această formidabilă listă sunt de adăogat cite-va... mărunțișuri, mărunțișuri ce e bine să fie puse la îndemîna celui care va scrie istoria timpului de față.

În ceasul cînd a intrat generalisimul în București, negustorii ambulanti, grămădiți pe la barierele unde evreei, călugărițele și colonia nemțească 'i așteptau cu flori, deschiseseră deja bazaruri unde vindeau fotografia mareșalului, lucrată cu bibiluri, la Berlin. «Ai lor», dar, veniseră la «ai noștri» pregătiți cu marfă de sezon. Tot odată cu Mackensen a intrat, pe aceiași barieră, și Sidoli, directorul, altădată, al *Circului Regal Român* — acum cu o baracă căreia 'i zice simplu: *Circus*.

După ce, apoi, și-a asvîrlit șicalii de au furat, au violat și au devastat, autoritatea a pornit jaful sistematic, cu metodă și cu cruzime : ne-au luat, cum am mai spus, mai întîiu armele — pentru ca nu cumva

tâlharii să întâmpine dificultăți în exercițiul funcțiunei; pe urmă, ne-au rechiziționat toate spitalurile și ne-au aruncat raniții pe stradă; apoi au sechestrat, pentru folosul lor, toate localurile autorităților publice; după aceea au instalat câte un morpion în fiecare din clădirile mai arătoase ale Capitalei iar mobila, covoarele, pianele, vesela, oglinzile și bibelourile le-au încărcat în furgoane și le-au expediat la... gară; pe urmă ne-au desbrăcat de blăni, de plăpumi, de saltele, de cămăși și de ori ce avea preț pentru golănimea asmuțită de kaiser ca să ne... civilizeze; și, în sfârșit, după ce au intrat bine în sistem, au început: tot griul găsit pe suprafața teritoriului cucerit; toate vitele; păsările toate; untura și toate grăsimile; vinul; ouăle; făina; țuica; malaiul; brânza; pădurile; petrolul; ceapa; cartofii; fasolea; varza; morcovii; păstirnaci; linte; cearceafuriile; mazărea; încălțăminte; trei părți din mărfurile negustorilor; apoi scielele goale; Jopurile de plută; hirtia de țigară; tutunul; arăturile; chibriturile; alcoolul; sarea — și încă odată: blănuri, saltele, plăpumi și inexprimabili.

Abia după această onorabilă și, mai presus de toate, civilizată rechiziție, ne-au luat tramvaiele, caii de la cotiuge, măgarii de pe la ghiociurile țiganilor — și în fine ne-au făcut cunoscut că ne osîndesc la trei mii de lei amendă ori la trei luni închisoare sau amîndouă de odată dacă ne vor prinde cu o bucățică de săpun sau că, pentru a alerga după o moașă ori pentru a duce un mort la groapă, vom îndrăzni să ne urcăm în trăsură fără să fi plătit unui tilmaciu pămîntean ca să ne iacă, pe ovreiește, cererea pe baza căreia să obținem, peste o săptămînă, ausweis-ul respectiv.

Și cu asta părea că s'a încheiat seria de operații civilizate cari dau atîta prestigiu armatelor imperiale și fac din Carp, prin recunoștință, un rob față de augustul lui stăpîn.

Dar nu se încheiasă.

Au început să scoată din rădăcină schelele de la binale: să taie pomii de pe șosele și să desființeze gardurile.

Și mai trebuiau și parale — parale cari, dacă nu să înlătore, căci asta nu se putea, dar măcar să împuțineze sărăcia din casa statului teuton. Și parale, din buzunare, nu prea puteau să ia multe. Atunci au pus pe Petersen ca, cu concursul lui Stere, să fabrice bani falși. Sute și sute de milioane a tipărit prietenul acesta a lui Costinescu — și hirtia nemțească, garantată poate de *U. E. P.* căci stoc de aur pe care să se sprijine a ferit-o Dumnezeu să aibă, a inundat piața ca o ploaie de broaște. Dai biletul Băncii Naționale ca să plătești o cumpărătură și primești restul în terfeloagele lui Petersen. Guvernatorul pune în ladă hirtia de aur a noastră, și în schimb asvirile prin cafenele maculatură nemțească. Cînd se va face, într'o zi, socoteala acestei piraterii, nu știu câte scăfirli de neamț ori derivate vor mai rămîne pe umeri în țara asta, unde mansuetudinea poporului face, de atîta vreme, cultură de vipere.

Dar banditismul acesta organizat aducea foios numai fiscului, numai tezaurului imperial — fiindcă fondul guelfilor e furat de pe vremea

lui Bismark ; omizile inferioare, deși înțolite prin rechiziții, n'aveau de pe ce bea apă. Atunci, ca să evite murmurele, administrația a început să închiză ochii — și cumpărai, de la nemți, cu preț de concurență, tot ce îți se jefuise prin ordonanță a guvernatorului : carne, piine, inele untură, brățări, zahăr, pingele, covoare, brinză, petrol, oglinzi, batiste. Intr'un cuvînt te furnisai, dela complicități kaiserului, ca dintr'un magazin universal, cu obiecte cari mai fuseseră odată ale dumitale. E, însă, o categorie de molii care nu'și puteau corecta soarta prin mijlocul acesta de negustorie clandestină : vechiturile cari vor fi complectînd menajul ofițerilor superiori de pe cînd erau sublocotenenți ; neamurile lor scăpătate și acele profesioniste de marcă a căror îndeletnicire e să se îngrășe din slăbiciunea protectorilor *gagas* — precum și centuria de învîrțiți cari au plătit la Berlin ca să trăiască la adăpost în București, trebuiau și ei puși la tain, că doar și ei reprezintă pe kaizer, fie care în felul lui.

Pentru aceștia s'a născocit *Teatrul Național*.

O herghelie de frumuseți perimate și o cireadă de teutoni, mai mult sau mai puțin cusurlii, au fost tocmiți, cu simbrii princiare, să parodieze arta în fața scaunelor care umplu sala în fiecare seară. După spectacol, imediat după, un parazit, însărcinat anume cu treaba asta, se prezintă la Verzea cu răbojul : încasări, trei sute de lei ; cheltueli, două mii. Primăria plătește deficitul — și a doua zi se anunță altă... tragedie.

Teatru nemțesc, însă, în București, cu excluderea ori căruia spectacol românesc, nu se putea. Nu se putea, nu pentru că ar fi fost neomenos — unde se uită păduchile la așa nimicuri ! Dar nu se putea fiind că tovărășia n'ar fi fost dreaptă. Adică, cum ? Von Tuelff von Tschappe să-și căpătuiască moliile și von Carp ot Țibănești să rămîie, *pour tout potage*, cu, pentru ploșnițele dumisale, simbria anemică de la Primărie ori cu salariul, plătit în moneda lui Petersen, de pe la slujbele *de tout repos* dăruite ca premiu de încurajare de către autoritatea de ocupație ? Peste poate !

De aceea, după tocmeală, în care « ai noștri », adică Schulder, Carp, Burăh Braunstein, Marghiloman, Stoian, Stere și Saltzmann, frunțașii rămași aici ca să ne ocrotească și să ne ducă de mîină pe făgașul patriotismului adevărat ; după tocmeală, în care « ai noștrii », cu concursul și al lui Wechsler, au desfășurat o energie îndărătnică, s'a convenit ca, de trei ori pe săptămîină, să parodieze arta trimișii, cu ausweis, ai guvernatorului — iar de trei ori, să joace, în romînește, artiștii noștri cei bogați, cei cari, cu nițel obraz, s'ar fi putut sustrage nedemnității de a alerga după gologan pe scena dușmanului.

Cu această frățescă combinație s'au căpătuit și unii din rîndașii marelui, extraordinarului logofăt din gubernia Vasluiului.

La numirea directorului, însă — a celui românesc, căci cel teuton fugise din Berlin cu comandirofca în buzunar — s'a întimplat un incident de culise.

Cînd a plecat la Iași, în grozăviile frontului, directorul titular al

Teatrului Național a dat lui Demetriade delegație să gireze instituția, cum a dat Brătianu delegație lui Lupu Kostake să ne ție ca să ne desbrace nemții — cum Falkenhayn a dat delegație unei patrule să păzească via șalvaragiului dela ministerul de finanțe.

Și cu Demetriade era o dificultate. Artist în suflet și administrator conștiincios, locțiitorul de director nu se învoia cu pensionarii în activitate — căci Teatrul Național a avut, are și va avea, cît o fi lumea, paraziți cari, inutili pe scenă, își încasează leafa, stînd acasă, la gura sobei, unde joacă idile tomnatice.

În categoria aceasta intra, mai ales, o actriță în mare favoare la o bancă al cărei privilegiu se renforcează de cîte ori dispune Stoian și ai lui de puterea publică.

Dilema era nemiloasă: Demetriade director, publicul trebuia neapărat lipsit de deliciul de a vedea pe scenă steaua băncei; planeta pe scenă, făcea musai necesară isgonirea gerantului.

Ca să înlătore, dar, greutatea, consiliul de administrație al zărăfiei a numit director al Teatrului Național pe Ion Bacalbașa, om blajin, împăciuitor și maleabil.

O dată operația săvîrșită, nemții, ca compensație — poate ca despăgubiri de război — au pretins direcției, întru cît, prin interpus, director era însuși Carp, să adreseze guvernatorului o cerere prin care, cu fraze alese, să-l roage ca, pentru instrucțiunea artiștilor noștri și ca înbold de cultură pentru publicul românesc, să rechiziționeze Teatrul Național exclusiv pentru o trupă germană, care să se producă în capo-d'operele literaturii teutone. Cît despre actorii romîni, să treacă la Comoedia.

Bacalbașa, a refuzat să subscrie cererea.

Și nemții l'au dat afară.

Carp a numit, pe urmă, pe Filitis, care a iscălit cu amîndouă mîinile hîrtia cerută de mascaralele teutone.

Stagiunea s'a deschis cu *Fântîna Blanduziei*, pe care afișul o anunță: *Die Quelle Blanduzia!*

Și dobitocul pus acolo de voevodul patriot ca să închipuiască pe directorul Teatrului Național, pretinde, judecînd de pe bugetul din care suge, că e romîn, ca Salzman — de și numele îi denunță lămurit silitatea de palikar!

Teatrul, acum, s'a rupt în două: la Național, joacă nemții, pentru ovrei; iar trupa primei noastre scene, face averi producîndu-se la *Comoedia*, în fața bulgarilor, publicul cel mai select pentru spectacolele intelectuale.

Și pare că nimic nu e schimbat pe lume.

Să nu dea Dumnezeu, romînului, cît poate să ducă, e o zicătoare din bătrîni. Pe lîngă năduful pe care ni-l fac hordele de nemți, de bulgari, de austriaci, de turci și de unguri, mai suferim și de plaga piraților din năuntru, tot așa de nesățioși ca și sclerații kaiserului.

MARELE NEGOT

S'au înființat, în București, dela invazie, câteva mii de prăvălii noi, unde, între altele, se vînd și comestibile — pe lingă bandiții cari aveau firma din vechiu înscrisă. Pe toate stradele, în toate ulicioarele, la toate răspântiile, în fiecare cocioabă se vînd de-ale gurei — de cînd nu mai avem ce mîncă.

Și negoțul, acum, nu mai e o îndeletnicire, mai mult sau mai puțin cinstită, cu care se cîștigă sută la sută după ce se scot cheltuelile — ci o haiducie în care comerțiantul te jefuiește ca în codru.

Și tîlhăria propășește așa, încît banditul nu numai că nu se mai aține pe prag ca să te tragă de mînică, cum face în vremea normală, ci îi e silă să-ți și răspundă cîți poli cere pe ocaua de brînză. Se vinde tot, și se vinde cu prețuri par'că paralele ar fi de furat.

Această năvală pe merinde a zmintit cu desăvîrșire pe hoții cari fac comerț. Cînd socotesc, seara, cîte sute de lei au prins pe sacul de fasole, ori pe borcanul de seu, își mușcă mîinile de necaz că n'au luat îndoit — și ziua următoare, după ce măresc prețurile cu două sute la sută, închid spelunca mîhniți că puteau să le mărească și mai mult.

Cu această onestă apucătură a negoțului, s'a ajuns — și suntem la începutul ocupației! — la șaisprezece lei ocaua de caș; la optsprezece lei kilogramul de unt proaspăt; la douăzeci și cinci de lei untura făcută din cîrviș; la doi lei și cincizeci kilogramul de fasole; la doi lei ceapa, și la pes'e treizeci de lei zahărul.

În fruntea bandei de hiene sunt, întîiu, acei Dumitrescu-Militari cari aveau în pivniță, pe vremea primariatului lui Ionescu-Clipiciu, vagoane de zahăr, pe cînd în piață avortau femeile înghesuindu-se pentru o bucățică cu care să îndulcească apa caldă pe care o dădeau copiilor drept ceaiu. Aceștia desbracă, ziua, pe cei cari le calcă în prăvălie — și noaptea, cu slugile, devastează curțile caselor părăsite, de unde iau și pămîrii de pe la uși.

După *marile*... comerț românesc, vin albanezii. Cel puțin câteva mii de iaurgii de ăștia s'au umplut de bani dela ocupație și pînă azi. Spioni cei mai mulți, acum ca și în trecut; toți tratați cu favoare deosebită, de către nemți, fiind că toți, chiar cei împămîntenți, s'au pus în regulă cu legațiunea turcească, arnăuții s'au revărsat asupra Capitalei și haiducesc ca în jurul Przendului. Lăptării, simigerii, plăcintării, bragerii, halvigerii și băcării — toate sunt prinse de șkipetari, mai rapaci decît orice seminție alta.

Ca omagiu pentru cei cari le-au pus codrul la îndemînă, fiecare dughiană de albanez are, la tejghea, cîte o nemțoaică *bonne à tout faire*.

Exemplul prosperității șnapanilor botezați nu putea să nu ispiască pe... ceilalți. De aci, negoțul cu paralicul, negoț pe care nu'l mai văzusem de cît cînd am colindat satele puchinoase din nordul Bucovinei.

La fereastra unei odăițe, care, cu ușa dă în stradă iar cu fundul la privată, la fereastra unei astfel de chichinețe, care, acum, poartă

firma falacioasă: «Magazin de Mode», e lipit un petec de hirtie, între un fason de ciupercă veche și o strachină de prune noi.

Pe hirtie zice: «Aici se vinde prune».

Și toată marfa e cea din strachină!

În strada Sfinți, la vitrina unei prăvălii de horbote și cîrpeturi, scrie în litere gotice: «Dulceață de vînzare».

La ușa unui cîrpaci din calea Văcărești, e, pe un scaun rupt, un coș cu o mîină de cartofi degerați. În mijlocul coșului e înfiptă o scîndurică de care e lipit cu scuipat un petec de hirtie: «Cartofi angro 85 kilu».

Și în Calea Moșilor, pe geamul unei încăperi unde se repară umbrele, citești, pe diferite sferturi de hirtie: «Nuci». «Se vinde majun». «Ou proaspeți».

Inchipuți-vă la ce preț se ridică majunul, frămîntătură de barabule vopsite cu sfeclă rasă, dacă, cumpărat dela *specialist* de către banditul din piață, a trecut, dela angrosist la negustorul cu măruntșul pînă să ajungă la magazinul de reparat umbrele din Calea Moșilor — și, țînd seamă că așa se face tot comerțul în București, de cînd cu strașnica organizație comunală a jîrmanilor, judecați cît e de la locul ei vorba bătrînească: Să nu-ți dea Dumnezeu cît poți să duci!

Și comerțul de detaliu nu se mărginește la magazinuri, la casele particulare ori la șandramalele unde se dau paturi cu chirie. Și altele «stabilimente» s'au transformat în case de «comerț».

Așa, la o baie ovreiască se învîrtește negoț de sodă caustică: o fură, dela arsenal ori dela pulberărie, un plutonier neamț; o tocmește un pămîntean — și o transportă la Ruscium un evreu din armata bulgară.

La una din cantinele unde se hrănesc, pe socoteala primăriei, cerșetorii Puterilor Centrale, se face tîrg de cositor: un macabeu bărbos dă parale: un altul, îmberb, învîrtește misitia — și un jîrman aduce la bătaie metalul *rechiziționat* de pe unde i se denunță de către un al treilea pămîntean. Toată lepra sîfșie din trupul sîngerînd al țării romînești ca să facă simțită proclamația lui Mackensen, cum că se va respecta viața și avutul locuitorilor.

Cînd intri în cafenele și vezi sutele de evrei, tineri și trăiți bine — căci pe cei cu zuluși îi ține *Uniunea* feriți de-o cam dată, din pricina graiului, care prea aduce cu cel în care se redactează *Hajojetzul Bucureștilor* — cînd intri în cafenele și vezi furnicarul de jidani în vîrstă să poarte arma, te întrebi, dacă nu cunoști obiceiul pămîntului: unde or fi stat, frate, pîtă acuma, «rominii» ăștia, de n'au fost încorporați în oștire — și ce făceau bobocii stăpînirii cînd ni se răreau rîndurile la Turtucaia, la Predeal, la Bratocea și la Argeș, dacă mii și mii de tineri, grași ca pepenii, au rămas, cum se vede, în afară de obligațiile militare, că să reclame, pe urmă, drepturi politice, pe temeiul faptului că, vorba lui Labin, dela U. E. P., și-au vărsat sîngele pentru patrie?

Înțeleg că unii, ca Roller, negustorul de sticlărie, și ca vîru-său, comerciantul de țuică, s'au ascuns subpat, la baia din bulevardul Carol;

au stat acolo cîtă vreme comenduirea pieței a fost în mîinile romînilor. Le crescuseră niște bărbi stufoase de credeai că sunt arhierci caterisiți -- și, în ceasul cînd au intrat nemții, ne-am pomenit cu ei că țîgnesc de sub pat, se rad, se ferchezuiesc și pleacă să caute jîrmanii, cari să-i introducă în daraverile de sodă sau de rachiou. Unul dintre ei, vasal comisionarului de quartz, îmi spunea chiar, cu obrăznicia lașă caracteristică semînției:

Rumunii? Puah! N'au rezistat nici o săptămînă!

Și abia eșise de sub pat, eroul!

Înțeleg.

Dar aceștia au fost doi. Să zic, iacă, că au stat sub pat douăzeci două mii; dar regimentele cari mișună prin cafenele de nu-ți poți trage sufletul de usturoiul care iese, ca sudoarea, din trupul lor zăprît, unde or fi stat -- și ce-or fi făcut organele însărcinate să trimită pe front sau înaintea consiliilor de război pe cei cari dosesc dela datorie?

Și nu vorbesc aici de *dispăruți* -- fiindcă nu e vina comendurei dacă mai tot neamul lui Israel a avut norocul să cază prizonier; nu vorbesc nici de cei puși de Iliescu să facă pe grămăticii la minister, pe cînd copiii noștri muriau prin șanțuri neîmpărtașiți; și nu vorbesc nici măcar de cei cari s'au învrednicit de privilegiul de a fi întrebunțați la croitorie ori la partea sedentară -- fiindcă nu voiu să ajung, din vorbă în vorbă, la chestiunea prefecților cari își aveau neamurile puse ca ușieri....

Aceștia au situație *legală*.

Mă ocup numai de cei cari, nebeneficiind de nici una din aceste șanse, au rămas, fără explicație, ei, tineri și voinici, printre infirmi și nevolnici. Și întreb, dar: cum s'a putut să scape divizii întregi de evrei de sub nemiloasa supraveghere a comandantilor de piață? Și cînd pun întrebarea aceasta anodină, nu e nevoe să vă spun că nici prin gînd nu-mi trece să socotesc, vorba ăluia, cît o fi tăind dispensa -- fiindcă nu voiu să-mi aud vorbe.

Una, tinără și sglobie, a voivodului.

DOUĂ MĂRIRI

Apăruse ordonanța guvernatorului, ordonanță prin care, sub pedeapsă de trei luni închisoare sau trei mii de lei amendă, ori amîndouă deodată, suntem îndatorați să declarăm în scris numărul de orătării pe care le avem în bătătură -- și ne executaserăm.

A doua zi, cu aceeaș amenințare de ștraf, altă ordonanță: este riguros prohibit să tăiam păsările *ouătoare*.

Carp, atunci, îmi povestește Hina, un junimist care nu poate să suferă reclama, Carp, într'un moment de umoare veselă, singurul titlu pe baza căruia făcuse Ianov excepția, unică, de a-l dispensa de alte condiții pentru a-l admite, la *Junimea*, printre oamenii de litere, ia o găină, o pune în manșon -- și, glont cu ea la guvernator.

— Cu ce am plăcerea să servesc pe domnul profesor? întrebă teutonul, măgulit de această vizită neașteptată.

— Am venit să vă cer un mare serviciu, excelență.

— Puteți dispune a priori de tot ce stă în puterea mea, zice, amabil, guvernatorul, și se pregătește să debaraseze pe musafir de țurcană și de manșon.

Cînd vede găina, neamțul, stupid de afion și de năravuri blestamate, se mai țimpește o toană peste naturelul lui, și întrebă, idiot;

— Dar asta, ce e?

— Asta e găină, răspunde grav marele om.

— Găină, văd — dar pentru ce ați adus-o?

— Uit'te de ce, excelență. Ați emis un edict cum că n'avem dreptul să tăiam paserile ouătoare.

— Da.

— Ei, cu asta e paradox: a ouat pînă săptămîna trecută. Acum, de cîteva zile, e în stasis.

— Și?

— Și, ca să nu contravin cumva ordonanței respective, am adus-o aici.

— Pentru ce?

— Ca să convocați o comisie de specialiști cari s'o examineze și să'mi spuie, științificește: e ouătoare ori nu — adică să știu dacă am sau nu dreptul s'o taiu fără să mă pun, eu, omul de ordine, d'a curmezișul poruncilor împărătești....

O regretabilă confuzie se făcuse deună-zi, confuzie din pricina căreia toată șleahta de polițai nemțești își mușcă mîinile acuma.

Se sculase, omul, de dimineată; își așezase sygisbeul pe genunchi, în birjă, și plecase, ca de obicei, la șosea, în ceasul cînd știa că, de regulă, vine Mackensen deși face plimbarea. Se dusese, de zece ori, în sus și în jos, la rondul al doilea și înapoi, pînă întîlnise pe mareșal. Iși apucase barbișa cu o mîină, și o întindea ca să-i atragă atenția; pe cînd cu cea-l-altă, ridicase, ostentativ, pălăria, și nu'și acoperise calviția pînă nu-i răspunsese neamțul cu gestul de dispreț cu care salută pe Virgil Arion — și plecase acasă, pe urmă, cu conștiința datoriei îndeplinite.

La masă, pe cînd se ospăta cu fătălăii, Bogdan-Pitești se pomește cu militarpolizei:

— Malzeit!

— Malzeit.

— Tumta Pogdan-Bidești?

— Da.

— Merși cu mine tumta.

— Eu?

— Tumta.

— Par exemple! Je vudrais voir ça! face, greșos, prietenul lui Gri-guță. Și adaugă:

— Eu nici cînd fusei, astăvară, la Berlin, n'am fost cercetat de poliție, domnule — și acuma....

— Tuunta fost nach Perlin?

— Astă vară.

— Nu se poate.

— Nu? Poftim de te convinge.

Și partizantul lui Carp scoate un teanc de scrisori, prin care șeful poliției din capitala Germaniei, comisarii diferitelor bezierkuri, Beldiman al nostru și oameni de aproape ai biurourilor de.... propagandă din Berlin, îl întrețineau despre starea *afacerilor* politice înghetate în timpul șederei sale acolo.

Neamțul, uimit, mai întreabă odată:

— Dar, mă rog, cu ce ausweis gălătorit tuunta?

— Cu un *sauf conduit* obținut de.... cineva pentru mine, dela von dem Busche.

— Dați la mine scrisoare asta?

— Jamais!

Polițaiul a plecat confuz și a pus în cunoștință pe von Tschappe despre eroarea grosolană în care căzuse denunțatorul.

Guvernatorul, însă, care avea ordin categoric, n'a vrut să ție seamă de documentele despre care îi vorbea polițaiul — și a menținut dispoziția ca Bogdan-Pitești să fie pus la umbră cu întreaga literatură găsită asupra lui.

Neamțul s'a executat. S'a dus a doua zi la victimă și i-a comunicat să-și facă geamantanul pentru ca, în dimineața următoare, la 9 ceasuri, să-l urmeze.

Postul director al lui Antim a început să urle, după plecarea teutonului:

— Popor stupid, ca germanii, nici printre laponi nu se găsește.

Am spus-o în totdeauna și o repet: idioți, barbari și ucigași — aștia sunt supușii degeneratului dela Berlin.

Și-a făcut, pe urmă, geamantanul și a plecat, nu se știe unde.

Dimineața, cînd s'a deschis ușa și a intrat polițaiul, Bogdan-Pitești dîrdîia, cu toată promisiunea ce căpătase dela complici asupra cărora făcuse șantaj în ajun. Barbișonul împrumutase dela situație atîta energie încît se mișca singur, par'că era bătut de vînt.

Proscrisul, plin de demnitate, așteaptă în picioare.

Teutonul, smerit, face reverență — și, pe cînd ai casei, cu ochii umezi, așteptau fatala formulă sacramentală care trebuia să despartă pe Bogdan de ai lui, zice, solemn:

— Zînteți liper!

Asistența rămîne înmărmurită. Polițaiul, tot solemn, se retrage.

În urma lui, tare, ca să fie auzit, Bogdan exclamă:

— Ca și Carp, sunt și rămîn credincios ideilor mele: nu e popor mai civilizat ca germanul!

Afară, pe scări, un musafir care aflase, din oraș, evenimentul, tocmai zicea către un obicinuit al casei:

— Nu vă spuneam eu ! Dacă pleca și *prensul* la Iași, am fi avut de înregistrat încă un nevinovat căzut victimă erorilor polițienești

— Tout est bien qui finit bien, replică, din salon, Bogdan-Pitești, cu voce bună, acum, și cu admirația crescută pentru supușii degeneratelor dela Berlin.

Și, în soliloc :

— Dacă nu-i aveam în mână pe măgarii noștri, mă dădeau gata porcii lor !

S'a stors și s'a consumat aici ori s'a expediat în Germania tot ce putea să reprezinte o valoare bănească, cât de mică. Atîta ne au secăt *supraomenii*, încit, acum, și de ne-or băga, de-a dreptul, mîna în buzunar, mare scofală n'ar mai face.

De aceea, spre a se acoperi măcar o parte din uriașul gol al bugetului de la Berlin, s'au adoptat două măsuri noi, de o potrivă de umanitare, simpatice și civilizate : am fost condamnați, noi, cei din Muntenia, la o nouă operație care să ne anemieze — și, ca să n'avem motiv să ne plîngem, s'au supus și soldații kaiserului la această operație. Un ordin confidențial, venit, dela Metropolă, către comandamentul de aici, impune fiecărui militar, de pe orice front, să renunțe, în folosul Statului, la zece la sută *pe zi* din solda gradului. Așa, soldatul, care primește cinci zeci penigi pe zi, va renunța la cinci, și suma, în schimbul căreia se lipește un timbru pe carnet, e considerată ca subscripție *benevolă* la împrumutul de războiu. Gradele, ofițerii, renunță, de asemenea, proporțional, la *prisosul* din solda rangului ce au.

Nu vă mai spui de entuziasmul frenetic care a pălit pe ostașii kaiserului cînd au auzit că, după trei ani de odihnă, li se ia, în folosul junkerilor, singurii promotori ai măcelului, pînă și... halba dela gură.

Pentru asta ar trebui talent pe care nu mă încumet eu să pretind că'l am.

Dar măsura asta 'i privește pe ei, pe *șirmani* — treaba lor, dar.

E, însă, alta, care ne atinge pe noi, supușii voivodului.

S'au scos ieri, din biurourile și din pivnițele Băncei Naționale, mașinele tipografice, hîrtia filigranată și mobilierul ; s'au încărcat în camioane și s'au expediat.

Lumea, necunosătoare de tehnica germană, vedea, bănuitoare cum e, tot un furt și în operația asta de evacuare. Și adevărul era cu totul altul : se golise palatul Băncei ca să aibă unde încăpea zarafii din București convocați de guvernator la o întrunire excepțional de importantă.

Crezînd că e vorba de cine știe ce chilipir, s'au adunat toți cîți constituiesc marea noastră finanță : Berkovici, Finkelstein, Braunștein, Elias, Levy, Goldenthal — toate victimele asiaticii persecuții la care scrie Labin și cu Antim că sunt supuși pămîntenii în țara aceasta de «surpatori» canibali.

Și, după ce s'au strîns toți, s'a sculat împuternicitul guvernatorului și le a spus, scurt și peremptoriu :

— Aveți să garantați un împrumut de o sută de milioane.

La început a fost tăcere de mormînt, bancherii, fiind, înainte de toate, oameni discreți; dar, după primul moment de tăcere, a luat cuvîntul Berkovici, ca cel mai obijduit, și a vrut să spuie:

— Păi, onorate domn, nu e destul să garantăm noi cu teigheaua; trebuie ca subscriitorii să primească garanția noastră pentru suma aceasta.

— Silentium! a răcnit neamțul—și finanța a tăcut ca un singur om.

Tocmai în secunda aceasta intra pe ușă, printr'o coincidentă fortuită, Tănase Nădrăgea, zis și: Nenîtescu, prepus de gigantul de la Tîbănești să se uite ce face locotenentul Țirman în condicile vistieriei, Zarafii, opăriți pînă aci, s'au înseninat cînd au văzut că vine și un localnic, care, în tot cazul, nu le putea refuza o mîină de ajutor.

Toți dau ghes lui Berkovici, ca mai acasă la el în bolțile Băncii Naționale, să comunice... ministrului porunca monstruoasă a piratului. Și, împins din toate părțile, Berkovici își ia inima 'n dinți și începe:

— Ni se cere, domnule ministru, să garantăm...

— Să garantați! se răstește Tănase. Apoi dă brațul neamțului și ies amîndoi, «ca doi brazi într'o tulpină».

Se petrec sau se pregătesc lucruri extraordinare. Patrulă călări, ca nici odată, cutreieră orașul în toate direcțiile; escuade de cite patru-cinci soldați din serviciul poliției militare scotocesc cafenelele — au aierul să caute, să împiedice sau să provoace.

Kutchbach, un vag correspondent de ziare nemțești, — fără importanță, pe vremuri, și acum capul secției de spioni cu sediul la *Princiar*, nu mai are astîmpăr: se învîrtește nervos; urmărește, din ceas în ceas, rapoartele feciorilor lui Duployen, cari se multiplică pe drumuri ca să'l fie în curent.

Kutchbach, între toți spionii, e cel mai feroce.

Dincolo, la High Liffe, Gerstenfeld, un ovreiu din Ungaria, fost, altă dată, tovarăș cu franzelarul Otto Gagel, e în permanent conciliabul cu agenții mărunți cari constituiesc căprăria de sub comanda lui. Și la Bulevard, un alt ovreiu, din Brăila, în tovarășia lui Făinaru, urlă insulte la adresa romînilor și, așteptînd să noteze pe imprudenții cari ar releva ofensele, își șoptesc lucruri tainice cu un tamazlic de spurcăciuni cari'i încredințează denușările ce sunt de adresat poliției secrete.

La Astoria, dulgherul Guttman, devenit *lîberat* cu pseudonimul de «Bunescu»; și, la Zografi, Ascher, fost chelner și acum director de gazetă, umblă forfota după informații.

O particularitate: printre sumedenia de evrei a căror îndeletnicire e spionagiul, nu e nici un negustor cu temei și nici unul diintre acei robî ai datoriei cari'si închid viața, ca în ocnă, în magazinele exploatatorilor și se chinuiesc acolo, în muncă silnică, pînă cînd infirmitățile'i aruncă pe drumuri după ce'si au îmbogățit patronii. Comercianții cinstiți

se întrunesc în de ei, pun mână dela mână ca să adune cu ce potoli foamea celor fără mijloace — în afară de pensionarii pe cari, personal, îi întreține fie care pe socoteală proprie, discret, în ascuns, ferți de reclamă și de admirația publică — ba poate chiar de recunoștința celor miluiți. «Băieții de prăvălie» sau «amplioiații de biurouri», pivotul în jurul căruia, la urma urmelor, se învârteste negoțul bănos și în parte finanța ovreiască din București, rupți de cele zece ceasuri cît stau în picioare, ca să facă mătase din bumbacul stăpînului hrăpăreț, nesățios și sordid, sunt bucuroși să vie vremea de odihnă și să se închiză în sărăcăcioasa lor odăiță ca să se întremeze pentru robia ce va să înceapă a doua zi.

Grija de a îndruma politica Europei; de a interpreta planurile de războiu; de a grăbi conjunctura care să înlăture pe «uzurpători» ca să așeze pe macabei, în România, la locurile convenite lor din vremea Basarabilor, sunt lăsate în monopol cîrdului de drumeti, elementului căruia 'i se zice *flotant* ca să nu 'i se spuie vagabond — acelor stilpi de cafeena, chilipirgii, escroci sau oameni de expediente, cari formează pătura peste care se tolănește pseudointelectualii ovrei cum se depune lintița pe suprafața apelor stătătoare. Din aceste elemente se recrutează filogermanismul cu preț fix, aceștia dau legiunea de spioni — și aceștia sunt o nație întreagă, sunt o gintă, la București.

De aceea și nemții, de îndată ce au făcut mai deaproape cunoștință cu organele tocmite din vreme ca vedete în biata noastră țară, s'au și pus cu pușcări pe ei. În două luni, au închis peste trei sute, fiindcă priztr'o inteligentă scăpare din vedere a Poliției noastre de Siguranță s'au uitat aici cîte-va dosare din arhiva secretă — și cercetașii lui Amelung, capul spionilor germani, au descoperit, astfel, pe lingă fișe interesante din biografia agenților lui Henenvogel, și vechea noutate cum că «ai noștri» cari s'au îmbulzit, după ocupație, să se înroleze ca să călăuzească pe jirmani prin dedalul de nevoi al administrației, lucraseră cu Panaitescu priunte colonia nemțească pe cînd erau plătiți de Iversen!

LUCRĂTURI DIPLOMATICE

13 Martie. De cînd cu retragerea «voită» de pe frontul occidental, retragere care-i a costat, «de bună voie», optzeci și patru de mii de prizonieri, germanii au ajuns la *aman*. Imploră pacea, în genunchi, pe la toate răspîntiile — și de pretutindeni sunt întîmpinați cu formula lui Bethmann Holweg: «Necesitatea nu cunoaște legi» — căci este, cu adevărat, o necesitate imperioasă pentru pacea Europei ca bestia prusacă să fie răstignită și în neputință, pe viitor, de a mai da foc continentului.

În desperarea care 'i-a cuprins, au ajuns la atîta lipsă de respect către ei înșiși încît sînt siliți să-și puie toată nădejdea în puterea de convingere a ovreilor dela *Gazeta Bucureștilor*, în tactul lui Lupu Kostache și în devotamentul agenților mărunți prepuși ca geranți pe la diferitele ministere.

Gălăgia de bilciu pe care o fac vagabonzii din Dudești, strînși în

jurul *Gazetei* talmudice ca să dea graiu gîndurilor împăratului german și amenințarea grotescă a acestor negustori de mărunțișuri cum că vor arăta ei Ententei dacă nu le primesc condițiile, au așa caracter de înjosire și de nedemnitate încît provoacă milă.

Cît despre concursul desinteresat pe care li-l dau garanții, este așa de ridicul încît îți face impresia de vicleim pe care-l reprezintă niște pehlivani fără talent.

Cînd te duci la subcomisarul, căruia, sub ordinele locotenentului nemțesc, îi e încredințat ministerul de interne, ca să întrebi, de exemplu, ce forme să îndeplinești ca să te poți întoarce acasă, în provincie, te pomenești cu ceaușul lui Carp că te ia dela ușă:

- Ai auzit vestea ?
- Care ?
- Pace separată.
- Intre cine și cine ?
- Intre Germania și Rusia.
- Se poate ?
- Ba bine că nu !
- Păi guvernul lui Kerenski pare că e războinic.
- Ași ! Țarul a abdicat tocmai ca să se poată face pacea. De altfel, e și natūtal. Cum vrei, mon șer, să-i ție cineva piept colosului ?
- Dela Nord ?
- Nu. Din occident.
- Angliei ?
- Păi Anglia e în occident ?
- Cred că da.
- Eu nu cunosc punctele cardinale dar știu că Germania este imbatabilă.
- De unde știi ?
- Păi, dumneata nu citești *Bukarester Tagblatt* ?
- Niciodată.
- Foarte rău !
- Dar, de vreme ce e colos, de ce nu-i bate pe ruși — în loc să umble de pe pace separată ?
- Din umanitarism.
- Așa ?
- Cum te vād și mă vezi. Peste patru-cinci zile se anunță oficial.
- Sigur ?
- Dacă a primit Carp telegramă dela Berlin ?
- Dar de unde ai aflat dumneata ce intenții au cei dela Petrograd ?
- Ei, asta e ! Parcă c'conu Petrache doarme !
- O fi ea cea anunțată la 70 ?
- Nu. Astă dată e serios. Parol d'honneur !
- Și, în cazul acesta, noi ?
- *Voi*, cum v'ați așternut, așa veți dormi.
- Cum, adică ?
- Țara, cu dinastie nouă, guvernată de Carp, cinstit, prusienește.

- Ca acuma, va să zică?
- Acuma e altceva.
- Ca Polonia, atunci?
- Să fiți mulțumiți că acest patriot luminat v'a putut rupe și atita.
- Știi una, domnule *ministru*? C'conu Petrache al dumitale, vinde, de cînd au intrat nemții, pielea ursului din pădure — și tare mă tem că, la socoteală, o să plătească, cu boiereasca-i epidermă, dorința-i fierbinte de a spinteca România ca să'și sature dorul de răsbunare contra celor cari, văzîndu-l răsuflat, l-au pus la muzeu.
- Crede ce vrei, dragul meu. Eu 'mi-am făcut datoria de ți-am spus.

Dacă te duci la finanțe, unde guvernează un ovreiu, funcționar la *Disconto*, te înhață Nenitescu, secretarul general al ovreiiului, și, grețos, cu aiere care îl fac și mai comun de cît e firea lui de isnaț, te ia în întreprindere:

- Ei, văzuși?
- Ce?
- Pace separată.
- Taaaci!
- Da. Azi-mîine se încheie.
- Intre cine și cîine?
- Intre Germania și Rusia.
- Ești sigur ori simplă combinație de cabinet?
- Din sursă autorizată.
- Anume?
- Dela *de Hertz*.
- Dar el?
- A aflat-o dela ăsta — și, întorcîndu-se ca să nu fie văzut, 'l arată *pe ministru*.
- Și cine a cerut pacea?
- Poporul.
- Care?
- Rușii.
- Nu germanii?
- Ferească sfîntul! Numai Take Ionescu și Filipescu au avut naivitatea să creadă că e pe lume vre-o putere care să biruie formidabila organizație nemțească. Mai ales de cînd cu mișcarea genială a lui Hindenburg, mișcare cu care a dezorientat complect pe franțezi și pe englezi, Germania stă mai bine de cît la ori care moment al războiului.
- Curios lucru cu tehnica nemțească: merg înainte tocmai cînd dau *golozal* înapoi.
- Asta e știința războiului, dragul meu — nu ca a lui Joffre, care 'i a lăsat să vic pînă la Paris și tocmai pe urmă s'a apucat să'i ia la goană.
- Ce 'mi a spus *de Herz* despre strategia lui Hindenburg, e miraculos — pe onoarea mea!
- Herz?

- Da; dela... — aici iar arătă, furis, pe ovreiu.
 — Va să zică se încheie?
 — Hotărit.
 — Și noi ce soartă avem în cazul acesta?
 — Are grijă Carp — lasă! O să plece dinastia, o să se expatrieze Brătienii și Take Ionescu — și, noi o să ne vedem de treabă pe drumul istoric dela care s'au abătut criminalii dela Iași.
 — Așa dar?..
 — O să văză, atunci, în sfârșit, și țărișoara asta ce va să zică guvern cinstit, administrație pricepută și oameni cu pregătire.

14. *Martie.* — Un incident care asvirle cu snopii lumina asupra măsurilor riguroase luate de Panaitescu pentru a ne pune la adăpost de activitatea mișlească a spionilor.

SUZERANUL
LUPULUI

Pînă mai anțărț, făcea avere, în Galați, un ovreiu, un oare care Avrum Rosenberg, căruia, după ce a intrat în neamul lui Mendel, i se zicea *Arthur* — cum lui Ițic i se zice, acum: *Jean Zeilocovici*. Avrum se ocupa cu negoțul de cherestea. A dat un jaliment senzațional; și-a aranjat concordatul cu o cotă pe sub mină — și după câteva *lovituri* cu succes dar fără scrupule, ajunsese să se bucure, la Galați, de reputația, bine meritată, de cavalier de industrie.

La 1914, în August, a fost mobilizat și a plecat în Germania ca săși plătească tributul de sînge. A făcut, însă, numai act de prezență, căci, fiind capul cohortei de spioni în România, a fost, după două săptămîni, trimis înapoi, sub pretextul că, rănit în coaste, a rămas impropriu pentru serviciul militar.

Rănit la Berlin, pe cînd nemții se băteau la Charleroi, este iarăși un concordat pe care l făcea Avrum cu creditorii pe cari îi slujia în Germania — și un pretext nerod ca ăsta numai un polițaiu ager ca Panaitescu putea să'l primească drept monedă bună.

De atunci și pînă la intrarea noastră în acțiune, Avrum Rosenberg s'a îndeletnicit, în țară, sub ochii poliției de siguranță, cu spionagiul cel mai cinic. Făcea continuu naveta între Galați — Budapesta — Berlin — și continuu avea conciliabule cu agenții cari, cum s'a și dovedit pe urmă, căutau să tragă de limbă pe soldații dela Arsenalul Armatei.

La 17 August 1916, Rosenberg a plecat la Berlin în trenul lui von dem Busche — și azi, cu coastele vindecate, conduce, cu gradul de plutonier, ministerul lui Lupu Kostake, în calitate de *Viceverwaltung*. În această calitate, dă ordine și censurează hîrtiile prepusului lui Carp, hîrtii cari nu pot eși din cancelarie fără viza cavalerului de industrie.

Nimic pînă aci care să îndreptățească vre-o reflecție specială pentru ginerile lui Mendel: plătit de germani, s'a îmbogățit aci și pe urmă ne-a vîndut, e cazul baual al tuturor Rosembergilor, fie că li se zice Arthur, fie căși au păstrat cinstit pe Avrum ca nume de... botez.

Dar cazul spionului dela Galați se complică cu insolența, ceea ce trădează originea lașă a spionului.

Întâlnind azi pe C. C. Bacalbașa, președintele consiliului de administrație al Casei Meseriilor, tîrtanul, știindu-se cu zece corpuri de armată la spate, a îndrăznit să și manifeste *nemulțumirea* de modul cum e organizată instituțiunea aceasta — și s'a depărtat cu perciunii în vînt, amenințînd de departe:

— O să pîiu eu regulă și la Casa Meseriilor!

Bacalbașa nu putea, natural, să pîlmuiască, singur, toată armata kaizerului, armată pe care se bizuia obrăznicia *Viceverwaltungu-lui* sub ordinele căruia lucrează Lupu lui Carp — dar cînd jupînul nu va mai fi cu o oștire în fața unui om dezarmat, atunci ar trebui plătită importința cavalerei de industrie — și plătită integral, nu cu trei la sută, ca cu prilejul concordatului din Galați.

Să nu se sperie Panaitescu, însă, că'i se va da un supliment de grijă — fiind că Rosemberg, ca și Wechsler, ca și Burăh Braunstein, ca și Salzman, ca și Grossman, ca și toți *pumîntenii* cari, în timpul ocupației, s'au băgat *rumuni* la jîrmani, vor preceda pe nemți în exod. Diamandescu, poate, și cu Iohnsohn, să rămîie ca să facă societate lui Popescu-Duțu și lui Karnabatt.

Ceilalți, nici unul — sau, dacă se vor îndărătnici să ne sfideze cu perciunii, atunci trei poliții de-ale lui Panaitescu nu vor fi suficiente ca să menție ordinea...

TIFOSUL

EXANTEMATIC

15 Martie. — Tendința hoților pederăști de a ne distruge, cum au distrus pe sîrbi, e pe punctul de a reuși pe deplin. Sistemul de a ne înfometa, sistem care, urmărit tenace, metodic și cu cruzime, a omorît copiii, pe bătrîni și pe oamenii debili, se completează acum cu năzuința de a ne da pradă epidemiilor. Pe ziua de ieri s'au înregistrat, o spun ei, *trei sute* de cazuri *noui* de tifos exantematic.

Molima e adusă de păduchii soldaților veniți de pe front și întretinută cu mare îngrijire de către autoritatea militară.

Pentru toți acești trei sute de bolnavi pe zi — și suntem în a patra săptămînă de epidemie! — e afectat un singur spital: Colentina, fiindcă toate celelalte, toate, sunt rechiziționate de barbarii a căror tehnică o admiră Nenițescu și cu Carp. Paturile, mausarda, bucătăriile și depindețele acestui ospiciu sunt pline de acum zece zile. Bolnavii veniți de atunci încoace, cu sutele pe zi, zac la poartă, pe pămînt. Atîta e de mare numărul tificilor, încît, afară de cei cari bolesc pe acasă, vezi pe băncile de pe Bulevard, prin Cișmigiu și pela șosea oameni lungiți, cari împrăstie holeșnița la toate vînturile.

Și pentru ca nimic să nu stea în drumul scopului mizerabil al mișelilor, guvernatorul a desființat serviciul medical al primăriei — l-au desființat de fapt, căci, *pe hîrtie*, continuă să existe. Medici, n'avem; agenți sanitari, n'avem; etuvele, le-au rechiziționat; mijloacele de

transport, le-au rechiziționat; ambulanțele, le-au rechiziționat. Azi, primăria nu dispune decât de-o singură etuvă, pe care o tirăște cu *boii* pe la toate punctele Capitalei pe unde sunt case contaminate — și o tirăște degeaba, fiindcă nu există în București, la dispoziția comunei, un atom de formol, nu există un gram de acid fenic, nici o litră de benzină, nici o oca de petrol nu se pomenește. Nu e nevoie, dar, să insist, ce fel de desinfecție se face tirind, cu boii, etuva, pe suprafața imensă a Capitalei — într'o perioadă de vreme când avem trei sute de cazuri pe zi de epidemia cea mai înfricoșat transmisibilă.

Când, pesta o lună-două, ne vor aduce și holera, opera de civilizație a Puteailor Centrale va fi completă. Și cine va supraviețui acestei epoci de asasinat în masă, se va delecta citind epopeea pe care o va scrie, spre deapurarea glorioasă amintire a cavalerismului german, neasemuitul bard ot Țibănești.

Și, pe când bolnavii noștri zac pe pământ, părăsiți în voia soartei, *aliaji* au, pentru pacienții lor cari aduc insectele purtătoare de tifos, barace elegant construite cu material furat dela noi — pe lângă toate spitalurile Capitalei.

Chiar în aceste pavilioane, însă, cu tot belșugul de material sanitar de care dispun asasinii, mor câte o sută de bolnavi pe zi — fără să mai pui la socoteală pe turci. Cu cadavrele nemților nu știu ce se face, fiindcă n'am auzit să aibă crematorii în oraș — și în cimitire nu mai e loc. Cu musulmanii, însă, am văzut cu ochii mei ce se face: îi îngroapă, prin îngrijirea ciocilor respectivi, la *douăzeci* de centimetri adâncime, la suprafață. Dacă, noaptea, intervine și pietatea cinilor, hoitul iese din groapă și expediază paraziții, ca eclerori, în oraș.

Când, anunțat de un trecător, s'a dus, deunăzi, doctorul Orleanu să-și dea seama de această criminală practică, a fost pus pe goană de către caraula dela cimitir, fiindcă în legea lui Mohamed ghiaurul nu se cade să calce în lăcașul de odihnă al credincioșilor.

Cu toată vitregia vremurilor, dacă nu chiar tocmai din pricina vitregiei vremurilor, «ai noștri», *pumuntenii*, au găsit, ca oameni practici, drumul care duce, oblu, la uitarea neezurilor. Treaba aceasta, însă, din cauza caracterului ei delicat, au lăsat-o pe mîna *dumnealor*, a *sufiilor* — partea bărbătească fiind ocupată, în spelunca dela *Princiar*, cu daraveri de *bransă*.

Și iacă cum se procedează, prompt, deși fără acurateță.

Fiecare casă de «pămîntean», în Dudești, prin Văcărești, pe Labirint, în Grivița, pe Calea Moșilor sau în Mihaiu-Vodă și hinterlandul respectiv, își are *dija* ȧrmanul israelit.

Animalul acesta nu costă nimic: își are plinea dela... primărie; își are, dimineața, bala cu zeamă de orz tot dela primărie; își are, de două ori pe zi, fasolea, dela primărie; are și tutuu, tot dela... primărie; orz, piine, fasole și tutun furate dela noi de către guvernatorul militar și vîndute, apoi, primăriei, pentru ca ea să întrefie trupele de ocupație.

Ce'i dă, atunci, *evreul* ?

Ii dă o jumătate de pat — și lumea toată !

În schimb, *jirmanul*, e îmbrăcat deja soldățește — are, așa dar, privilegiul de a putea fi necinstit ca un kaizer. Dimineța, cînd pleacă parazitul la etapă ca să-și ia *zupa*, i se dau tot felul de comisioane de către gazdă: nițel carne, cîțiva ouă, ceva zahăr, nițică lemne — ce'i va cădea în mîvă, într'un cuvînt.

Și neamțul, după ce-și face devoțiunea la sinagogă cu fervoarea caracteristică cîmotiei lui Antim, ia tirgul în șir, — căci are, date de gazdă, adrese și tot felul de indicații abile. Dela băcănie ia untul, pe care romiunii îl plătesc cu optsprezece lei kilogramul, și aruncă pe tețghea trei franci; prinde, pe uliță, femeea cu ouă, îi înhață legătura, fiindcă el poartă baionetă, și-i dă, galant, cîțiva gologani — pe cînd noi plătim cincizeci de bani bucata; pentru zahăr, face șantaj; intră în prăvălia ori la particularul denunțat de gazdă și amenință că *zice* la kommandatură existența mărfii *nedeclarate* dacă nu-i dă și lui, gratis, atît cît scrie pe biletul de comision. Cît despre lemne, le ia cu jașca, sau, de pe eufemismul în mare onoare la corecții șnapani, le *rechiziționează*. E ceva mai greu cu carnea, fiindcă măcelăriile nu prea sunt în drumul hăvrei; cu puțin ocol, însă, se ajunge și la hală, unde, pentru supușii kaiserului și pentru spurcatele-i anexe, se vinde, curent, cu un leu și douăzeci și cinci de bani ceeace noi numai prin contrabandă ne putem procura cu șapte lei.

Cînd se întoarce *jirmanul* la ai săi, e cu samarul doldora.

Cu prețul acesta, să tot ții nemți în gazdă !

Armatele imperiale nu pun *evrei* pe front, e drept — fiindcă *evreul* este, de pe concepția teutonică, laș din fire și trădător prin vocațiune; dar dacă nu-i duce pe front, nu e un cuvînt să vezi că toți coreligionarii, din oștirea nemțească, ai lui Labin, sunt oameni cari se simt bucuroși să facă comisioanele mărunte cu cari-i însărcinează Malca — Mathilde! — în schimbul jumătății de saltea. Nu. Sunt și alffel de oameni printre «pămîntenii» *jirmani*.

Sunt, spre pildă, ca cel care dă ordine lui Nenitescu: funcționari de bancă; sunt, apoi, rabini — cum să nu fie rabini în armata austriacă, spre exemplu! După aceea: medici, spițeri, automobilisti, telegrafisti, telefoniști — toate specialitățile, în sfîrșit, cari eer curaj și dau oștirea pilda bravurei.

Dar cei mai numeroși printre eroii de rit mozaic sunt, în armata nemțească, agenții sanitari. Nu știu dacă este o însușire particulară a rasei sau un efect al mării lor bărbății, dar știu că între zecile de mii de vaccinatori, brancardieri, gropari, bărbieri, bandajisti, infirmieri și elevi practici în serviciile farmaceutice, cari fac tăria și faima oștilor nemțești, nu sunt trei la sută soldați botezați.

Restul, toți de ai lui Căneanu.

Aceștia, ca și cei dintîii, s'au adăpostit și ei pe la coreligionari, vezi bine, ca să aibă cu cine... sta de vorbă — că hahamul dela Viena

ori marele rebe din Berlin nu era să se ducă la Ghenadie, ci, firește, la Beck ori la Grossmann, fiindcă Antim locuiește în *garni*.

Și, ca schimb de bune proceduri, jigodiile astea plătesc în natură ospitalitatea pe care le-o oferă «pămîntenii».

Un caz, dela primărie.

Doctorul Orleanu, șeful serviciului sanitar al comunei, e, cum știți, om de treabă, igienist plin de experiență și funcționar prin excelență cinstit. Cum, însă, natura n'a făcut pe om desăvîrșit — afară cînd omul e ovreu — Orleanu are și el un cusur: e fricos — fricos ca un iepure.

Ațita 'l stăpînește infirmitatea asta pe medicul nostru primar, în cît îi era frică, mai deunăzi, și de Mateiescu-Cohse, care căpătase o slujbă neînsemnată în biurourile serviciului sanitar.

Ieri se prezintă lui Orleanu domnișoara Birnberg, din strada Paleologu, însoțită, conform ritualului, de un macabeu îmbrăcat nemțește și cu crucea roșie pe contra epoleți. Medicul, cînd a văzut pe domnișoară, a simțit, ca tot omul, fiorul care duce la perpetuarea speței — dar cînd a zărit uniforma nemțească a căprarului teuton, s'a pomenit, de frică, moale și inundat de sudori:

— Domnișoara dorește?

— În strada Paleologu a fost un caz de tifos. Vă rog să trimiteți etuva numai de cît ca să desinfecteze casa. Dar numai de cît — ați înțeles?

— Numai de cît, domnișoară, decît, etuva e trimisă în Jarcaletii, unde au fost zece cazuri — și pînă vine...

Domnule, numai decît — înțelegeți? Eu nu voi să știu de Jarcaletii dumitale.

Ja, es muss, es muss sein, ordonă jigodia.

Doctorul sună și trimite un dorobanț să iasă în calea etuvei și s'o aducă la primărie:

— Dar acu să fii cu ea aici — ai înțeles?

— Înțeles, domnule șef, dar boii sunt obosiți și pînă...

— Acu să vii că te dau afară!

Pleacă omul, pleacă domnișoara Birnberg, pleacă și ploșnița nemțească. Eșind pe ușă, domnișoara aruncă fraza:

— Pînă ajung acasă, să fie etuva acolo.

— Ja, ja, es muss! Întărește bruta, și dispere.

Orleanu respiră. Pe cînd suspina bogat, cu satisfacția omului căruia 'i s'a ridicat o piatră de pe piept, se sparge ușa de perete și intră madame Birnberg, însoțită de un flaimuc, roșcovan, pestriț și cu crucea roșie pe braț:

— Doamna?

— A fost un caz de boală molipsitoare în strada Peleologu. Să trimite-ți etuva ca să desinfecteze. Dar să nu întîrziati că reclam la kommandantură. Ați înțeles?

— Sosește acum, etuva, doamnă, și, îndată ce va veni, o trimit.

— Eu nu știu de sosește ori nu sosește. Mie să 'mi trimite-ți acum, că reclam.

— Jetzt, natürlich ! intervine păduchele.

— Numai decît, doamnă.

Şi doctorul sună. Vine un servitor :

— Să pleci acum, să cauți pe cel cu etuva, și să-l aduci aici. Ai înțeles ?

— Păi, a plecat Gogîna, don șef.

— Lasă-l pe Gogîna — și repede-te tu, acu.

— Dar acu, mă ! — poruncește madam Birnberg.

— Ja wohl, gleich ! întărește șvabul.

Servitorul pleacă. Doamna Birnberg se mai răstește odată la doctor, și iese pe ușă. Ploșnița repetă, pe «ja, wohl» și iese după doamna Birnberg.

Orleanu mai tremură nițel de frică, suspină din greu, și, cînd să guste odihna cu atîtea emoții cîștigată, intră Birnberg, domnul, cu respectivul teuton.

— Ce dorește domnul ?

— A fost un caz de boală în strada Paleologu. Să trimiți etuva pentru desinfectare.

— Am trimes....

— Acu să vie.

— Acu vine.

— Că reclam.

— Să....

— Ja, ja,....

— Vine.

— Să vie că te reclam.

— Imediat.

— Cu mine nu te joci !

— Natürlich ! completează neamțul, și pornesc amîndoi trîntind ușa.

Doctorul cade pe scaun. Sudorile 'l inundă. Inima, de frica ploșniței, îi bate ca la primul rendez-vous. Inchisese ochii și se repezise cu gîndul la slujba de jinduit a ușierilor, cari n'au nici în clin nici în mînică cu Țirmanii — cînd se crapă ușa și apare Gogîna :

— L'ai găsit pe cel cu etuva ? Intrebă doctorul, sgduit de emoție.

— L-am găsit, dom'le șef, tocmai la Bragadiru.

— Și l-ai adus ?

— Nu.

— De ce, mizerabile ?

— I s'a rupt oiștea cînd veneam.

— Și acuma ?

— A rămas în drum.

— Bată-va mama lui Dumnezeu, ticăloșilor !

— Ce stric eu, do'n șef, dacă s'a rupt oiștea ! — că nu e schimbată de cînd era primar naș Pake !

— Bine, mă, afurisitule, ce mă fac eu cu Birnbergoaile ?

— Cu cine ?

— Cu domnul, cu doamna și cu domnișoara Birnberg ?

- Aveți vre-o chestie cu ele, don' șef ?
- Au avut tifos acasă și așteaptă etuva pentru desinfecție.
- Ei, și ?
- Păi așteaptă.
- Ce ?
- Etuva.
- Foarte bine. Să aștepte !
- Păi mă reclamă.
- La don' doctor Kaminski ?
- Nu, că cu el mă înțeleg, e om sănătos.
- Păi atunci, la cizie ?
- La kommandatură.

Gogină s'a pus pe ris. Orleanu, enervat, dă cu pumnul în masă, și, galben de frică, tremura vargă :

— Ce rizi mizerabile ! Mie'mi plesnește ficerea — și ție 'ți e a glumi ?

— Cum să nu riz, dom'șef ? S'a rupt inima etuvei și dumneavoastră păliți, de groaza kommandaturei, parcă ați fi căruțaș nu doftor. Să aducă kommandatura etuvă, dacă vrea sirvici — dacă nu, să aștepte, pînă o meremitisi-o la *andiler*.

— Dar cu nemții, ce fac ?

— Care nemți ?

— Sanitarii cari vin cu Birnbergoaiele.

— Da-ți-i afară, că ăia aduc tifos *sistematic* în premărie — că ăia sîntără plini de păduchi.

În timpul dialogului, bietul doctor s'a mai liniștit. A suspinat adînc, s'a șters de sudoare, și, înainte de a se reazeza la biuron, se adresează, dulceag, servitorului :

— Măi stai p'aici, frate Gogină. Dacă mai vin Birnbergoaiele, ba-rem să nu fiu singur.

— Lăsați, don' șef. Să vorbească cu mine ploșnițele — și de nu le-oi *desinfec*ta, să nu'mi ziceți mie pe nume. Ce, eu sunt medic primar să'mi dîrdiie carbonul pentru fi-te ce madamă care vine cu păduchia după ea !

Afară, în hala vechiturilor, cineva încerca o pianină. Din biuronul serviciului sanitar al comunei se auziau, aproape stinse, acordurile unei romante căreia Orleanu, scăpat de sub obsesiunea fricei, îi fredona cuvintele : « *Di tanti palpitti...* ».

25 Martie. — Încă un muncitor în ogorul presei, pe care'l doboară securea morții. Nicolae Procopiu, unul dintre fondatorii *Universului*, trecea ieri pe strada Batiște, după amiază, în drum spre casă. Era chinuit, se pare, de gîndul că, *patronul* fiind arestat de nemți, nu mai are cine să'i servească pensioara pentru munca cu care 'și cheltuisese toată

tinerețea, căci ajungînd în dreptul unei bănci, s'a simțit rău și a căzut jos exclamînd :

— Cu ce să mai trăies eu, acum !

Un băiat milos care trecea din întîmplare p'acolo, a dat fuga la *Mercur*, a cumpărat o luminărică și a înfipt-o pe speteaza băncii.

În poziția asta, peste cîteva minute, Procopiu s'a săvîrșit din viață, fără cuminecătură și fără suflet de om care să'i închiză ochii la ceasul din urmă.

Și e al doilea în interval de o lună. Ceva mai 'nainte plecase dintre noi Gheorghe Vasiliu, redactor la *Steagul*, tot subit, tot lipsit, aproape cu totul, de mîngîieri și de lacrimi în momentul cînd natura și lua drepturile asupra ființei lui pămîntești.

Nu suntem nici unul nemuritor — dar sunt, par'că, unele morți mai tragice decît moartea însăși.

Din cîte dobitoace a luat Noe în corabie cînd s'a re-
OFIȚERUL tras pe muntele Ararat ca să aștepte pe înaintea-mergă-
GERMAN torul lui Scheidemann cu ramura de măslin, nici unul
 nu cred să fi fost mai antipatic decît acela care avea să
 clocească pe ofițerul kaiserului.

Nu este, în toată țara nemțească, biped mai iuntil decît ofițerul de carieră — și cu toate astea, regatul prusian și-ar scria în întreaga-i structură dacă, într'o zi, ar lăsa pe junkeri să fie chemați... în altă funcțiune. Paradoxul acesta, pentru cine nu cunoaște organizația internă a Germaniei, poate să facă obiect de studii nesfîrșite ; inițiații, însă, — și azi toată Europa e inițiată — nu se mai opresc să reflecteze asupra problemei. Ofițerul german este un anachronism și o monstruoziitate, în acelaș timp — fără el, Germania n'ar mai fi ce e ; cu el, e nația odioasă care a rănit simțul de dreptate a trei continente, de-ocamdată.

Întîiu și întîiu, ofițerul german e prost — de o prostie solemnă dar densă, masivă. Trebuie să fie cineva, într'adevăr, de o extremă miopie intelectuală pentru ca, de bună voie și adesea cu amarnică strădanie, să ambiționeze o situație care-l scoate, *de plano*, din rîndul oamenilor și-l face nesuferit semenilor.

Din ziua cînd a luat brevetul, neamțul, ajuns ofițer, nu se mai cade să stea de vorbă, în stradă, cu un civil — fie civilul acestă frate-său sau chiar autor al zilelor sale. Este, dar, o prăpastie, în lumea germană, între elementul burghez și casta cu pînteni, castă pe care o smulge cu forcepsul, din sînul eupatrizilor homosexuali, un suveran degenerat, sanguinar și cinic. Și prăpastia aceasta prezintă aspecte diferite, de pe punctul de vedere al celui care judecă : privită de ofițer, care se uita de sus, adîncimea închipuiește superioritatea, cu acele însușiri de împrumut care dau vanității lui iluzia că e supraom ; considerată de burghez, cînd poate înșela vigilența polițaiului ca să îndrăznească a-și înălța ochii pînă la junker, abizul în fundul căruia zace

teutonul fără epoleți arată icoana dușmăniei feroce dintre cele două tacături cari alcătuiesc poporul german.

Totul e artificial la ofițerul german. Ridicula-i atitudine războinică; eleganța de împrumut, căutată, rîncedă și adesea fetidă; suficiența lui glacială; pină și creștăturile de pe față, balafre care, cum zice Heine, le dă aierul unui album în care camarazii s'au înscris cu litere nepieritoare — totul e fals, meșteșugit, comandat.

Orgolios, cînd vrea să pară mîndru; sacadat și cu un fel de maiestrate mărunta, în vorbă; ținînd, ca poză, să pară crud ca o fiară din epoca de piatră — ofițerul german e atîta preocupat de efect, încît nu știu dacă, cum făceau curtizanele romane, nu înghite cumva terebentină ca să miroasă frumos.. pe urmă.

Cu magnifica lui aroganță; cu sănătatea lui trivială; cu a lui grandioasă lipsă de bun simț și cu acel obscen bloc posterior, din care junkerul face un fel de emblemă, ofițerul german este, cum a zis de mult unul de-ai lor, un cabotin, jumătate toreador și jumătate calfă de bărbier.

1 Aprilie. — S'au adunat reprezentanții agricultorilor MUNCILE ca să discute, cu împuterniciții guvernatorului, condițiile AGRICOLE pentru a începe muncile pe cîmp, fiindcă am intrat în primăvară.

S'au trimis ordine telegrafice tuturor agronomilor nemți, răs-pîndiți pe suprafața Olteniei, și au sosit vre-o douăzeci — toți, cum e în țara nemțească, doktori în ale plugăriei.

Romîni erau vre-o trei.

Sedința s'a deschis printr'un discurs, ridicul de solemn, scandat cu tachismuri de cel mai procopsit dintre doktori: «Pămîntul, mama care ne hrănește pe toți, își deschide lerațele, etc., etc».

Și au început debaterile.

— Să semănați, domnilor, ca să nu rămîie neproductiv un așa imens capital.

— Cu ce să semănăm?

— Cum: cu ce?

— Se înțelege, dacă ne-ați luat vitele..

— Dar cu sapa nu se poate?

— Ba, în grădină, da.

— Pe cîmp, nu?

— Ba și pe cîmp, la o adică, dar trebuiesc cîteva milioane de oameni ca să isprăvească în trei-patru ani.

— Atunci să aducem un plug cu aburi.

— Pentru experiențe?

— Nu. Pentru arat.

— Un plug pentru întreaga suprafață a țării?

— Negreșit. N'ajunge? Să meargă din moșie în moșie.

— Pînă cînd?

- Toată vara.
- Păi, la noi, dacă nu se seamănă în Martie, vin ori ploile ori seceta — și nu se mai poate lucra pământul cu folos.
- Atunci, ce e de făcut?
- Să aduceți vite.
- N'avem.
- Să ne dați pluguri cu aburi, dar sute și mii.
- Nu mai sunt.
- Și mașini de treierat.
- N'avem vagoane.
- Dar ce aveți dumneavoastră?
- Sfaturi de organizație.
- Nici urzicile nu cresc în România cu sămînța aceasta.
- Și avans în bani pentru recolta viitoare.
- Foarte mulțumim. Noi avem două recolte în magazie. Plățiți-le pe astea — și vedem. pe urmă, ce facem cu cea viitoare.
- Va să zică nu e nimic de făcut?
- Cu metoda germăuă, nu.
- Dar la noi cum se face?
- La dumneavoastră. latifundiul unui prinț e așa de întins, încît, dacă 'ți-a vîntul pălăria pe o proprietate, trebuie să calci trei hotare ca s'o prinzi.
- Și la dumneavoastră?
- La noi, eu treier cu optsprezece garnituri și tot mă apucă iarna, a zis Griguță.

Și adunarea s'a despărțit. Nemții, «doktorii», s'au dus la guvernator ca să comunice că nu se poate face nimic în această *Wilde Wachet*.

Seceleanu, după ce au plecat *agronomii*, s'a uitat lung în urma lor, și, dîndu-le cu tifta, a exclamat, către *prensul*, care chemase pe Filip ca să'l ajute cu luminile lui:

— Acuma înțeleg eu de ce e foamete în Germania. Din pricina blocusului, nemții își consumă propria lor producțiune — și cu metoda «doktorilor în agronomie», pământul, chiar de ar fi ca icra, nu poate să dea dea decît k. k. brod. Mare nație, învățați oameni și faini organizatori — dar eu, la moșie, nu'i ași putea întrebuița cu folos decît punîndu-i sub kommandatura argaților!

Aprilie 917. — *Crucea Roșie* și-a desființat ultimele spitaluri azi — ceea ce înseamnă că și-a redus menirea la plata, foarte regulată de altfel, a duzinei de flăcăi, tineri și dolofani, reținuți în biurouri ca să nu meargă pe front la un loc cu mojiicii. Bolnavii pe cari îi mai avea, i-ă evacuat — pentru ca cei debili să moară prin șanțuri iar estropiații, să cerșească pe stradă, dela cuceritori.

Unul din aceștia, om zdravăn, căruia nu-i lipsea decît o mînă și un picior, să căciulea ieri la o muiere de acelea care țin în așteptare «artiste» dela café chantant — urită, sulemenită, veche și cu glas care par'că iese pe urdiniș — dar jîrmana, față cu toată lumea care se pră-

jia la soare pe scaunele fostei *Brasserie de la Paix*, i-a notificat, cu o cruzime de bestie feroce, cînd i-a zărit infirmitatea :

— Dut' la Bratiano !

Nenorocitul n'a înțeles recomandăția caritabilă a acestei jumătăți de rimător, dar nu cred să aibă motive multe de a purta recunoștință lui Marghiloman, președintele părții de *Cruce Roșie* rămasă în Muntenia, după ce partea cealaltă a plecat la Iași. Căci, una din două : ori trecea, din capul locului, pe toți bolnavii din ospiciile ei la spitalele Eforiei, și *Crucea Roșie* urma, întregă, armatele, cum și e destinația ei — ori, dacă era grijulie de cei cari n'ar fi avut loc sau voia să asigure răniților avantajele convenției dela Haga, să fi păstrat atîtea din spitale cîte ar fi fost necesare pe măsură ce se evacuai cei însănătoșiți, iar pentru infirmii incapabili de muncă să fi păstrat un azil ori două.

Comitetul, însă, n'a găsit de cuviință să facă așa, ci a așteptat evenimentele, cu încrederea pe care o avea în steana prezumtivului, cancelar. Și au făcut invazie nemții ; au rechiziționat toate spitalele civile ; au evacuat, apoi au luat în stăpînire și au gonit pe răniții noștri din toate ospiciile bogat înzestrate ; le-au sechestrat pe toate cîte aveau săli de operație și instrumente chirurgicale — pînă cînd, văzînd comitetul că rămîne să îngrijască, fără glorie, numai cîteva dintre victimele lui Socec, au înghesuit, pe cei rămași, prin dependențele spitalelor în cari se instalaseră nemții, a pus lacăt la ușa azilurilor și a licențiat personalul medical fără măcar un banal «merci». Și personalul acesta muncise gratuit cinci luni de zile, muncă uriașă, cu mijloace insuficiente, fără ajutoare, fără domesticitate pregătită pentru serviciul acesta și fără arsenalul de aparate care constituie zestrea obișnuită a serviciilor spitalicești.

În condițiile acestea precare, mulți dintre medicii spitalelor *Crucei Roșii* au făcut, totuși, minuni de abnegație și au salvat mii de vieți, fără gînd de răsplată ci numai împinși de simțimîntul elementarei datorii creștinești de a ajuta pe aproapele.

Și comitetul, care din munca și din sacrificiile altora va trage, la vreme, slavă pentru deșertăciunea care-i ține loc de suflet, a licențiat pe acești eroi ai celor mai grele datorii îndeplinite cu zel în vremurile cele mai grele, printr'un ordin sec, icoană fidelă a inimei lui uscate : «De la 1 Aprilie să închideți spitalul, să predați zestrea și să puneți trăsura și caii la dispoziția d-lui Miron Costin, singurul în drept, de aci în colo, să se folosească de ele».

A fost așa de bărbat comitetul acesta de muieri și de hermafrodiți, în cît, diriginții spitalelor, cari știu ce va să zică bigiena și înțeleg gospodăria, au trebuit, ca să nu trimeată la depozitul *Crucei Roșii* rufele, infectate ale spitalelor, așa cum glăsuia ordinul, au trebuit să angajeze femei, în săptămîna mare, ca să spele rufele noaptea — și cursele, în vremea asta, să le facă pe jos, pe distanțe colosale, fiindcă primitivele mijloace de transport le fuseseră sechestrare în folosul colonelului însărcinat cu paza gloabelor și a droșilor de Herasca, sir-

gurele echipaje puse, în timpul campaniei, la dispoziția medicilor — pe cînd privilegiații din comitet, bărbați, femei și copii, luau aier la șosea în trăsură închise și în luxoase limuzine.

Și a făcut rău comitetul nu numai din punctul de vedere al îndatoririi înalte pe care o are *Crucea Roșie* în concepția celor cari au fondat-o în țările unde instituția este condusă de oameni cu inima la locul ei — ci a făcut rău și din punctul de vedere al confortului și comodității propriilor favoriți ai celor cari dispuneau de *Crucea Roșie* ca de un bun personal.

Căci satrapii din comitet nu știu, poate, ceea ce știe toată lumea : că, adică, la unele din spitale care se întrețineau din fondul adunat de la săracii milostivi și cheltuit de paraziții instituției, se formase un fel de *heim*. Conducătoarele care aveau bărbați răniți ori bolnavi, îi plasaseră la ospiciile ce le stăteau la îndemînă — și, pentru a răspunde cit mai de aproape scopului frumos pentru care s'a creat *Crucea Roșie*, scop în vederea căruia s'a conceput, în pravilă, dispoziția că femeea trebuie să și urmeze bărbatul, locuiau și ele în spital, la un loc cu bărbatul suferind.

Și gospodăriile astea, tihnite, model de armonie și de dragoste conjugală, au fost, și ele, evacuate, fără avis prealabil, și risipite la toate vînturile, tocmai în pragul sfîntului Gheorghe !

Sunt dator, însă, din respect pentru reputația mea de cronicar, să recunosc, totuși, că, dacă s'au închis spitalele ; dacă s'au asvîrlit răniții romîni prin beciurile localurilor ocupate de nemți și infirmii pe drumuri ; dacă, din ceasul în care a sosit ordinul, s'au retras brașovencile așa încît medicii, în mare parte doamne, au trebuit, ca să nu se încarce bugetul *Crucei Roșii*, să facă, pe jos, mulți kilometri pînă acasă, ducînd în brațe halaturile, cărțile și instrumentele personale pe care și le aduseseră ca să completeze sărăcia spitalului ; funcționarii, în schimb, giovinii, rumeni și grași ca pensionarii dela sălașurile din Steinbruch, au fost menținuți, cu salariile princiare pe care, ca gratificație pentru că se sacrifică în afară de banalul front, li le-au octroiat, din capul locului, cei ceri, acum și pururea, taie și spînzură în comitetul central al *Crucei Roșii*.

Ce e drept, e drept — trebuia să dau kesarului ceea ce e al kesarului.

CEASORNICUL MIRACULOS.

Ori cît de extraordinar e sistemul de pungășie al nemților, Finkelstein, de la *Princiar*, i-a lăsat în rîndul naivilor cu a lui excrocherie *fin de siècle*.

Localul acesta este, din prima zi de ocupație, un fel de *heim* special pentru spioni, pentru oamenii fără căgătuiu, pentru cei de curînd ieșiți de sub pat, pentru scîrbele scăpate de la Colentina și pentru negustorii de lucruri furate. Afară de ciți-va funcționari ai autorităților căzute în catalepsie acuma ; și afară de cinci-șase oameni de treabă cari se îmfundă în cite un colț, ca să evite noroial și ploaia de afară,

în colo, clientela cafenelei poate, în general, să meargă la Văcărești chiar fără să mai treacă pe la instrucție.

Ieri, se pomeneste lumea cu un scandal în fund :

— Ne fură, domnule !

— Măi, să fie al dracului !

— Patru zeci de minute ceasul !

— Așa hoție n'am mai pomenit de cînd eram la Mislea — pe onoarea mea !

Publicul, intrigat, se duce într'acolo și vede pe clienți cu căsoarnicele în mîna,

— L-am pus la 5, după ăl din perete. Acu, la mine e 5 și 15 — și la el 5 și 20.

— Par'că i dă cu degetul, domnule !

— Ași ! E hoție organizată nemțește.

— Se poate, mon șer ?

— Uit'te că se poate.

— Apoi, asta n'o las eu așa !

— Par'că eu o s'o las !

Ce era ? V'ași putea lăsa să vă gîndiți zece ani — și tot n'ați ghici tehnica germană a ceasornicului de la *Princiuar*. De aceea să v'o spun eu :

Taxa, la biliard, se plătește cu ora : 1,25 ziua și 1,50 seara. La nici o cafenea nu e mai scump — de aceea, de teama concurenței, nici Finkelstein, care ar lua și paltonul din spinarea mușterii, n'a ridicat prețul.

Ceasornicul din perete, însă, devotat branșei — se vede că e de la Berlin — dedese el o mîna de ajutor patronului, staroste de spioni : își modificase, peste noapte, spirala, în cît acele făceau înconjurul cadranului în 40 de minute în loc să'l facă în 60. Acest fără importanță defect ducea la rezultatul că ora de biliard la *Princiuar*, este, fără adaus de preț, mai scumpă de cît la celelalte cafenele — întru cît se plătește 1,25 pentru 40, nu pentru 60 de minute.

Technica a părut așa de ingenioasă în cît un român din redacția prețioasei *Gazetă a Bucureștilor*, a exclamat, cînd a aflat secretul ceasornicului :

— Asta nu e afacere de la Finkelstein. Asta e tehnică jîrmană !

Și a plecat făgăduind :

— Am să-l zic dija la guvernăman ca să'l dicorează.

SENSIBILII.

Cei cari ne iau clopotele ca să facă tunuri cu cari să obție... pacea, lucrează — nu glumesc. Azi, a doua zi de Sf. Gheorghe, au spart, la Mihaiu-Vodă, clopotul dăruit de Mihaiu Viteazul.

Mahalagiii, ingenunchi în curtea bisericeii, plîngeau, rostind rugăciuni înpletite cu blesteme. Dacă una singură din... binecuvîntările trimise kaiserului de pioșii enoriași ai acestui lăcaș istoric va ajunge pînă

la scaunul celui Atotputernic, împăratul leșinăturilor asyirite asupra Europei va avea să dea socoteală la ziua judecării de apoi.

Pe șeară se ciocănea clopotul dela Sf. Nicolae-Vlădica.

Femeile, strînse în jurul clopotniței, se rugau cu lacrimi de ungerii cari nimiceau glasul ce chiamă pe creștini la slujba dumnezeiască—dar brutele, cinice, își băteau joc de pietatea credincioșilor. Cînd, însă, una mai inimoasă, și după ea altele, au pus mina pe rețevie și au început să vorbească nelegiuitorilor în limba noduroasă a ciomagului, cătanele au rupt-o pe romînește și au început să se roage de iertare :

— Ce să facem, no, dacă poruncă iastă la noi !

Și pe cînd, desperat, împăratul nemțesc despoaie casa Domnului pentru ca cu mijloacele jăfuite, să'și prelungească agonia, ofițerii lui se sinucid la București, cînd le vine rîndul să plece pe front, ca domnișoarele vapoase săgetate în inimioară.

Un căpitan, în gazdă la o doamnă, prietenă cu Marcus de la banca lui Blank, a căzut, ieri, trăznit de emoragie cerebrală, cînd a primit ordinul telegrafic să plece pe frontul apusean, după ce se îngărășase aici.

Comandantul cancelariei instalate în localul spitalului de la Școala Centrală primise o scrisoare de acasă, deunăzi, scrisoare prin care 'i se comunica cum că guvernata-i și doi copii 'i-au murit de inaniție, la Berlin.

A scris, neamțul, toată noaptea — și, spre ziuă, și-a tras un glont în tîmplă.

Ieri, soldații de la postul de pompieri, din Bulevardul Elisabeta, învăleau în cearșeaf, spre seară, trupul unui ofițer german care se împuscase în stradă.

Tot ieri, *Berliner Tagblatt*, cel mai răspîndit ziar din capitala Germaniei, aduce, în buletinul debaterilor din Reichstag, mărturisirea ministrului de război cum că pe front trebuie să lege pe soldați la par, drept pedeapsă, pentru că fug și «efectul dezertărilor este un exemplu fatal de primejdios».

Presa inglezescă, apoi, comunică cum că în ofensiva pe care o iau britanicii împotriva germanilor, găsesc pe soldați legați de mitraliere—iar în șanțuri, bice cu cari se stimulează eroismul teutonilor.

Aici, barem, la noi, s'au înființat companii de polițiști cari urmăresc pe dezertori — și lagărul de lingă Tonola cuprinde regimente de fugari.

Cei cari s'au așezat pe la serviciile auxiliare fac ce nu trece prin mîntea unui om, cînd, din lipsă de soldați, le vine rîndul de a fi trimiși la Focșani.

Patru șofeuri, încartierați, cu automobilele, la etapa din Bucureștii-Nouii, au primit, alaltă-ieri, înștiințare să vie în Capitală. Înțelegînd ce sunt chemați, supraoamenii, disciplinați, au vrut să plece — dar au băgat de seamă că mașinele sunt stricate, toate patru, și stricate tocmai în momentul cînd porneau. S'au apucat să le dreagă — dar, cu toată tehnica lor, nu le-au putut, pînă acum, pune în stare de a se mișca din loc...

A trebuit să se ducă, la fața locului, unul dintre ofițeri, ca să-i pornească pe jos — fiindcă automobilele fuseseră avariate cu atâta artă încît nu s'ar fi putut drege pînă la încheierea păcii.

E drept, însă, că, la București, junkerii învîrțiți petrec și au morgă insolentă de crezi că fiecare din ei e în stare să cucerească un continent.

Atîta este de insuportabilă lipsa de bun simț a ofițerului teuton, încît cred că Germania, chiar după ce va pierde tot, are să păstreze, ca compensație, obrăznicia maimuței ridicule și grețoase căreia robii împăratului îi zic, făcînd zmirna «offizier».

În legătură, poate, cu sentimentul celor cari strică automobilele ca să se întirzie la Bucureștii-Noui sau cu ofițerii cari se sinucid ca să se afirme eroi, am asistat la o scenă sfișietoare : o companie de unguri, cari stătuseră la iernatic prin berăriile de aici, erau porniți acum pe front. Aveau înfipte, la capelă, frunze verzi, și se vedea că primiseră ordin să cînte un marș eroic.

Era înfiorător : cîntau doi-trei dintr'un rînd — și glasul lor, plin de lacrimi, făcea, în mijlocul frazelor maiestose ale marșului, impresia macabră a omului care ar rîde cu o jumătate de figură pe cînd cu cealaltă jumătate ar plînge.

Rare ori m'a întristat un spectacol cum m'a întristat efectul ordinului dat soldaților acestora să fie, cu orice preț, veseli, ordin pe care, cu toată frica de pedeapsă, nu puteau să-l execute.

Un copilandru, dator, se vede, să-și împletească vocea-i de sopran cu basul cavernos al unui camarad moșneag — poate chiar tată-său — tremura așa de jalnic cîmpeiu-i de falșet în cît par'că vedeai cum scutură, ca roua, de pe sufletul lui, broboanele de lacrimi.

— Și, cum se zice că vine kaiserul la Curtea de Argeș ca să depeie o coroană de argint pe mormîntul Regelui Carol, ca mulțumire pentru serviciile de aur pe cari i le-a făcut, e cu puțință ca acești condamnați să-l întîlnească în drum și să-i strige, cu entusiasm antic : «Morituri te salutant. Ave, Caesar !».

E curios cum războiul suprimă distanțele și nivelează stările sociale.

Ascară, la o masă, în bodegă la Mureș, stăteau : Onciul, directorul arhivelor statului și profesor universitar ; Christescu, antreprenorul teatrului de varietăți dela otel Bruxelles ; Niță Ionescu, cizmarul artiștilor, din strada Știrbey-Vodă ; și Maxim, miopul consilier dela curtea de apel — toți patru într'o discuție de un interes palpitant.

Oameni de ispravă cîte și patru, nici vorbă, de cît, fiind dată diversitatea de cultură a convivilor, numai războiul putea să ofere teren comun pe care, cu egală competență, să ciocănească cizmarul, să judece Maxim, să istorisească Onciul și să deuteze impresariul.

După ce a rămas Niță singur, a dat drumul canaturilor gitlejului și s'a repezit, anapoda, în *Siciliana* lui Mascagni, pe cînd un neamț parodia pe Wagner în odaia de alături — de credeai că ești la Uriătoare, pe valea Prahovei.

Lupu Kostake se crede merit să treacă în Almanachul de Gotha de

cînd a ajuns polițaiu nemțesc al lui Carp. De aceea, gîndindu-se că e cu puțință ca editorul să'i ceară într'o zi fotografia, a chemat, alaltă-ieri, pe Petrescu, caricaturistul, și i'a cerut să'i facă pozia.

— In ce atitudine doriți să vă fac, domnule?...

— *Ministru*. Zi: «Domnule ministru», că nu ne aude nimeni.

— In ce atitudine, domnule *ministru*?

— Păi, uit'-te : să mă faci în haine negre.

— Foarte bine.

— Din buzunarul interior al redingotei, să iasă în sul, bugetul.

— Minunat.

— La spatele meu, să stea funcționarii ministerului.

— Și Pîrvulescu?

— Și.

— Cu butonii de argint?

— Păi, deca 'i-i au făcut cadou fetele de prin biurouri, de ce să nu'i poarte?

— Vream să știu, numai.

— Eu, cu amîndouă mîinile, întind poalele redingotei în semn că ocrotesc pe funcționari.

— Cum își apără cloșca puii!

— Exact. Ai înțeles, va să zică?

— Păi, nu era greu.

— Bravo, Petrescule! Acu să te văd.

Artistul s'a executat. Lăpu a trimis desenul la *Gazeta Bucureștilor*, ca să'i facă clișeu și să'l reproducă; macabei, însă, simțind ridiculul, au refuzat să'și puie cloșca în pagină, dar l-au îmbunat pe «ministru» făgăduindu-i că, în dată ce va apare în Gotha, o reproduc și ei în ediție specială..

De vreme ce toate lucrurile sunt la locul lor, în Muntenia, nimic nu se pune în calea datoriei de a se oficia, la Curtea de Argeș, o panchidă pentru odihna sufletului Aceluia care a fost marele nostru rege; cu atît mai mult se impunea această datorie pioasă, cu cît împăratul Germaniei făcuse cunoscut că vine personal pentru această atingătoare ceremonie.

Fiindcă, însă, din casa marelui căpitan nu mai era, la București, nimeni — căci colonelul Brociner e ovreiu — invitațiile, conform protocolului, au trebuit lansate de Nenițescu, ca cel mai apropiat de curtea regală. Vreo două săptămîni a umblat «secretarul de stat» la departamentul locotenentului neamț, ca să găsească evlavioși de bună voință cari să fie următorii invitației — pînă cînd a luat o testea de funcționari din biuroul contribuțiilor directe, cărora le-a dat ordin să pornească la Curtea de Argeș.

Requiemul l-a săvîrșit ierarhul, de Dumnezeu iubitor și smerit închinător D. D. episcop de Argeș, față fiind clerul localnic și obrazele aduse din București.

Colivă nu s'a împărțit fiindcă guvernatorul n'a mai lăsat un pumn de grâu în Muntenia.

La întoarcere, doctorul Wolf, șeful serviciului sanitar al capitalei lui Verzea — staatsabstazt — a pus de s'a deparazitat vagonul care adusese pe ministru și invitații de marcă.

Carp, de ciudă că augustul defunct nu l-a îngăduit mai departe să scoată șinele tramvaiului asasin, s'a plimbat în ziua aceea, pe Calea Victoriei, în haine deschise, și, ca demonstrație antidinastică, fără mașon — ca să arate că, de și german, nu ia parte la doliul... kaiserului.

Ștere a fost toată vremea ocupat: nu e încă fixat dacă *Lumina* trebuie scrisă în jargonul ovreilor din Muntenia, deci galițian, ori al celor din Moldova, prin urmare muscălesc.

Problema e aridă întru cât Burăh Braunstein e de o părere și Schulter de alta — fără să mai adaug că Berger are și el principii statornice în materie.

MUTRE PENTRU BRAUN

Cîteva tipuri originale dintre supraoamenii cari ne-au cucerit vor împospăta, cred, memoria celor rămași aici și vor îmbogăți galeria de caricaturi a celor cari descălecaseră la Iași pe vremea cînd ne dădeau nemții pildă de civilizație.

Dar, mai întîiu, o constatare, pe care o pun sub controlul sutelor de mii de locuitori ai Capitalei din timpul ocupației: rar, foarte rar, abia ici-colo, la o săptămînă o dată, se vede în București cîte un german care să știe sta în trăsură. In genere, se așează așa în cît amin-tesc pe cei din Dealul Spirei, la Paști, cînd, candrii, și ca să facă loc flașnetei, se ghimuiesc cam într'o rină și stau par'că aruncați cu furca.

Fenomenul acesta dovedește că, pentru nemți — de bulgari și de turci, barem, nici vorbă nu poate fi! — faptul de a se urca în birjă este eveniment așa de extraordinar, încît de bună seamă că'l telegrafiază acasă, după fiecare cursă, și, ca să fie crezut, trebuie să se refere la martori recunoscuți acolo ca oameni de bună credință.

Printre cei despre cari copiii de azi vor povesti, în viitor, cînd vor voi să-și înveselească nepoții, notez cîteva figuri care, cu deosebire, grămădesc asupra lor curiozitatea publicului, ca Sînge Rece, în eternu-i războiu cu birjarii:

Un colonel neamț, obez și apoplectic, una din acele structuri ge-lantinoase din care se plămădesc, de regulă, episcopii catolici, numai pîntece, în față, și, la spate, numai ceafă — gonește toată ziua, pe calea Victoriei, drăguțul tilbury, miniatura de trăsură pe care o conduce prințesa Elisabeta înainte de a împlini doisprezece ani. Făcut ghem în coșulețul acesta, teutonul se sufocă, cu genunchii la gură — și, ca să se desmortească, stimulează căluții cu sîrcul biciului de'i face să joace în ham.

Și nu slăbește trăsura de dimineață și pînă seara.

Cînd îl zărește țigani care vînd gazete, îl anunță, cu formula pe care bruta o socotește reverențioasă :

— Uit'-te-l pe neamțu cu scui pătoarea, mă!

Și trece colonelul plin de piftioasă majestate.

Un maior bulgar, unul din cei ai căror ascendenți trebuie să fi slujit de model lui Eminescu pentru pictura din satira în care vorbește despre «bulgăroi cu ceafa groasă», are altă slăbiciune. Germanii, ca să scape de promiscuitatea cu zarzavagii, promiscuitate care i stînjinește mai ales în operațiile lor *technice*, le-au dat cîte o jucărie ca să îndestuleze deșertăciunea lor de primitivi. I-au lăsat, la început, să violeze, să ucidă și să fure pînă și cerceii din urechile femeilor; au consimțit, apoi, după tocmeală ca la ușa cortului, ca bragagiii să mănînce la Capșa, dar cu perdelele lăsate, ca să nu vadă cei din stradă că înlocuiesc furculița cu degitele, că și șterg nasul cu șervetul și că scui pă în toate părțile, pe jos, ca să arate că n'au preferințe.

Celui de care mă ocup 'i-au acordat, ca să scape de indiscreția lui mojiacă, un privilegiu special: 'i-au pus la dispoziție una din trăsuri reformate ale curții, trăsura pe care o tirăsc la pas două mîrtoage a căror vîrstă se pierde în noaptea timpurilor.

De cum se luminează de ziuă, bulgarul se urcă în droscă, și, cum au avut grijă nemții să'l dispenseze de orice slujbă, ia mahalalele în șir, răsturnat deacurmezișul scaunului, și, teatral, cu brațele încrucișate pe piept, par'că stă să zică :

— Uita-ți-vă, Inme, ce a ajuns Iovce, negustorul de praz!

Dela o vreme, a scris acasă, pe semne, de 'i-a venit bulgăroaica, fiindcă 'l văd, acum, cu o catapultă formidabilă, gătită de pe ultimă modă din Razgrad, care și proptește ceafa, ca să și dea contenență, de coșul trăsurei, și, gratios, cu mină vapoasă, își bagă degetul pînă în fundul cavității nasale.

Unul din picioare, încălțat cu ghete galbene, atîrnă, la margine, cam spre scară, și sudoarea ce se stoarce din ciorap, face dire negre pe saftianul dovleciiu al încălțămîntei.

Al treilea tip e un fel de tatar. Făcut, pe vremuri, ofițer, de către von der Goltz, în roata lui Enver pașa, mamiferul acesta, ignar, tembel și barbar, a simțit că e dator să pară cilibiu ca să impuie ghiaurilor; de aceea a și făcut temenele comandantului pieței și a cerut o favoare, unică dar fecundă în efecte: anume, a solicitat să i se dea și lui o trăsură, ca să nu și rupă meșii pe caldarim — dar nu obicinuită, ca a comitagiului bulgar, ci închisă, cum e a sultanului cînd se duce la Selamlık.

Nemții, bucuroși că scapă de pretențiile aliatului cu așa de puțin lucru, au căutat prin șopronul pe unde sunt vechiturile rechiziționate și au găsit, pentru uzul tătarului, o cupea care aduce cu a doctorului Miron. E o cutie de scinduri, cu vopseala cojită, cu incheiturile des-

prînsă — și pusă, de ocazie, pe niște roate mici, pe cari, dacă nu le observi de aproape, le iei drept tălpici.

În cutia asta se bălăbănește turcul, fudul, toată ziua, și, ca să lase impresie nepiritoare, are ceasuri anume cînd trece, regulat, în fiecare zi, prin fiecare cartier și pe la fiecare punct de pe suprafața Capitalei.

Și e căldură înăbușitoare; și în dricul acesta e zăpușală de moarte — și țiganii cînd îl zăresc, dau de veste:

— Păzea, mă, că vine turcul cu cotiuga de ciini!

Astea sunt felii autentice din masa de granit care formează oștirea de elită a chipeșului împărat german.

Pe lîngă ei, însă, pe lîngă cîrboragii mai mult sau mai puțin militari, sunt și parodii, ermafrodiți de aceia cari nu sunt nici soldați nici civili, dar par să fie de amîndouă felurile.

Printre aceștia, doi frați — Cyprût — țin recordul apucăturilor marțiale. Unul, e, de meseria lui, samsar la Constanța; cellalt, amplotat la biurourile lui Blanck, la București. Amîndouă ovrei spanioli; amîndouă originari din orient — și amîndouă, ca să nu facă serviciu militar în România, au păstrat orgoliul de a rămîne supuși ai Majestății Sale Sultănul.

Acum, după invazie, cu turcii în București, Cypruții s'au învîrtit, și, pe te miri ce, au dobîndit teșcherea să rămîie tot civili dar să se îmbrace soldățește, ceea ce duce la mari foloase dar pe cari n'am vreme să le înșir.

Dar, soldat ori particular, Cyprut tot Cyprut rămîne — faptul, în sine, ar trece neobservat; ceea ce dă Cypruților caracter senzațional, însă, este uniforma de operetă pe care și au croit-o acești birnici ai lui Talaat bey.

Au pantalonii bufanți, ca ofițerii de cavalerie, spre deosebire de adevărații soldați turci, cari n'au pantalonii mai de nici un fel; poartă, pe devlă, ploștită cochet, o bonetă de ștofă fină care închipuește și cealmaua tradițională, și fesul de ținută mare, și tichia ce se pune, la circ, pe capul maimuțelor dresate — pe cînd turcii, soldați autentici, înăbușă populația mișcătoare de pe țeastă, cu un petec de otreapă, care trebuie să fi fost obiăla pe cînd turcul mai avea iminei, apoi buzunar la manta; și, după ce a rămas musulmanul gol pușcă, s'a transformat în cauc; în loc de spențer, Cyprutul are un *juste au corps*, strîns pe talie ca al hîglenderilor scoțieni — ca să nu fie confundat cu soldatul, a cărui ținută de rigoare e tunica rominească, ori flenderița germană, sau mundirul muscălesc, de pe naționalitatea cadavrului pe care l-a găsit pe cîmpul de onoare și l-a desbrăcat cu rivună de camarad pios.

«Cuiul», însă, în uniforma de carnaval a acestor «puști» cari țin să treacă drept favoriți ai pașalelor, sunt ghetetele.

Toți militarii, de orice lege și aparținînd oricărui neam, din orice parte a continentului, poartă, ca mai comode: ori cizme cu carîmbi;

ori bocanci peste cari trag pantalonii; s'au încălțăminte d'asupra căreia înfășoară gambiere.

Militarii — da; Cypruții, însă, sunt originali foarte. Ghetele lor încep, otova, dela talpă, și țin pînă sub genunchi — prinse în șireturi dealungul tibiei.

Cînd îl vezi pe Cyprut în stradă — pe oricare dintre ei, căci seamănă unul cu altul așa, în cît, după ce ai întîlnit pe unul, descoperi că natura a săvîrșit un plagiat cînd a zămislit pe cellalt — îți vine să'l întîmpini cu un vocativ feminin, pentrucă, de cînd cu moda, pentru dame, a ghetelor cu șireturi, niciodată Mița Roaiba nu s'a încălțat mai elegant, mai arătos și mai adecat branșei ca Cyprut, întru toate vrednic de slava pe care împăratul nemțesc a scuipat-o, după un acces de fuse rebelă, peste mîndrul bairac al leului ce dormitează sub afion pe marginea Bosforului.

ZIARELE INDEPENDENTE

După peripeții multe și varii, după un drum prealabil la Berlin, cu scrisoare de recomandatie dela Burăh Braunstein către von dem Busche, pentru ausweisul pe care von Tulff 'i-l refuzase net; după chinuri și dureri absurde pentru a'i se *rechișiționa* hîrtia trebuincioasă — Stere a anunțat că «în curînd va apare *Lumina*, ziar românesc «*independent*», al lui Schulder.

«In curînd», dar, vom asista la sîngerosul pugilat dintre *Gazeta Bucureștilor*, organul lui Grosmann, dependent de militarpolizeul nemțesc, și *Lumina*, ziarul «romînesc» al lui Berger, pus sub îngrijirea lui Burăh pentru ceiace va trebui să-i dea caracter pumuntean fiindcă concurența dintre Stere, directorul uneia din *Lumini*, și madame Popp, proprietara cu zeciuială a celeilalte, va fi așa de feroce încît taberile se vor sfîșia neapărat, dacă, în vedere că amîndouă apără aceiași sfințită cauză, nu se vor contopi, cu vremea, într'unul și acelaș *Hajoletz* «național».

Odată intrat în cadre și vărsat la specialitatea publicisticeii, profesorul dela Iași nu mai putea fi întrebuințat ca curier diplomatic între cei cu *kultur* și prietenii politici pe cari 'și-a luat îndatorirea să-i calomnieze. De aceia, odată cu însărcinarea lui Scheidemann de a cerceta terenul, în străinătate, pentru o pace favorabilă tuturor părților, s'a dat și lui Virgil Arion misiunea de încredere de a ne mișeli pe noi cu vești din *O mie și una de nopți*, vești fabricate la poliția din Berlin pentru uzul special al romînilor.

Nu știu dacă, în suspectele-i peregrinări, omul acesta corect, leal și statornic, o fi profitat de răgaz ca să reguleze girurile cu cari, dealungul vremei, l-a tot miluit risipitoarea prietenie a lui Take Ionescu; dar știu că, singur în țara romînească, afară de Finkelstein, dela *Princiar* — Virgil Arion are autorizație să facă «naveta» între București și capitala Germaniei. Cu prilejul celei din urmă călătorii, la vre-o donă

săptămîni după întoarcerea lui Finkelstein de la Viena, acceptantul din sumedenia de polițe cheazăsute de «marele naiv» a adus un transport de știri autentice cari au umplut de speranțe sufletul simțitor al lui Karnabtt.

Fiindcă suntem la capitolul oamenilor mari — căci, incontestabil, Schuler, Berger, Arion, Stere, Burăh sunt dintre bărbații asupra cărora e îndreptată atenția continentului — fiindcă, zic, suntem la capitolul celor despre cari va vorbi pe larg istoria vremurilor de față, îngăduiți să vă mai dau un specimen, unul dintre acele mierle albe pe cari 'i-a căutat Carp cu lumina ca să mobileze cu ei *abteilungurile* nemțești.

Autoritatea școlară avea nevoie și ea de un papă-lapte ca să contrasemneze ordinele locotenentului căruia 'i s'a încredințat spre conducere ministerul de culte. A fost vorba, un moment, ca însărcinarea aceasta să se dea vartabetului de la biserica armenească.

De oare ce, însă, între timp, Armenia a fost cucerită de englezi și gregorianii bănuți că s'ar putea supune sufletește învingătorului, fost-a nevoie să se caute un... neutru. Or, neutri, în Europa, nu mai rămăseseră de cit grecii, mai mult sau mai puțin.

Așa s'a ajuns la ideea monumentală de a se numi Litzica «ministru» ca să zică așa, la instrucția publică.

Și, ministru al școalelor cînd școalele sunt închise, e o sarcină pe care și Stoian, cit e de fonf, o poate îndeplini în mod ridicul, dar «ministru» într'o perioadă cînd departamentul funcționează, e ceva mai greuleț — trebuiesc, cit de cit, cunoștințe, măcar elementare, de braușă.

Grecul lui Carp nu le avea — dar era neutru, deci indicat.

L-au numit, dar — și cea dintîiu însărcinare ce 'i-au dat germanii a fost să alcătuiască bugetul, pe calapodul unei cifre mai dinainte dată. În fața acestei obligații, «ministru» și-a convocat biurourile și, cu o listă în mîină, listă scrisă într'o ședință plenară a partidului, le-a poruncit.

— Să dați afară pe ori cîți trebuie, dintre membrii corpului didactic în ființă azi, ca să faceți loc ăstora. Cu ăștia, să'mi faceți bugetul, în marginele cifrei cu care ne-au miluit stăpînii.

Birourile s'au executat; lista, însă, fusese așa de mare, în cit, ca să se poate face loc tuturor favoriților, s'a depășit cifra nemțească cu un milion.

Teutonii, patronii grecului, au refuzat să 'i aprobe ciorna de buget — și 'i-au poruncit să 'l alcătuiască precis pe cifra indicată.

— Se vede treaba că vor să realizeze economii, supra oamenii, și-a zis «ministru» făcînd reverență la rostirea cuvîntului «supra oameni»; atunci, nu mă mai pot ține de lista clubului, ci, ca să fac plăcere suzeranilor, o să taiu cu nemiluita.

A chemat din nou biurourile — și din nou a poruncit:

— Fiindcă profesorii noștri de tehnică și de organizație țin să nu împovăreze bugetul ci să facem cit mai multe economii din banii ce se milostivesc să ne dea, vă rog să revizuiți bugetul și să 'l reduceți cu trei milioane. Avem ocazie, astfel, să arătăm stăpînilor că și noi știm ce va să zică ordinea în finanțe — cel puțin noi cei cari ne-am adăpa la școala neîntrecutului de la Țibănești.

Contabilitatea, potrivit ordinului, a lăsat pe drumuri câte-va duzini de profesori meritoși — și 'i-a prezentat «ministrului» lucrarea cu trei milioane sub cifra hotărâtă de piraji.

— Ce va să zică porcăria asta ! a exclamat ovreiuul care face funcție de ministru al lui Nenițescu la departamentul finanțelor ; am hotărât treizaci de milioane și nu aprob de cit treizeci de milioane. Să se comunice beamterului de la instrucția publică cum că, dacă în două-zeci și patru de ceasuri nu'mi alcătuiește bugetul cu cifra dată de mine, îl trimet la Săveni.

Și 'i-a înapoiat ciorna.

Și grecul, cu toată ciuda ce resimția că nu poate lăsa pe drumuri încă o serie de oameni, l-a alcătuit conform poruncei — după ce se făcuse, zadarnic, în două rînduri, de rîsul copiștilor.

Pe cînd profesa la Bîrlad, acum vre-o patru zeci de ani, medicina învățată la Atena, venerabilul părinte al acestui tivilichiu pseudoministru, zicea, în grecește, căci limba noastră n'a putut-o învăța pînă s'a dus de-a dreapta Tatălui, zicea, clocind din ochi pe loaza care avea să ajungă, sub nemți, secretar de stat în țara lui Mihaiu Viteazul :

— Asta gaidurachi, Trikupis azundze !

Și presimțirea-i de părinte iubitor nu s'a înșelat.

DOCUMENTELE ACADEMIEI

Oreskoff, un locotenent de rezervă, bulgar, dascăl, de felul lui, la o havră din Tîrnova, avea obiceiul, de patru-cinci ani, să vie la București, în vacanță, ca să consulte, la Academie, documentele noastre slavone. Deunăzi se pomenește Bianu, după amiază, cu acest dascăl, un fel de spion-pikpoket, care'l întreabă ce manuscrise bulgărești are la Academie. Bianu răspunde că, ca orice instituție românească, Academia n'are catalog special despre aceste documente.

— Am eu catalog, zice bulgarul, atunci, și scoate din buzunar un carnet în care erau însemnate toate manuscrisele despre cari bibliotecarul nostru știa numai din auzite.

După insistența locotenentului, Bianu intră cu el în boltă — și pungașul începe :

— Colo, în raftul acela, e cutare document.

— O fi, consimte bibliotecarul Academiei.

— Dincolo, în raftul cel-l-alt, e cutare act.

— Se poate, zice Bianu.

— Și colô, și dincolo, și în partea cea-l-altă, continuă spionul, sunt cutare și cutare manuscrise.

— Probabil, se învoiește Bianu.

— O să viu să le consult, încheiă bulgarul — și pleacă.

— Să poțtești, 'l invită. politicoș, bibliotecarul, și'l salută ca pe un om cu educație.

Bragagiul pleacă — și pe la miezul nopții se întoarce, însoțit de

zece soldați, cu camioanele. Incuie pe Bianu în odaia-i de dormit, după ce i smulge cheile dela camera cu documente, și se pune pe încărcat camioanele. Șase sute de volume a furat bulgarul — între care și cărțile din așa numitul «Museum Bulgariei» — și a plecat cu ele pe la patru despre ziuă.

Reușind, dimineața, să scape din închisoare, Bianu a cerut, dela kommandantură, autorizație să convoace pe cei nouă academicieni aflați în București — căci, de pe o ordonanță a guvernatorului, nu se pot aduna, la un loc, mai mult de șapte români — le-a expus faptele și a rugat pe Maiorescu, ca unul care vorbește limba germană bine, să se ducă la Mackensen cu o protestare.

— E regretabil ce s'a întâmplat, a zis filosoful, dar nu pot să mă amestec, fiindcă e chestie diplomatică la mijloc.

— E simplă tilhărie, colega. Unde vezi dumneata lature diplomatică în fapta unui fur? a întrebat Coșbuc, singurul membru plebeu din docta adunare.

— Regretabil, dar nu pot.

Văzînd refuzul bătrînului profesor de a apăra cel mai scump bun al Academiei, nemuritorii s'au pus să și împrumute reciproc rudimentele de nemțească pe care le posedă fiecare — și, punînd cunoștințele în comun, au redactat, pînă seara, un memoriu, prin care se plîngeau de jaful a cărui victimă fusese Academia.

A doua zi, Bianu și cu Bogdan au fost însărcinați să se ducă la Mackensen cu jalba.

Generalul, văzînd dificultatea ambasadorilor de a da graiu obidei care i frămînta, i-a autorizat să se exprime în franțuzește. Dar franțuzeasca lui Bogdan, de și mai puțin barbară decît a lui Bianu, era, totuși, departe de a răspunde necesității momentului. Noroc cu un aghiotant al marelui mareșalului, că, profesor de filologie la el acasă, găsea interes în daravera cu documentele. A cerut, dar, voie generalului să urmărească afacerea, și, vorbind nemțește cînd grăia Bianu franțuzește și în idioma lui Voltaire cînd se rostea Bogdan în limba lui Schiller, a ajuns să înțeleagă despre ce e vorba — și să puie pe Mackensen în curent cu onorabila întreprindere nocturnă a ostrogotului.

Mareșalul a amînat rezolvarea procesului pe a doua zi, ca să ia informații complete. Și a doua zi, cînd s'au întors delegații Academiei, mareșalul știa, dela locotenentul escroc, că documentele sunt scrise de călugări bulgari, în *Bulgaria*; că erau, de multă vreme, patrimoniul bibliotecii naționale din Sofia — și că le furaseră romîni la 1913.

— În așa împrejurări, cecece a făcut locotenentul este nedisciplinat — dar act de dreptate, a hotărît Mackensen, adresîndu-se delegațiunei.

— Dați-mi voie, domnule mareșal, a replicat bibliotecarul: noi, n'am intrat în Sofia, la 1913. Documentele acestea sunt scrise de călugări romîni, în limba slavonă, nu bulgărească — la Bistrița, la Arnota

și la Neamț. Le avem în biblioteca Academiei, pe unele de peste patruzeci de ani.

— Da? a întrebat, mirat, generalul.

— Evident, a intervenit Bogdan. Uitați-vă — și arătându-i filologului german un manuscris scâpat bulgarului, l-a pus să citească.

— Ja wohl, a confirmat locotenentul către mareșal. Din text se vede că sunt scrise la Arnota.

— În România?

— Ja wohl. De călugări români.

— Ja?

— Ja wohl. Și că nu s'au plimbat niciodată prin Sofia.

— Atunci, cecece a făcut locotenentul mongol e un act de piraterie. Să vie aici!

Cînd s'a prezentat bragagiul, Mackensen l-a întrebat:

— Cum ți-ai permis dumneata să jefuiești Academia Română?

— Din înalt ordin, domnule mareșal.

— Cel mai înalt ordin trebuia să pornească dela mine. Eu sunt suveran în teritoriul ocupat. Cine a putut să ți dea dumitale un ordin mai înalt decît al meu?

— Țarul, domnule mareșal.

— Connais pas, a sfîrșit generalul. Și, furios, către zarzavagiu:

— Să duci înapoi toate documentele. Und rasch!

Mongolul a plecat, a încărcat din nou camioanele și a adus manuscrisurile la Academie.

O carte, însă, din «Museul Bulgariei», tot a furat-o.

M'am întîlnit ieri, piept în piept, cu un ofițer neamț care părea că mi-e cunoscut de cînd lumea. M'am uitat lung la el, l-am analizat, mi-am rechemat amintirile — dar degeaba: aveam impresia că l-am văzut de o sută de ori în viață, dar, cine e, să mă fi pus la caznă și tot n'aș fi putut spune.

Seara, la Mircea, stăteam de vorbă cu Coșbuc. Masa noastră, fiind că era de vreme, avea trei scaune libere. La un moment, un civil și două doamne, destul de urite pe seama lor, cer voie să se așeze lîngă noi. Academicianul, purist în ale limbei, dădea exemple hazlii despre greșelile caracteristice pe cari le fac, cînd vorbesc romînește, *pumun-*tenii cari cunosc graiul poporului.

De la o vreme, mi s'a părut că civilul, care zicea: «Marioara», uneia dintre femeile urite, prea ascultă cu atenție șarja sintactică a poetului; ba mi s'a părut chiar că face, cu mîna, pîluie la ureche, ca să prinză întreagă conversația noastră. Il examinez de aproape, atunci, și, cum se așezase în lumină multă, descopăr în civilul dela masă pe ofițerul german din stradă.

Coșbuc nu mai sfîrșia seria de exemple: «și îmbracă mînușile»; «am

trebuie să-i vorbesc»; «s'a dus să se *incalfă*»; «nici n'a venit *deja*», etc.

Pe cînd ofițerul civil asculta, încordat, iar eu făceam haz de erudiția interlocutorului în ale jargonului *pumuntean*, un alt prieten, de la o masă de vis-à-vis, îmi făcea, furios, niște semne al căror înțeles nu-l puteam pătrunde: mi-l arăta pe civilo-militar, își punea degetul pe buze și clipia din ochi.

La un moment, plictisit, se vede, de seria greșelilor de limbă pe care le înșira Coșbuc din sintaxa patrioților dela *Uniune*, omul cu femeile urîte își ia calabalicul și pleacă, zicînd, respicat, pe romînește:

— Aidi, Marioaro, prea e infectă bodega asta!

Și avea dreptate: seara, cînd se grămădește *jărmănimea*, *prăvălia* lui Mircea ia aspectul și mirosul — mai ales mirosul — acelor nauseabunde gasthausuri în care 'și dospesc nemții poșirca de hameiu.

După plecarea lui, întreb pe cel de vis-à-vis:

— Ce erau semnele alea, mon șer? Par'că suferiaî de coree.

— Îți recomandam să nu vorbești cine știe ce.

— De ce?

— Păi, n'ai văzut pe *jîrmanul* de lingă tine?

— Ba, da. *Jîrman* era?

— Vezi bine. Nu'l cunoști?

— Ba 'l cunosc cum te văd și mă vezi, dar ca pămîntul nu'mi aduc aminte cine e.

— Hermann.

— Care Hermann?

— Ei, care! Hermann, de era grămătic la antiquaria lui Steinberg, în Șelari. Hermann ori altfel, că nu'mi aduc aminte precis.

— Că bine zici! Dela asta cumpăram eu hîrtie sugătoare.

— Se înțelege. Nu ți-a făcut el socoteala pentru *Impresiile de Căldătorie*?

— Ai dreptate. Mi se părea mie figură cunoscută, dar nu știam de und' să-l iau. Păi, ce, e ofițer german?

— Ofițer, pe dracu! Ziua se îmbracă soldățește, ca să'și dea aiere pe la mașandrele din Lipscani...

— Și noaptea?

— Noaptea, în civil; cutreieră localurile de petrecere, cu cite o slută pe lingă el, și trage cu urechia ca să informeze Siguranța despre starea de spirit a romînilor.

— Dar urîtele ce sunt?

— Tot *jîrmane* — ce să fie!

— Păi vorbeau romînește.

— Ca și el. Dacă sunt din secolul trecut aici! Astea, înainte de războiu, eșiau din casă numai odată pe an, la Turnverein, cînd e tarara nemțească — și acu nu se mai strîng de pe drumuri pînă la ziuă, clătînîndu-se și sughițînd de socotești că sunt lovite de a boală.

— Dar după războiu?

— Atunci o să înceapă greul pentru antenele kaizerului. Urîșeniile astea, obicinuite să se îndoape cu șampanie în toate nopțile, o să se

codească, pe urmă, cînd vor fi silite, iar, să frece scînduri, să spele rufe și să facă *puzerle*.

— Și ei, spionii de parte bărbătească ?

— Cu ei e mai lesne. Nemții, o să plece ca să moară de foame în patrie; albanezii o să intre în serviciul lui Panaitescu...

— Dar *pumntenii* ?

— Oameni eminentamente practici, evreii au să mănînce bătaie sor cu moartea de la cei pe cari i-au pîrit și i-au vexat în timpul pe cînd făceau pe *îrmanii*...

— Și pe urmă ?

— Și pe urmă, ca să se răscumpere, o să înceapă, cei cari vor mai rămîne cu apendicele la urechi, să denunțe pe nemți în privința tilhăriilor la care le-au fost complici.

— Va să zică ?

— Nici o semînție n'are să fie mai ostentativ antiîrmană ca *pumntenii*, după ce vor fugi morpionii.

— Și ajunge atîta ca să expieze scirnavul regim semitic la care ne-au supus atîta amar de vreme ?

— Sper că nu. Dar în chestia asta, poporul va avea cuvîntul din urmă.

«Conservatorii» s'au adunat, toți — și Gică RESBOIU FRATRICID. — și au hotărît, după propunerea pontificelui delă Țibănești, să răstoarne dinastia și s'o nlocuiască cu unul din prinții cari fură șaluri prin București. Marghiloman, însă, mai cu socoteală în partida dublă pe care o joacă, a fost de părere ca teutonii să ocupe Moldova, și numai după aceea să se porceadă la înlocuirea familiei regale.

Iar s'a depărtat, dar, momentul cînd Nenițescu urma să fie *per tu* cu dinastia.

De aci, biz-biz între kapukehaiele.

Divergința nu e, firește, pe gustul piraiților, căci Carp, fără Stoian, ar rămîne un simplu șef al lui Ianovici — iar Marghiloman, fără girul lui c'conu Petrache, e lipsit de autoritate. De aceea administrația își dă toate silințele ca, sau să-i puie la unison, ori, dacă nu se poate, să facă partid lui Carp — căci autoritate, lui Marghiloman, nu-i poate da nici Radoslawoff.

În scopul acesta, guvernatorul a dat, deocamdată, două lovituri: a retras orice credit celor din jurul lui Marghiloman — ceeace a împins spre Carp pe toată lumea, pînă și pe Nenițescu, cel căruia, pe cînd era ministru la 1912, marele om nici nu-i dădea voie să ia cuvîntul în consiliu; și a dat afară, fără nici o formă, pe cei trei-patru inși cu cari Marghiloman ocupase cele douăzeci-treizeci de vacanțe printre slujbele importante.

Lucrurile stau aci pînă acuma. Cei maziliți nu și au manifestat încă preferințele ci stau la respîntie, ca să vază cine'i căpătuieste din

nou: Marghiloman în bugetul *Crucei-Roșii* — ori Carp prin beciurile kommandanturei.

Zăpada, din fericire, s'a ridicat. Drumurile, cel puțin în oraș, au devenit practicabile — și automobilele insectelor împărătești au reintrat în funcțiune. Trăsurile de piață, însă, tot monopol al ofițerilor a rămas. Dar, fiindcă pederăștii nu se mai folosesc de ele, le-au pus, în socoteala primăriei, la dispoziția bucătăreselor nemțoaice și a unguroaicelor durde, care, pînă aci, găureau asfaltul cu potcoavele dela bo-cauci și împrăștiau la o poștă mirosul de ceapă prăjită din tistimăul cu flori verzi și din broboada cafenie cu care și acopereau umerii pînă mai jos de rinichi — iar acum s'au încălțat cu ghete de oaie, plătite, cu bonuri, de către ofițieri, și și au pus pe căpățînă niște caucuri gro-tești care le dau aspectul maimuțelor savante pe care le gătesc dresorii la circ.

Și de cînd compatriotele celor dela comandament au droșcă la îndemînă, nu mai are nimeni slujnică în oraș — dar nemții, aceia cari s'au depărtat de apucăturile homosexuale, au toți metrese.

Noi, ne ducem morții la cimitir tot în căruța cu boi — și colivă, de cînd ne-au luat nucile și griul, nu mai facem.

Mă prind că, preocupați de ale dumneavoastră, n'ați prea băgat de seamă o contradicție scandaloaasă în ceea ce citirăți pînă aci. Am zis, pe cînd raportam conversația mea cu Labin, secretarul general al ovreilor pămînteni, că Cuza e un generos, un blajin, un candid în campania lui contra Cahalului, pe lîngă antisemitismul atroce al teutonilor; și pe urmă, cînd m'am ocupat de îndeletnicirile *a latere* ale compatrioților lor de riț mozaic și cu supușie romînească, am zis, tot eu, că slujbele de spioni, de samsari, de delatori și de intermediari pentru tot felul de... afaceri, sunt sadea în mîinile coreligionarilor lui Diamandescu. Ba chiar am adăogat, 'mi se pare, că mulți din această seminție, dogorîți de jarul patriotismului, umblă cu limba scoasă de pe lifte ca să le așeze, noaptea, la cafenea, lîngă suție — unde'i lasă cu ceasurile singuri, ca să discute cu mîinile pe sub masă, pe cînd ei se duc, te miri pe unde, ca să trateze daraveri privitoare la branșă.

Ei, cum se potrivește sollicitudinea aceasta cu disprețul, ura și persecuția despre care v'am vorbit mai adineauri?

Să vă spui, fiindcă contradicția e numai aparentă.

Cînd au început, englezii pe Ancre și franțezii pe Somme, să so-meze pe Hindenburg, cu tunul, ca, «conform planului dinainte stabilit», să se rostogolească, «de bună voie», din ținuturile ocupate și, «din ordin», să lase în mîinile dușmanului divizii întregi de prizonieri și munți de muniții — atunci Mackensen și-a luat ploșnițele de pe frontul romînesc și le-a trimis în Champagne ca să ajute celor de acolo «să scurteze frontul». În urma dispoziției acesteia, n'au mai rămas în București, din sutele de mii de germani, nici a cincea parte — și aceștia au fost expediați la Siret ca să consilieze, cu mitralierele, pe bulgari și pe turci, să nu mai dezerteze.

Ca să nu scape locmaua din mină, însă, tentonii 'și-au rezervat administrația militară, guvernământul civil și câteva din nenumăratele biurouri de poliție secretă — și aceste indeletniciri le-au încredințat ovreilor, celor dinapoia frontului pînă aci. Restul tacîmului, l-au abandonat austro-maghiarilor, cari începuseră și ei să imiteze, în armonie, pe bulgari și pe bașibuzuci. O dată cu invazia acestora, au năpădit în Capitală nasurile coroiate, părul roșcovan și pistruiile — de 'ți se părea, cînd intrai la *Princiar*, că ești pe canal, la Piovatti, în Viena — ori la *New-York-Café*, în Budapesta.

Cu ofițeri de «ai noștri», dar, în oștire; cu de «ai noștri» în funcțiunile părăsite de jîrmani; și cu patrioți de «ai noștri» veniți, ca corbii, pe urma armatelor, era firesc ca *Gazeta Bucureștilor* să întrunească în buchet pe toți *romîni* mutilați; ca Montauranu să ajungă polițaiu la hală; Șapira, inspector — și toți feciorii lui Duployen, spioni, însărcinați să miroasă, împreună cu Finkelstein, prin localurile publice, pe cei cari nu primesc părerea lui Marghiloman, exprimată de Brociner prin pana lui Wechsler, asupra caracterului pacifist al revoluției rusești.

Cu trecerea puterii dela germani la austriaci, meridianul Capitalei dedea prin Jignița — și Bucureștii cade sub stăpînirea populației crapuloase a ceainăriilor.

Asta este perioada cea mai umilitoare din toată epoca ocupațiunei — evenimentele din această perioadă trebuie să rămîie pururea vii în inima cîtor mai sunt romîni în țara asta de străini.

Fiind-că suntem la capitolul transmisiunei puterilor, să nu trec cu vederea unui episod caracteristic.

Cîți-va ofițeri germani tîrguiau în librărie la Sfetea. Pe cînd plăteau, intră o turmă de camarazi austriaci — nu se vedea bine de ce lege sunt, dar fiind din Austria, e probabil să fie ovrei. Austriacii cer un atlas — dar, în timpul cînd îi servia amplotiatul, observă pe un perete harta Romîniei cu ținuturile subjugate:

— Ce e asta? întrebă unul.

— Romînia Mare, răspunde librarul.

— *Romînia Mare*, acum, cînd sunteți cucerți?

— Asta e un moment trecător al războiului. Pînă la sfîrșit, aspirațiile noastre vor fi neapărat realizate.

— Visuri!

— Pentru ce: visuri? Noi am intrat în țara dumneavoastră, pe cînd austriacii n'au putut intra în Romînia.

— Cum? Nu suntem la București?

— Da, dar ați fost aduși în cîrcă de dumnealor, replică băiatul, arătînd austriacilor pe ofițerii germani.

Aceștia încep să rîză, felicită pe librar și, ostentativ, îi dau cărțile de vizită și 'i recomandă:

— Dacă domnii aștia 'ți vor pricinui vre-o neplăcere cu modul cum vor face reclamația la poliție despre ce s'a petrecut acum, să te referi la mărturia noastră.

O veste care, de bucurie, va face să se mute căprio-
REFORME. rii rominului:

Pe cînd germanii, la Ancre și pe Somme, pîrjolesc țî-
nuturile franțuzești și pe urmă dau bir cu fugiții; și pe cînd turcii,
contrariau datinei mahomedane, gem sub englezi, în Asia — la noi se
lucrează vîrtos, pentru viitor, în biurourile rezervate de către von
Tschappe pentru adepții lui von Carp.

La ministerul lui Tănase se alcătuesc bugetele, de pe indicațiile
dela kommandantură; iar la interne, unde Lupu Kostake și adăposte-
ște loazele, pe ale lui și pe ale celor cari au aderat la cucerirea, de că-
tre nemți, și a Moldovei, se lucrează pe capete la proiectul de împri-
prietărire a țăranilor pe bunurile de mîină moartă.

Munca aceasta uriașă aduce, însă, cu îndeletnicirea practică a lui
Sisif, care împingea bolovanul pînă'n vîrfurile muntelui și deacolo'l scăpa
din mîină de se rostogolea pînă'n vale, ca să aibă omul de lucra cîte
zile'i fuseseră orînduite, ca osîndă, de către Jupiter, guvernatorul abraș
al Olimpului.

Intr'o zi, von Tülf, mahmur de afionul cu care încearcă să și go-
nească insomnia, cere să se suprimă toți funcționarii, și astfel simpli-
ficate, să se întocmească bugete pentru toate județele cucerite; de cum
sunt gata, vine altă poruncă: să se păstreze funcțiunile ocupate de ad-
miratorii, de prozeliții ori de neamurile admiratorilor celui care, la Ți-
bănești, este... cel ce este.

Altă trudă, altă sudoare, alte cafeluțe consumate de financiarul că-
ruia nu știu cum îi zicea la Tîrnova, dar aici mi aduc aminte că
poartă pseudonimul de Nenițescu.

Cînd, în sfîrșit, s'a executat și această poruncă, sosește alta, grab-
nic: să se scoată din buget județele Brăila, R.-Sărat și Putna, ca unele
ce, deși ocupate, ar putea să aibă altă situație din ceas în ceas. De
aceea, cînd a aflat voivodul că teutonii nu numai că nu-l ascultă să
împingă ofensiva spre Bahlui, dar nu cred nici măcar să poată păstra
conchista Munteniei întregi, a exclamat, spre consternarea gogomanii-
lor cari constituiesc a dumisale casă civilă:

— Nu'mi mai recunosc germanii!

De altă parte, Pîrvulescu, vestitul economist, însărcinat, la mini-
sterul Lupului, să formuleze programul pentru așezarea temeinică a
țăranilor în aier — căci pe pămînt, zice hospodarul *in partibus* al Ro-
mîniei, nu s'ar putea împrietări toți nici pe cîte zece metri de ter-
ren arabil — și aduce aminte de pe cînd scria la *Voința Națională* ar-
ticole demagogice, și se pomenește că o dă prin concepții subversive,
cînd însărcinarea lui ar fi să fie elaborarea unui proiect care să pur-
ceadă, ca orice dăruveră, dela formula, rămasă de pomină; «întîiu, re-
presiune — și apoi... vom vedea».

Strigăte, objurgății, ocări — toate adjectivele care, la un loc, zic pe
nume economistului, răsună prin biurouri. Marele om se agită, ca un
leu în cușcă, și fulgură din ochi — pe cînd Pîrvulescu, năpădit de

amintirile carierei comode cînd n'avea de primit ordine decît dela Iarovici, se scaldă în sudoare ca în undele cristaline ale Căcainei.

Și iar o ia dintîiu Pîrvulescu; și iar îl dojenește Carp; și Lupu Kostake iar nu pricepe despre ce e vorba între corifeii vieții noastre economice, căci Moldova are, deocam dată, pe Blumenfeld al lui Bădărău.

Un neamț de ai lui Ledebur, șofial-democrat, căzuse în melancolie aseară, la Zografi. Se gîndea că e de trei ani pe drumuri; că a plecat din Mainz la două săptămîni după nuntă; și că, lingă el, despărțit numai cu o ușă de tînăra-i nevastă, se mutase, cînd a plecat el de acasă, un plutonier care și pierduse în luptă toate degetele dela mîna dreaptă—dar, încolo, era întru toate valid.

Și în obida care-l prîdidise, neamțul, care, ca să gonească fumul de pe suflet, se învălîuse în norii stîrniți de bere, fredona, pe glasul costeliv care face așa de viril pe Bălteanu, prezidentul Curții de Conturi:

*Oben Zeppelin
Unten Submarin
Vorne Hinderburg
Hinten Eulenburg:
Getlich durch und durch!*

Nu știu ce vor fi zicînd, pe romînește, versurile acestea, fiind că nemțeasca mea nu prea merge adînc; dar teutonul, după ce ajungea la sfîrșit, rîdea, vorbea spiritual din ochi — și pe urmă, par'că nu s'ar fi putut sătura de voluptate, o lua d'acapo.

Cînd alcoolul a pus cu desăvîșire imperiu asupra teutonului, îndărătnicul compatriot a lui von Tuelff nu mai cînta lămurit ci mormăia în surdînă — dar din ochi, zicea, maiestos, ca într'un acord de operă wagneriană:

*Oben Zeppelin,
Unten Submarin,
Vorne Hindenburg,
Hinten Eulenburg:
Getlich durch und durch!*

BIS IN IDEM

Iar mă desmiat faptele.

Am spus, într'un capitol precedent, că Bogdan-Pitești, marele amic al lui Grigață și partizan prețuit al lui Carp, a fost, un moment, pe punctul de a fi arestat de către nemți — dar că, în cele din urmă, a fost lăsat în libertate.

Acum, după o lună de zile, e pus la secret.

Odiseea acestui om onorabil e lungă și plină de peripeții, dar o să v'o povestesc pe scurt, dacă 'mi dați voie, pentru că nimeni, și mai puțin un intim al *prensului*, nu trebuie osîndit fără să fi fost apărut.

Ascultați, dar, cei cari n'aveți cunoștințe complete despre cariera glorioasă a acestui om de bine.

La 1914, cînd kaiserul, năvălind în Belgia, credea că poate proclama că «convențiile internaționale sunt niște petice de hîrtie», a trimis la Sofia pe Stans, unul dintre directorii de la *Deutsche Bank*, ca să facă... atmosferă. Un pumn de aur pentru fiecare ministru și cîte trei-patru bilete de cîte o mie pentru un număr oare care de comitajii din Sotranie, au fost de ajuns ca să bage pe bulgari în Serbia, în ajutorul naufragiatului Potörek — pe cînd Delcassé era sigur că 'i are în jocul Ententei pe bragagii.

Intors la Berlin, Stans a fost felicitat de împărat pentru neașteptatul succes dela Sofia și bălțat cu nu știu care Cruce de Fer «pour le mérite».

La 1915, după Marna, operația se făcea simțită și în România.

Brutele cari hotărăsc de soarta celor șaptezeci de milioane de vite dresate cărora li se zice germani, pricepeau, cu toată mintea densă și tîrzie a rasei acesteia de troglodiți superiori, că revendicările noastre în Transilvania sunt legitime și că starea de spirit în țara noastră nu poate, orice întorsătură ar lua războiul, să fie favorabilă aliaților lor austro-maghiari. De aci, necesitatea de a se *lucra* și la noi opinia publică.

Stans era indicat, prin mirobolanta isbîndă de la Sofia, pentru a-

ceastă delicată misiune — de și începuse, încă de pe atunci, să se svo-mească, în unele cercuri de la Berlin, cum că directorul dela *Deutsche Bank* umflă conturile par'că ar privi cifrele prin ultramicroscop.

Stans, dar, a venit la București — și, ca să scurteze drumul, s'a dus de-a dreptul la Günther, marele pontifice de la *Steaua Română*, sediul statului major, în toată vremea, al spionilor germani. Günther, care avea catastiful tuturor, mari și mici, cari se închiriaseră, în trecut, cu titlu de ziariști, avocați, scriitori, ingineri ori mijlocitori la *transacții în afaceri de petrol*, l-a pus numai de cît în raporturi cu Enenvogel; socotit ca mare *macher* de cînd reușise să vînză Băncii Generale pe *prensul* cu ale lui Filip edecuri: *Seara* și *Minerva*. Enenvogel s'a uitat în ochii lui Stans, și, după ce i-a pătruns *tehnica*, i-a zis numai atîta:

— Se face, dar trebuie parale.

— Suma e indiferentă, a consimțit împuternicitul kaiserului.

— Atunci, afacerea e încheiată.

— Dar? a întrerupt Stans — și a făcut din ochi un semn al cărui înțeles nu figurează în nici un dicționar dar pe care sagacitatea lui Enenvogel l-a prins din sbor.

— Se înțelege, a răspuns samsarul, făcînd un semn expresiv — și din momentul acesta, cei doi «confidenți» n'au mai avut nevoie să-și vorbească.

A doua zi Enenvogel a prezentat pe Bogdan-Pitești, un fel, la rîndul lui, de Enenvogel al *prensului*. Și înțelegerea s'a făcut din două vorbe: directorul *Serei* a primit trei sute de mii de lei și a dat chitanță pentru un milion.

În schimbul cifrei acesteia, cifră care la Berlin trecea drept milion întreg, gazeta lui Grigută, care în urma accidentului dela Blank devenise o otreapă imundă, continua, din caprițiul lui Wechsler, să înjure pe Bădărău. Când s'a băgat de seamă, însă, că organul de propagandă al germanilor atacă furios pe singurul român calificat pentru a se ralia, împreună cu Blumenfeld, la politica Puterilor Centrale, a fost scandal omeric în redacția *Serei*. Și pentru ca pentru pe viitor să nu mai fie cu putință o asemenea scandaloasă *gafă*, Brociner, procuristul lui Enenvogel, a alcătuit o listă de toți filogermanii recrutați ori numai prezumtivi, listă în fruntea căreia figura «vulturul» Moldovei cu Blumenfeldul său — a pus pe Antim de a iscălit-o *ne varietur*, și a lipit-o pe perete.

De personagiile din lista aceasta, s'a pus în vedere redacției, n'are dreptul nimeni, în gazetă, să vorbească decît bine — ca despre morți.

Din moment, dar, ce'i s'a smuls Bădărău din mină, Wechsler a rămas fără subiect. A fost șilit, deci, să sară asupra lui Take Ionescu — și l-a pisat pînă l-a făcut vice-președinte de Consiliu. Și, în modestia-i recunoscută, redactorul de acum al *Gazetei Bucureștilor* își face un titlu de merit din platinudinea scrisă la adresa lui Ionel Brătianu în loc să-și facă titlu de glorie din extraordinarul succes repurtat cu Take Ionescu.

Dar printre cumetrii cari se uitau prin ochelarii celor dela Berlin

la operațiile lui Stans, erau doi oameni, mediocri foarte dar nu destul de miopi ca să ia drept treabă de un milion ceea ce le servia *Seara* lui Bogdan-Pitești. Acești cerberi erau: Petersen, dela Banca Generală, și von dem Busche, trimes de kaiser ca să mineze curtea consulatului german. De ochii acestora a trebuit să se facă sacrificii: s'au scos redactori de pe la alte gazete și s'au tocmii la *Seara* cu lefuri fabuloase. Aceste *extra*, împreună cu tablourile pe care le tot cumpăra Bogdan-Pitești precum și cu onorariile avocaților cari să-l apere de *calomnia* lui Blank, aproape lăsaseră în sapă de lemn pe directorul *Serei*, — mai virtos că, cu prestigiul personalului și cu politica simpatică pe care o făcea, ajunsese ziarul la tirajul revistelor de provincie.

Trebuia, prin urmare, ranforsat capitalul — și cum Enevogel nu era om să se codească de a primi câteva mii de lei, combinația s'a încheiat cît te-ai șterge la un ochiu; s'a fundat *Libertatea*, alt organ de propagandă, cu separat tacim de redactori, plătiți princiarmente ca să apese condeiu la așa încît gazeta să pătrundă în straturile cele mai adînci ale societății. Și, pentruca succesul să fie complect asigurat, Bogdan-Pitești a angajat ca director pe însuși Fleva, marele, incoruptibilul, popularul, tribunul fost ministru, și, pe răbojul lui Stans, neapărat viitor președinte de consiliu.

Acele justificative trimise la Berlin pentru această a doua afacere de propagandă cuprindeau iarăș cifra de un milion.

Bogdan-Pitești, neclintibil în pretenții, a primit iarăș trei sute de mii.

Din ceasul acesta, însă, încep zile grele. *Seara*, după condamnarea, pentru șantagi, a directorului ei, tot se mai trăgea în vre-o două mii de exemplare — dar pe *Libertatea* n'o vedeau decît culegătorii tipografii.

Afară de asta, Fleva, curagios și consecuent cum a fost în toată lunguiața-i carieră, o îngăimase întîiu și pe urmă tăgăduise categoric că ar fi director al ignobilei reptile, atunci cînd, în parlament, îi aruncase Delavrancea ofensa, pe atît de sîngeroasă pe cît de meritată: — Ești directorul abjectei *Libertăți*!

Acestea, și alte fapte, ajunse la urechia, deja rău dispusă pentru escrocii, a celor doi cerberi, cam puseseră pe gînduri pe Bogdan, pe Enevogel și pe de la Berlin trimisul Stans. De aceea, despre o a treia gazetă numai putea fi vorba.

Cum, însă, al treilea milion era necesar, trebuia căutată altă vînă. Și nimic nu era mai ușor la asociația asta de oameni onorabili, de cît să găsească isvoare.

Liga Națională, în fruntea căreia apărea cînd Fleva, cînd Zorilă, cînd Take Polierat, ca să ceară, la *Dacia*, desrobirea... Basarabiei; întrunirile meseriașilor, la Circ, unde domnișoara Arbore făcea să pălească reputația lui Demostene cînd pleda, elocuent și cu autoritate, pentru «piine și pace»; și adunarea lucrătorilor argintari, sub comanda tinărului Radivon, adunare în care oratorii se băteau cu pumnii în piept cînd reclamau «neutralitate leală și definitivă» — au fost mijloace sigure pentru ca borfașii să înscrie, fără grijă de bănuială, la pasivul

comanditarilor, al treilea milion, din care Bogdan-Pitești, potrivit convenției, primia trei sute de mii dar dedea chitanță pentru suma întreagă.

— Știi de ce m'ai găsit cu palpitație, ieri? zicea directorul *Serei*, către un prieten, a doua zi după o întrunire a *Ligei* lui Policrat.

— De ce?

— Fiindcă mă temeam că o să fac fiasco cu adunarea dela *Dacia*.

— Ei și?

— Ași fi pierdut trei sute de mii de lei.

— Și a-reușit?

— De minune. Dar am și cheltuit parale cu agenții.

— Cam cât ai cheltuit?

— Peste cinci sute de lei!

Toate astea sunt bune și frumoase, va zice cititorul, dar nu explică pentru ce complicele lui Enevogel și omul lui Stans e închis acum. Ce a făcut, a făcut prin bună învoială: văzut și plăcut. Cine, acum, are dreptul să ceară socoteală pungașului — când, mai ales, judecătorii de azi sunt beneficiarii escrocheriilor lui de atunci?

Așa ar fi, domnule, dacă ai avea a face cu altă seminție de oameni; dar germanul, cu *tehnica* lui, e animal curios: se aține la codru, și, după ce face lovitura împotriva drumetului, își asasinază tovarășul, pe urmă, ca să ia și partea lui de pradă. Uită-te ce fac cu bulgarii și cu turcii, aliații cu cari au pornit să omoare copiii și femeile din Europa!

De când fură la noi, așteptînd să le dea Carp putința de a opera și în Moldova, pirații au aflat dela spionii întrebuințați la cele două gazete ovreiești, spioni cari au avut lefuri scandaloase la ordurele lui Bogdan-Pitești, că așa zisa propagandă pe care au plătit-o cu milioane, a fost o farsă, de care, la vreme, rideau și copiii în România. Bănetul a mers la altă destinație — și, afară de cei din lista lui Günther, cari au fost plătiți prin Banca Generală, toți derbedei cu cari se figurau întruniri de protestare, manifestații populare sau *Ligi* de diferite feluri, erau pușlamale tocmită cu cîte cinci lei de cap — pușlamale care, după mascaralic, se duceau regulat să spargă geamurile lui Bogdan-Pitești, pentru că impresariul însărcinat cu recrutarea nu le număra decît cîte doi lei de căciulă, după ce-și făcea treaba cu ei.

Și cînd fac aceste delatiuni, redactorii de pînă mai deună-zi ai *Serei* nu știu că directorul lor lua numai trei sute de mii și dedea chitanță pentru un milion — cum nu știu nici cei dela Berlin că Stans plătea trei sute de mii și lua documente pentru un milion de cîte ori puneă în lucrare cîte o treabă care, de pe naivii de pe marginea Spreii, trebuia să ducă numai de cît la *decisivă*.

Aceste denunțări, și altele făcute de spionii speciali aduși din Germania și puși în contact cu colonia nemțească de aici, au deschis ochii învingătorilor, cari, pe bună dreptate, trebuie să-și fi zis: am fost escrocați — prin urmare suntem în fața unui om pasibil de pedeapsă.

Și cum au puterea și concursul lui Marghiloman, căruia Bogdan-

Pitești, cu *Liga dela Dacia*, îi făcea concurență *Ligei dela Amiciția*, germanii au pornit să-și reîntre în bani sau să se răzbune. Dar, parale, de la Take Policrat, e o absurditate — de aceea l-au închis și, se zice, l-au expedit ca să facă sezonul într'o temniță exotică. Cu Bogdan-Pitești, însă, au nițică nădejde : a încasat atâtea parale escrocii acesta, în cât cu lingura să le fi mâncat și tot îi mai rămânea ceva de restituit l-au legat, dar, l-au pus la secret și așteaptă : nu dă paralele înapoi, acolo 'i putrezesc oasele ; înapoiază ceea ce a furat sub pretextul propagandei filogermane, poate să 'i se mai îndulcească suferințele.

Față cu atîta naivitate din partea nemților, cari cred că Bogdan Pitești e în stare să le dea măcar un gologan din produsul tovărășiei cu prea onorabilul director de la Deutsche Bank, confidentul lui Griguță nu știe cum să-i clasifice pe prietenii de pînă ieri : smintiți ori stupizi ?

Dar chiar dacă, par impossible, l-ar mușca șarpele de inimă și ar căuta să cază la pace cu... persecutorii lui, bietul Bogdan-Pitești tot n'ar putea-o face — pentru că, vorba lui către unul care'l trăgea de limbă : dacă, dragă, ar fi să restitui măcar jumătate din suma prevăzută în chitanțe, ar trebui să dau *tot* ce am primit și încă a-și rămîne dator, de vreme ce am iscălit milioane și am luat cu țîrîta !

Iată cum, o simplă calomnie a zularilor, ține la popreală un om util societății și lipsește țara, în împrejurări grele, de sfaturile unuia dintre cei mai vrednici fecior ai ei — după P. P. Carp.

Astăzi, 21 Aprilie, anul una mie nouă sute șapte spre zece, se scoate, pe la 4 ceasuri după prînz, clopotul cel mare de la biserica Crețulescu. Ieri s'au luat de la mitropolie și de la sfîntul Spiridon. Tot ieri s'au ridicat șfeșnicile de pe la sinagogeile ovreiești.

Pentru mine e vorba să se... rechiziționeze icoanele și odăjdiile preoților.

Candelile de la morminte se zice că rămîn pe loc, de o cam dată, pînă la noii dispoziții.

ACTIVITATEA PARAZIȚILOR

Știți că, în romînește, se zice, despre femeea le-neșă, că cerne toată ziua ca să n'aibă vreme să frămîte. Despre neamț se poate zice acelaș lucru — dar nu de lene, ci, din potrivă, din pricina prisosului lui de energie, statică. Fiindcă, să nu se uite ce am spus într'altă parte, s'au adus în Muntenia corpuri întregi de sedentari. Acești bravi sunt, afară de muieri, de trei categorii : unii, cari s'au învîrtit, ca la noi divizia de *pământeni* ; alții, feciorii bogaților cari au subscris, în schimb, cu nemiluita, la de pomînă împrumuturile de răsboiu ale Germaniei — și cari, ca să nu bată la ochi în Berlin, au fost trimiși la iernatic în București ; și, în sfîrșit, cei scutiți de serviciul militar pentru motive plauzibile, între cari intră și madamele, și cari, ca să nu dea prilej de gilceavă acasă, au fost expediți *pe front*, în București.

Aceste cadavre nu puteau fi lăsate să putrezească prin cafenele

fiind că ar fi demoralizat pe combatanți. De aceea, ca călugării, cari, ca să n'aibă vreme să se dedea la... cele lumesti, erau, în vremea veche, îndatorați de regulamentul monahicesc ca în fiecare zi să și descoasă peticile antiriului și să le coasă, pe urmă, la loc — ca călugării, lepra teutonă e pusă să asude, toată ziua, la lucrări care, din punct de vedere al utilității, seamănă foarte cu activitatea celui care cară apă la gîrlă. În vederea acestora s'au creiat în capitală peste șapte-zeci de biurouri, unde, testele de nemți, cu tot felul de titluri, scriu de dimineață pînă seara ca să aibă ce șterge, după aceea, de seara pînă dimineața — căci nu e, pe fața pămîntului, nație mai *paperasieră* ca germanul, obtuz, îndărătnic și fără sex.

Unul din aceste nenumărate biurouri e instalat într'o aripă a ministerului de lucrări publice. Nu'mi aduc aminte cum îi zice dar mi mîntesc perfect că numele acelei autorități cuprinde douăzeci și trei de consunante. Aci lucrează, la așezarea hîrtiilor prin care ni s'a poruncit să declarăm, în cîte trei exemplare, scrise în nemțește, că suntem sau nu căsătoriți; că ne mutăm de Sf. Gheorghe; și unde am locuit înainte de a ne muta acolo unde stăm acum — aci, zic, lucrează vre-o patru zeci de germani, sub comanda unui *leutenant*, pus la rîndul lui, sub ordinele unui sergent stupid, aspru și sanchiu. Un prieten șugubăț, ceea ce nu'l împiedecă de a fi numai inimă, a intrat ieri în acest arest ca să ceară o deslușire, și văzînd obedița și aierul umilit al locotenentului față de furier, s'a servit, la eșire, de formula-i infailibilă prin care trage de limbă pe șvabi, și, adresîndu-se ordonanței dela ușă, l-a întrebat, cu tonul naiv al omului care nu știe mai multe de cît spune:

— Rogu-te, ași vrea să te întreb ceva.

— Bitte, bitte, s'a grăbit neamțul, politicoș.

— Eu sunt șoțial democrat și mi a făcut plăcere ce am văzut aici — dar nu pricep cum se face.

Soldatul, cînd a auzit că interlocutorul e, ca și dînsul, șoțial-democrat, s'a împurpuțat la față, par'că văzuse pe frate-său — fiind că toată armata reacționărei Germanii e socialistă — și s'a repezit, cu veselia în ochi, să-i dea deslușiri:

— Dar ce ați văzut, mă rog?

— În biuroul în care fusei, e un locotenent.

— Da.

— Și un feldwebel.

— Este.

— Șef al serviciului, însă, nu pare să fie ofițerul ci sergentul.

— Natürlich.

— Cum, natural? La germani nu e mai mare locotenentul de cît sergentul?

— Ba, da.

— Atunci, de ce stă ofițerul la ordinele feldwebelului?

— Fiindcă *unter*-ul e baron.

— Așa?

— Vezi bine.

— Și cine l-a numit mai mare peste oșter, pe baronul-sergent ?

— Asta n'o știu, kamerade, fiind-că 'și a înființat biuroul încă de cînd era la Berlin — dar știu că e graf.

— Atunci, natürlich.

Ja, ja, natürlich.

— Servus !

— Ich empfehle mich, s'a ploconit neamțul, bucuross, fiind-că, cu titulatura de șoșial-democrat deschizi toate ușile în armata kaiserului. Atîta, numai, că socialismul lor e cu ausweis.

Și ca biuroul acesta sunt cite-va duzini în București : pentru recensămîntul general al populației ; pentru statistica celor cari au părăsit capitala în preziua invaziei ; pentru înregistrarea celor cari au rămas ; pentru numărătoarea proprietarilor ; pentru fixarea numărului chirișilor ; pentru starea civilă a celor însurați ; pentru statistica celor libatarilor ; pentru cei cari țin păsări în curte ; pentru cei cari n'au orătării ; pentru femeile cu bărbat ; pentru cele care n'au — și au, cu toate astea ; pentru cantitatea de fasole pe care o mai are populația ; pentru unură, pentru cauciuc, pentru linte, pentru porci, pentru brînză, pentru femeile publice, pentru cele particulare — și pentru numărul ciinilor rămași în Muntenia după ce 'i-au impușcat teutonii ca să furnizeze pe Stella cu săpun ; apoi pentru recensămîntul boilor, al cailor și al oilor ; pentru cămăși, pentru blănuri și pentru plăpumi ; și, în fine, biurouri speciale pentru reumatici, pentru vegetarieni, pentru prizonieri, pentru răniții din spitaluri, pentru cei cu ausweis, pentru copii, pentru moșnegi, pentru cei proprii la munca cîmpului, pentru infirmi, pentru gurile inutile — și, într'un cuvînt, cite un biurou, adesea mai multe, cu zeci de beamteri, aduși din Germania, îmbrăcați soldățește și cu grade militare, pentru înregistrare, în dublu, în triplu și în centuplu exemplar, a tot, a toate, pînă și a modului cum se îndeplinesc unele funcțiuni fiziologice ale populațiunei din capitală, boțezată ori... anabaptistă.

Munți de hîrtie înegresc acești paraziti ca să ne îndrumeze spre organizația germană — și toată hîrtia asta, sute și sute de vagoane, e rechiziționată de prin librării și de prin depozitele ziarelor, gratis adică. Unica prăvălie de care nu s'au atins escrocii, e a lui Socec—și singura imprimerie care face potopul acesta de tipărituri, e a lui... Socec.

Și explicația, o să-mi ziceți, e simplă : Socec, librarul, e frate cu Șocec generalul !

Toate aparențele ar fi că e așa — dar, atunci, întreb : de ce Bădăraș, pe cînd era ministru, dedea tot lui Socec, în potriua legii, imprimatele dela drumul de fier ? Tot pentru că era frate cu generalul ?

De aceea, să nu adîncim prea mult chestia, fiindcă ajungem, te pomenești, să ne întrebăm : pentru ce Ion Brătianu, bătrînul, a dat, timp de doi sprezeci ani, monopolul lucrărilor tipografice, lui Socec, întemeietorul dinastiei ?

Și ar avea dreptate toți. Căci dacă e vorba să cercetăm de aproape

mersul lucrurilor de altă dată, ar trebui să întrebăm de ce Sturdza a dat, trei zeci de ani, lui Göbl, bănoasele lucrări ale Academiei, când erau zeci de tipografi români în București cari muriau de foame? — și n'am mai isprăvi nici odată.

Să ne oprim, dar, bună-rea, la explicația că Socec, librarul, creatura a lui Papamihalopol, a rămas scutit de rechiziție, sub nemți, și împovărat cu lucrări de o jumătate de milion, numai fiindcă e frate cu Socec *generalul* — și să trecem înainte.

Singurul local care a mai păstrat ceva din caracteru-i românesc, în ceea ce privește clientela, a rămas tot bodega lui Mircea. Vin și evrei, e drept, dar vin în general cei cari se mărginesc la treburile lor — nu ale ȳrmanilor. Cît despre nemți, abia zărești cîte o scăfirlic rasă, ici-colea, fiindcă prețurile lui Mircea nu sunt pentru orice pungă.

În colo, obicinuiții.

Printre credincioși, Vasile Pișca, la dejun, pentru cele cîteva țuică delă care l-a oprit doctorul—și, seara, cu eternu-i pahar de vin roșu dinainte, Iancu Culoglu, solitar, taciturn și ocupat veșnic să stea de vorbă cu el însuși. Sunt puține, în București, inteligențele adînci ca aceea cu care e împodobit Culoglu; nu mulți se pot lăuda, apoi, cu spiritul caustic al acestui om subțire; dar oameni discreți, cu prodigioasă putere de observație și cu educație de gentelimen ca Iancu Culoglu, nu se găsesc mulți nici în capitalele cele mari.

Să te ferească Dumnezeu, însă, să-i displaci. Și'i displaci pentru lucru de nimica: nițel să fii ritan, ori lipsit de bun simț, sau trăncănău—că formula prin care Culoglu ți face cunoscut că nu-i convii, face rană—și rana sfirie ca sub fierul roșu.

Aseară, o sumedenie de cunoscuți căzuseră la masa acestui original Culoglu îi răbda cu resemnarea cu care ți ai purta ochelarii — dar încîntat de ei, nu era.

La un moment, însă, vine un intrus care nu cunoștea, din jumătatea de duzină care înconjură masa, de cît pe Sfetescu — și, fiindcă n'avea scaun, ședea în picioare și pisa pe unicu-i prieten fără să-i dea în gînd că plictisește de moarte pe ceilalți.

Culoglu, care, altfel, nu e în stare să lovească o muscă., dacă e bine crescută, ar fi sfîșiat cu voluptate pe nesimțitorul peripatetician — dar nu era provocat. Tăcea, dar, și'si ucidea victima cu reflecții launtrice. După o jumătate de ceas, în care vreme toată lumea se întrerupsese din conversație ca să poată vorbi intrusul, acesta se hotărăște, în sfîrșit, să-i dezrobească. Iși ia ziua bună dela Sfetescu—și pe urmă, întinzînd mîna fiecăruia dintre ceilalți, îi dedia zor cu:

— Mă recomand: Popescu-Mamornița.

Cînd a întins mîna lui Culoglu, provocarea era, acum, directă. Îl casă cu mîna întinsă, și, la «Mă recomand: Popescu-Mamornița», în epe să-l prohodească cu fraza scurtă și sacadată a astmaticului scos din pepeni:

— Eu, domnule, am atîtea cunoștințe vechi încît nu le pot cultiva

— nu mă mai încărcă, te rog, și cu a dumitale. Și apoi, am un principiu: nu fac cunoștințe după apusul soarelui. Salutare!

Popescu, sub biciul de foc al acestor vorbe, rostite tăios, de către omul cel mai delicat din cîți cunosc, s'a retras cu mina întinsă, cum sețea pe cînd îl dojea Culoșu.

Nu știu dacă, pînă azi, o fi găsit pe cineva să'l deslușească ce a înțeles inacciuul de interlocutor prin principiul pe care'i l-a pus înainte—dar, dacă, cumva, n'a găsit, să răsfoiască literatura vremii și o să afle că, în Franța, era, pînă la un timp, o lege, numită *a constrângerei corporale*, pe temeiul căreia luai binișor, de guler, cu ajutorul forței publice, pe debitorul rău de plată, și'l duceai binișor la pușcărie. Urmărirea, însă, tot de pe legea aceasta, nu se putea face decît pînă la asfințit. De cum apunea soarele și pînă dimineața, legea rămînea fără putere. Mofluzii, circotașii și datornicii abrași profitau de acest răgaz, și, după ce ședeau ascunși, toată ziua, pe unde puteau, eșiau, cînd se însera, ferchezuiți, ca Roller și văru-său dela noi după ce a plecat Boboc, și se plimbau în voie bună. Grădinele, bulevardele și cafenelile Parisului erau, din pricina aceasta, pline, după apusul soarelui, de oameni insolubili, deci suspecti — de aceia aristocrații cari țineau să frecventeze numai lume bună, se fereau de a face cunoștințe după ce se ducea soarele să se culce.

O întâmplare, banală de altfel, petrecută ieri, MORILE DE VÂNT îmi dă prilejul plăcut să constat încă odată afinitatea dintre apucăturile *pămîntenilor* noștri și moravurile curate ale supraoamenilor.

S'a luat ca principiu, de către autoritatea care reprezintă aici virtuțile kaiserului, ca, acelor străini, botezați ori nu, cari n'au scăpat atenției lui Panaitescu, cînd cu mobilizarea noastră, să li se dea, lor ori familiei—dacă ei au rămas tot dincolo de front — cîte o situație lucrativă, ca răsplată pentru necazul de a nu fi putut ieși cu flori înaintea ărmănilor. Așa, s'a dat lui Ritz monopolul, pentru toată Muntenia, al drojdiei de bere; lui Tenhoff, negoțul mărfurilor furate, de pe la negustori, și debitate en detail în *Magasin Universel*; lui Kinberg, *consumul* de sub Cercul Militar; lui Degen, prin bestia care-i ține loc de nevastă, privilegiul de a suspenda moratoriul pentru clienții romîni, ca să poată încasa dintr'o dată prețul vechiturilor vîndute în rate de cîte unul, doui și cîte mai mulți ani.

Între animalele favorizate pe calea aceasta de către înalta dregătorie tudescă, e și Zehender, exploatatorul moarei Albertstadt, dela Teiu. Acestui teuton 'i sa concedat, ca desdaunare pentru cele trei săptămîni petrecute la Iașomița, oțcupul fabricărei de făină pentru alimentarea Capitalei.

Convenția prevede că autoritatea administrativă nemțească 'i va aduce zece vagoane de grîn pe zi, socotite a 2.300 de lei vagonul — și plătitibile după ce se va desface făina, peșin, pe la brutari. Morarul, în

schimb, e obligat să macine așa în cit vagonul să 'i dea 20% țărițe— iar din celelalte 80% să scoată: 40% făină 00; 25% jimblă; și 45% pîine neagră.

Pentru întocmai îndeplinirea acestor condițiuni, kommandantura a în-sărcinat pe căpitanul Albrecht cu controlul operațiilor dela moară.

Zehender, în posesiunea ausweisului care-i punea la îndemîna bi-beronul Capitalei, a crezut, în primul moment de emoție, că, cel puțin la început, va avea nevoie de ceva capital — și cum el n'avea sfant, și-a asociat pe Sternbach, un pumuntean paraliu, gata să intre în orice întreprindere al cărei control sever e în mîna cinstită a jîrmanilor.

Și spelunca a început să funcționeze.

În loc de zece vagoane pe zi, însă, moara măcina două spre zece, grație «technicei» junkerului controlor; și, în loc să scoată 20% deșeuri, scotea, printr'o eroare neînsemnată, numai 7% — așa în cit, țărițele, care, de pe convenție, trebuiau să meargă la bucătăria animalelor, intran, sub formă de făină, în fabricarea pîinei destinată oamenilor.

Potrivit contractului, jîrmanii dela moara Albertstadt urmau să scoată, de pe urma celor 10.000 de kilograme grîu pe care lē conține fiecare din cele zece vagoane, și pentru care se debitau cu 2.300 de lei, — urmau să scoată:

1.000	kilograme	făină 00;
2.500	»	» jimblă;
4.500	»	» pîine neagră;
2.000	»	» țărițe.

Și să vînză brutarilor: prima calitate, cu opt zeci de bani kilogramul; jimbla, cu șazeci și cinci; pîinea, cu cincizeci — și țărițele, cu șapte bani kilogramul.

Ar fi încasat, deci, pe vagon, 4.815 lei, fără să fi scos din buzunar o centimă. Scăzînd din cifra aceasta prețul măcinatului, pe care, fiindcă avem de unde, să-l socotim la 455 lei de vagon, adică de trei ori mai scump de cit în timp normal, le-ar fi rămas, pe zi, 4.360 de lei pe vagonul care li se aducea în coș cu 2.300 de lei, adică, beneficiu net, fără o lăscăe de capital, de 43.600 lei în două zeci și patru de ceasuri, în care vreme munciau alții.

Și operația asta rotschildiană a început în Decembrie, durează, dar, de șase luni, adică de 180 de zile.

Contractul, însă, nu s'a executat în litera lui, ci «nemțește», adică conform tehnicei germane, care, în materie de organizație corectă, întrece tot ce poate bănuși imaginația unui director de penitenciar.

Iată rețeta în toată simplitatea ei germană.

Mai întîi, escrocii nu scoteau două zeci la sută țărițe, ci numai șapte — ceea ce face că vindeau, zilnic, drept făină, treisprezece la sută deșeuri, sau o mie trei sute de kilograme de țărițe, la vagon, cu preț de cincizeci și nouă de lei diferența la fiecare vagon pe zi.

Numai această deosebire face, pentru o sută optzeci de zile din trecut, o sută de mii șase sute douăzeci de lei, dintr'un condeiu.

Apoi, nu desfăceau zece vagoane, ci douăsprezece pe zi, de la care

mai rămîneau, fără să socotesc pungăşia cu reziduurile, alte patru mii o sută două zeci de lei pe zi, net, cifră care, repetată de o sută optzeci de ori, face aproape un milion.

Din aceştia, nouăzeci la sută sunt banii noştri, ai populaţiei din Capitală, care plătim, din grîul nostru, cu cincizeci de bani, kilogramul de apă cu tărîţe, piinea, nécoaptă şi fără sare; iar restul de zece la sută, sînt bani furaţi din ceea ce ar fi trebuit să *folosească* administraţia germană, dat fiindcă, odată ce au băgat în România pe bulgari, pe turci, pe unguri, pe austriaci şi pe de bun neam junkerii Măjestaţii Sale, se cuvine, conform moralei celei mai severe, să se socotească, aici, stăpîină pe pămînt, pe foc şi pe apa care curge în teritoriul ocupat.

Pentru cei nouăzeci la sută ai noştri, nu s'a mişcat nici o ploşniţă din duzina de poliţii secrete cu care ne miluieşte guvernatorul militar; pentru celelalte zece, însă, au băgat în puşcărie, pînă la noui, dispoziţii, pe Zehender, pe Pauker, pe Schwartz, pe Sternbach, şi pe alţi oameni de încredere prepuşi de guvernator la exploatarea flămînzilor din Bucureşti — toţi *romîni*, cum vedeţi, toţi dintre cei cari, profitînd de naivitatea germanilor, i-au învăţat, în cîteva luni, să întreacă în banditism chiar pe haiducul din cari purcede aşa zisa aristocraţie nemţească.

Pe căpitanul Albrecht, cel carele, ales dintre cei mai incorigibili ofiţeri glorioşi, era pus să privegheze ca corectitudinea cea mai teuto-nică să domnească la moară, nu l'au arestat, fiindcă e de neam, dar, drept pedeapsă fiindcă a lăsat pe Geiser, franzelarul, să'şi bage nasul unde nu'î fierbea oala, pentru ca pe urmă să denunţe potlogăria tocmai la Berlin, aşa în cît să nu se mai poată cocoloşi aici — pe Albrecht l'au luat din Bucureşti şi l'au trimis pe frontul din apus, dacă cumva n'o evada pe drum ca să-l vedem controlor al moriilor din Belgia ori poate prin Slatina chiar.

Atîta suntem jefuiţi de germani, de turci, de bulgari, de ovrei, de austriaci, de unguri, de albanezi, de greci şi, mai ales, de comercianţii romîni, a căror rapacitate întrece orice închipuire, încît tilhăria dela Albertstadt, deşi însumează milioane, nu mai are, blazaţi cum suntem, decît proporţiile unui episod, ca atîtea altele din timpul ocupaţiei; pot, dar, să luminez, în treacăt, o lature veselă a acestui trist eveniment.

Sternbach, luat ca tovarăş de către Zehender înainte de a-şi organiza banda pe picior mare, are un cumnat, sărac lipit, aşa cum era Sternbach ieri-alaltăieri.

S'a dus omul, cînd a auzit că'i s'a procopsit ruda, să ceară şi el o pînişoară în serviciul moarei — dar cumnatu-său l'a gonit cu biciu de foc:

— N'am loc pentru cerşetori, s'a răstit asociatul lui Albrecht. Şi din buzunar nu pot să dau, fiind că'mi trebuie paralele ca să-mi fac casă ca a lui Berkovici. Nu voi să se deosibească de a lui Berkovici nici la clanţa uşei.

A zis — şi l-a dat afară pe cumnatu-său.

Și cumnatu-său, obidit, reflecta, către Grünberg, prieten comun al cumnaților, care șade, din întâmplare, peste drum de Sternbach:

— La tat-său acasă, unde toată familia mînca dintr'un herîng, tot în casă ca a lui Berkovici a stat el! Parșiv!

De aceea, cînd, ieri, a venit Grünberg la *Cafeneaua Comercială* și a povestit odiseia melonerilor de la mbară, cumnatul lui Sternbach a crezut că se risipește de bucurie:

— Și va să zică, l-a înhățat pe șoltic?

— Dragă, ce să'ți spui! Eu, de cînd am văzut căși dă aiere de Blank et Comp. am înțeles că trebuie să pocnească.

— Dar cum ai prins de veste?

— Să vezi. Fiindcă știam că traie peste cinci, așteptam din ceas în ceas să facă *bac*. Și ca să nu mi scape amănuntele operației, mă scol de dimineață, mă duc în grădină și mă uit drept la Sternbach în biurou, ca să văd ce se aude.

Ieri, la 5, pînă 'n ziuă, eram la post. Nu știu ce mi spunea mie că trebuie să crape chestia. La el, perdelele lăsate.

— Doarme mult, vezi bine, de cînd s'a procopsit.

— Dacă e buier!

— Pe la 6, văd că se oprește la poartă un automobil.

— Jîman?

— Jîmaaan! Din automobil se dau jos trei ofițeri și un țivil. Sună. Așteaptă. Iar sună...

— Iar așteaptă...

— De unde știi?

— Păi,—nu 'nțeleg eu! Pungașul, cînd a simțit că e scadența, a început să ascunză marfa.

— Marfa?

— Bănetul.

Păi, ce, aveă a face cu procurorul care a scăpat pe Filotti? Aștia au împins, au intrat innăuntru—și, după un sfert de ceas, au eșit cu el de guler.

Țivilul aducea în brațe corespondența.

— Dar nu-i pasă șolticului. Averele trebuie s'o aibă la bănci.

— Deștept mai ești! Par'că jîrmanii, înainte de a-l aresta, n'au oprit tot ce aveau pungășii la bănci! Am auzit că cumnată-tău avea un depozit de șapte sute de mii.

— Și 'l i l-a luat?

— Să fii sănătos!

— Ei, dragă Grünberg, mi-ai făcut așa o plăcere—pe onoarea mea!

— Știam eu că o să te bucuri, de aia te căutai ca să ți-o spui de dimineață.

— Dar numai Sternbach singur a făcut *haupttrefer* astă?

— Ași! Avea *tzavarăși*. Pauker, de la Manutanță; Zehender, dela moara Albertstadt; Schwartz, făinarul din strada Oițelor...

— Și ală?

— De ce te miri?

- Fiindcă fetile dela Schwartz vorbiau numai franțuzește.
- Vai de cap a lor cu așa franțuzească!
- Și mai cine?
- A închis și pe altul.
- Jirman?
- Vezi bine. Și pe căpitanul Albrecht.
- Rumun?
- Neamț. Ce să caută rumun acolo!
- Toată familia, va să zică?
- Toată. Și mai vin.
- Ha?
- Mai vin și alții. Acu se face cercetare la primărie.
- Păi, și acolo sunt evrei?
- Nu, dar sunt jirmani și telegrafști.
- Merși, dragă Grunberg. Mă duc să fac o vizită la sora mea, suția dela Sternbach. O să-i zic că 'mi pare deja rău — așa să aibă el bine, parșivul de cumnată-meu!
- Și ruda morarului a plecat radios,
- Nu 'i venea să crează că Iehovah s'a milostivit să-i trimeată, pînă'n ziuă, atîta covîșitoare bucurie.

REMANIERE MI-
NISTERIALĂ

Mi se spune că Virgil Arion, ne mai putînd căpăta fonduri de la fabricile de potcoave din Germania, pentru a face să reapară *Moldova*, ar fi gonit pe Litzica de la *kulturministerium* și i-ar fi luat locul.

Nu garantez veracitatea faptului, fiind că sub teutoni se păstrează taină chiar în jurul actelor oficiale — dar lucrul e verosimil, fiindcă, lipsit de eleimozina caselor nemțești, întrucît Carp nu dă nici un sorocovăț, prezumtivul *viceverwaltung* ajunsese străveziu.

Gura de om. gură de ciine — ce, te joci dumneata!

Schulder, scăpat de grija concurenței pentru gazeta *independentă* pe care proiectează s'o scoată cu Burăh Braunstein, sub comanda lui Stere, cu *ausweis* dela polițeimeister, zicea aseară, către un prieten, care se mira că reușise deja el, *uvreiu*, să'l facă pe Arion ministru jirman:

— Eu, dragă, când eram băgat la *Cavalerul de Modă*, stropeam trotuarul cu șimburușul tinichelei — și am reușit să fac milionul speculînd gazetele subt rîmîni; cum să nu fac, cu Stere, sub jirmani, un fleac de *viceverwaltung* la departamentul unde numai Crivăț și ușierii au de lucru!

Și, după o pauză, în timpul căreia se vedea că reflectează adînc:

— Nu prea știu să citească bine slovă rîmînească, că i-ași arăta eu, lui Milea, cum se serie la *Adîvor*!

Cîteva apariții interesante.

Vă aduceți aminte de Monske—Monske, servitor la palat, însărcinat de «Mama rînișilor» cu direcția *Vetrei Luminoase*, și care, într'o zi, s'a

constatat că furase tot avutul orbilor. Monske, atunci, silit, cu toată înalta-i protecție, să «se retragă» de la *Vatra Luminoasă*, deschises^e negoț de oglinzi. Avea de comanditar pe Staegmeyer, pe care l'a pus să iscălească polițe de peste o sută de mii de lei, și pe urmă a dat faliment — și, cu dispreț pentru țara ingrătă căreia i adusese atâtea mari servicii, a fugit peste graniță cu ce bruma agonisise într'o viață de muncă... nemțească.

Staegmeyer, de inimă rea, a murit când s'a văzut ruinat.

Azi îl văzui pe Monske. E biciclist în armata germană, armată în care au loc de favoare toți nemții cari, la noi, au fost în pușcărie sau se pregăteau să intre înainte de izbucnirea războiului.

Ca răsplată pentru serviciile aduse imperiului pe când era aici și ca omagiu pentru înalta lui cinste, e însărcinat, acum, de către statul major economic, cu deverul vinurilor *rechiziționate* de nemți din toate podgo-riile noastre — *weinbursch*.

Mi se spune că el, Monske, împreună cu Nenițescu, a organizat, deunăzi, panahida de la Curtea de Argeș, pentru pomenirea auguștilor răpoșați.

Recunoștința e o floare care nu crește decît în inimile alese.

Ordonanța de ieri ne făcea cunoscut că guvernatorul s'a imputer-nicit să deporteze, să ia ostatici sau să determine domiciliu forțat *in-desirabililor*.

Cea de azi, e o poemă. Ni se rechiziționează fructele din grădină și ni se pune în vedere că, sub pedeapsă de trei luni închisoare ori trei mii de lei amendă sau, *de pe alegere*, amîndouă deodată, n'avem dreptul, cînd se vor coace, să ne culegem caisele, să facem dulceață de vișini ori magiun de prune.

Miine, ca să se execute întocmai proclamația lui Makensen cum că ni se va respecta viața și avutul, va veni, desigur, o ordonanță prin care să ni se spuie cum că, fără *ausweis*, n'avem dreptul să ne ducem... nicăiri — și că tot ce produce românul e rezervat pentru statul major al administrației militare.

Pereții orașului gem iar de cîte-va zile de afișe care anunță: «In curând va apare *Lumina*, organ românesc, independent, sub direcția d-lui C. Stere, profesor universitar».

Ce are de gînd să scrie Stere, «independent» și *romînește*, azi, cînd nici cărți de vizită nu'ți poți face dacă Censura nu'ți admite textul, nu pricepe nimeni. Dar afișele, mari și colorate, acoperă zidurile de două săptămîni de zile, alături de ale cinematografelor.

Azi mă întîlnește cel care urma să fie administratorul lui Stere și mi destăinuiește că *Lumina* rămîne tot în întunec, și că, din pricina asta, e o adîncă depresiune în personalul ce fusese angajat. Schulder, Berger, Braunstein, Marcus, *romîni* toți cîți se puseseră, din patriotism, sub oblăduirea profesorului universitar, tună și fulgeră în potrive șicanelor cu cari îi asasinează poliția nemțească.

- Persecuție, domnule, pe toată linia, îmi spune interlocutorul.
- Cum: persecuție? Nu era să fie nemțească?
- Ba da, dar dacă s'a încăpăținat directorul!
- Schulder?
- Nu.
- Berger, atunci?
- Ași!
- Braunștein, poate?
- Nu, domnule. Stere.
- Păi ce, și el e director?
- Și el.
- Așa?
- Da, de ochii lumii.
- Și cum s'a încăpăținat?
- Nu ține seamă de situație și vrea să discute chestia reformelor.
- Din Germania?
- De unde! P'alea l-ar lăsa guvernatorul să le desbată, că n'au nici-o importanță; dar el vrea să vorbească despre reformele agrare proiectate de Brătianu înainte de izbucnirea războiului.
- Și ce le pasă nemților?
- Cum să nu le pese! Păi ei spun țăranilor noștri că guvernele românești îi țineau fără pământ, ca pe niște iobagi — și că ei, germanii, au venit aici ca să le dea câte o sută de hectare de cap, din moșiile boierești, fără plată; ba 'i învață să dea cu parul în proprietari, când se vor întoarce din Moldova, dacă vor încerca să le ia pământurile înapoi sau să li le puie la socoteală.
- Ei, și?
- Și acuma, Stere, vrea să le spuie în gazetă că, înainte de cataclism, partidele căzuseră de acord să exproprieze latifundiile ca să împrietărească pe țărani, după războiu, când avea să se întoarcă germanii din Moldova, unde trebuiau să meargă sub comanda lui Carp..
- Și te întreb: se potrivește ce vrea el să spuie țăranilor cu ceace le spun agenții nemțești ca să pregătească o nouă revoltă la sate?
- Nu se prea potrivește, e drept.
- Atunci, cum o să 'i dea voie poliția să'si scoată gazeta! Dumneata nu te gîndești?
- E logic.
- Din pricina încăpăținării acesteia, stăm, o sumedenie de oameni, cu mîinile în sîn.
- Trist și nedrept, întrucît ați pornit cu toții într'un gînd.
- Vezi bine că e trist. Toți ziaristii romîni se învîrtesc — numai noi mîncăm din pungă.
- De...
- Dacă nu ne ținea Stere cu vorba, ne angajam și noi la *Gazeta* lui Brociner. Fă socoteală cît am pierdut.
- Păi, ce, Brociner, la *Gazeta Bucureștilor*, era să angajeze tot neamul lui Israel?

— Pe tot, domnule. E destul să te oferi — și te primește cu brațele deschise. Dacă au primit ei pe Camburopol, băiat de prăvălie...

— Eu înțeleg ca condeie ca Schulder, ca Berger, ca Braunstein, ca Marcus, să fie căutate în redacția lui Salzmann, unde talentul și buna credință sunt de tradiție — dar cum, Doamne iartă-mă, să fie loc pentru toți ovreii?

— Dar pentru Camburopol, slugă la bogasierie în Ploiești, cum s'a găsit loc? Aud?

— Cu asta e altă chestie: le-a făgăduit, cu Nenițescu și cu Stoian, să le dea pe mână Sindicatul Ziariștilor.

— Bogasierul?

— El, cu Bacalbașa, cu Nenițescu, cu de Hers, cu Popescu-Duțu, cu Căcău, cu Macri.

— Se poate, dar eu cunosc sistemul germanilor.

— Adică?

— Ei nu se uită dacă ești băiat de prăvălie ori mitropolit, de ai talent ori nu — și de ești ori nu de bună credință. Ce talent îi trebuie lui Antim, de pildă, ca să polemizeze azi cu Filotti? Ce muncă i se cere *specialistului* ca să reproducă, zilnic, în *Gazeta Bucureștilor*, cîte o coloană, scrisă, anii trecuți, în *Adevărul*, tot de el? Și ce bună credință, îi se poate cere unui redactor cînd pune titlu mare: *Dezastrul Englezilor*, d'asupra unei telegrame dela Berlin în care se spune că «eroismul soldaților germani a fost, cu ocazia ofensivei britanice, așa de extraordinar, încît au murit pînă la unul — și așa numai au putut înainta englezii?»

— Dar ce caută, atunci, și pentru ce plătesc?

— Ca să poată spune, pe urmă, cînd vor scrie istoria vremilor de față, că *toți* ziariștii din România s'au pus, pe parale, în serviciul lor — neam mișel, deci, care n'are drept la viață de sine stătătoare sau la solitudinea Europei.

— Dar nu e nici un *romîn* acolo!

— Ba sunt: bulgari cu posesie de stat; transilvăneni pribegi cari au stat la pușcărie pentru spionaj ori cari trebuiau să stea la temniță pentru furtișag — și un dezertor și've-o doi rătăciți dintre cei cari timizi și rușinoși, bălăcesc în murdărie cu iluzia că, la urma urmelor, nu știu despre turpitudinea lor decît trei-patru duzini de ovrei din redacție. Dar nemții țin registre în regulă.

— Ca să facă cu ele, ce?

— Să le publice, ca să arate lumii că purtarea lor aici a fost așa de civilizată încît, pe lingă Carp, Stoian, Marghiloman, Verzea, Prager, Müller, Flechtenmacher, Dobrovitz și atîția Nenițești, i-au secundat și ziariștii *toți*.

— Ziariști de ce nație?

— Romîni.

— Salzmann, Wechsler, Schwartz, Jonsouh, Grossman, romîni?

— Dar de unde știe străinătatea ce sunt? Și cînd îi va zice: Să-rățeanu, Antim, Negreanu, Tăut, Olteanu ori Aurescu, cine o să se mai îndoiască de originea lor?

— Oricum...

— Fără niciun «oricum». Au să facă statistică și să spuie: din douăzeci, treizeci de profesioniști rămași în București, numai unul sau doi n'au făcut act de supunere. Și o să-i spuie pe nume. O să poți dumneata, atunci, contesta adevărul acesta?

— Nu. Dar adevărul acesta sprijină pe o minciună: nici unul — sau, exact: mai nici unul din cei cari au săvârșit ticăloșia de a sluji pe dușman în potriiva țării, nu e botezat; și, absolut precis: nici unul — auzi? nici unul din cîți s'au angajat la *Gazeta* ovreiască n'a fost oiu liber înainte de declararea războiului — ci *foși* erau închiriați de germani, cu titluri diferite, pe la întreprinderile fondate de Bock, de Iversen ori de Henenvogel. Prin urmare statistica tudescă va cuprinde nu nume de ziarști, ci lista de prostituate cărora le-au plătit ca să se prefacă cum că se lasă seduse.

— Astea sunt amănunte pe care le știi dumneata și eu; străinătatea, însă, va vedea că nemții au avut, în cursul ocupației, concursul presei *pămîntene* — prin urmare că e minciună ceea ce se va spune despre ororile săvîrșite de ei.

— Dacă te-ar auzi un coreligionar, te-ar însemna ca antisemit.

— Pentru ce?

— Fiindcă din raționamentul dumitale rezultă că ovreii nu numai că au primit pe dușmani cu flori; nu numai că au împănat poliția lor secretă; nu numai că ne-au jăfuit în tovărășie cu germanii — dar că, ceea ce e mult mai vinovat, dau tentonilor, prin concursul ce le oferă, mijlocul de a falsifica istoria. Și, pentru motivul acesta, situația ovreilor în țara romînească înțelege că nu va fi comodă.

— Ce naiv ești, domnule!

Păi, crezi dumneata că redactoriiăștia nu cunosc țara, și că, înainte de a se înjuga la carul nemțesc, nu și-au făcut socotelile?

— Dar ce socoteală se încape aici?

— Păi, ce au făcut ovreii la *Gazeta* asta? Au scris potrivit cu convingerile lor. În opera asta, însă, ei sunt plagiatori. Înainte de ei, sau în acelaș timp cu ei, scriau în acelaș sens: Carp, în *Moldova* lui Virgil Arion; Marghiloman, în *La Politique* — și atîția inși la Iași, cari amenințau cu revoluția dacă nu ne unim cu germanii.

Cei dela Iași spuneau chiar că Take Ionescu e *de prisos*...

Cît despre Carp, este și azi nemîngîiat de încetineala ce pune Mackensen de a ocupa Moldova! Ce face, te întreb, *Gazeta Bucureștilor* mai mult decît atîta? Atunci, de ce ar fi odios Mircea, Ștefan, Văcărescu, Sărățeanu, Tăut sau cum își mai zic israeliții dela organul nemțesc, cînd atîția romîni au crezut și unii mai cred încă cum că Virgil Arion primia, din patriotism, subvenție dela germani ca să scoată gazeta lui Carp — iar Marghiloman, prin Isvoranu, oferia pensie, din punga lui Iversen, tuturor romînilor cari s'ar fi declarat neutri!

— E mizerabilă, nu zic nu, purtarea și a acestor pseudoromîni; dar între ei și măcabeii cari scuipe ură și dispreț în fața neamului nostru, e o deosebire prăpăstioasă.

— Care?

— Marghiloman și Carp, oameni cu situații înalte, oferă, ca gagiuni pentru sinceritatea convingerilor lor, fundamental greșite, însăși jertfa acestor situații. Politica lor, dezastroasă romînismului, duce, însă, la o sancțiune: se dovedește bună — sunt sacrați idoli ai poporului; are să sîrșească rău, cum este evident, devin, cum au devenit de mult, obiect de hulă a romînilor, și pierd dintr'odată avantajele unei întregi vieți de muncă și de succese.

În capitalul acesta imens stă garanția că Marghiloman și Carp — nu vorbesc de Arion ori de Nenițescu — lucrează greșit dar de bună credință, și, de pe părerea lor, în direcție folositoare țării. Dacă, ceea ce pare în afară de îndoială, vor pierde partida, vor fi, drept pedeapsă, pentru totdeauna înmormîntați sub blestemele întregului lor neam — și la așa cumplită osîndă nu se hotărăște cineva din capriciu sau pentru interes. Pe cînd ai dumitale au intrat în slujba dușmannului avînd, drept unic capital, tradiționala sete de bani și acea lipsă de simț moral care îi face străini și vrăjmași tuturor popoarelor pe care le bîntuiesc.

— Fiindcă cu parale se cîștigă toate procesele...

— Se angajează toți avocații, vrei să zici.

— Așa, dacă vrei. Cît despre simț moral, îl au, dar îl au pe al lor, special — și toate semîntiile sunt vrăjmașe acestui fel de simț moral.

A lor e vina, prin urmare, dacă, din gelozie, îi dușmănește toată lumea?

— Din gelozie, adică, se aruncă var peste gunoaiile imunde? Și, cum îi dușmănește? Cultul, le e liber pretutindeni; comerțul, tot așa — pînă și privilegiul de a face falimente li se recunoaște. Atunci, ce vor mai mult?

— Să fie admiși la cetățenie,

— De aceea colcăie în poliția secretă și în redacția *Gazetei*?

Păi, mai întîiu, afară de România, pretutindeni sunt împămîntenii — și pretutindeni urîți mai mult decît în România. În Germania, barem, sunt considerați ca animale stricăcioase — fiindcă, de pe concepția teutonului, judaismul nu e o religie ci o profesiune pe care legea și conștiința publică o țin printre industriile insalubre.

— Germania e barbară.

— E și părerea mea că, cu toate aparențele de contrariu, germanii sunt barbari.

Dar și dacă n'ași fi avut documente umane de pe care să-mi fac această convingere, mi-ar fi fost destul să văd filogermanismul ovreilor ca să ajung la aceeași încheiere.

A propos: ai putea să-mi explici dumneata pentru ce toți ovreii — toți — ard tîmîie la picioarele kaizerului, care numai cu spatele se uită la neamul lui Israel?

— Mai întîiu, nu pricep nici eu; al doilea, nu sunt toți filo-germani; și al treilea, de unde ai scos că ovreii mor de dorul germanilor? Ce, redactorii de la *Gazeta Bucureștilor* cred ce scriu acolo? Ce, ei nu știu că antisemitismul în Germania e mai furios decît în Rusia? Nu pricep ei că puterea kaizerului a murit la Verdun — și că acuma, ca

cochetărie, își face preparativele de înmormîntare fiindcă nu vrea să rămîie dator Angliei pentru amabilitatea de a-l băga ea în groapă? Le știu ei astea, mai bine decît noi, n'avea grijă dumneata.

— Atunci, ce caută acolo?

— Afaceri. Ce, de colea e să cișîgi cîteva sute de lei pe lună, în vremurile astea de seumpete și de chesat!

— Va să zică, pentru evrei nu e îndeletnicire, cînd e vorba de patele, dela care să se dea înapoi, chiar dacă ar trebui să împrumute flegmă dela nemți ca să scuipe în fața țarei care i hrănește!

— Ce să facă bietul evreu! Slujbă, n'are; pensie, n'are; capital ca să învrîtească negoț, nu — trebuie să se bage ori unde, la orice, numai pînnea să iasă.

— Bine, dar concepția asta imorală duce la concluzia că, pentru motivul acesta, ovreii trebuie strivit ca șarpele — ca șarpele, care se tirăște furis de se bagă oriunde ca să se hrănească împrăștiind venin.

— Să fii sănătos! Ai rămas cu trei sute de ani în urmă. Cine să-i strivească? Vintilă Brătianu? Păi, cine să mai aduleze pe Ionel, pe urmă? Ionel? Dar, atunci, cine să crucifice pe Take Ionescu?

— Poporul, noi, cei mulți și fără însemnătate.

— Așa ar fi dacă Europa ar lăsa pe Cantuniari de capul lui. Dar presa din lumea întreagă e în mîna *Alianței* — și presa, în străinătate, e o armă căreia nici tunul de 42 nu-i poate sta împotriva.

— Va să zică, de pe părerea dumatile, ovreii rămîn stăpîni aici să sape temeliele națiunii, să împrăstie otrava morală și să ne rîză în nas, pe urmă, ca unor neputincioși cari nu îndrăznesc nici să se apere?

— Ba, nu. Dar exagerezi. Nu toți ovreii scriu la ziarul nemțesc — fiindcă unii sunt la Iași iar alții au fost duși la Ialomița; apoi, nu toți ovreii speculează mizeria populației — și nu toți s'au vîrît în vi-zuinele de unde pîndeau germanii pe romîni ca să se arunce asupra lor ca jaguarii. Sunt israeliți, puțini dar sunt, cari ar fi refuzat onoarea de a lucra cu Slavici și cu Antim; alții s'au ferit de contactul cu jir-manii, deși ar fi putut face averi; și în sfîrșit, mulți au pătimit tocmai din cauza mișeilor de cari se slujesc nemții ca să culeagă victime. Sunt ei mulți, ticăloși, perfizi și hrăpăreți, dar e nedrept să zici că *toți* sunt așa.

— Cuzoc și eu, într'adevăr, cîțiva ovrei de treabă, mai de treabă în tot cazul decît Stere ori Nenițescu; dar zic *toți*, fiindcă pe cei de ispravă îi pot număra pe degetele dela o mînă — și pentrucă, pe de o parte, vorba dumatile, mișeii sunt enorm de mulți; iar pe de altă parte, n'am văzut, de cînd sunt, ovreii, chiar dintre puținii cum se cade, care să protesteze împotriva infamiei la care se dedau *ceialți*, imensa majoritate, sau desaprobind felonia microbilor cari scriu, ovreiește, în numele romînilor, la gazetele nemțești.

— Dar în contra romînilor ticăloși cine protestează?

— Nu e om, în Muntenia, care să nu blesteme pe negustorul creștin, pe toți negustorii creștini, cari, fără motiv, au înzecit prețul mărfurilor cumpărate acum doi ani — și nu e romîn, afară de Stoian, care să nu

manifesteze cea mai adîncă scîrbă pentru canaliile, mai prejos de disprețul omenesc, cari, pentru o lulea de tutun, pentru un ciocan de rachiu ori pentru un pumn de gologani, s'au așezat sub cortul dușmanului și împrăscă pe conaționali cu bale infecte care desguștă adînc pînă și pe cei cari îi plătesc.

— Și ce vrei să spui cu asta ?

— Voiu să spui că, dacă între ticălosul botezat și cellalt ticălos nu e nici o deosebire, între creștini, în general, și între ovreii de pe toată suprafața globului, e una prăpăstioasă: creștinul are o morală fixă și aceeași în toate împrejurările; pe temeiul acestei morale, osîndește deopotrivă pe mișel, indiferent de confesiune ori de naționalitate; — pe cînd semitul, are lege specială a lui. Credincios acestei legi monstruoase, orice hoț este, pentru coreligionar, un «biet nevoiaș», iar trădătorul un «revoltat» care face ce poate ca să înlătore nedreptatea spre a putea agonisi diamante pentru suție și baclavale pentru cupilași.

Aci, mai virtos, rezidă deosebirea — și meteahna aceasta, iremediabilă la neamul lui Israel, face pe ovreiu, de patru mii de ani, imposibil printre creștini și dușman de moarte, individual, către fiecare din ai lui, ori unde s'ar găsi, ori cum s'ar afla și la orice rang social ar ajunge.

— Dar, atunci, cum rămîne cu *solidaritatea evreiască* ?

— Ți se pare antiteză solidaritatea dintre vrăjmași, nu e așa ? Și cu toate astea e nu se poate mai logic: sunt solidari ca rasă — în timpul procesului Dreyfus, birjarii din Iași, cari nu știu să citească nici în jargon, cumpărau *L'Aurore*, ca să contribuie și ei la apărarea neamului; dar un ovrei singuratic, față de altul, e așa de dușmănos încît nu se cunoaște caz, în Lipscani, cînd prăvălia unui israelit să'i fi fost luată din mină, îndoindu-i chiria, de către altcineva decît tot de un ovreiu.

— Și clientela unui medic evreu n'o fură tot un evreu ?

— Ei, vezi ?

— Lupta pentru existență.

— Păi, bine, domnule, vă faceți cămătari, pentru existență; svințați negoțul cu falimentele, pentru existență; palmuiți, pentru existență, sentimentele cele mai sfinte ale neamurilor în mijlocul cărora sunteți primiți: batjocoriți, aici, aspirațiile romînilor; dincolo, pe ale rușilor; în partea cealaltă, pe ale germanilor — și pretutindeni, pentru existență, nu este ignominie pe care să n'o săvîrșiți. În lupta pentru existența voastră tîndeți să faceți cu neputință existența celorlalți. La noi, în București, din o mie de pungăși pe cari 'i-au închis nemți pentru potlogării ce nu se mai puteau ascunde, sunt nouă sute nouăzeci de jidani — și numai restul... germani. Sunteți, va să zică, o rasă al cărei ideal stă în burtă — în existență !

— Face omul ce poate, nu ce vrea.

— Dar, ca să ne întorcem de unde am plecat, crezi că o să le fie moale evreilor cînd s'or întoarce romîni, spre dezolarea lui Salzman,

directăr peste *Gazeta Bucureștilor*, care striga, deunăzi, că eventualitatea aceasta e un *vis*?

— Nu știu cât de moale oricât de gloduros are să le fie, fiindcă nu sunt prufet: dar cunosc obiceiul pământului.

— Și?

— Și văd pe evrei eșind la gară și strigînd, *uvă!* Văd pe cei bogați angajînd avocați scumpi pentru procese ieftine — și pe Hyperion scriînd ditirambe la adresa lui Vintilă. Cu doctoria asta se potolește cupilul în momentul dintîiu — și pe urmă, cu entuziasmul, cu bucuria, cu necazurile și cu jalea pentru cei căzuți pe front, cine mai stă să gîndească la trecutul mort față de actualitatea viue!

TOCANA
MAIORULUI

Pe vremurile astea, cînd se vinde ceapa cu doui lei kilogramul și seul cu opt spre zece; pe vremurile astea, cînd guvernatorul deportează în pustiu pe românii pe cari în denunță spionii ca *indezirabili*; pe vremurile astea, în sfîrșit, cînd oferi trei sute cinci zeci de lei, vara, pe stînjenu de lemne și samsarul țî întoarce spatele — pe vremurile astea de tragedie sumbră, gluma și tendința la veselie constituiesc un ultragiu ce s'ar aduce bunului simț. De aceia voiu căuta să nu mă depărtez, în cecece am să însemnez mai la vale, de culoarea dramatică pe care, pentru circumstanță, o împrumută, azi, evenimentele cele mai grotești.

Cunoașteți, desigur, vorba, care, poate, mai la urmă, să fie chiar o exagerare pînă la oare care punct, că, în ce privește sensibilitatea palatului gurei, vin, întîiu, cîinii — și numai în al douilea rînd, nemții. Această idee trebuie să fi fost formulată de vreun hoinar, care, obișnuind să călătorească prin țările tudești, va fi observat, cu spiritul lui de iscoadă, că neamțul pune zahăr în varză acră, mîncîcă friptura cu dulceață și culege sosul din strachină cu cuțitul — sos pe care'l înfundă în fleoancă împingînd lama custurei pînă în plăsele.

Obiceiul acesta, care face parte intimă din ființa etnică a neamțului, cum face pipa, orgoliul și pirateria, a fost adus și în Muntenia, unde i-a trimis kaiserul într'adins ca să aducă gustul rafinat, civilizația înaintată și manierele extra.

De dimineată și pînă seara — afară de cele zece minute cît se servește berea — germanul umbă dîn cafenea în cafenea și cere: întîiu, un *melanș*; apoi, imediat, un capuciner — și, pe urmă, dacă e vre-o caracudă de ovreică ungurească prin apropiere, o *șocolade*, ca să arate că, junker, știe și are mijloace să trăiască fin, *à la française*. Nu e, firește, nici o legătură între cheltuiala aceasta, cu totul pentru aparență și în disproporție cu mijloacele *leutenantului*, și nesfîrșitele rechiziții — spre pildă — dar, oricare i-ar fi explicația și oricare motivul pentru care și le impune germanul, faptul rămîne: o cafea cu lapte, un capuținer și, *pour la montre*, faimoasa *șocolade*, cuvînt pe care numai un teuton îi poate rosti cu tot ridicolul de rigoare.

Seara, la masă, e mai puțin complicat.

Maiorul care prânzia, la Continental, ieri, cu Berta Surda, o patri-ciană pe care doctorul Gheorghe Fischer o înjură de vreo cincisprezece ani la dispensarul comunal, și care trebuie să fi trecut în fața neam-țului cel puțin drept nevasta mitropolitului — maiorul acesta, cea mai aristocratică floare din grădina junkerismului german, a mâncat: un cîrnat pe varză și două porții de tocană — peste care, pe urmă, ca să arate Bertei cu cine are aface, a turnat trei sticle de șampanie Mumm făcută atunci, proaspăt, în pivnița restaurantului sau aiurea.

M'ași opri aci, fiindcă tema e demonstrată. Dar prînzul neamțului a avut urmări.

La o masă vecină mîncau doi inși: Gartenberg, un ovreiu închis la forturi de Panaitescu ca să poată lăsa liberi pe spioni, ovreiu care, pentru sentimentele lui romînești, trece, în ochii *pămîntenilor*, drept agent provocator — și Iancovescu, ineluctabilul Iancovescu, artistul frondeur dela Teatrul Național.

Gartenberg rîde lesne, dar infirmitatea pe care a căpătat-o la... botez îl obligă la oarecare rezervă; Iancovescu, însă, nu cunoaște frîu pentru veselia-i debordantă.

Cînd a văzut actorul pe neamț că îndoapă pe Berta cu șampanie dupăce înghițiseră un găvan de tocană, s'a pus pe ris cu hohote; Gartenberg, la rîndul lui, luat de curent, a uitat rana făcută de haham — și a isbucnit și el.

Neamțul, a cărui inteligență, cum știți, n'are nevoie să mai fie afirmată, a priceput cine e obiectul hilariantului desfrîu al vecinilor de masă — și a luat act. Adonazi, Iancovescu abia se culcase cînd se pomeneste cu detectivul că'l poștește la poliția teutonă. Se duce, omul, și se explică trei sferturi de ceas. Cu toată intervenția lui Kutschbach care asistă regulat pe *polizei* în timpul instrucției, judecătorul n'a putut pricepe cît de natural este să se fi petrecut ceea ce se petrecuse. De-aceea, a mai întrebat odată, grav:

— Ce e de ris cu tocana?

— Uit'-te ce e de ris, domnule: la noi, tocana are ritual anume: te carabinezi, întâiu, cu cîteva țuiuri de tescovină; strîngi, apoi, în pumn, dumaticatul de mămăligă, pînă țîșnește printre degete; și, pe urmă, începi să înfulci — avînd grijă să potolești schinduful cu turburel din oală nouă.

— Dar șampanie cînd beți?

— Cînd, în cabinet particular, oficiăm în odăjdii de ceremonie, cu diaconi de sex viceversa; sau cînd obosim de metanii pe altarul Venei, sub baldachin de mătase așa de fină încît s'o spargi cu limba; oricînd, la banchete oficiale, mișcăm trufe și ortolani, pe cînd Jeante-șași mînincă de vii pe adversari.

Neamțul, timpit de jargonul elegant și de erudiția culinară a cabo-ținului, a intrerupt interogatoriul și a trimis pe Iancovescu în alt biurou pînă să ia el instrucțiuni dela forul competent.

Pe cînd eșia artistul în entr'acte, detectivul aducea pe Gartenberg. La ușe se încruciașază delicuenții și începe dialogul, în treacăt:

— Ce e?

- Chestia cu tocana.
 - Pentru asta ne-au adus?
 - Păi, ce, e glumă—o tocană și trei sticle de Mumm?
 - Și?
 - Dă-mi câteva țigări și intră la chibzuire.
- Și s'au despărțit.

Interogatorul lui Gartenberg a fost savuros:

- Ai mâncat aseară la Continental?
- Da.
- Și ai ris?
- Da.
- De ce?
- Mi-a venit așa, să riz.
- Ai ris de un ofițer german?
- Am ris de ce făcea un ofițer german.
- Pentruce?
- Pentrucă mînca tocană și bea șampanie?
- Și ce scria Rosenthal la *Adevărul*?
- Nu știu.
- Vezi că minți? Il cunoști bine.
- Dacă'l cunosc personal, nu e un cuvînt să-i fi citit și articolele.
- Dar apăreau în ziar.
- Da, dar anonim.
- Filipescu a lăsat testament?
- Nu cred.
- Nu te'ntreb ce crezi; te întreb ce știi?
- Nu știu nimic în chestia asta.
- Treci dincolo. Să aștepti!

Gartenberg a trecut în odaia lui Iancovescu. Procurorul a plecat cu Kutschbach și cu dosarul ca să ia instrucțiuni. S'a întors seara, beat, la 9 ceasuri; a chemat pe deținuți, le-a spus că sunt puși sub supraveghere, și, după ce, jovial, le-a făcut cunoscut la ce represalii se expun dacă vor mai rîde cînd mîncă nemții... tocană, 'i a pus în libertate provizoriu.

Fîindcă suntem la tocană, să profităm de ocazie ca să vidăm o chestie arzătoare.

De cînd au intrat nemții, o sumedenie de agenți, dintre cei cari au primit taina botezului din vîrfurile cuțitului, și-au luat sarcina, poate din știință personală, să facă reclamă virilității caștilor supuși ai kaiserului. Toate cocoanele mari din București au trecut pe sub... furcile caudine ale buzeranților—și, la Colentina, la Maternitate și la spitalul Caritas avortează zilnic cite șapte-opt sute de aristocrate, victime ale prea de aproapei contact cu doznicii Don Juani.

Unul—și'l numesc: Antim, dela *Gazeta Buoureștilor*, îmi spunea, de a doua zi după invazie, că nevasta, foarte frumoasă, a unui prefect tînăr și bogat, și-a luat în gazdă și trăiește maritalmente cu un ofițer

austriac, pe cînd bărbată-său e în Moldova — și, circumstanță agravată: rudele prefectului, indignate de devergondagiul acestei femei fără pudoare, au interzis restului de muieri din familie de a mai veni în atingere cu frumoasa nerușinată.

Asta e ceea ce știe Wechsler — care, am spus și altă dată, e în corespondență directă cu Bethman Holweg, și, prin urmare, cu ale lui organe de aici. Ceea ce știu eu, și cu mine toată lumea, însă, e că prefectul în chestie, dregător într'un județ dela granița despre Muntenia, a Moldovei, n'a mai călcat prin București, nici el nici delicioasa-i soție, dela Iulie anul trecut și pînă azi, 16 Mai una mie nouă sute șaptesprezece.

Ceea ce mai știu eu, și cu mine toți cîți au ochi să vadă și urechi să auză, e că așa de departe a mers scandalul germanilor nărăviți să se dispenseze de femeie, încît, de trei ori, pînă acuma, pentru motivul acesta, a trebuit să se schimbe personalul polițienesc. Și azi, Pinskhoofs înlocuiește, la poliția secretă, pe Amelung. În afară, apoi, de ceea ce știți toți; în afară de ce văd cu scîrbă chelnerii cari servesc la cabinetele separate ale restaurantelor de noapte; în afară, în sfîrșit, de taina publică pe care o cunosc birjarii și femeile pierdute, care le slujesc de perdea — nu surprind, în București, nici pe Antim, dacă spun, de pildă, că pastorul prepus ca director al Operei jîrmene, se sărută, cînd se îmbată, cu un tenor celebru pentru fanteziile-i anapoda, și se sărută pînă cînd se umplu de bale pe obraz — și, în văzul lumii, se string în brațe cu frenezia care isvorăște din cel mai degradator vîțiu.

Și e pastor — nu un Elenburg ori care!

Sunt acestea, și o mulțime altele pe care nu le pot încredința hîrtiei, sunt dovezi irefutabile că neamților nu le trebuie sex decît, rar, ca să mascheze... solidaritatea dintre bărbați — că, deci, e calomnie stupidă afirmarea cum că aristocratele din capitală au jertfit pe altarul Venerei în limba lui von Tuelff.

Dar, o dovadă pe care o puteți controla toți: care doamnă, dintre cele cu *nume*, a mai rămas în București în urma exodului dela Noembrie? De unde, atunci, sutele de parturiente de pe la spitaluri?

O altă dovadă, în privința căreia mă refer la mărturia celor trei sute de mii de locuitori surprinși de invazie la București: cine, cînd, unde a văzut neamț cu o femeie, nu de neam, nu elegantă, dar măcar dintre cele cărora e obicei să li se plătească cinci lei fără părere de rău?

Unde? Cine? Cînd?

Atîta dispreț inspiră teutonii printre damele rămase în Capitală încît comenduirea, pentru trebuința puținora nededați încă la... tradiția istorică a Germaniei, a importat, de prin tavernele din Seghedin, Budapesta, Passau ori Nuremberg, tamazlicuri întregi de femele, dintre acelea care nu seamănă cu femeia decît anatomicește.

Inspiră chiar un fel de milă ofițerul trufaș, încorsetat și plin de el însuși, la braț cu cite o ordură, care, încălțată de prima oară cu ghete, dă focurile pe spate și calcă în lături ca rațele leșești.

E destul să vă spui că Bertha — ce-o mai ocăra Fischer la dispensar! — că Bertha, e, printre germani, cea mai *chic* reprezentantă a lumii orizontale, ca să pricepeți cât de modeste sunt aspirațiile craidonilor kesarokrăiești și cu ce ieftină marfă se îndestulează libidinea chiar a excepțiilor rarissime cari, în siminția teutonă, simt nevoie, ca toate dobitoacele, să cultive sexul odată pe an.

Dar, înșir, oare, toate astea, ca să încheiu cum că la București lipsește varietatea care nu se odihnește decît cînd stă în picioare — ori că, chiar printre femeile măritate, nu vor fi fiind, aici ca pretutindeni, și dintre cele care și aruncă boneta peste mori?

Cum o să pretind eu o astfel de absurditate!

Ceeace voiu să stabilesc, însă, este: întîiu, că nici una dintre doamnele pe care le vizează clevetirea celor însărcinați să facă reclamă ploșnițelor, n'a fost la București în timpul urgiei; că, abjecți cum sunt, pirații nu s'au putut face simpatici nici femeilor de rang mijlociu, rămase în capitală din pricina lipsei de mijloace; că, mai mult: chiar printre cele cu tarif reglementat, accesul le e așa de anevoios încît au trebuit să se resemneze la remonta națională, adusă într'adîns din melegurile Puterilor Centrale — și să scrie acasă, cînd prînzesc cu Mița Roaiba, cu Corina Pămătuț ori cu Bertha Surda, că au... șamparnizat cu logodnica frumoasă a celui mai brav general la pensie..

Atîta voiu să fixez — nu altceva.

Pînă și bulgarii și aduseseră de acasă *tacim*. Obicinuiții dela *Braserie de la Paix* nu vor uita multă vreme pe una, lungă, lălie și ridiculă, compatriotă de ale lui Radoslawoff — care, de gît cu *zițerii* lui Coburg, impesta cafeneaua cu mirosul zăprît al... ciorapilor ei nespălați, o particularitate de pe care simți pe bulgar cum recunști pe Diamandescu de pe vorbă.

Dar dacă antipatia adîncă, pe care cu atîta succes știe s'o împrăștie în jurul lui germanul, țanțoș, prost și poseur, i-a ținut pe teutoni departe de farmecul fluturilor grațioși care inundă Calea Victoriei cu parfum primăvărat — cu ochii n'au putut să nu soarbă culoarea fragedă, liniile armonioase, elascilitatea taliei și alura maiestooasă a copilelor de promoție proaspătă care sburdă, seara, cînd ies de pe la ateliere, ori, la brațul părinților, merg pe stradă ca să guste spectacolul vicieimului pe care'l oferă vitejii aliați. Și tinerețea asta, și distincțiunea asta, și supleța și sburdălnicia roiului de adolescente, fiecare dintre ele cu drept la rang de prințesă în catagrafia esteticii — trebuie să palmuiască prezumțiunea neamțului netot, care se gîndește că a lăsat acasă pe madamă, *mollis informa*, cu sînul ca sidilele, cu accidenti formidabili; la picioare și cu o asietă pentru care jețul Louis XIV e o meschinărie...

Un ovreiaș din Fălticeni plecase *înăuntru*, la studii.

Tată-său, biet negustor de mărunțișuri, care și agonisea viața cu trudă, de azi pe mîine, îi trimetea, rupînd dela gură, atîta cit să nu

moară băiatul de foame. După vreme îndelungată, când copilul era înaintat la învățătură, bătrînul nu și-a mai putut domoli dorul — și a plecat să și vadă odrasla.

Acolo, la Viena, băiatul, copil bun, i-a arătat moșneagului tot ce credea că poate să deștepte curiozitatea ignorantului dela Fălticeni — și simția plăcere mare să l vadă că gustă cu satisfacție ceea ce face mîndria artiștilor mari.

Intr'o pinacotecă, după ce i-a arătat fel de fel de pînze, îl duce înaintea unei Venus. Bătrînul se uită; analizează; se apropie; trece la lumină; se pune în umbră; micșorează pupila; deschide ochii mari — într'un cuvînt examinează tabloul cu mișcările și nesațiul unui cunoscător.

Băiatul, fericit că instinctul tatălui său e atît de desvoltat încît soarbe o artă care rămîne mută pentru un *prens* dacă nu e înzestrat dela fire cu simțul frumosului, se nită afectos la unchiaș — cînd se pomenește că ovreiuil întoarce capul, odată, cu scirbă, și scuipe :

— Ptiu !

Înmărmurit, băiatul întreabă :

— Cum, tată, nu-ți place ?

— Mai e vorbă !

— Păi, de ce scuipi, atunci ?

— Pentru că m'am gîndit : Rîfcă, de acasă — mamă-ta — femeie e ?

Ptiu !

SURSUM CORDA Abdicarea lui Tino, și, în general, întorsătura pe care au luat-o lucrurile în Grecia, produc o adîncă perturbație la București. Starea de pînă aci, avea două avantaje: grecii, *neutri*, erau priverligiați de germani, și, ca atare, împinși la jaf, sub protecția polizeimeisterului; și pe de altă parte, Grecia, în afară de răsboiu, n'avea nevoie de soldați, de aceea chiar pe ai ei de acasă i împrumuta Germaniei cu titlul de prizonieri. De aci, buclucul de afaceri pe capul delegatului însărcinat cu girarea legațiunei eline. Armenii, albanezii, bulgarii, așa zișii macedoneni și toți ovreii din orient se înscriuseră, la începutul ocupației, în controalele cancelariei turcești, socotind că răsboiul, pe frontul acesta, s'a isprăvit, și că, cu cîteva rubiele — căci la turci e ieftin — cumpără protecția unui stat învingător. După succesele Ententei în Asia, însă, otomanii au primit ordin, dela comandantul armatelor germane, să scoată soldați de unde or ști — și, turcii, în fața ultimatului nemțesc, au înrolat pe toți ciți, de teama răsboiului și a represaliilor, se făcuseră supuși ai sultanului.

Dar fiindcă etapa musulmană din București n'avea organe suficiente ca să facă urmărirea și recrutările iar streinii cari ceruseră protecția ca să scape de belea nu se prea grăbiau să se îmbulzească la ușa comisiei de recutare, s'a recurs de pe sfatul germanilor, la un marafet de bilciu : s'a anunțat, prin *Gazeta* ovreiască, din partea auto-

rităților militare turcești, că la biroul comandantului etapei se vor da, cu începere dela o dată determinată, ajutoare bănești supușilor fără mijloace. Chelnerii neocupați, bragagiii cu afacerile suspendate și arnăuții ale căror întreprinderi lincezean, s'au repezit ca uliți după ajutoare — și s'au pomenit înrolați în armia de bașibuzuci. Păcăleala aceasta a servit de lecție celor întârziati — din care priciună, dela căderea Bagdadului și pînă azi, nu s'a mai turcit nimeni. Toată lumea, de orice lege și de orice naționalitate, dedea ce dedea și se umbrea, acum, sub cutele steagului grecesc — țară în strînse legături de rudenie cu împăratul nemțesc. Așa s'a făcut că, de pe la Bobotează încoace, sunt, în catastifele consulatului elin, regimente de palicari cari vorbesc toate limbile afară de a lui Homer; iar în București, greci mai mulți decît pe vremea Eteriei. Toti balcanicii, existențele dubioase cari, născuți în Turcia, trecuseră prin Bulgaria și se proptiseră în Serbia, fuseseră: ba romini, ba turci, ba de alt neam — toți se pomeniseră, peste noapte, greci ca Pericle și sfidau lumea par'că fiecare dintre acești plăcintari se întorcea dela Maraton.

Iată, însă, că se întoarce roata și neutralitatea Eladei primește un picior la căderea rinichilor. Grecii, negrecii, pseudogrecii, toată puzderia de vagabonzi internaționali cari intraseră sub hiraclul regelui Constantin în schimbul citorva drahme, s'au simțit fără adăpost în ziua cînd au aflat că vasilevsul dela Atena le-a lăsat multă sănătate.

Și se întreabă, acum, armenii, elenii adevărați, cei falși, cei luați cu chirie, grecofonii, grecomanii, arnăuții și bulgarii fugari și ovreii și toate jigăniile cari se tolăneau sub cutele drapelului *neutru* — se întreabă: dar, acu, încotro, bre? Și aici urmează o frază sacrilege pe care nu știu dacă o întrebuița Eschyl, dar știu că nu lipsește din vocabularul cleftului filotim care abuzează de sarea atică pînă ce face țîr din fiecare frază.

E greu de prevăzut ce se va alege de untertanii aceștia, dar nu'ți poți ține risul cînd privești tristețea adîncă întipărită pe fețele lor, coborîtori toți din cei cari au vorbit skipitărește la Termopile.

Oicum, fenomenul e interesant: supus grec, de religie mahomedană, vorbind bulgărește, de origină din Prizrend — și cu hîrtille de *recunoaștere* a calității de cetățean român pe biroul parlamentului nostru!

Și sunt zeci de mii de aceștia — fără să mai vorbesc de cei cari siejază în Senat, la București, și votează cu guvernul la Sofia ori sunt ofițeri de rezervă în landwehrul dela Berlin.

URMĂRILE UNUI DEJUN.

Vreți să vă spui două vorbe despre Olteanu, directorul Teatrului Național din Craiova?

Olteanu e om de ispravă în accepția largă a cuvîntului. Cu mine, personal, s'a purtat, într'o ocazie delicată, curat... bulgărește — dar asta nu mă împiedică să constat cu plăcere că, vrednic, credincios datoriei, corect și popular, Olteanu este, la Craiova, un

element mai util de cît mulți dintre milionarii egoiști cari fac vecinic mătănii la coada vițelului de aur.

Intr'o zi, prin Februarie pare-mi-se, cînd, necăjit că berea dela *Jiu* prea e crudă, pelinul dela *Minerva* cam acriu și braghina dela *Mercur* începuse să prinză zmag, Olteanu, amărit, a angajat o partidă de table, pe cîte un sprîț, cu Andreiescu, ziaristul fabricant de ghiață. Și, norocos cum e, a cîștigat o partidă, a cîștigat două, a cîștigat nouă — pînă ce spetise pe adversar tot plătind la sprîțuri. Atunci, aducîndu-și aminte că e poftit la masă de către o cocoană din lumea cea mai bună, directorul Teatrului 'și a lăsat partenerul la Andronescu, în pagubă, și a plecat să răspundă invitației amabile a cărei victimă era.

La masă, vezi bine: o țuiculiță, și încă una; ba și un pahar de vin, ba și două dacă nu mai multe; apoi liqueur — ca la masă bogată, înșfîrșit. Ca să scurtez: cînd se servea cafeaua, nici Demostene, după ce se exercitase cu bolovanii, nu era mai loqace decît Olteanu. Conversația, dintr'una într'alta, a alunecat, cumi era și natural, pe un subiect de războiu: virtutea femeilor — și Olteanu, care ar fi un Cresus dacă ar avea atîtea parale cită inimă are, a început, cu verva lui de moldovean din Oltenia:

— E rușine, doamnelor, e rușine ca cocoane din societate să umble de gît cu ofițerii din rasa din care ies chelnerii. Și e rușine nu pentru că se calcă decalogul, care poruncește să nu prea... *iubești* — fiindcă vergurile care suspină acuma de pe nemți, au oftat în tot'dauna după chipiu; ci e rușine pentru că ploșnițele nu știu că frumusețile acestea rîncede au dreptul la pensia întreagă pentru anii de serviciu în batalionul Cytereii, și și închipuie că asta e femeea romînă, și că așa, pașnică, iubeață și fără pudoare e romînca — copila dumitale, sora dumneaei ori nevasta dumnealui.

— Dar care, dintre craiovence, și a uitat, pînă într'atîta, respectul ce și datorește, în cît să și facă bărbat din primul ticălos îmbrăcat nemțește, domnule? a întrebat, cu revoltă, amfitriona, cocoană grijulie de reputația concetățenelor sale.

— Păi, de-o pildă, uit' te: dumneaei, și dumneaei, și madam Cutare, și madam Cutare, a isbucnit Olteanu, arătînd cu degetul pe cele prezente și zicînd pe nume celor cari nu erau de față.

Coloquiul a ținut mult și Olteanu a vorbit răspicat, fiindcă măricel fusese numărul partidelor cîștigate de la Andreiescu — și i steteau pe suflet cele două *aristocrate*, mai ales, care și deranjaseră coafura în stradă disputîndu-și favoarea unui buzăranț.

De la masă, damele asupra căroara se exercitase, în special, verva lui Olteanu, s'au dus drept la comenduire:

— Dacă mă iubești, a zis una, care se avusese bine cu Mihail Colnicenseanu, dacă mă iubești — fă-mi o plăcere.

— Dorințele dumitale sunt ordine pentru mine, a răspuns, galant neamțul, a cărui franțuzească dedea impresia că vorbitorul atunciscă pase din mina dentistului.

— Arestează pe Olteanu cite-va ceasuri, așa de un haz — că prea a câștigat la table și...

— Bine, frumoasă doamnă, a zis șvabul, și a dat poruncă slujitorilor să închiză pe directorul Teatrului.

La intervenția prietenilor, teutonul răspundea, legănându-se cu grație, ca ursul când joacă menuet :

— E o glumă, domnilor. O să'l țiiu cite-va ceasuri, ca să'l învăț să nu mai facă poartă'n casă cu șase-patru, și să câștige spritul. Pe seară 'l pun în libertate.

S'a întâmplat, însă, un incident, fără importanță dar care a schimbat nițel situația lui Olteanu, arestat printr'o farsă, numai vremelnic : grefeiterul care comanda la Craiova, a fost, chiar în ziua aceea, mutat telegrafic — iar ofițerul care 'l-a înlocuit, n'a putut fi pus în curent cu condițiile speciale în care ședea la arest directorul Teatrului Național. Pentru acest nou venit, Olteanu era un arestat, ca toți arestații, ostatic ca toată lumea, cu dosar în regulă și cu motive determinate — prin urmare, bine și frumos închis.

Mulțumită, dar, acestei împrejurări fortuite, norocosul partener al lui Andreiescu, închis, pe cite-va ceasuri, pe la jumătatea iernei, din caprițiul unei cocoane care a fost foarte frumoasă în timpul opoziției-unite, închis e și acum, când au dat caisele în pîrg!

Iar s'a afișat că «în curînd va apare *Lumina*, organ «romînesc» independent, sub direcțiunea d-lui C. Stere, «profesor universitar».

Daca, cu tot afișul, va apare ori nu, e greu de prevăzut; că, însă, în cazul cînd va apărea, va fi independent, nu încape nici o îndoială — întrucît iese cu censură și sub înaltul patronagiu al polizeimeistrului; dar că va fi romînesc, asta pot să v'o afirm din știință personală. Iacă, de altfel, compoziția redacției viitorului *Hajojetz*: Schulder, Marcus. Berger, Burăh Braunstein și Siniol — «sub direcțiunea d-lui C. Stere, profesor universitar».

Dacă nici cu această severă selecțiune nu se va da graiu adevăratului suflet romînesc, atunci numai rămîne de cît o încercare de făcut: să se aducă rabinul de la Buhuși ca secretar de redacție!

Se făcură două arestări senzaționale — senzaționale, adică, pentru că li se cunoaște motivul. Pînă aci, miile de oameni luați de acasă, furis, și închiși te miri pe unde, nu știau nici ei ce li se impută. Te pomeneai cu cite un prieten că dispare din circulație, și, fiindcă sub nemți totul se face pe ascuns, tilhărește, n'aveai de unde afla ce e cu el. Căci gazeta ovreiască spune precis cite fire de păr are Cadorna și de citeori... bea apă Take Ionescu, la Iași, pe zi — dar cite doamne din Capitală sau cîți oameni importanți au fost închiși, deportați sau relegați prin oteluri, nu'i permis să afle. Cu aceștia doi din urmă, se știe.

Prezidentul secției a doua a tribunalului comercial a avut un....

schimb de vederi cu un neam, probabil magistrat printre chelneri, reprezentant al guvernatorului.

Din pricina lipsei de combustibil, palatul de justiție n'a putut funcționa astă iarnă. Judecătorii, cu blana pe ei și cu căciulele pe cap, erau siliți să amâne procesele din oficiu. Acum, e cald, s'ar putea înfățișa priciunile — dar Țirmanii, ca să-și instaleze așa zisul lor *tribunal*, care e un simplu cuib unde se fură rominii în folosul viperelor străine, au ocupat cele mai multe din sălile în care se țineau ședințe. Secția lui Maghieru au virit-o în odaia unde era Curtea cu Jurați, devenită mai pe urmă încăpere pentru arhivă — și magistratul, gelos de măiestratea justiției, găsește că este sub demnitatea judecătorului să împartă dreptatea într'o odăită căreia-i lipsește nu numai solemnitatea dar chiar confortul cel mai elementar — pe lângă că, reacționar cum e, nu vrea, la maturitate, să învețe procedura germană ca să ia parte, cu complexul nemțesc, la judecarea, în românește, a procesului intentat de Behles statului nostru.

Faptul, adus la cunoștința supraoamenilor, a determinat, mi se spune, un curent pentru trimiterea lui Magheru la *Imperial*, ca să ție de urit colegilor cari l-au precedat în închisoare.

Prea Sfințitul Sofronie, episcopul de Rîmnic, primise, de la nemți o injoncțiune prin care i se desemna, într'o chestie de cult, o conduită nepermisă de... tipicul bisericei ortodoxe. Prelatul a întâmpinat:

— N'are nimeni cădere să se amestice în rînduiala sacerdoșiului meu. Apostolatul pe care-l exercit, e filcuit de canoane oecumenice și, în afară de ele, nu cunosc putere lumească de la care să porceadă îndreptări pentru modul cum să slujesc altarul.

A doua zi, Vlădica a fost surghiunit la mănăstirea Peștera, unde călugării din Sinaia i aduc, drept hrană, câte un codru de mămăligă rece.

De ună-zi, a venit la Peștera prefectul de Dimbovița, numitul Fortunescu, călare cu două ovreice — și a stăruit din răspuseri să smulgă episcopului iscălitura pe *chemarea* mitropolitului primat:

— Nici mort nu cad eu în păcatul acesta, a fost răspunsul vrednicului călugăr — din care pricină, surghiunit a rămas prea sfințitul.

Și în mijlocul întunericii acestuia, apar, ca duhurile rele în puterea nopții, ticăloșii cari s'au vîndut dușmanului în schimbul privilegiului de a face averi din mizeria populației robite, de a răsbuna rancune personale ori de a-și cultiva slăbiciuni rușinoase.

Lupu Kostake pune, în serviciul complicilor bogați, influența căpătată pe lângă nemți legînd populația sărmană și dînd-o ferecată în ghiara bandiților — Lupu Kostake care patru zeci de ani a fost ținut în slujbă, de toate guvernele, numai de milă ca să nu-i moară copiii de foame. Și puterea acestui ignobil agent nemțesc merge așa de departe, în cît scoate din pușcărie vinovați *mărturisii* — pe cînd Rosetti, cuseru-său, cu ausweis special, tocmește, ca la Obor, cu chiaburii de

prin lagările de ostatici, lagăre unde nu e îngăduit să pătrună nici pasărea în sbor!

Ori pe unde și ori pe cine întilnește Lupu Kostake, are aceeași frază de expectorat :

— Răsboiu ați vrut? Na : răsboiu ! Săturați-vă !

Fiindcă voin să fiu drept, însă, sunt silit să recunosc că păcatul acestui huligan pierde mult din gravitate cînd te gîndești că, după Matache Dobrescu, Lupu Kostake e cel mai „nalt om din tînutul ocupat.

Carp, incomparabilul, descifrează pe Wagner așteptînd, ca vracii, ora de consultație cînd să-și îndestuleze, cu delicateță transcendentă, neputinciosu-i dor de răsbunare, cea mai nobilă voluptate la care aspiră zănateca lui deșertăciune.

D-nei Crihan, care, șocotindu-l în toată firea, se dusesese să 'i-se plîngă cum că 'i s'a internat bărbatul fără nici o vină, olimpiantul găunos care represintă aici, în lipsă de altă ocupație, ceea ce 'și închipu-este el că ar fi politica statelor din *Mittleuropa*, 'i a răspuns, pe ton care în vedera că, în ce privește calviția, nimic nu'l deosibește de cel-l-alt Caesar :

— Pe voi, romîni, și în țepă de v'ar pune germanii, încă n'ați fi îndestul pedepsiți.

Antipa, cel însărcinat să iscălească, la ministerul de domenii, ordinele concepute de Wirtschaftstabul nemțesc, — Antipa răspunde, insolent, unui prieten care 'l ruga să intervîie pe lîngă stăpînii lui ca să-l lase pe Procopiu să moară, păzit de gardă, în patul lui :

— Procopiu să-i mulțumească lui Brătianu de halul în care a ajuns. Răsboiu a vrut, poftim : răsboiu are !

Și lepra grecească ocupase, cu demnitate, douăzeci de ani, loc de frunte în anticamera lui Procopiu !

Verzea, alt ocrotitor al Capitalei, care a dezertat, în momentul din urmă, ca să se facă primar al vrăjmașului, la București, oferă, din avere-i spurcat dobîndită, să facă *fericite* pe femeile care vin să-i solicite intervenția, în favoarea bărbaților închiși, pe lîngă a tot puternicii lui complici.

Această purtare de mișel a făcut pe o artistă, spirituală și plină de mîndrie, să riposteze trădătorului, cu zeflema caustică :

— Dar cine'ți spune dumitale, domnule, că nu sunt eu fericită ? Și, în cazul acesta chiar, pentru sarcina ce'ți propui dumneata 'ți ar trebui calități pe care le ții, se vede, ascunse, de vreme ce nici nu se zăresc !

Stere, după ce cade în adevărate accese de epilepsie cînd 'i se vorbește de cite un romîn internat care n'a fost pentru politica... ukrainiană, se reculege, își șterge zeurile cari 'i spurcă buzele ca în

paroxismul hidrofobiei, și, istovit de sbuciumul isteric, se scuză, blind :
— Nu pot, fiindcă acu am nevoie de toată influența ca să scap pe un văr al meu. Mai târziu, cu plăcere voi încerca.

Și ceea ce dă oarecare speranță solicitatorului, este faptul că adversarul țarului n'are, din ferocitate, de cît un singur văr — și acela 'i e cumnat...

Dar cel mai scîrnay dintre martirii cari au fugit de la datorie ca să rămîie în București spre a se sacrifica pentru interesele locuitorilor, este, ați înțeles : Tănase — Tănase Neniteșcu, șeful de cabinet al locotenentului neamț care ține răbojul vistieriei romînești.

Colegul, la ingineria hotarnică, al lui Ghîrgiu, și emulul, în avocatură, al lui Giuvelca, a strîns, cu cîinci lei decalitrul, toate vinurile de la Valea Călugărească, și, cum numai el și Verzea au, ca răsplată a patriotismului german, ausweis pentru a l-transporta și desface în București cu patruzeci de lei, l-a cărat și a făcut milionul într'o iarnă.

De atunci, ministrul de finanțe nu mai încetează de a destăinui că el, spre deosebire de alții, a renunțat la leafă și lucrează gratis la gramiul nemțesc...

Dar, odată bogat, Tănase s'a pomenit cu îmbolduri pe care categoria de bipede din care face parte el nu le simte, zice Eminescu, de cît odată pe an. De aceea, unei doamne frumoase care se dusese să-i amintească cum că inspectorul general al băncilor populare este internat ; că nemții, văzînd că suferă serviciul, au întreat ministerul dacă nu crede că e bine să fie pus în libertate ; și că ministerul ar fi răspuns că Dumitrescu-Bumbești e bine unde e — bulgarul, abil, insinuant și inctuos ca un vagmîstru de pompieri, s'a uitat drept în ochii elocvenței ai grațioasei victime și 'i-a zis, scontînd cu anticipație triumful, care, de pe socoteala sa boccie, nu se putea să nu urmeze declarației :

— Bumbești, ca unul ce a fost pentru idealul național, e o canalie și 'și merită soarta ; dar, fiind că 'mi placi ca femeie...

Doamna, într'un hohot de rîs, care chiar în scenă ar dezarma pe partener, a asvîrlit, printre niște dinți de tigresă tînără, o replică fulgerătoare, care a lăsat pe Tănase cu restul madrigalului în gîtlej — iar pe Bumbești, la Săveni, între Cîmpina și arhimandritul Gordun.

Christescu, domnișara Arbore, Leibovici, Moscovici, Edelstein — maximaliștii noștri, într'un cuvînt, sunt, de la o vreme, de o activitate febrilă. Nici cînd li vizita, la București, Parvus, pe legea lui ade-vărată : Grünberg, — care venise în urma lui Ledebur, ca să 'i stimuleze, în numele lui Scheidemann — nici atunci nu puneau adăta zel domnișoara Arbore, Leibovici, Moscovici, Edelstein și Christescu.

De cită-va vreme, cu sau fără știrea kommandanturei, maximaliștii tipăresc manifeste incendiare și, ca să nu se zică cum că le duce la adresă însăși poliția nemțească, le aruncă, noaptea, personal ei sau prin agenții lui Pinhofs, în curțile oamenilor.

Fiîndcă legea care obligă pe tipograf, să trimită Academiei cite două

exemplare din fie care imprimat, pe care 'l lucrează, e desființată de ploșnițe, să vă dau, de curiozitate, textul proclamației pe care o primii, astă noapte, peste gard :

CETĂȚENI ȘI MUNCITORI

Strigați și cântați de bucurie !

Pe o întindere de mii de kilometri, de la Marea Baltică și pînă-n gurile Dunărei, trecînd prin Carpații Moldovei, popoarele nu se mai războiesc, omorul fratricid a încetat, armistițiul s'a încheiat. Noul guvern revoluționar rus, în numele poporului muncitor și al milioanei de soldați din tranșee a început tratativele de pace.

Trăiască pacea, care lasă să coboare peste sufletele noastre, peste mizeria noastră, peste ruinele nesfirșite, razele unei lumi nouă, speranță nouă !

MUNCITORI !

Facea, dorința tuturor popoarelor, nu ne este adusă nici de Papa dela Roma, nici de împărați și regi, nici de boeri și fabricanți ; pacea a fost cucerită pe baricadele orașelor Rusiei cu singele revoluționarilor, muncitori și țărani, călăuziți de lumina Socializmului !

MUNCITORI ȘI CETĂȚENI !

Energia, cinstea și convingerea muncitorimei ruse, socialismul revoluționar a salvat omenirea din prăpastie.

De azi începe o nouă eră în istoria lumii !

S'a isprăvit cu partidele burgheze, cu partidele democratice, cu partidele de reforme.

Revoluția rusă a făcut primul pas, nemișcînd cu avînt titanic tot ce i-a stat în cale. De-acum, soarta lumii e legată de victoria proletariatului ! Socialismul stăpînește astăzi țara cea mai întinsă din Europa ; socialismul nu mai poate fi un vis frumos ; dînsul e triumfător, de dînsul tremură reacțiunea de pretutindeni. Milioane de proletari, de desmoșteniți, de soldați se bucură azi de tiumful socialismului.

Muncitori ! In Rusia nu mai există nici împărat nici prinț, nici boeri și fabricanți cari să exploateze, nici poliție nici mizerie. In Rusia totul e guvernat de popor — pentru popor. In Rusia s'au împrîțit pămînturile și s'au confiscat fabricele.

MUNCITORI !

In fața acestei revoluții mărețe, în fața acestei transformări pentru vecie, care e datoria noastră ?

De noi depinde totul ! Noi vom cucerii totul ! Eliberarea noastră poate și trebuie să fie numai opera noastră proprie ! Muncitorimea din satele și orașele Romîniei nu mai poate da destinele ei în mîinele clasei stăpînitoare. Interesele muncitorilor și țărănilor sunt tocmai protivrnice intereselor celor două mii de boeri și fabricanți din Romînia.

Oligarhia română, grupată în cele trei partide politice, întruchipată as-făși în Brătianu, Tache Ionescu, Costinescu, Carp, Marghiloman, Stere și toți ajutorii lor, toți cari n'au făcut nimic pentru împiedicarea lui, toți cari au omorât sărani la 1907 și cari au înecat în sînge strigătul de pace al muncitorimei de la orașe, tot aceștia încearcă iarăși să vorbească în numele nostru, vor cerca iarăși să ne înșele din nou, speră să ne subjuge și să'i îmbogățim.

Pentru noi, toți sunt o apă! Toți au fost și ne sunt dușmani deopotrivă. Muncitorii de la sate și orașe n'au interesul să se războiască cu poporul german, ungar, bulgar sau rus! Dușmană ne este stăpînirea!

Gubernanții de la Iași, criminalii cari ne-au adus în mizeria zilei de azi, toți ciocoi ce sperau la slujbe mai grase într'o Romînie Mare.

LA SPÎNZURĂTOARE CU DÎNȘII!

Să nu fim milostivi și să nu cruțăm pe nimeni, precum n'au cruțat nici dînșii sutele de mii de vieți ale a lor noștri.

Dar nimeni, nimeni din clasa stăpînitoare nu 'trebuie să vorbească în numele proletariatului român! Nici Carp, nici Marghiloman și nici C. Stere, profesor universitar român, care prin ziarul său "Lumina" caută să cucerească inimile și sufletele noastre! Aceștia insultă azi pe eroii căzuți pe baricadele Rusiei și încearcă să ia locul criminal al lui Brătianu și Tache Ionescu. Aceștia vorbesc azi de o nouă alianță cu guvernele, cu clasele stăpînitoare din Germania și Austria contra Rusiei, în timp ce poporul român are nevoie de ALIANȚA REPUBLICANĂ DEMOCRATĂ cu toate popoarele vecine și cu toate popoarele Europei

MUNCITORI!

Înlături cu clasa stăpînitoare! Orice colaborare cu burghezia romînă este o abatere de la principiile revoluționare ale socialismului, ale frașilor noștri din Rusia, în ochii cărora toți ce nu sunt socialiști formează o singură și nedespărțită masă reacționară.

Vrem ca poporul român să hotărască!

Vrem dreptul de vot deopotrivă pentru toți locuitorii țării, fără deosebire de religie și sex. Vrem o constituantă aleasă de tot poporul care să hotărască republica socială, darea moștilor la sărani, confiscarea averilor, fabricilor și a tuturor mijloacelor de producție; vrem desființarea moștenirilor! Toți acei cari nu sunt pentru aceste reforme sunt dușmani ai poporului. Și în ceasul când pacea va fi încheiată și armatele romîne se vor întoarce, să ne unim cu frașii noștri din Moldova, care nu vor depune armele și împreună cu dînșii să luptăm pentru doborîrea ciocimei și pentru triumful nostru.

MUNCITORI!

Ceiace noi cerem, în Rusia s'a și îmfăptuit.

Sus inimile! Societatea capitalistă trebuie să dispară.

Jos cu aservirea economică și politică. Jos cu democratismul fals și ipocrit.

Jos cu războiul dintre popoare, trăiască războiul între clase!

Trăiască organizarea, curajul, voința proletariatului din România.

Noi nu suntem siguri în luptă. Cot la cot cu proletariatul lumii întregi și cu baionetele guvernului maximalist din Petresbueg, VOM INVINGE.

Ațintiți-vă privirea și îndreptați-vă pașii numai într'acolo unde flutură steagul roșu. Trăiască proletariatul internațional. Trăiască republica socialistă. Trăiască socialismul revoluționar al lui Lenin, Trozky, Karl Liebknecht și Friedrich Adler.

Trăiască pacea între popoare.

Un grup de socialiști maximaliști

CĂLUȘUL PRESEI. Ordonanța de azi e sugestivă. Se spune în toate literile că de acum în colo, debitul, în statele neutre, al *Gazetei Bucureștilor* și *Bukarestertagblatt* este cu desăvârșire interzis.

Nemții, dar, cel mai fără de pudoare popor de pe glob, s'au rușinat, ei înșiși, de stupida competență cu care scriu condeiului pumunteni — dar românii de rit mozaic, nu. Ce să se fi întâmplat, adică, pentru ca statul major al presei tudesce să interzică riguros ca ineptiile lui Wechsler, Bercu, Salzman, Burăh, Camburopol, Grösmann și Slavici să meargă în Elveția, în Olanda sau în Scandinavia, de unde pot trece în Rusia — și de acolo la Iași, în Franța, în Italia și în Anglia?

Apucătura de spion a guvernului nu lasă să li se pătrundă scopurile, dar faptele fac evident motivul acestei interdicții.

Ceeace scriu circumcisiții în *Tirnanblatt* este așa de monumental idiot în cât nici *Bukarester Tagblatt* nu se înjosește să reproducă — și infa, miile neroade pe care le debitează, sub formă de *telegram.*, cretinii redactori ai acestor pamflete imunde, nu se văd, nici odată, în ziarele de la Viena ori de la Berlin. Mai mult: în gazetele neutre, redactate de jărmani în Europa, nu se găsec informațiile pe care ovreii de aici pretind că le reproduc de acolo. Afară, prin urmare, când admiteți că *Mișu sin Ghidale*, redactăr peste *Gazeta Bucureștilor*, este, în privința politicei imperiului german, mai bine informat de cât Theodor Wolff, de la *Berliner Tagblatt*, e de presupus că, la ananghie mare, polițaiul din București dictează telalilor săi prăpăstii a căror chemare e să ne alarmeze pe noi — dar să nu cumva să fie citite de cei de la cari, în genunchi și cu lacrimi fierbinți, pun pe socialiști să cerșească pacea.

Și cum că așa este, rezultă din faptul că, pe cind Wilhelm trimite în Rusia pe toți agenții disponibili, teutoni sadea ori luați cu împrumut de la Elveția, ca să provoace mila guvernului provizoriu, împunterniciții evreilor pumunteni scriu, aici, că, în Rusia, spre pildă, bintuie ciurma; că anarhia e așa de mare, în cât soldații refuză să depuie jurământul noului așezământ politic; că comitetul muncitorilor, care a făcut pe miniștri prizonieri, a fundat vre-o cinci zeci de republici; că, în sfârșit, fără armată, fără mijloce bănești și fără autoritate morală,

Rusia, care nu se mai poate bate, nu va aștepta să fie învinsă de Germania ci va tocni o pace separată !

Acestea, pentru țara muscălească. În Italia, apoi, revoluțiile se țin lanț; în Franța, Poincaré e lovit de apoplexie; Anglia moare literalmente de foame — și Sarrail a primit ordin să plece din Salonic!

Vă inchipuiți ce s'ar zice în Germania când s'ar afla că Rusia nu mai există, că Italia nu mai există, că Franța nu mai există, că Anglia nu mai există — și, cu toate astea, nemții petrec pe front, fără adversar, dau înapoi, «de bună voie», în fiecare zi, și numărul morților a ajuns să covârșască pe al celor vii! Și înțelegeți cu ce forme căzăcești expulsează rușii pe Grimm și pe cei-l-alți spioni trimiși să se umilească pentru a obține pacea, când citesc, primite prin Suedia, neroziile pe care le născoceste reptila ovreiască în schimbul arginților pe care 'i-i plătește Pinkhofs; înțelegeți cât trebuie să rîză Sonino când, după ce vede *diplomația* adîncă a lui Burăh, află amănunte exacte despre ofensiva continuu victorioasă în potruva austriacilor; vă dați seama de hazul ce trebuie să facă *les poilus* când primesc pe front, cu aclamații, vizita prezidentului mort de damba; pricepeți ce părere 'și fac englezii despre informațiile nemților, când în regatul-unit nu s'au introdus, pînă acum, nici măcar cartele de piine — și judecați starea de spirit a germanilor de acasă când, după ce au citit în *Bukarester Tirtanblatt* că puterile înțelegerii sunt pe punctul de a lepăda armele, văd în *Kölnische Zeitung* că ofensiva dușmanilor Germaniei este *generală* și așa de formidabilă în cit teutonii «cad pînă la unul în sarcina, covârșitoare pentru puterile croilor, de a se apăra în iadul în care ciocotesc!»

Este, așa dar, foarte probabil că considerațiunile acestea, și altele care rămîn taina poliției secrete, au determinat pe cei cu cădere de a porunci izrailtenilor să oprească emigrațiunea, în Europa, a ideilor năstrușnice cu care scribălăii mercenari își bat joc de credulitatea naivă a nemților și 'și fac rîs, pentru cîțiva gologani, de propria lor demnitate.

Ca acele case interlope în care oamenilor cumsecade nu le șade bine să intre, așa ziarele șemite sunt ascunse de ochii locuitorilor din țările neutre — fiindcă, oricît sunt de cinici germanii, tot simt că li se dogorește obrazul să se vadă în Europa cît sunt de aziatici aici.

Numai pămîntenii nu se turbură — ci merg înainte, din succes în succes.....

Emoție mare, azi, la șeful lui Stoian.

Feciorul, francez stilat, intră, palpitînd, în biurou, cu o atitudine neobicinuită pentru un *larbin* de casă mare, și, fără reglementara atențiune obsequioasă în prezența stăpînului, strigă, aproape înăbușit, de groază:

— Un turc, Monsieur !

— Comment ?

— Un soldat turc !

— Et qu'est-ce qu'il veut, votre soldat turc ?

— Je n'en sais rien, Monsieur, mais si Monsieur voulait bien se

donner la peine de regarder par la fenêtre, Monsieur verrait qu'il roule des yeux de monstre.

Intrigat de tremurăturile servitorului, iese secretarul «șefului» — și vede, într'adevăr, un soldat turc, murdar, jerpelit și cu figura jalnică a omului care nu mai ține minte de când n'a mâncat.

— Ce e, turcule? întreabă, prin semne, secretarul «șefului necontestat».

— Ce să fie! răspunde turcul, pe românește; iacă, venii să'mi dea boierul un rind de țoale *d'ale noastre*, să mă duc și eu p'aci 'ncolo.

— Păi, ce ești dumneata?

— Lăutar, ce să hiu!

— Imbrăcat turcește?

— Poi daca sunt soldat, mâncate-ași!

— Soldat turc?

— M'a ferit Maica Domnului! Sunt rumîn toată ziua.

— În uniformă turcească?

— Vezi că sunt prizonier.

— Ei, și? Ce, te-a imbrăcat turcește?

— Nu, măria ta; dar, mi-se hartaniseră țoalele de tot.

— Și?

— Și muri un camarad.

— Român.

— Ba, de ai cu cealma.

— Ei?

— Și i-am lăsat neforma românească și o luai p'alui, că e ca nouă.

— Și acuma?

— Acuma, uit'-te ce mă rugam de bunătatea măriei tale: dă-mi o jaghetă și o căciulă, ca să mă 'mbrac țivil și s'o șterg p'aci 'ncolo, că mi s'a urît la miliția turcească.

— De ce?

— Păi, mâncate-aș! le cînt toată ziua — și nu-mi dă sărăcia de turc nici o para chioară.

— Și vrei să fugi?

— Păi, ce să fac! Că a datără drumul la toți lăcuiitorii — da pe lăutari nu-i lăbărează neam.

Restul episodului nu mai interesează. De altfel, nici nu e creștinesc lucrul să știe stînga ce face dreapta...

PROVINCIA

O plimbare la Ploiești pe vremurile astea cînd suntem fiecare incapsulați în regiunea desemnată de polizeimeister, este cu deosebire interesantă. Îți trebuie, e drept, certificat, de la medic neamț, precum că n'ai... paraziți — dar dacă, în timpul cît se preface că te examinează, ai precauțiunea să nu vii în atingere-cu doctorul, ești sigur că, în schimbul onorariului, capeți fără dificultate, ausweisul.

Vino, dar, cititorule, dacă nu ești reținut la *Imperial* ori ocupat la Ialomița — și am să te fac să asisti la o comedie dramatică, ale cărei trei acte și un epilog te vor instrui, într'o anume materie, mai mult decît cursurile dela Vălenii de Munte.

Personajele cari înfățișează această pagină de viață tristă sunt șase: Ochsenberg și Lazarovici, doi tineri spioni de poliție; Marcovici, un biet tinichigiu împovărat de familie; Cioară, secretar al *Uniunii* ovreilor pămănteni, sfătuitor al corporației tăbăcarilor locali; Kornfeld, negustor de coloniale, un fel de patriarh la care se duc ovreii nevoiași de cer ajutor și îndemnuri — și nu se întorc niciodată cu mina goală; și Wiegenfeld, prezidentul comunităței israelite.

Toți de o lege și un neam, cum vedeți, dar nu toți de aceeași structură sufletească.

Actul I. — Marcovici, surprins de invazie, nu și-a mai putut cîștiga piinea cu negoțul de tinichigerie — și, ca să nu-i moară copiii de foame, s'a gîndit să întreprindă, vremelnic, altceva. Norocul i-a scos în cale un alt nevoiaș, care, ca să aibă ce mânca, încerca să se desfacă de niște cositor pe care 'l avea din vremuri bune. Marcovici, bucuros că a dat peste chilipir, închide în cositor cele cîteva sute de lei pe care le avea drept capital — și pornește să caute mușterii.

De cum s'a lătit vorba cum că tinichigiul are cositor de vînzare — căci cositorul devenise, ca și arama, ca și bronzul dela clopote, metal *prețios* — s'au și înființat Ochsenberg și Lazarovici, cari au oferit pe marfă cit a cerut negustorul.

Au încheiat tîrgul, au băut aldămașul și s'au despărțit: Marcovici, ca să împacheteze cositorul — și clienții, ca să vie cu banii și să ridice marfa.

Pe cînd aștepta, însă, negustorul, bucuros că a făcut *haupttrefer*, se pomenest cu poliția germană: îi face perchiziție, îi confiscă cositorul — și pleacă amenințîndu-l cu amendă și cu închisoare pentrucă n'a făcut declarația cerută de ordonanța respectivă.

A rămas pe drumuri bietul tinichigiu dar își face inimă bună cu nădejdea că, amenda ca amenda — dar dacă l'or închide nemții, cei de acasă scapă, barem, de grija unei guri...

Actul II. — Kornfeld, filantropul, avea, ca tot negustorul înstărit, magazinul încărcat cu mărfuri, căci Ploeștii, de cînd cu mirosul de păcură, a ajuns un fel de Alaska.

Cînd a venit porunca guvernatorului să se dea, pe bonuri, trei părți din marfă, Kornfeld, om prevăzător, a dat la o parte nițică, a pus la dispoziția șnapanilor trei părți din ce rămînea și a reținut pătîrimea cruțată.

Ne mai fiind alimentată, însă, băcănia s'a golit repede de ceceace 'i lăsase onestitatea teutonă — și a trebuit, omul, să scoată, discret și cu băgare de seamă, *sorturile* din marfa ascunsă. Lazarovici și Ochsenberg, cari pîndeau ca hienele, atîta așteptau. S'au prezintat la negustor, au cercetat mostrele, s'au informat de cantități — și, după o zi întregă

de tocmeală, s'au învoit, în fine, asupra prețului. Au dat o mie de lei arvună și au plecat să vie cu căruța și cu restul de parale.

Au cam întârziat, însă, se vede treaba, căci, pînă să sosească ei, a venit poliția nemțească, a ridicat gratis toată marfa reclamînd exact cantitatea declarată către întîrziatii săi clienți — și au pornit ca să dreseze actele de dare în judecată, după ce au luat înapoi și arvuna de o mie de lei.

Actul III. — Cioară, secretarul *Uniunii* lui Labin, este, cum am spus, sfătuitorul juridic al societății tăbăcarilor. Cînd a apărut circulara kommandanturii cum că comercianții sunt datori, sub amenințare de pedeapsă grea, să predea trei părți din marfă, Cioară, cu simțul practic al rasei, a priceput că perechea de ghete are să ajungă 150 de lei — de aceea s'a adresat unuia din tăbăcari și a cumpărat, cu prețul din timpurile normale, trei-patru kilograme de piele pentru mai tîrziu.

Lazarovici ori Ochsenberg — amintirea mea asupra numelui devine confuză aici — își face, cu instinctul pervers al neamului, socoteala că pielării nu se poate să nu fi ascuns din marfă, și că de teama perchițiilor, n'o țin la prăvălie.

Apoi, că, dacă e vorba de ascuns talpă, unde se poate pune mai în siguranță, și-a zis spionul, de cît în pivnița unui avocat, unde nici dracului nu 'i-ar trece prin gînd să caute cișit de cizmărie ! Și fiindcă Cioară era singurul om de legi cu care tăbăcarii aveau raporturi aproape zilnice, Cioară trebuia să fie verișagul care ascunde marfa, dată la stînga, de către pielari.

Se prezintă, dar, Ochsenberg ori Lazarovici — căci a lucrat numai unul de astă dată — și începe :

— Dumneata, domnule Cioară, socotesc că, fiind cunoscut de aproape cu tăbăcarii, trebuie să te fi asigurat de nițică talpă.

— M'am asigurat, vezi bine.

— De bună seamă, însă, că n'ai cine știe ce cantitate.

— Multă nu — dar, ori eum, am.

— Cam cîtă să fie ? Că ași fi mușteriu.

— Vre-o opt sute de kilograme.

— Puțină. Mi-ar trebui vre-o două mii.

— N'am, domnule, mai multă.

— Și cu cît ai da-o ?

— Cu 45 de lei kilogramul.

— Scump. Nu'mi dă mîna.

— Se poate, dar am cumpărat-o eu cu 40.

Spionul căuta să se informeze precis asupra cantității ; Cioară, la rîndul său, care cunoștea isprăvile din ajun ale *clientului*, își făcea o plăcere diabolică să'i dea apă.

Dialogul continuă, îndreptat de fie care în spre scopul respectiv :

— Dacă cel puțin ar fi mei multică..

— Atîta e, domnule. Ce, ași fugi eu de parale dacă ași avea mai multă ?

— Uit'te ce e, domnule Cioară : caută de'ti mai procură de pe la

tăbăcarii dumitale. Mi-ar face trebuință vre-o două mii de kilograme.

— Păi, dacă nu mai au.

— Ași! Se poate să nu fi ascuns ei marfă?

— Se poate, de vreme ce au adus-o pe toată la mine.

— Și nu mai lași nimic?

— Nu pot. Am cumpărat-o scump și eu.

— Bine, atunci. Fie: 45 de lei. Dar e bună...?

— Prima.

— Poți să'mi arăți o probă?

— Cum să nu!

Și avocatul scoate cele trei-patru kilograme de toval.

Se uită spionul la material; 'l întoarce; 'l pipăie ca să-și dea aierul de cunoscător — și, după ce-și face convingerea că e fain, scoate punga.

— O să'ți las o mie de lei arvună. Peste un ceas aduc restul și ridic marfa.

— Puțin.

— Poftim două, atunci.

— Nu, nu.

— Peste un ceas viu cu paralele toate.

— Nu'mi dă mâna.

— Dar, bine, cît să'ți dau?

— Să lași aci cîte măsele ai în gură! zice *negustorul*, și, apucînd tovalul, începe să-i care spionului în cap.

Cîte i'o fi dat, nu știu — știu atîta, numai: că, după ce a ostenit cărîndu'i, l-a îmbrîncit, cu ameteți, pe geambașul din serviciul militar-polizei-ului nemțesc.

Și comedia dela Ploești s'a sfîrșit, veți zice dumneavoastră.

Ce are aface! Acum urmează epilogul — epilog asupra căruia atrag în special atenția doctorului Erdreich, vechiul meu prieten, care, cu toată experiența-i anatomică, tot nu găsește deosebire între victima hahamului și omul botezat în legea lui Galaction.

Printre «dispăruții» aduși de jîrmani dela Stralsund și puși în libertate, pe cînd pe «prizonieri» îi ține, aci, închiși iar acolo îi înjugă la plug, e unul, care, deși nu vorbește nici o limbă, a fost, ca Montau-reanu, făcut *dolmetsch*, la Ploiești, pe lîngă una din cele șaptesprezece autorități înființate de guvernator ca să-și plaseze sedentarii. În situația asta, *evreul*, ca *evreul*: denunță, minte și calomniază pe romîni — și'i calomniază așa, ca să se insinueze pe lîngă feldwebelului comandant, în cît acesta, revoltat, a întreat, răstit, într'o zi:

— Cum vorbești așa, măi, jidane, de propriul tîm popor?

— Popor al zieu? De unde, domnule zîțer? Ci, eu sunt rîmîn?

— Nu ești soldat romîn?

— Soldat, da, fiindcă m'a luat cu silă; dar rîmîn, de unde!

— Dar ce ești, atunci?

— Austriac. Tatăl zieu e din Galiția.

Conversația s'a închis aci.

S'a închis, adică, pentru «dispărut» — căci feldwebelul a continuat-o în scris. Anume, a raportat la kommandantură cazul *austriacului* care nu s'a prezintat la mobilizare...

Și aici s'a isprăvit în fine, cugeți dumneata.

Ași! Abia aici începe. Căci, a doua zi, Wiegenfeld, președintele comunității, a primit adresă, din partea autorității militare austriace, să-i trimeată de urgență, — sub pedeapsă de amendă sau închisoare sau amândouă de odată — listă exactă de toți ovreii între 17 și 45 de ani!

Dacă sunt austriaci, se înțelege!

Aici stau lucrurile, deocamdată, azi, 17 Iunie 1917. Despre rezultatul acestui demers cominatoriu sper să mai vorbesc la vreme.

Cînd, din victorie în victorie, rîndurile nemților se prea răresc pe front, încep să se culeagă cei aduși la îngrășat în București — căci cei de pe front au trecut de mult la viața de veci. Li se dă, cu două-trei zile mai înainte, libertatea de a hoinări; li se servesc, copios, băuturi la masa din urmă — și, turlaci, îi pornește, în pîlcuri, precedați de o fanfară ale cărei fifre stridente te trimit cu gîndul la tamtamul Pieilor Roșii.

Azi, secția adăpostită în școala primară de la Mecet oferia, în momentul plecărei, un spectacol pe care mi-e jale să-l caracterizez.

Se formase grupul în stradă. Muzica se puse în fruntea trupei — și, la comanda de plecare, alămurile încep să țipe, odată cu cei dinții pași ai soldaților. Victimele din primul rînd, mîhnite de veselie lugubră cu care încearcă comandamentul să le amortească conștiința, s'au oprit din mers, au făcut semn cu mîna să tacă instrumentele — și au pornit, pe urmă, la abatoriu, numai sub armonia tristă a imnului funebru care răsună în sufletele lor.

Numărul tentonomanilor a crescut, la București, cu

DOCTORUL unul: *doctorul Kohn*, bărbier din Craiova.

Acest *doctor Kohn* era, acum vre-o douăzeci de ani, la Burdujeni, chelner ori danț-meister — nu'mi aduc aminte bine.

Bătut de clienți și alungat din Burdujeni, chelnerul — ori danț-maestrul — a rătăcit prin Galiția, s'a *cultivat* la Sadagura sau prin alte părți, și, prigonit, pe urmă, de sărăcie, s'a refugiat la Craiova, unde a deschis tarabă de dentist american.

De atunci își zice *doctor Kohn*.

Cînd s'a decretat războiul nostru, acesta a fost mobilizat, ca toți bărbierii din oraș, la un spital militar, ca să puie lipitori, să facă clizme și să scoată măsele răniților.

Acolo, în această demnitate importantă, a avut, la început, de îngrijit răniți nemți aduși de pe frontul dela Gorj. Nu era, în timpul-cît înaintam noi, român mai cald, patriot mai aprins, naționalist mai incandescent decît *doctorul Kohn* — pe adevărata lui meserie, negustor de dinți stricați.

De cum, însă, covîrșiți de liota retrasă dela Verdun, am început

să dăm înapoi, zdrăilitul 'și a lepădat masca — și a devenit insolent și provocator, ca toți Labinii.

În ziua cînd divizia bavareză a făcut invazie la granița noastră, Kohn, care avea în căutare cîțiva soldați germani, intră radios în salonul spitalului și se adresează bolnavilor:

— Vă aduc o veste bună, domnilor: *ai noștri* au rupt frontul la Jiu și au intrat în Valahia. De acu are să fie bine și de voi și de *noi*.

Un plutonier polonez care zăcea în fundul sălei, indignat de mișelia coreligionarului lui Antim, chiamă o infirmieră și i zice:

Dumneata vorbești nemțește?

— Nu.

— Trimete, atunci, te rog, pe cineva care înțelege limba germană.

S'a dus un medic militar — și polonezul i-a povestit infamia ticălosului.

Kohn a fost judecat și internat la Ivesți — de unde, pe urmă, l'au adus nemții, la Craiova, cu toți vinzătorii de neam, cînd au deschis pușcăriile.

Din ziua aceea, pămînteanul sfidează lumea cu fățarnicu-i patriotism jirman, dar stă cu bagajele strînse pentru ceasul cînd va trebui să iasă pe graniță.

Acu e la București, unde pune la cale *afaceri* corecte cu un *romîn*, farmacist *sas*, care a făcut de mult avere din ruina localnicilor, căci nu se făcea nimic la ministerul nostru de războiu fără această calfă de spițer, mai ales în timpul neutralității.

Cînd, la 23 Noembrie anul trecut, am citit ordonanța lui Mustăță, feldwebelul cretin dela poliția Capitalei, ordonanță prin care făcea cunoscut că tinerii cari au fost pe front în armatele «dușmane»: *romînă*, franceză, rusă, engleză ori italiană, să se prezinte la comenduirea germană, sub pedeapsă de a fi împușcați cei cari nu vor fi următori, o singură rugăciune am avut de adresat Celui care trimite seceta, grîdina și boala somnului:

— Doamne, în urgia pe care ai deslăntuit-o asupra țării mele cruță-ne, barem, de umilința de a fi stăpîniți de... *Uniuine*.

Și m'am rugat cu ardoare, ca primii creștini în peșterile unde se ascundeau de legionarii cruzi ai lui Titus — dar glasul meu a răsunat în pustiu. N'au trecut, într'adevăr, nici cîteva luni, și România lui Mihai Viteazul a căzut pradă neamului spurcat față de care năpîrcile rămîn reptile inofensive.

S'a poruncit, tot de către Mustăță, peste cîteva zile, ca toți bărbații aflători în București, între 17 și 45 de ani, să se înfățișeze, la zi și ceas anume, în grădina Cismigiu, ca să se constituie prizonieri. Și s'au înfățișat, firește, afară de ai lui Marghiloman, toți cîți erau în categoria aceasta.

Aceștia sunt cei trecuți în controalele kommandanturei cu titlatura: *Cismegiugefangene*.

Cei botezați dintre dinșii, au fost închiși la Tonola și în celelalte

lagăre de concentrare; ceilalți, nouăzeci la sută, s'au instalat în poliția secretă, ori ca tilmaci pe lângă diferitele biurouri nemțești.

Intre bravii cari, ca Roller și ca văru-său, au stat subț pat pe vremea lui Boboc și n'au reintrat în circulație decît odată cu cășcile prusiene, sunt doi căroră li se cuvine mențiune specială: Goldstein și Schwartz, angajați, după multe, mari și furtunoase peripeții, ca interpreți de jargon în lagărul dela Cotroceni.

Unul dintre acești pămînteni, leit Antim ori Burăh sau alt Grossmann, fusese servitor în biourul lui Schulder, comanditarul lui Stere pentru *Lumina*; celalt, care arăta de timpuriu că o să ajungă mare, își făcuse adolescența mai mult prin beciurile lui Rafail.

Amîndouă acești enoriași ai sinagogei din Udricani sunt, acum, funcționari prepuși la stabul de unde se recrutează interpreții pentru toate cancelariile din București — și împuterniciți să învoiască pe prizonierii cari își au familia în capitală să se ducă acasă pentru cite un ceas-două.

Procedura, aci, e ca la hala vechiturilor.

Cînd vine, dela vre-o autoritate din oraș, cerere pentru un tilmaciu dintre captivii cari vorbesc mai mult sau mai puțin nemțește, Schwartz ori Goldstein, sau amîndouă deodată, intră, măreț, în lagăr, printre ovreii cari nu s'au putut încă învîrți, și întrebă, cu gravitate:

— Se cere un *dolmetsch*. Cît dați?

Și prizonierii se reped, ca la licitație: oferă, se concurează, se înjură — și pe urmă se apucă la bătaie. Feldwebelul, comandant al biuroului, așteaptă, liniștit, în cancelarie, pînă cînd 'i aduc pămîntenii partea alicotă din suma cu care s'a adjudecat locul de tilmaciu — și lagărul, potolit, cade din nou pradă insectelor vorace.

Goldstein a făcut azi chiar act de autoritate.

Un magistrat din Silistra, cu numele, 'mi se pare, Lala, prizonier la bulgari și adus în Capitală după șapte luni de robie amară, a rugat pe servitorul lui Schulder, fiindcă e din București, să'î îngăduie cîteva ceasuri ca să se ducă să'și schimbe rufele.

Goldstein, superb ca un kaiser, 'i-a ris în nas — și, la insistența prizonierului, a început să-i vorbească răstit.

— Limbăgiul acesta, domnule, să'î păstrezi pentru ai dumitale, a răspuns Lala. Eu sunt magistrat.

— Magistrat? a ripostat ploșnița căftănită. Dacă ești magistrat ramun...

Aci aruncă o serie de grațiozități care ar umili pe un agent dela Cuibul cu Barză.

Și doar d'atîta să fim cruțați rugasem pe Părintele ceresc, Cel carele priveghează ca oamenii, făpturi de pe chipul și asemănarea Lui, sa aibă: unii, cocoasă; Griguță, milioane; și alții, nimic.

De surda, însă, fostu-mi-au evlavă și ruga zmerită și metaniile. Invazia nemțească ne-a vîrit, ca supremă injurie, sub obrăznicia macabeilor, ca în cămașa mitologică, mistuitoare ca jăratecul.

INTRE TOVARĂȘI

Ne umplu de brinză «gouverneman»-ul. Hotărîse, deunăzi, prin ordonanță specială, că e prohibită vnzarea laptelui de oaie și fabricarea brnzei. Potrivit acestei comandirovce, se rechiziționaseră toate tîrlele din Muntenia. Laptele, în maximă parte, se condensa și se expedia în Germania — iar zerul se dedia *Sparanșei*, care, după ce'i extrăgea ultima picătură de unt scăpată dela «separatorul» nemțesc, îl transforma într'un fel de cauciuc pe care'l vindea, ca brinză, publicului, cu preț de Roquefort. Monopolul acesta reprezenta, pentru antreprenori, cîteva mii de lei pe zi — și antreprenori, natural, erau: Nini Taller și Guttman, doi pămînteni, cărora, ca culoare locală, li se atașaseră, *a latere*, pentru «control», cu puncte egale de cîștig, vre-o cîțiva dintre junkerii cu trecere la kommandantură.

Prea era bogată operația, însă, ca să dăinuiască multă vreme. Ofițerii ceilalți, căci Guttman, cu tot altruismul lui, nu era să-i intereseze pe toți; ofițerii ceilalți, au aflat dela ovreei lăsați afară din combinație — că bietul Taller, cu toată solidaritatea-i de rasă, nu putea să împartă beneficiul cu întreaga seminție a lui Roller — că atacarea *Sparanșei* e o panama, al cărei stigmat îl va purta vecinic pe frunte neamul teutonic. Cînd au auzit germanii, pe cari arghirofilia camarazilor, asociați cu contracții monopolului, îi ignorase la înjghebarea gheșefului, s'au făcut foc:

— Este un scandal, strigau prin sălile kommandaturei supraoamenii cărora nu li se făcuse parte din hoție; este un scandal și o rusine ca ofițerul german să se facă complice cu pirații jidani pentru a jefui populațiunea săracă!

Și încheiau:

— Această spoliațiune trebuie să înceteze, dacă nu vrem ca tradiția despre probitatea severă a poporului german să sufere e eclipsă rușinoasă!

Grație revoltei acesteia a oamenilor cinstiți, tîlharii din societatea Taller, Guttman und Comp. s'au pomenit singuri față cu junkerimea germană.

Monopolul, atunci, a trebuit, neapărat, să înceteze — și brînza a redevenit marfă de comerț slobod. Din ziua aceea, onorabilii asociați ai brînzarilor ovreei au fost, conform si-temului, expediați pe front — nu ca pedeapsă pentru brigandagiul făptuit, ci ca nu cumva, la rîndul lor, ei, din răsbunare, să cerceteze, prin alți ovreei, și să descopere, potlogăriile la care sunt tovarăși cei străini de brinză, pentru că tot conform sistemului, nu e neamț, în tot ținutul ocupat, care să nu fie complice la cel puțin una din pirateriile organizate de pămînteni.

ȘANTAGIU ȘI
MINCIUNĂ

Pe zidurile Capitalei s'a lipit azi, 29 Iunie, o înștiințare, așa, ni tam ni sam, prin care autoritatea militară ne face cunoscut că trei țărani: doi din Prahova și unul din Vlașca, au fost condamnați la moarte pentru că au răspîndit șvonul cum că rușii ar fi luat Brașovul — și că sentința a fost executată.

Judecând de pe ce cunosc eu despre lealitatea chelnerilor cari constituiesc autoritatea germană în teritoriul ocupat, sunt în drept să cred că mint nemții și astădată. De cînd cu ofensiva Înțelegerii, teutonilor le-a intrat frica în oase că o să le sărim în cap — deși nici cuțite de bucătărie nu mai avem. Toată strădania lor e, acum, să nu aflăm noi ce se petrece pe fronturi, să nu prîndem de veste despre răsvrătirile cari se țin lanț acasă la ei, și, mai virtos, să nu fim puși la curent cu situația jalnică delă Siret. De aci, toate invențiile, toate minciunile, și amenințări, și zăngănit de custură că, doar-doar o amorți speranța noastră în succesul definitiv și se va tempera disprețul cu care întoarcem capul dela maiestosul lor cabotinagiu.

Și sunt atît de inferiori supușii kaizerului încît nu numai că nu se pun de acord, barem ei în de ei, dar nu sunt consecuenți dela un număr la altul al aceleași *Gazete*.

Așa, săptămînile trecute, *Hajojetzul Bucureștilor* spunea, solemn, că Kerenski e pe moarte; că nu mai are de trăit decît cîteva ceasuri; și că medicii îi oblojesc agonia cu morfină. Și, în aceeași zi, *Berliner Tagblatt* anunța că Kerenski s'a dus la Odesa, unde a ținut o mare întrunire populară — și că de-acolo a plecat la Kiew, unde a convocat pe ruși pentru a-i îmbărbăta să continue războiul pînă la capăt!

Aceiași *Gazetă a Bucureștilor* ne aduce la cunoștință, de pe informațiile lui Mizrahy, cum că socialiștii din Iași au făcut, acum vre-o zece zile, o mișcare față de care guvernul român a rămas neputincios. Armata rusă a scos pe Rakowski din închisoare și l-a plimbat pe stradă în *triumf* — și că autoritatea lui Brătianu e atît de nulă încît i-ar putea lua locul domnișoara Arbore ori Frimu dacă ovreii din Iași ar fi organizați pentru putere. Peste trei zile, pînăntenii, uitînd cecease spusese, aduc vestea că guvernul din Moldova a împușcat treizeci de socialiști, la Iași; și, în sfîrșit, azi comunică o telegramă din Berlin prin care ne informează că guvernul român a executat *un singur socialist*, și anume pe cel care... ajutase pe Rakowski să *evadeze*.

Cu patru zile înainte de această comunicare, *Gazeta* lui Grossman ne spusese că regele Ferdinand a părăsit, cu familia, Moldova — și tot în această zi *Vossische Zeitung* aducea vestea că regele Romîniei a primit, la Iași, într'o lungă audiență, pe Wandervelde, ministrul belgian, cu care, apoi, însoțit de un general rus, a vizitat frontul.

Cum să crezi, dar, ticluirile neroade ale nemților, cînd, mai ales, aceste născociri sunt poruncite de teutoni și scrise de mercenari dezertori, cărora le e frică, la capătul războiului, de urmările mișeliei la care se dedau: cei dintîiu, ca să cotopească Europa — ceilalți, ca să agonisească gologanul pentru rachiu!

Panait Macri, veselnicul părinte al «haiducilor», a jucat englezilor o festă care nu se va uita, în vecii vecilor, pe marginea Tamisei. Anume, cînd a văzut că Venizelos face, în sfîrșit, «planșă» în apele Înțelegerii, el, Macri, ca să neutralizeze efectul, s'a băgat redactor la *Gazeta* ovreiască a jîrmanilor.

Cu începere de azi, deci, figurează, în josul articolelor din *Gazeta Bucureștilor*, și numele, ilustru în literatură, al lui Macri, printre Șulămii, Wechslerii, Burăhii și ceilalți Camburopoli de românească extracțiune.

Macri, dar, a redus la neant succesul obținut de Înțelegere la Atena — și, de acum încolo, Venizelos, în partida Ententei, abia va ține cumpăna cu Macri în tabăra lui Pinckhofs.

A murit Maiorescu.

Dintre vechii prieteni aflători în Capitală, singurul care n'a făcut vizită de condoleanță, a fost Carp. Ba, ca să știe lumea că e în Capitală, că e sanătos și că într'adins nu se duce să-și ia adio dela omul cu care, cincizeci de ani, trăise în comunitate de idei, s'a urcat în automobil, și, în haine albe, a încrucișat de zece ori, pe Calea Victoriei, convoiul trist care ducea la capela cimitirului rămășițele pămîntești ale celui care a fost Titu Maiorescu — teoreticianul, criticul și filosoful junimismului.

Maiorescu fusese însărcinat, la 1912, cu formarea cabinetului — și partidul conservator îl desemnase ca șef în locul uriașului dela Țibănești, care declarase războiul lui Vodă.

De aci ura, care nu s'a potolit nici în fața mormîntului, a mărinosului Carp.

Vă părăsesc, deocamdată, fiindcă am primit citație să mă înfățișez la *Zentralpolizeistelle*.

Curierul care mi-a adus-o nu e Stoian — că'l cunosc eu pe cel-l-alt Marghiloman.

18 Iunie, 1917. Mă dusei.

MAGISTRATURA

TUDESCĂ

N'a fost nimic deocamdată. De aci încolo poate să vie partea fundamentală a... instrucției.

Un beamter, mare, gros, ordinar — un fel de putzelmeister, îmbrăcat civil, tuns pînă la piele și cu cap în formă de pară, m'a întrebat, politicos, în nemțește, despre starea civilă. La întreprerea mea, tot în nemțește, că nu vorbesc limba esta, mi-a adus un ovreiu, slab, jerpelit, de aparență meschină, miop și bolnăvicios, care nu știa nici romînește nici nemțește.

Ovreiul, timid foarte, îmi făcea impresia că se teme de mine, par'că.

Prin intermediul acestui tîlmaciu, m'a întrebat neamțul: unde sunt născut; cum chema pe tata, pe mama, pe părinții părinților lor; dacă am fost vreodată soldat; dacă am avere; dacă și ce fel de decorații am — și cîte limbi vorbesc.

Două dificultăți mari a întîmpinat interogatoriul acesta: întîiu, la întreruperea mea că «ich kann nicht deutsch», magistratul a rămas cu impresia că limba lui Goldenberg n'are taine pentru mine. De aceea, ciud i-a tradus ovreiu declarația că nemțește nu vorbesc, a sărit în sus:

— A vorbit adineauri în limba germană.

Ii spuseseam, într'adevăr, cele patru cuvinte, dar asta e a patra ori a cincea idee pe care o pot eu exprima în limba lui Schiller — poate mai corect decât tilmaciul, dar numai atîta. A trebuit bătaie de cap ca să deslușesc pe ovreiu ce e cu nemțeasca mea, fiindcă și lui îi trebuia dolmetch pentru limba romînă.

Judecătorul n'a putut pricepe, dar a trecut înainte.

Cu decorațiile, a fost mai greu. Ovreiul, pus să mă întrebe dacă am decorații propriu zise ori simple medalii, nu putea, firește, înțelege nuanța, și neștiind ce să întrebe în numele neamțului, nu știa nici ce să răspundă în numele meu.

Eu pricepusem din capul locului ce vrea judecătorul de instrucție, dar i-am lăsat, întîiu, să asude explicîndu-se reciproc, și numai tirziu, după ce l-a repezit pe interpret, am tăiat nodul problemei. Cînd am ajuns, însă, la *Bene Merenti*, ne-am încurcat cu desăvîrșire: ovreiuul nu putea să rostească cuvîntul — și judecătorul nu știa să-l scrie. Interpretul, luînd pe *Bene Merenti* drept cuvînt romînesc, îl rostia circumcis: *Bene Merit*; rîndașul, așteptînd să i se dicteze literă cu literă, scria așa cum suna blestemăția tilmaciului. Eu, care mă uitam la ce scria argatul — magistrat, îl corectam. Neamțul, la protestarea mea, ocăra pe ovreiu; ovreiuul, tremurînd, mă ruga cu ochii să-l scot din încurcătura — ceea ce văzînd eu, m'am pus de am silabisit beamterului cuvîntul așa cum trebuie rostit în legea lui. Dobitocul a scris, însă, *Bene Merendi* — din care pricină, am fost silit să-i iau condeiul din mînă și să scriu cu numele acestei banale distincțiuni, pe care o merită rar cel ce o poartă dar pe care mai niciodată n'o merită cel care o conferă.

M'a mai întrebat neamțul dacă sunt însurat, dacă am fost vreodată popă, și alte cîteva fleacuri — și pe urmă, adresîndu-se ovreiuului, i-a zis, cu gravitate:

— Jetzt kann er gehen.

— Și am plecat salutîndu-ne amical:

— Bună ziua!

— Pun sîuă!

E probabil că în urma acestui interogatoriu să am de făcut, în curînd, comunicări de prin oazele Bărăganului.

Nu asigur că e de crezut, dar vă dau svonul așa cum circulă.

Se zice că C. C. Arion, tras de limbă ca să spuie ceva despre situație din ceea ce se poate să fi aflat dela P. P. Carp, carele stă toată ziua în atingere cu oamenii mari, ar fi declarat, între două interminabile căscături:

— Carp zicea azi într'o adunare select: «Toată viața mea am profesat credința că ovreii trebuiau de mult împămîntenți în masă; acum, însă, îmi dau seama că concepția aceasta ar fi cea mai mare nenorocire pentru țară».

Eu, unul, nu-l cred pe ilustrul dela Țibănești capabil să-și schimbe o părere, oricît de greșită s'ar dovedi — pentrucă ar intra, atunci, în

rîndul oamenilor normali, și prin urmare, ar înceta de a fi, ceea ce i face tot orgoliul: singur pe lume în felul său de a fi.

Am consemnat calomnia, însă, fiindcă circulă ca maculatura lui Petersen.

MOARTEA LUI PROCOPIU.

Azi, 29 Iunie, la opt ceasuri dimineața, s'a săvîrșit din viață Ion Procopiu, președintele Sindicatului Ziariștilor, deputat, prieten personal al lui Brătianu și om cu loc de frunte în partidul liberal.

A murit asasinat de nemți și chinuit de ingratitudea multora dintre cei cari îi datorau recunoștință — și a închis ochii plin de durere că n'are zile să facă bine și dușmanilor.

Fire blîndă, cinstită și dreaptă; impresionabil, generos și delicat; rob al cuvîntului, prieten credincios și patriot fervent, Procopiu, cu însușirile lui sufetești, a trecut prin viață aproape stingher, deși cunoștea pe toți și era de toți cunoscut — atîta se deosebia de mulțime.

A rămas în București după exodul dela Noembrie pentru că, zicea, în sinceritatea lui naivă, «mi e rușine să plec».

A fost, din primele zile ale ocupației, luat ostatic și, din pricină că era bolnav, lăsat acasă sub strașnică pază că să nu... dosească.

Pe la jumătatea iernei, cînd boala-i de inimă făcuse așa progrese în cît era vizibil că nu'l va ierta, a fost, în urma unei denunțări absurde cum că *se plimbă noaptea pe stradă*, smuls cu brutalitate din pat și dus, pe targă, la spitalul militar, unde l-au trîntit într'o odaie cu Bogdan-Pitești, odaie în care avea, drept unic mobilier, patul de suferințe și bîrdăul de toate primitor.

Aci, pe cînd eșia dintr'o sincopă ca să cază într'alta, Procopiu era zilnic zguduit de cîte un medic german care i striga, congestionat de furie:

— Și d'aici ai găsit mijlocul să fugi noaptea!

După două luni de agonie, în care timp canibalii au întrebuințat toate mijloacele de tortură, l-au gonit din spital ca să nu moară în mîinile lor.

Întors acasă, omul acesta, pe care nu'l bucura decît bucuria altora, s'a stins, tăcut, între patru pereți, singur, cum mor, în aziluri, nefericiții culeși de pe drumuri, căci nu s'a îngăduit familiei să l'apropie — el care avea și drept și mijloace să trăiască somptuos și să meară înconjurat de o lume de prieteni și de rude.

Și a trecut, Procopiu, întru Domnul, fără o veste despre copilul de pe front, fără un cuvînt de mîngiere din partea celor pe care i a iubit — fără o mîină afectuoasă care să-i închiză pleoapele la ceasul din urmă.

A avut sfîrșit crud președintele Sindicatului nostru — dar puțini, părăsind viața pămîntească, pot lăsa, ca el, impresia, care să umple sufletul tuturor, cum că a murit un *om*.

RISCURI PROFESIONALE.

Reformele de fațadă anunțate de Germania, sub presiunea sugrumătoare a Entantei, au, la București, o repercutare stranie. Petersen destăinuiește, sub secret de jurământ, la urechia fiecărui român, că, dacă va fi ca germanii să fie gonțiți din Capitală, va fi vai de capul orașului — fiindcă toate imobilele de seamă sunt minate; ovreii focmiți ca redactori români la *Gazeta nemțească* evită privirile celor pe cari îi sfidau pînă aci și se afundă în de ei, întrebîndu-se, par'că, din ochi: ce ne facem deja? De altă parte, ofițerii germani devin limbuți, și în reflecțiile ce fac, nu uită să dea, cu prodigalitate, kaiserului... ceea ce e al kaiserului.

E o atmosferă alta, o atmosferă nerespirabilă pentru cei cari, din patriotism ori din alte pricini, aruncau, pînă aci, tămîie, cu pumnii, pe altarul teuton.

Nu pricep de unde pînă unde se pune ipoteza isgonirii germanilor din București a propos de rescriptul imperiului prin care se poruncește președintelui de consiliu din Prusia să alcătuiască un proiect de lege electorală pe baza *volului universal*, ca să transforme, cu prilejul celor dintîiu alegeri, sistemul arhaic de pînă acum într'un fason pseudo-democratic.

Nu pricep, dar văd fenomenul și mă pun pe gînduri.

Nu pricep, așijderea, întru cît faptul că se proiectează o inovație în muzeul de instituții preistorice ale imperiului german, poate să înfrumusească pe teutonomanii pînă în punctul de a-i reduce la mutism a doua zi după asurzitoarea-le vorbărie. Dar mai vîrtos nu'mi intră în cap felonia subită a mutilațiilor cari, închinători smeriți, pînă ieri, ai faimoasei *Gottesgnade*, se pomeniră peste noapte cu veleități de independență și crucifică pe împărat pentru tendințe care erau mai ales ale lor.

Cum, însă, toate se fac în taină la germani, e inutil să-mi dau osteneala de a căuta să pătrund cauza acestei fundamentale schimbări. Las, dar, să se desfășoare împrejurările, ca să citese în ele ceea ce e bizar în atitudinea și sentimentele, de azi, ale trabanților tudești. Pînă atunci, datoira mă calcă să aduc aci omagiu public cîtor va patrioți cari, departe de a se lăsa intimidați de întorsătura suspectă pe care pare că o iau lucrurile, au găsit, dimpotrivă, în comoara lor susfletească, virtuți străbune care îi așează de vii în rîndul eroilor antici.

Pînă aci, evreii, intelectualii, pumnuntenii într'un cuvînt și în special cei naturalizați, erau împărțiți în două categorii, profund distincte: prima categorie cuprindea pe dușmanii romînilor — și cealaltă, pe prietenii germanilor. Categoria din urmă, cuprindea, din cîte știu eu, doi indivizi, doi pe cari evenimentele îi ridicaseră la oare care notorietate: Jonsohn, dela *Independența*, și Grossmann, dela *Vîtorul*, «rmersiati» amîndoi, brusc și fără forme, în ziua cînd s'a dat citire listei lui Günther.

În categoria primă intră nouăzeci și patru la sută dintre ovreii din țara romînească — afară, poate, de unii zugravi, cîți-va vopsitori și acei negustori de begălă cari împart pe oameni, de regulă, simplist, în mozaici și goimi.

Două la sută, cei cu fire aleasă, în privința cărora am făcut rezerve încă dela început, nu intră în nici o categorie — și sunt repudiați de evrei ca toți «renegații».

Din prima zi a ocupațiunii și pînă la obștirea faptului senzațional că s'a înlăturat Bethmann Hollweg dela cancelariat, ca prim act de susținere la injuncțiunile Entantei, pămîntenii s'au păstrat, fiecare de pe canoanele sectei din care făcea parte, în atitudinea indicată de program: un grup te asasina cu puterea invincibilă a Hindenburgului dela Berlin, cu belșugul economic, cu tehnica și cu acea extraordinară știință de a crea sintetic materiile prime, știință care face slănină din porumb, acid prusic din zeamă de castraveți, potasă din k. k. brod — și salpetru, pentru explozibile, din îmbelșugatul aier atmosferic; celălalt, te așeza, frumușel, pe scaun, și te grămădia: cu nevrednicia ofițerilor romîni; cu moravurile disolute ale cocoanelor noastre; și cu hoțiile lui Brătianu, cu excrocheriile lui Take Ionescu, cu venalitatea mitropoliților, și, într'un cuvînt, cu cleptomania fiecăruia dintre cîți nu sunt evrei în țara aceasta, țară care, dacă ar fi lipsită de pămînteni, a căror corectitudine franțeză cu apucăturile localnicilor, ar trebui încinsă cu zid și pe frontispiciu să se scrie: «pușcărie», pentru a pune pe străini la adăpost de cursă.

Așa se vorbea în gura mare, și se vorbea exclusiv așa, prin cafe, nele, pe stradă și pe ori unde se întîlnia evreiu cu evreiu — iar faptul că erai și dumneata față, departe de a-i face să se jeneze, le ascuția din potrivă, verva. Cel care, mai puțin extrem decît aceste secte, se îndoaia oarecum de succesul definitiv al armelor germane ori încerca să scoată din temniță pe vre-un român, era osîndit, pe dată, fără apel, de, într'un glas, întreg sanhedrinul evreiesc, gălăgios, furtunatic, așa în eit nu era chip să se apere. De era creștin, nenorocitul era vîrit, prin unanimitate de hărțăială, în rîndul antisemiților maniaci, cari trăiesc din vise și din ură împotriva inofensivului popor *uns*; dacă se întîmpla cumva ca protestantul să fie evreiu, atunci nu era necinste care să nu'i se arunce în față pentru lașitatea de a-și trăda obirșia punîndu-se la unison cu noi, — neam sălbatec și fără talmud.

Ca să răspund cu anticipație la încercările eventuale ale macabeiilor atunci cînd votului universal în Prusia îi va urma și... alte reforme, pun afirmările acestea sub cheazășia miilor de romîni cari le-au auzit, cu inima singerîndă, de sute de ori, și mă refer la mărturia acestora dintre evrei — cinci-șase, cîți vor fi fiind — cari nu odată s'au cutremurat de indignare fiind față la supliciul ce suferiau romîni de cîte ori cădeau în mîna urmașilor lui Israel.

Și a mers așa, cu categoriile precis demarcate, pînă cînd, punînd mîna pe tot ce era valoare în Muntenia, germanii au putut alcătui un buget — buget în care, cu sume meschine de altfel, băgau pe oricine avea de derunțat ceva în contra romînilor.

Atunci, cafenea, cafenăriile și marele comerț din Hanul cu Teiu au intrat în slujbă; categoriile, prin forța lucrurilor, s'au contopit — și fenomenul a dat Bucureștilor un aspect necunoscut pînă aci: nu se

mai vindeau pe uliță ace cu gămălie, șireturi de ghetе și tocuri de cauciuc; nu se mai puteau angaja, pentru lucrări mărunte, acele nenumerate fete, care, pînă să le sosească norocul, brodează, scriu la mașine, repară corsete ori consolă pe celibatarii cari păstrează încă doruri și speranțe — iar rasa ambulanzelor magazinuri universale, pe care o reprezentau cei cari, în timpuri normale, vînd, prin grădini și loca-luri publice, scoțînd de prin buzunare, potrivit cu fasonul clientului provincial: batiste, ciorapi, prosoape, stofe de haine, ceasoarnice, inele, cămășuțe și uneori costumе întregi, ieftin și de ocazie — rasa aceasta, interesantă, simpatică și mai presus de toate utilă societății, dispăruse par'că intrase în pămînt. Toți acești *chemafi*, eu lesqueis toute gloire et toute vertu abondent — fuseseră aleși și puși de-a dreapta polizeimesterului, cu simbric, ca să slujească, credincios, pe vrăjmașul care apăsa, cu potcoava cizmei, grumazul țarei romînești.

Tot atunci, și în acelaș scop, s'a fundat *Gazetele Bucureștilor*, care au cules într'un mănunchiu pe ovreii răsleți și pe dezertorii rătăciți, ca să-i puie să proslăvească în jargon înaltele însușiri ale neamului teu-tonic și să scuipe, ca odinioară strămoșii lor pe Christ, otravă și spurcăciune în obrazul rominului strivit de obidă. Celor dintîiu, li se plătea, de pe importanța victemelor ce aduceau poliției. Provăzuți cu un fel de *lettres de chachet*, spionii se concertau la cafenea pe cine să denunțe — și nemții, ca să le stimuleze zelul, le plăteau cu bucata: șapte-zeci de lei de cap, afară de un fix modest care li se dedia ca spese.

Fiind remunerați de pe vrednicia la muncă, sicofanții cari nu căpătaseră slujbă nu prea aveau nevoie să siluiască intrarea bugetului: întrebau pe ici pe colo; căpătau cîte-va științe vagi despre o persoană; adăogau cîte-va minciuni inedite — și se duceau cu informația la poliție.

Nu mai era, dar, vorba de a face, ca pîuă aci, propagandă *pentru* germani — ci, simplu: de a lupta cu germanii, pe aceleași căi leale, în contra romînilor.

Simplificată astfel, misiunea ticălosului devenise așa de ușoară în cît o putea îndeplini ori-cine — și muierile.

Iacă de ce dispăruseră din circulație chelnerii infirmi, regii comerțului ambulant, stîlpii de cafenele și acele grațioase ființe cu tocurele descurajate care țin, în vremurile normale, mijlocia între stelniță și mlădioasa preoteasă a Venerei.

Și toată lumea asta interlopă, care umbla desculță pe cînd ghetetele șe vindeau cu doisprezece lei perechia și se mulțumiau cu castraveți murați la mesele lor copioase, e încălțată elegant, acum, cu cipici de două sute de lei — și, *incredibile dictu*: mănîncă la Continental!

Acestor «instrumenta civilisationis» se datorește arestarea a cel puțin nouăzeci la sută dintre rominii cari au fost privați de libertate — și tot acestora li se datorește fenomenul economic că se plătește cu sute de lei perechea de încălțăminte și cu prețuri fantastice articolele de primă necesitate.

Urgia e așa de cumplită din pricina legiunii de spioni, încît ro-

mînul a ajuns să tremure la gîndul că dintr'un moment într'altul poate să fie pierdut printr'o denunțare mincinoasă scuipată de moderna *hacca de leone*.

Indignați ei înșiși de atîta nemernicie, nemții, aceia dintre dînși, cari au mai păstrat un rest de pudoare, au cam început, ca control, să ceară, în unele cazuri, părerea conaționalilor localnici, căci nu pot, în împrejurările oarecum delicate, pune temeiul pe afirmarea unor agenți al căror neam întreg e spion — și mulți dintre românii cari s'au strecurat își datoresc libertatea acestor anonimi. Și denunțătorii, de cite ori e vorba de persoane a căror notorie corectitudine e chezușuită cu tărie de acești informatori speciali, mînîncă, dela beamterii necăjiți, cite o bătaie sor'cu moartea.

Săptămîni de zile a umblat unul după Victor Bilciurescu — și ieri, a *Brasserie dela Paix*, un jidănaș puchinos plictisise lumea tot cerce-tînd de adresa și de trecutul meu — pînă cînd, din om în om, a dat peste *Karnabatt*, care, deși rob la taraba lui Brociner, l-a repezit cit colo. Dacă nu'l pocnea *Karnabatt*, spurcăciunea ar fi fost în stare să mă întrebe chiar pe mine despre biografia lui Arhibald...

Faptul că spionii umblă, la întîmplare, din om în om, ca să se documenteze, confirmă ceea ce am spus mai nainte: că denunțările nu se cer ci se oferă, prin concurență. Altfel, n'ar fi nevoie să se caute cu sămptămînile domiciliul lui Bilciurescu, care și ia zilnic aperetivul la Ciobanu — sau al meu, chemat de două ori, pînă acum, la Siguranță, prin citație cu adresă precisă! Nu, dar, poliția caută ci jidanii se furnisează cu date ca să aibă ce oferi — și, neștiind ce e în dosare, unde s'au adresat denunțările de alții, mai nainte, pămîntenii se înghesuie ca în aceste două cazuri, să spargă uși deschise.

La rîndul ei, *Gazeta Bucureștilor* și-a simplificat și ea tehnica.

Ne-a spus timp de două luni, nouă, bucureștenilor, cu amănunte circumstanțiate, cum, astă toamnă, zepelinul a distrus Capitala din temelie; a vorbit, pe larg și stăruitor, de uriașele succese ale tehnicienilor germane la Verdun; a înșirat invențiile, distrugătoare ale tehnicienilor nemți, invenții cărora nu le poate sta în potrivă întreg globul pămîntesc; s'a bălăcit opt săptămîni prin anarhia din Franța, prin revoluția din Italia și prin foametea din Anglia; a omorît pe Poincaré, a răscurat congresul american în potriua lui Wilson — pînă cînd, ca și în chestia celorlalți ticăloși, a trebuit să intervie germanii localnici și să deschiză ochii imbecililor dela kommandatură asupra ridicolului la care se expune neamul teutonic prin blestămățiile stupide cu care măcabei și adapă cititorii în desfrînatul dar fățarnicul lor filogermanism.

Și kommandatura a interzis folicularui ovreiesc eșirea din graniță. Redusă, astfel, la rolul, în scris, pe care'l îndeplinesc, prin grain, cei de vînd șireturi de ghete, *Gazeta Bucureștilor* se tăvăleşte, și ea, acum, în acelaș subiect, mestecat de toți paraziții cari putrezesc prin ceainării: ură, clevetire și defăimare împotriva romînilor — ca să nu lase coloanele albe; căci, dacă ar serie ceea ce se petrece la Berlin, sau dacă ar reproduce măcar ceea ce ingăduie Censura să apară în ziarele ger-

mane, leşurile mutilate ale jidanilor redactori romîni s'ar legăna în spînzurătoare, atîta e de aspră kommandatura.

În așa situație, firește că cele două categorii au trebuit să se topească într'una singură: numai sunt admiratori ai germanilor — ci, evreii, toți, sunt dușmani ai romînilor, scurt și simplu. Așa e porunca, așa a ajuns să fie conjonctura.

Din situația aceasta a fișnit un fenomen nou sau un fenomen care pare să fie nou: filogermanii, cari se mențineau cu grijă, strict, în atitudinea aceasta, au lepădat masca, și, unii, deocamdată cei isterici, se arată, pe față, antiromîni, brutal, impertinent, agresiv — pe cînd alții, cei împănăți cu perfida filosofie talmudică, încep să se uite împrejur cînd au de formulat cîte o părere.

Cazurile lui Ionsohn, al lui Grossmann ori al lui Caneanu sau Wechsler, ca să nu citez decît pe cei *ilustri*, sunt, ca motive de studiu, de importanță covîrșitoare.

Jonsohn, douăzeci și cinci de ani redactor la *Independența*, o viață, deci, în comunitate de sentimente și de idei cu corifeii partidului care a declarat războiul, seria, pe cînd Romînia era încă neutră, articolele *nemfești* în oficiosul guvernului — la dreptul vorbind, *insera* articole militare care'i se trimiteau scrise gata, poate deadreptul în franțuzește.

Grossmann, se aciuase dela o vreme în redacția *Vîitorului*, și, profitînd de vigilența direcției, dădea evenimentelor de pe front aspect binevoitor germanilor.

Cînd s'a ridicat șaua de pe mîrtoaga lui Günther, 'i s'au văzut măruntaiele. Abia atunci au înțeles liberalii de unde venea competiția lui Jonsohn în ale milităriei și au descoperit pe perfidul autor al *situațiilor* lui Grossmann.

Jonsohn, însă, rafinat și închis, a luat o atitudine — și o păstrează pînă azi: e un Carp circumeis. *Pumuntean*, Jonsohn, ca și diplomatul dela Țibănești, moare de dragul nemților, al nemților cari se risipesc de scîrba pe care le-o inspiră evreii — dar, ca să nu poarte ponos, se ferește, cu romîni, să calomnieze pe valahi. *Inter judaeos*, însă, e altceva. De aci, o ușoară dificultate. Cînd vorbește cu un *pumuntean*, e lesne: «rumunii, escroci și lași»; față de dumneata: «de, dragă, să așteptăm sfîrșitul». Dacă, însă, împrejurările vor să-i joace festa, îl pun în prezența dumitale tocmai pe cînd Antim își face eternu-i boniment. Atunci, dacă, pentru a salva aparențele, protestează împotriva calomniilor mizerabile pe care le expectorează viermele acesta, trece, în ochii microbului, drept om care minte credinței strămoșești; dacă tace, rămîne, în ochii dumitale, jidan ca toți jidanii — taler cu două fețe. Și tangentă nu e, fiindcă Antim, obraznic și brutal cînd nu e palmuit, scuiță, la adresa poporului romîn, atîtea imundicii, încît nu lasă *diplomatului* portită lăaturalnică — trebuie să fie cu el ori contra lui. De aceea e un supliciu pentru bietul Jonsohn să se strecoare printre dificultăți.

Dar cînd e lăsat în voia lui, fără zăticneală din partea semenilor, alneacă omul cu prudență, și se păstrează pînă la sfîrșit un fel de Carp văzut dela spate. Și, făcînd pe Carp, face, se înțelege, pe jîrmanul.

Iată, însă, că, tocmai cînd *rominii* dela *Gazeta Bucureștilor* erau pe punctul să dovedească cum că, cu Germania învingătoare pe toată linia, visul nostru de a mai vedea pe cei din Moldova a devenit o aberație, iată, zic, că, tocmai în momentul acesta, sosește telegrama cu... reformele în Prusia — și cu celelate *reforme*. Ce să facă Jonsohn în așa situație? Să continue a face pe Carp, nu se poate — fiindcă Jonsohn, în felul lui, e om în toate mințile. Ce, atunci? Să nu răspundă la întrebări? Această tactică 'l-ar descoperi ca și cum ar răspunde fermănește. Ce să facă, dar? A început, atunci, bietul creștin să recurgă la un limbajiu sucit, obscur, ambiguu, care ține și de galimatias și de volapük: «Da, se înțelege, evident că, mai mult sau mai puțin, dacă — dar în orice caz nu se poate prevedea clar sfîrșitul».

Ați înțeles? Și așa o duce, cînd e atacat în față, de cînd cu proiectul de a se trimite, la alegeri, kronprinzul german, bras dessus-bras des sous cu lăcătușii și cu *oberii* de pe la gasthausuri.

Dar tot e o atitudine, să zicem.

Grossmann, însă, tălălău și pălăvatic, se ținuse închis ca o stridie. N'avea preferințe, n'avea opinie... de exprimat. Epilepticul avea un singur dor: să te prefaci că'l crezi cînd jură că n'a avut simbricie dela Günther. De ce ținea atîta la nimicul acesta, nu pricep — întru-cît Bogdan Pitești, mai om deși tot atît de canalic ca și el, își făcea o fală nu numai să mărturisească dar chiar să exegereze tainul! Nu'l credea nimeni, vezi bine — dar, față cu mina lui de reptilă al cărei contact te îngreșoază, nu căuta nimeni să adîncească taina cu dinadinsul. Și rămînea Grossmann așa cum vrea fiecare să'l ia, fără dovadă pipăită într'un sens s'au cellalt. Dela o vreme, de cînd Salzman, Wechsler, Dușacu-Slaviciți și Camburopulo au început să-i dea zor, prin *Gazeta Bucureștilor*, că *rominii* din Moldova au murit; că, pe urmă, s'an bolnăvit de tifos exantematic; că guvernul a fost răsturnat de Ghellerter; că, socialiștii, după ce au detronat pe vodă, au fost împușcați de Brătianu. Căzut dela guvern; și că puterile Înțelegerii nu mai bagă în seamă pe regele Ferdinand de cînd s'a ivit ciurma în armatele rusești — Grossmann, lunatic, a căzută victimă minciunilor lui Antim, și, luînd drept monedă bună ceea ce se scria pentru Finkeștein dela *Princiar*, s'a pus, acum, cînd nemții au amuțit, să ridice în slavă succesele kaiserului. Și, prins de virtej, șturlubaticul *pumuntean* a tot ridicat tonul pînă cînd, spre marea mîhnire a autorilor farsei, s'a pomenit că, sub pseudonimul *Tăut*, proclamă, verde, clar și precis, victoria, *acum*, a germanilor, asupra genului uman, deocamdată — iar disprețul pentru englezi 'și'l condesează în formula elegantă, care'i revine mereu sub condeiu: «Canalia de Lloyd George»!

A vorbi de victoria ostrogoților, azi, cînd împăratul s'a urcat în foisor, și, ca hogii turcești, urlă, făcînd pîlnie cu mîinile: pace, oameni buni, că mă arunc de aici și o să vă pară rău! — este ca cum ai vorbi de lealitatea ovreilor, de inteligența lui Lupu-Kostake ori de demnitatea lui Virgil Arion. De aceea, lumea care privește lucrurile la supra-

față, îl lua pe *Tăut* drept stupid, când el, sârmanul, era în prima fază a unei specifice nebunii furioase.

De cum, într'adevăr, s'a intoxicat cu palavrele măscăricilor dela *Gazeta*, Grossmann, blînd, retras, timid și laș pînă aci, a isbucnit, ca pensionarii dela balamuc pînă a nu fi puși în cămașa de forță:

— Romîni? N'a, romîni! Pungași, escroci, mișei — au fugit dela răsboiu! Nici n'au avut cu cine lupta jîrmanii! Romîni? Aștia nici nu formează națiune — ci o bandă!

Și, la recomandația lui Gartenberg că romîni se vor întoarce și...

— Na, romîni! făcea macabeul—și se bătea în josul pintecelui, ca chivuțele.

— Nu mă tem de ei! Romîni? Fac... ceva pe ei!

Și, făcea spumă murdară la colțul rîtului; se congestionase; și i tremurau mușchii feței ca în paroxismul epilepsiei.

Și era în Calea Victoriei, plină de trecători.

Pentru Grossmann și pentru încă unul, despre care o să vorbesc mai la vale, am deschis această lungă parenteză ca să le aduc, în fața opiniei publice, omagiu pentru zmintita sinceritate cu care, ca pelicanul ca să-și hrănească bobocii, și au spintecat pieptul de li s'a văzut pînă și cutele ascunse din fundul closetului lor sufletesc. Grossmann, Labin, Roller, văru-său, Wechsler, și cel ce urmează, nu sunt ovrei; sunt, toți la un loc și fiecare în parte, simbolul nevindecabilei mișelii din care e plămădită rasa *unsă*, pe care nici lehova n'a putut-o fixa într'o țară care să fie a ei.

Le Petit Parisien anunțase, săptămîna trecută, că Take Ionescu și conservatorii din cabinetul dela Iași au demisionat.

WECHSLER-KAHANA

Peste cîteva zile, informația e reprodusă de *Pester Lloyd*, care, respectînd obiceiul mozaic, îi anină nițel sos indigest — dar nu dă nici el vre-un motiv al acestei demisii.

Azi, Căneanu, un Antim ipocrit și pervers, se repede la mine pe cînd steteam de vorbă cu un prieten care «împrumutase» *Gazette de Lausanne* dela un soldat neamț cu intrare liberă la Censură, și ne delectam cu noutățile d'acolo:

— Ai văzut?

— Ce?

— *Pester Lloyd*.

— Nu citesc ovreiește.

— E interesant.

— O fi!

— Demisia lui Take Ionescu.

— Știrea trebuie să fie adusă de vre-un Grossmann din redacție.

— Și știi care e motivul?

— Indiferent.

— Nu e indiferent.

— Take Ionescu știe ce face, dacă a ieșit din guvern.

- Dar cine'l întreabă pe el?
- Atunci?
- I-a poruncit străinătatea.
- Asta o știi dela Antim?
- Și dacă n'o face, îi dă cu piciorul.

Vorba, formulată tot așa de vulgar, o mai auzisem, dacă vă aduceți aminte, dela Labin, secretarul general al *Uniunii* microbilor pă-mînteni. Dar celalt, cu cei din jurul lui, erau numai stupizi în tri-viala lor iluzie; Căneanu, însă, mai întîiu nu mă întîlnise odată fără să crucifice pe nemți; Căneanu, apoi, este, printre ovrei, cel care a be-ficiat, mai mult și mai scandalos, de... naivitatea celor cari cred că nîci *folkloră* romînească nu se poate face fără jidani, oricît de igno-ranți ar fi; Căneanu, în sfîrșit, este, de douăzeci de ani, *ziarist* fără să fi scris odată un rînd — și viața de expediente a lui Căneanu, organi-zatorul escrocheriilor lui Bogdan-Pitești, impunea oarecare rezervă. Cînd am văzut că și năpîrca asta, ascunsă, prudentă și tîrîtoare pînă aci, își dă poalele peste cap și intră, cu romîni, în răsboiu vijelios pen-tru cauza pămîntenilor, am înțeles că e *mot d'ordre* ca semînția să ridice vizeria și să înceapă ostilitățile, pe față, crunt și fără grije de mîine.

I-am răspuns, cu firea mea blajină, așa în cît coropișnița a început să dea din mîini cu tradiționalul gest al telalilor, cum face Diaman-descu cînd 'l atîngi la zulfii — și a plecat dondănînd:

- Ai rămas tot la mentalitatea *aia*!
- Și, într'adevăr, eu, anul, spre deosebire de alții, am rămas, în ce privește chestia ovreiască, tot la mentalitatea *aia*.

De la mine, răsboinicul macabeu a pornit la High-Life, ca să gă-sească pe Wechsler, în brațele căruia să se console de ferocitatea anti-semitismului meu.

Wechsler — Ițic, Natan ori Burăh — este fratele lui Antim.

Ca toți ovreii, ca frate-său și ca toți cei-l-alți, Wechsler suferă de bovarsym. În judecata lui Wechsler, ca a neamului întreg, dar la el mult mai patologic de cît la semenii, *eul* ia proporții gigantice.

Fratele lui Antim, ca toți de legea lui, își exagerează puterile in-ductuale pînă ajunge să socotească cum că lumea stă în cumpănă numai grație sprijinului ce'i dă el. Chinuit de iluzia atîtor însușiri superioare, Wechsler are halucinații, ca și Antim: i se pare că le știe pe toate, că le poate pe toate, că pe toate le-a văzut. E documentat asupra ori cărei chestiuni, de aici ori de aiurea — *de omni re scibili et quibusdam aliis*.

Dacă nouăzeci la sută dintre romîni n'au intrat încă în pușcărie, o dătoresc mărinimiei lui Wechsler; el a numărat cinci mii de lei procuro-rului care, fără parale, refuza Loteriei de Stat un serviciu datorit; Wechsler, personal, a obrăznicit pe consilierul de la Casație care, cu ocazia unui proces, încerca să'l ia ca pe un biet ovreiaș — pe el, fratele lui Antim! Wechsler știe, cu acte la mînă, cîte vagoane de lînă au furat Brătienii, din depozitul armatei, ca s'o puie în podul casei pentru a împiedica explozia bombelor aruncate de aéroplane; Wechsler a fost față cînd

armatele române fugeau, mișelește, din fața germanilor, la Mihăiești Wechsler se uita pe fereastra ministerului de război când Dinu Stolojan venea, în fiecare dimineață, în automobilul încărcat cu giuvaericele, de aștepta pe Vintilă, cumnată-său, în ultimele zile cari au precedat evacuarea Capitalei; Wechsler, în sfârșit, a văzut, cu amândoi ochii, între altele, cum, la Argeș, artileria colonelului nu mi aduce aminte care, trăgea în divizia lui Socec — ceea ce a făcut pe acest brav general să, piarză o bătălie cîștigată.

— Ai văzut dumneata toate acestea? am întrebat eu crucit, într'o zi.

— Cu ochii mei, domnuule.

— Păi unde erai dumneata?

— Acolo!

— În luptă?

— Acolo.

Afirmarea, făcută cu o tărie care răsturna, m'a pus pe gînduri. Am luat informații despre situația acestui prețios martor la tot ce s'a întimplat și la ce nu s'a întimplat în cursul acestui războiu — și iacă ce am aflat :

Wechsler, grămătic la Loteria de Stat, era, ca poziție militară, rezervist bătrîn la Dorohoiu, de unde e localnic, și unde moșu-său avea porecla de *musser*, adică «delator» — și unde se afla unitatea din care făcea el parte. Acolo, persecutat de comandant, fusese lăsat printre sedentari. Firea belicoasă a lui Wechsler, însă, nu se învoia cu viața nulă de erou în cancelarie ori la croitorie, într'un orașel ferit de primejdie. De aceea s'a răstit, prin scris, la cartierul general, unde era *à tre et à toi* cu generalul Iliescu, și a ajuns în București. Sunt de nedescris suferințele bravului acestuia cînd s'a văzut în Capitală, oraș mort unde nu trăgea nimîni cu tunul și nu se dedeau asalturi la baionetă. Pentru a-și scutura toropeala, ca unul ce simțea că are în gibernă bastonul de mareșal, Wechsler a mai luat o dată de piept pe Iliescu și'șia atîns idealul : a ajuns copist, în Capitală, la biroul corpului de automobiliști.

În această strălucită situație, la care, pe cît știu, n'a ajuns nici Joffre, nici Cadorna, nici măcar Hindenburg, cu toată idolatria ce au pentru ei compatrioții lor, Wechsler, contabil de profesiune, scria în condică numărul automobilelor militare și asista, de la fereastra ministerului de Războiu, la singeroasele bătălii care se dedeau pe Argeș și, arbitru al operațiilor comandamentului, însemna, pentru uzul coreligionarilor de la sinagoga tinichigiilor, greșeliile criminale ale ofițerilor, lașitatea soldaților și eroica purtare a jirmanilor. Și le însemna ca văzute, cu amândoi ochii — pentru că Wechsler, ca și frate-său, stăpînit de egotism pînă în punctul de a se substitui personajelor din anecdote, nu știe nimic de la alții cî toate localizările le dă ca petrecute în fața lui, fiind el personal în joc, actor pururea, cu mîinile și cu picioarele, în dramele, adesea din istoria antică, pe care le povestește.

Nu e, pe suprafața pămîntului, nici un ovreîn mai caracteristic *evreu* de cît el — de aceea să nu vă surprinză cînd îl veți auzi, mai la vale cum are să vorbească, Dialogul nu se poate tăgădui, ori cît de *prudenți*

vor deveni pămîntenii, pentru că, loviți de nevroză, au scăpat din vedere martorii.

— Inchipuește-ți, monșer, a început, de la ușă, la High-Life, Kahana, care venea dela *Brasserie*, unde avusese incidentul cu mine; inchipuește-ți că Arhibald a rămas, față de chestia *evree*, tot la mentalitatea ruginită de acum trei zeci de ani!

— Și, ce, te miri? a replicat, important și grav, fratele lui Antim. Arhibald e cel mai atroce dintre toți păcătoșii de antisemiți din țara asta de escroci! Mă surprinde că ți ai pierdut vremea să stai de vorbă deja cu un așa maniac.

Și, sentențios, a încheiat:

— Mizerabilii ăștia trebuie scupați!

— Evident, evident, s'a grăbit, caritabil, să consimtă *Mișu*.

Ii tolerăm de cinci zeci de ani. A venit vremea să punem mîna pe ciomege și să pornim noi pogromul.

Zicînd aceste fioroase vorbe, neînfricatul orator simțea că, pentru așa elan, e meschină aprobarea numai a lui Wechsler — și căuta cu ochii galeriei. Privirea i cade, din întîmplare, asupra lui Goldenthal, ovreiu naturalizat francez, care, provocat de ochelarii lui *Mișu*, ia cuvîntul:

— Dar ce vrei să faci romîni, domnule, cînd tot ovreiu se simte dator să se puie în serviciul dușmanului, socotînd că servește cauza judaismului?

— Care? Unde? Cum? întrebă, deconcertat, Kahana.

— Ei, și? înfruntă, vitejește, Wechsler. Ți se cuvine mai bine?

— Ce vorbă e asta, domnule? mai insinuiază, timid, francezul — și se pomenește potopit de verva *pumuntenilor*:

— De cinci zeci de ani ne chinuiesc.

— Trăim în ghetto, ca în evul mediu.

— Suntem tratați ca fiarele.

— Trebuie să ne muiăm în lacrimi bucate de pîine.

— Plătăm cu hrana copilașilor ca să răscumpărăm, de la bandiți, dreptul de a agoniza.

— Destul! Ne au ajutat împrejurările să așezăm domnia noastră, aici; și moarte cui se va încumeta să ne stea în potrivă!

— Ori noi ori ei!

Și, palid, vibrînd de revoltă, Kahana sfîrșește;

— La nevoie, am să mă duc în străinătate ca să fundez ziare în potruva mișeilor de romîni!

Goldenthal a trebuit să se retragă, gîrbovit sub torentul de invective spurcate cu care îl striveau pămîntenii. Ecoul purta pînă în stradă pe: «renegat!» cu care candidații la împămîntenire gratificau pe imprudentul care crezuse că poate să aibă și el o părere.

Ca să încheie capitolul, uit'-te, fac o prinsoare: gladiatorii de la High-Life o să citească rîndurile acestea, o să spumege de furie nepuțincoasă, ba poate o să mă și blesteme în havră — dar n'au să mi ceară nici socoteală nici..... deslușiri.

GOSPODĂRIE Cu începere de alaltăieri, 13 August, nu ne mai spălăm cu săpun. Se emisese, astă iarnă, o ordonanță, prin care, afară de Stella, care e în combinație cu comandantura, se amenința cu trei luni închisoare și cinci mii de lei amendă oricine ar îndrăzni, ca profesiune sau în gospodărie, să fabrice săpun. Pe cel existent la data ordonanței, l'au rechiziționat și l'au pus în vânzare ei, cu preț de paisprezece lei kilogramul. Stella vindea cu cinci, cu opt și pe urmă cu zece lei bucata săpunul așa zis *de toaletă*, săpun strîns de nemți cu cincizeci de bani calupul, în contul primăriei, și depus la taraba nemțească spre desfacere.

Acum, dacă s'a consumat mereu cel rechiziționat iar altul nu s'a mai făcut, nădejdea rămăsese, pentru rufe, la cel pe care și'l încropeau gospodinele pe ascuns din untură cumpărată cu optsprezece lei kilogramul sau cu cel pitit de țărănci și adus, pe furis, în sin sau prin... regiuni și mai retrase. Il plăteam ca pe apa de trandafir — dar se chiamă că ne puteam premeni de Paști, de Crăciun, ba, cei cu avere luată de zestre, chiar pe la celelalte sărbători împărătești. Ei, dela 13 ale lunii, nu se mai poate — fiindcă guvernatorul, caritabil către noi și respectuos către manifestul lui Mackensen care ne garanta viața și averea, a emis un nou edict, care osîndește greu pe oricine ar vinde ori ar cumpăra săpun.

Următori acestei ordonanțe, căci neamțul, om subțire, trebuie să fi auzit că gradul de civilizație a unui popor se socotește de pe cantitatea de săpun ce consumă, următori acestei ordonanțe ar trebui să rămînem cu cămășile nespălate pînă va isbuti Carp să ia Moldova cu Lupu Kostake, cu Camburopol, cu Tănase, cu Wechsler, cu Marghiloman și cu Virgil Arion.

Așa ar fi fost dacă n'ar veghia tutelara administrație militară. Dar von Tschappe, guvernatorul, deși dat afară, ca incapabil, din armata pe care o comanda la Marna, are destulă competență ca să analizeze fundul rufelor noastre și să preconizeze mijlocul de a le supune legilor de igienă. Drept aceea, generosul nostru protector a orînduit ca statul major economic al armatei imperiale să fabrice, din oasele trîturate ale cîinilor cu a căror grăsime a prăjit, astă iarnă, rostbratul populațiunei bogate din Germania, un fel de pastă imundă, pe care s'o vînză rominilor drept săpun, cu opt lei kilogramul, în folosul costeiivului tezaur de războiu al chiaburilor dela Berlin.

Cu această umanitară intervenție, noi avem puțința să ne spălăm rufele iar kaizerul să și încaseze lista civilă. E o oarecare dificultate, deocamdată, căci spălătoresele se cam umplu de bube pe mîini, iar cămășile noastre... miros de te trăsesc în cap — dar sistemul să sperăm că se va perfecționa, pentrucă, de acum și pînă va cucerii Carp Moldova, mai e un deal și o vale.

Fapt e, însă, că, plătind un franc și douăzeci, pentru o cămașă, la Falk ori la Schmidt, ai rufe spălate — rufe care te scapă de... creditori, fiindcă, oricît de obtus le-ar fi simțul olfactic, nu se pot apropia de dumneata fără pericolul vieții...

Și grija guvernatorului pentru buna stare a populației din România, față cu nevoile bănești ale patriei, nu se oprește aici. Magazi-
nele de consum pentru militari sunt ale kommandanturei, cu marfă jă-
fuită dela comercianți și trecută pe răbojul primăriei; *Gazeta* ovreiască
se tipărește pe hîrtie rechiziționată, în aceleași condiții, dela librari și
cu mașinile luate, pe bonuri, dela tipografi; dughiana de sub Cercul
Militar, unde se vinde, exclusiv pentru supușii (Puterilor Centrale, —
kaufhaus — marfă proastă cu prețuri mai urcate decît în piață, este
octroiată unui pungaș de buzunare, care plătește zeciuală lui von
Tschappe și împarte cu Kinbergii lui Dobrovicz.

Grădina căreia i se zice «Amicii Orbilor», grădină pe care o ținea
cu contract Sinigalia, e rechiziționată de autoritatea militară — și în-
chiriată, pentru spectacole obscene, lui Schulder, cu preț de... 35% din
venitul seral în folosul orbeților dela kommandantură.

În aceiași ordine de idei, Parcul Oteteleșanu, pe care'l ținea în
arendă Jaja, a fost, de asemenea, rechiziționat, ca trebuincios armatei,
și făcut, pe urmă, danie lui Leonard — care, la rîndul său, nu refuză
nemților nimic din ceace, în farmecul meșteșugului liric, face pe om
să juisseze de voluptate.

Spusei, par'că mai sus, că, sub raportul corectitudinii teutone, să
tot scotocești ocele noastre și nu dai peste un pensionar care să ție
piept guvernatorului german. Bismark răspundea Reichstagului, cînd
minoritatea a protestat că i se dăruiseră domenii, de către împărat,
după ce, la 70, consolidase unitatea Germaniei:

— Popoarele cari vor să aibă oameni ca mine, trebuie să le plă-
tească berea!

Maimuțărind pe făuritorul imperiului, antropoidul care face pe gu-
vernătorul la București, fiindcă n'a știut face pe comandantul la Marna,
trebuie să fi cugetat în sinea lui:

— Cine a fost miluit de kaizer cu paraziți, trebuie să și ție rufele
soioase, ca să aibă lighioanele cu ce se hrăni!

De aci, prohibițiunea săpunului.

— Vorba, vorbă aduce — vorba aia.

Numele cancelarului de fier 'mi-amintește o scenă tragi-comică, al
cărei actor a fost, acum treizeci de ani, un omonim al lui Bismark.

Proprietarul, acum defunct, al moșiei Străjești, dintre Vilcea și Ro-
manați, avea un pensionar cu numele acesta ilustru. Il cumpăraseră
pentru curse, cu un preț fabulos. Nărăvaș, însă, deși falnic și cu sînge
albastru, Bismark se beteajise dela prima alergare — și beteag rămăsese.
Lapropriu, dar, pentru menirea-i dintru început, i se schimbaseră desti-
nația: cumpărat pentru curse, armăsarul era ținut acum pentru repro-
ducere.

Această virtute nu ține, însă, vai! pînă la suflarea din urmă a su-
biectului. Surmenajul și vîrsta pun capăt carierei acesteia galante, cum
troahna pune la remiză pe tenorii cu *si* natural în gîtlej. Cînd n'a mai
fost în stare, deci, să îndeplinească nici rîvnitul rol de... amfibiu, Bis-

mark, sultan al grajdului de cavale, a trecut la trăsură, ca orice dobitoc care și tirăște încă oasele moarte.

Dar, plin de ambiție, se vede treaba, ca unul ce și aducea aminte cu mândrie de patriciana care l purtase în pintece, armăsarul a măsurat, cu ochii-ager, prăpastia dintre sprinceană dealului unde e așezat castelul din Străjești, și, peste riu, peretele Mamului, gol de apă dar plin de pietre — și, când, la cea d'întîiu expediție, s'a opintit odată afară din opritori, a spălat toată umilînța: trăsura, desarticulată, a fost făcută țandări; stăpînul, izbit de un copac, a rămas acolo ca să aștepte viața de apoi — iar el, Bismark, cotonogit de propria-i operă, a zăcut mult, în nemișcare, lungit pe coaste, în fundul văii, cu lacrămile sorbite de muște și cu căpățîna pradă bolovanilor cu cari copiii din sat se exercitau să tragă la țintă.

După ce a eșit din lunga-i convalescență, armăsarul acesta, fudul ca un junker, altădată, nu mai avea, soldiu cum ajunsese, decît atîta vlagă cîtă îi trebuia pentru ca, întrebuintînd-o toată, să proptească sa-caua cînd cobora la gîrlă, ca să nu vie grămadă peste el.

Trăgea la saca, Bismark, dar trăgea cu ifos, pentrueă, fecior de oameni, știa și el, pasă mite, că «il n'y a pas de sot métier».

În interval, cînd nu era nevoie de apă la bucătărie, veteranul se plimba liber prin parc, ca un slujitor bătrîn, căruia, și cînd nu mai poate aduce servicii, i se îngăduie, totuși, să și isprăvească zilele acolo unde și-a cheltuit tinerețea.

Intr'unul din răgazurile acestea s'a petrecut scena pe care voiu s'o povestesc.

Seară. Boare parfumată dinspre livezi, la asfințitul unei după amieze caniculare.

Se pusese masa pe veranda castelului, verandă în fața căreia se întinde cîmpia, ca un uriaș culcat, pînă la Drăgășani. Jos, în parc, ocîrlană, grațioasă și cochetă, înhămată la un dokar elegant, aștepta să ducă pe cineva la gară — și alături, Bismark, de-abușelea, dormitînd cu un șomoioj de fin în gura-i nedințată.

Deodată, pe cînd mîncam, auzim că vuieste parcul de chiotele argașilor. Ne uităm, trimitem domnișoarele să... ia înghețata în casă, și analizăm tabloul. Bismark, împins, se vede treaba, de vre-un vis care i dădea îmboldul tinereței apuse, se sculase deși lungise arterele-i sclerozate, se ridicase pe cotoagele dinapoi, și, cu atributele bărbăției spînzurînd fără prestigiu, se lăsase, ca o ruină, peste crupa cîrlanei O țepă dela huluba sfărîmată și se înfipsea de-alungul carotidei — și armăsarul agoniza, acum, plin de sînge și înecat de clăbucul care îi săpunia gura.

Murise într'un spasm erotic Bismark, și murise din pricina iluziei deșarte că anchiloza membrelor ar fi să fie excedent de putere, ceeace i-ar fi dat prilej să cucerească acum ceeace poate nu știuse dobîndi la vreme.

Și nu s'a rîs la nunta Zamfirei cît au rîs argații la moartea armă.

sarului acestuia — atita erau ei de impii și așa de cinic fusese răposatul în ceasul cînd și-a dat sfîrșitul.

Încălecai pe o șea și vă spusei așa — fără aluzie la energia nenaturală pe care o manifestă Carp în politică, de cînd a ajuns să numere optzeci de roze.

DEZASTRUL PERMANENT

Pînă va apare *Lumina* lui Schulder, ne amuzam cu spectacolul ridicul pe care-l dau confrății lui Stere dela *Gazeta Bucureștilor*.

Dela 1916, cînd a început ofensiva englezească pe Somme, macabei și-au comandat un clișeu: «*Marele dezastru al Englezilor*», și-l pun regulat, pînă azi, ca titlu al telegramelor cu care ascund ceea ce se petrece pe frontul occidental. Orice s'ar zice în textul depeșilor, titlul e același: «*Marele dezastru al Englezilor*».

Armata britanică a cucerit amîndouă Flandrele, de atunci și pînă acum — dar ovreii n'au eșit din «*Marele dezastru*». Dășteptăciunea și buna credință cu care sunt serviți germanii de către pămîntenii dela *Hajojetz* întrec toate așteptările....

Dar nu numai englezii se bucură de favoarea deosebită a scribărilor dela *Gazeta* ovreiască; francezii și românii au și ei clișeu respectiv. Francezii sunt respinși zilnic cu pierderi singeroase — cît despre romîni, distruși cu desăvîrșire, au aruncat armele și deschid porțile ca să intre.... Carp în Moldova.

Or, francezii, respinși în toate luptele, au ajuns stăpîni pe trei părți din ceea ce cuceriseră teutonii în trei ani de carnagiu — cît despre ai noștri, iată ce telegramă citesc în *Le Matin* de Joi, 2 August stil nou, ziua cînd agenții lui Lupu Kostake anunțau că ni s'a rupt frontul în nu știu cîte puncte:

PETROGRAD, 29 Iulie. — «*Se telegrafiază din Iași că în ofensiva ruso-romînă, între Valea Cașinului și Putna, înamicul, în perioada dela 24 pînă la 28 Iulie, a pierdut 98 de tunuri și vre-o 4500 de oameni.*

«*Spărtura frontului dușman se întinde pe 60 de kilometri lungime și 17 pînă la 20 de kilometri adîncime.*»

Și Lupu Kostake stă cu geamantanul gata să plece la Odesa, ca să salute pe Mackensen, în numele lui Carp!

Că aliații se iubesc fierbinte între ei, v'am spus'o, or, fără să vă fi spus eu, o știți fiecare din observație personală. Ceea ce am să vă povestesc mai la vale, însă, nu știți niciunul, cu toată omnisciența dumneavoastră.

Germanii, veți fi auzit, cred despre austro-maghiari că sunt Iași și nemernici; austro-maghiarii, la rîndul lor, cred despre nemți că suferă de ceea ce chiamă *factor caprinus*, că, adică, miros a brînză de capră.

Pornind dela această premisă, la Budapesta circulă următoarea anecdotă... istorică :

Pe muntele Jungfrau se rătăciseră, cîndva, pe un viscol cumplit, trei turiști : un german, un englez și un francez. Amenințați să fie înmormîntați sub zăpadă, călătorii bat la ușa colibeii unui cioban.

— Eu, zice omul zăpezilor, v'ași primi bucuros, dar n'am decît o odaie cu două paturi.

— Nici nu ne trebuie mai multe, între rupe unul din turiști.

— Da, reia ciobanul, dar într'un pat dorm eu cu nevasta.

— Foarte bine; noi vom dormi în cellalt.

— Greu. Patul cel-l-alt, e mic fiind că într'însul culc copilul.

— Atunci?

— Atunci, atîta pot să fac, zice filantropul cioban : să iau copilul în pat cu noi — și dumneavoastră, să dormiți : unul în pat și altul pe jos.

— Dar al treilea ?

— Al treilea să aștepte, pe rînd, în cocina porcului.

— Cum, pe rînd ?

— Da. Cît se vor odihni doi, al treilea să stea cu porcul ; apoi să se odihnească acesta, și altul să se ducă la porc — pînă dimineața.

Fiind că nu era chip să se facă alt-fel, drumetii primesc.

Se culcă englezul și germanul iar francezul se duce în cocină, cu înțelegerea ca, după un ceas, să se culce el în pat și în cocină să se ducă altul.

După un ceas, vine francezul și în locul lui se duce englezul. Trece alt ceas și acesta vine. În locul lui, pleacă neamțul. Nu trecuseră, însă, zece minute, și se aude zgomot la fereastră.

— Ce cochon de boche vent se payer notre tête, zice francezul, și se întoarce pe partea cea-l-altă. Englezul, mai practic, văzînd că bătăile la geam nu mai încetează, iese afară, cu gîndul să tragă o săpunală neamțului, care, necinstit, voia, de pe părerea lui, să se întoarcă înainte de ceasul reglementar.

La ușă, dă peste porc :

— Ce e, mă ? întreabă englezul.

— Luați-mi pe german din cocină, că nu mă pot odihni.

— Dar de ce ?

— Pute de mă trăsnește în cap !

Cu prilejul potopului de răniți pe cari 'i aduc germanii de pe frontul dela Siret, dovadă a «dezastrului» suferit de... romîni, se observă un fenomen pe care n'au cum 'l ascunde escrocii kaiserului, cu toată truda ce'si dau : după fiecare bătălie, soldații lor întinerească — așa în cît, dacă se vor mai opinti două săptămîni pînă să croiască, pentru... Bismark, drum la Țibănești, o să aducă în București, ca răniți, soldați cu biberon.

Și fenomenul se explică : trupele care pornesc spre Siret, rămîn acolo, culcate la pămînt, pe cîmp, probabil ca să aștepte pe Lupu

Kostake — și în locul lor, se aduc contingente de băieți, cari nici la încheierea păcii nu vor avea nevoie de bărbier.

De câteva zile, de când ofensiva lui Cadorna a luat o amploare care îngrijește foarte pe teutoni, *Hajojetzul Bucureștilor* a mai turnat un clișeu: «*Dezastrul Italianilor*». Și o țin într'una, într'o jale, pentru soarta acestor nefericiți, cari, la data cînd scriu aceste rînduri, vor fi pornit pe drumul «dezastruos» care duce la Triest.

Caritabili oameni evreii — și fericită mină au avut jirmanii cînd 'i-au cules de prin ceainării ca să-i puie să le facă rășboiul de condeie!

Astăseară se joacă la Blanduzia «*Die Mädchen auf Popa Nan*».

Georgian, autorul *Fetelor din Popa Nan*, trebuie să se răsucească în mormînt de farsa pe care 'i-o joacă nemții.

CĂTRE... VECHI ORIZONTURI

Schulder, o fi el cum o fi, dar e om de cuvînt. La 1 Septembrie nemțesc a apărut, într'adevăr, *Lumina*, organul *pămîntenilor* cari comanditează pe Stere. E tot așa de nulă ca și a lui Brociner; antiromînească, aidoma ca cea la care Wechsler și Salzman distrug zilnic pe dușmanii teutonilor; și informată din sursa cea mai autorizată, cum e *Hajojetz*, pe care, pentru cele adînci, o alimentează Camburopol cu ceea ce aude de la Tănase.

Pentru ceea ce dă *Lumina* în primu-i număr, se poate zice că organul lui Schulder este ediția de dimineață a *Gazetei* lui Karnabatt.

Toată deosebirea, sadea formală, constă într'aceea că, spre deosebire de *Gazeta Bucureștilor*, ziarul «romînesc independent» are pe Burăh Braunstein însărcinat să vorbească, aici, zilnic, de pace — cum dincolo e însărcinat Antim să facă, de șase ori pe săptămîină, răboiul țărișoarei acesteia, distrusă, moartă, măcelărită și pe veci îngropată.

Stere, «directorul», are rol mărunț în sinagoga aceasta, dar, totuși, frumos pe seama dumisale.

În numărul de față constat-cu plăcere că Berger, despre care am avut întotd'auna părere bună, 'i-a dat voie profesorului universitar să promiță că va spune «adevărul — nu tot adevărul, însă».

Nu e treaba mea să întreb pe directorul ziarului «romînesc independent» ce s'a petrecut în timpul celor trei luni, de la primul afiș care anunța apariția *Luminei*, și pînă azi, cînd a eșit pe piață ca ceapa de Dărăști, și ce fel de tocmele s'au purtat în intervalul acesta — cum nu 'l întreb pe baza cărui gaj 'i s'a dat lui voie să spuie *parte* din adevăr, cînd mie 'mi se cere să trec pe la cenzură, mai întîiu, dacă voi să 'mi tipăresc invitații pentru nuntă.

Nu întreb, fiindcă siagur mărturisește în programul *Luminei*: «poate nu'mi va fi dat să spun tot ce cred».

Cu prilejul lecturii descoperii *o parte de adevăr* pe care nici n'o bănuiam.

Mă rog: știți dumneavoastră la ce vîrstă a început colegul lui Schulder să se lupte cu țarul Rusiei?

Nu știți. Ei, atunci, ascultați să vă spună singur:]

«Trecutul meu poate fi o chezășie; dacă la vîrsta de 18 ani am îndrăsnit să mă ridic în potruva atotputerniciei țarilor»...

Trecutul «directrului» lui Schulder este, cum vedeți, o chezășie... pentru Burăh; dar cît pentru a declara războiul țarilor, la vîrsta de 18 anișori — asta e o vină mare a pensionului care găzduia pe Stere atunci. Dar păcatul s'a prescris, deci să trecem fără să ne mai întrebăm zadarnic ce fel de supraveghere era la acel kindergarten.

Azi, în al doilea număr al ziarului «romînesc independent», Burăh Braunstein cere, prin pana «profesorului «universitar», să ne alipim de Ungaria ca să facem, pe viitor, politica statelor din Mitteleuropa.

Mai «romînește» și mai «independent» decît așa, nici la Budapesta nu se scrie.

Ne-am edificat, care va să zică.

Ca să ne reducă prin foamete la concepția lui Carp de a răsturna dinastia și a proclama pe Tănase Nenițescu ori pe Keulhauer împărat al Munteniei, guvernatorul a obligat populația capitalei să-și scoată acte de identitate. Cu formalitatea aceasta, ca și cu ausweis-ul de pînă aci, cînd vrei să intri în hală, îți cere strajameșterul pașușul — și cînd vede că ești romîn, te dă afară. Streinii, cei autentici sau cei cari au cumpărat de ocazie supușie, sunt admiși, exclusiv ei, la beneficiul de a se hrăni în țara lui Marghiloman.

Și tot actul de identitate dă dreptul și la scutire de rechiziție — așa că sarcina, ștraful și corvadele sunt rezervate numai pentru romîni. Înțelegeți, dar, ce înghesuială e la ușa biuroului turcesc mai ales, unde se vinde suduția cum se vînd catirii la Erzerum — și la cancelaria austro-germană, unde se preschimbă ausweis-urile *pământeni* lor cari se lepădaseră de protecția străină ca să intre în U. E. P.

Un caz tipic: Dumitru Bragagiu, din strada 13 Septembre, avea în *sirvici*, o turmă de albanezi, toți cu pasport sîrbesc. De cum a venit poruncă să se scoată acte de identitate, ca să se știe cui 'i se cuvin ghe-lirurile, albanezii aceștia s'au... turcit toți într'o zi.

Printre privilegiați sunt, se înțelege, și grecii, mai ales grecii, ca unii al căror țar e în alianță cu sora kaiserului. Penopol, Magariadis, Mutzunakis, Zevzechidy și toți misișii de mărfuri orientale au fost feriți de jaf — iar caprele cari se îndeletnicesc cu negoțul de politică externă prin cafenelele de pe la răs_pîntii, au ajuns, ca prin farmec, în așa favoare la kommandantură, în cît, pe baza ausweis-ului, intră în hală ca în circumstările de la Pireu — și ies cu brațele pline de tîrgueli, pe care ni le vînd, pe urmă, nouă, supușilor lui Lupu Kostake, cu preț întreit.

A fost, însă — acum nu mai e. Venizelos a băgat și pe Cambu-ropoli în acțiune — și, intrată în rîndul dușmanilor, Grecia le-a eșit

nemților de la ipolipsis. Din pricina aceasta, elinofonii au căzut, față de kommandantură, în categoria obișnuită a românilor. De aceea e mare zarvă printre teutoni. Toate cele trei poliții secrete umblă la vânătoare de cațoni — și unde dau peste un celeb, îl duc la Cercul Militar, unde grecul, ca să scape, reneagă pe Venizelos și se declară pe un cap partizan al lui... Carp.

Azi ni s'au rechiziționat nucile — și nucile nu numai din depozitele negustorilor, ci toate, chiar ale gospodarilor cari vor fi avînd cîte cinci zeci-șai zeci păstrate pentru colivă. Și porunca zice să le ducem la kommandantură, cu o hîrtie scrisă în nemțește — ca, pe de o parte să ne lase fără praznic la Sîmbăta morților, iar pe de alta ca să încurajeze comerțul de tîlmaciu al pămîntenilor asimilați cu yîrmanii.

Odată cu nucile, Bekanntmahungul mai poruncește să ducem guvernatorului și obiectele de cauciuc. Adio, dar, de azi încolo, aparatele pentru igiena specială — adio pungile de gumă ale celor cari suferă de incontinență!

Și pedeapsa, pentru cine ar ascunde o încă sau un galoș vechiu, nu mai e de trei mii amendă și trei luni pușcărie — ci de șase luni închisoare.

Dar biletele de identitate despre care vorbii mai sus mai au un scop, în afară de acela de a procura hrană ieftină liftelor — scop care dă o strălucire orbitoare caracterului de probitate al administrației germane. Moratoriul se aplică ori nu se aplică ploșnițelor, după cum morpional e creditor ori datornic. Cînd ești neamț, bulgar, austriac, ungar ori dintre cei cari au închiriat vremelnice una din aceste pavilioane, îți urmărești creanțele prin polizeimeisterul guvernatorului — iar dacă, împotriva dorinței arzătoare a lui Carp, ai rămas român, judecata, pe temeiul moratoriului invocat de debitorul strein dar escroc, îți respinge acțiunea și te condamnă la daure.

Zahărul a trecut de treizeci de lei kilogramul, untura de douăzeci iar cafeaua de șazeci.

Încă o ordonanță a guvernatorului, și, potrivit manifestului prin care ni se garantează averea, vom fi siliți să dăm o pereche de pantaloni pentru o căpățină de ceapă. Momentul acesta, care nu poate să întîrzie, ne va vîri cu un ceas mai înainte în concepția ilustrisimului de la Tîbănești: plebiscit pentru detronarea suveranului și înlocuirea dinastiei printr'un prinț din seminția lui Pinkhofs.

Revoluție ca în țara rusească.

Acasă la Lupu Kostake — în palatul său, cum îi zice, din Filotimie, *Gazeta Bucureștilor*, imobilului peste care Mișu Marghiloman l-a lăsat vătăf — se întruniră azi conspiratorii pentru a organiza un complot în potrive dinastiei. Asistă: vătăful, Virgil Arion, colonelul Verzea, Dedu Nenițescu, Victor Beldiman — și, din partea țarului, Samurcaș, naționalicul.

Nu vă mai spui ce s'a hotărît, fiind că o știți pe din afară. Am ținut să vă comunic evenimentul numai pentru originalitatea că, cum se face la muscali, prefectul de poliție s'a dus să și dea încuviințarea pentru revoluția ce se punca la cale.

Se vede că, cum zicea Rosetti odinioară, nemților le place trădarea dar urâsc pe trădători.

Verzea a fost dat afară de la primăria capitalei și înlocuit, încă de la 15 Iunie trecut, cu frații Kinberg, doi ovrei păduchioși, cari, ocupați cu îndeletnicirea de samsari, au delegat pe Dobrovicz să exercite, în numele lor, meseria de părinte al orașului.

Rolurile sunt împărțite: Dobrovicz, lucrează cu nemții, la primărie și în internland — pe cînd Kinbergii, haiducesc pe din afară.

Simbăta, regulat în fiecare Simbătă, seara, se fac socotelile și se distribuiesc dividendele.

Pînă unde merge tehnica nemțească, domnule!

Serviciul sanitar al armatei de ocupație a făcut azi o descoperire senzațională: lipsește, din depozitele împărătești, chinină și iod de peste 900.000 de lei.

S'au arestat vre-o cîți-va farmaciști cu cască. Se așteaptă, acum, rezultatul cercetărilor din Calea Văcărești, unde se crede că s'a dus, spre consumație internă, depozitul farmaceutic al oștirea imperiale.

Nu știu dacă ofensiva generalului Kornilov va duce la rezultatul ce urmărește — dar la noi, a produs o stare de lucruri îngrijitoare.

Cele patru zeci de mii de prizonieri luați în cinci zile; tunurile nenumărate; uriașa pradă de războiu cum și reapropierea muscalilor de Lemberg, au, la București, un ecou la care nu se aștepta nimeni: au curbat șira spinării ovreilor obraznici — iar Carp, maximus pontifex, aproape egalul lui Stere în virtuți înalte, a fugit la Călinești ca să nu mai vadă pe neputinciosul de Mackensen.

Antim nu mai rinjește de o poștă cînd te întilnește pe stradă, ci trece, potolit și cu minte, pe trotuarul cel-l-alt; Căneanu — Mișu! — evită pe Wechsler, ca să nu fie silit să-i dea cu ceva în cap spre a-l aduce la realitate; Popescu-Dușu — chiar el — pare jenant de demnitatea de reporter la *Gazeta Bucureștilor*, demnitate apăsătoare, care i-a făcut dungă pe cerbice; *Karnaball* ar preferi un cutremur care să distrugă planeta în locul nesiguranței de a trăi fără să știe ce pedeapsă poate să aducă ziua de mîine; Nenițescu solicită stăruitor, de la stăpînă-său, privilegiul de a-și vinde vinurile de la Valea Călugărească, spre a le transforma în monedă portativă pentru cînd va fi să plece cu ultimul *zug* din gară; C. C. Arion e așa de preocupat în cît nu mai cască în trăsură; Grossmann, silit să tacă pînă la noi dispoziții, a rămas, la gură, fără acele desgustătoare bale care denunță pe rabiât — și Johnson, vorbăret, diplomat, strateg și inițiat, ca Antim, în toate proiectele kaiserului, pînă ieri, mișcă din scăfirle, strînge din pleopci, se su-

cește de trup, își crispează buzele, clipește și face discursuri mute, ca Simionescu-Rîmniceanu, în permanente accese de coreea.

Numai Diamandescu a rămas acelaș stejar la... îndemna ciorilor : calm, bănănându-se, intonînd cu grația din Podul Roșiu, cu documente în buzunarul laibărului, gata să-mi spuie mie o infamie, pe socoteala nemților — și lui Camburopol o mie la adresa rominilor.

Mie, unuia, să vă spuie drept : îmi place Diamandescu — zică dușmanii lui ce-or pofti. Afară, poate, de Antim, la care antiromînismul are formă patologică, nimeni, nici chiar doctorul Erdreich, nu e, ca Diamandescu, ovreiu în monstruoasa accepțiune talmudică a cuvîntului.

Fără alibiul că pe vremea aceea lucra, în Darabani, pentru împă-mîntenirea ovreilor, Diamandescu ar fi fost implicat în procesul dela Tisza Eszlar — atîta e de răscolnic, așa de intim legat de doctrina rabinică, atîta e de robit sinagogei și sublimelor ei învățături întru iubirea de aproapele.

Cînd vezi pe Diamandescu, poți zice că ai văzut Israelul. Și blajin și cu tact, și plin de atenție. Cu dumneata, indiferentul, n'are lege — are numai sentiment de umanitate ; cu mine, antisemitul, e om modern, emancipat : nu pîrtinește pe ovrei — dimpotrivă, dar nici nu aprobă cruciada în contra nevinovaților ; cînd, însă, e la *lojă*, cu Grossmann, împrumută nu numai judaismul ci și balele acestuia.

Afară de aceste însușiri morale, apoi, Diamandescu e un tezaur, o arhivă umblătoare : într'un buzunar, are dovada cumcă judecătorul de ocol din Pirlita, un magistrat venal, n'a aplicat art. 151 în sensul cum cere știința dreptului — căci Diamandescu e jurist consumat ; în alt buzunar, poartă dovada subcomisarului șef al poliției din Urziceni, dovadă din care rezultă că acest superior organ administrativ este, ca meșteșug de condeiu, mai prejos de redactorii gazetelor ovreiești ; în vestă, păstrează nota dela birtul *Sarmaua Națională*, ca să facă, oricînd, probă de incuria primăriei față de contribuabili, pe cari îi lasă exploatați de negustorii escroci ; în vinghercă, ține, spre a învedera barbaria gradatului dela cazarmă, o scrisoare publicată în *Adevărul*, scrisoare prin care sergentul Gogoneață Vasile 'i spunea, socotindu-l prieten, pe cînd Diamandescu era soldat în congedia cu schimbul, cum a tras două palme lui Ițic sin Ițic pentru că n'a vrut să-l împrumute cu o piesă ; și la pantaloni, în buzunarul dela spate, păstrează publicația prin care primarul din Cimpulung face cunoscut orașenilor că a primit poruncă dela cancelaria militară germană să puie în vedere administrațiilor săi că, pe viitor, sunt îndatorați, sub pedeapsă grea, să salute, în stradă, pe ofițerii din armatele aliate.

Și documentul acesta, istorie tangibilă a vremilor de azi și de ieri, le exhibează Diamandescu nu la întîmplare ; nu isteric și fără metodă, cum ar face Labin ori vărul lui Roller, negustorul de quarț și de tînichea poleită — ci calculat, sistematic, cu rînduială, de pe omul căruia 'i vorbește. Cu dumneata, spre pildă, are să înceapă, insinuant, cu, în gesturi, o vervă torențială :

— Orice s'ar zice, monșer, sunt tari jîrmanii. Dă trei ani, nu e zi

cînd, vorba lui Erdreich, să nu fi reputat o victorie. Au răsturnat, pînă acum, nu mai puțin de patru suverani și au supus tot atîtea regate. Numai ei pot să rezolve chestia evreiască dela noi — fiindcă, mă cunoști: știi că nu mor de dragul jidanilor, dar trebuie să fii de acord că așa nu poate să mai meargă. Un popor de paria într'un stăuțel, care, din pricina acestei inichități, nu'și poate apăra fruntariile, constituie o monstruozitate pe care Europa n'o va mai tolera.

Cu vecinul meu, fonful director de conștiință al omului de stat la care, de pe o expresiune rămasă celebră, «tout est faux excepté ses plats d'argent», cu Stoian, limbajul lui Diamandescu ia altă culoare:

— Ei, nici acu nu s'a convins guvernul dela Iași de claritatea cu care prevăzuse Marghiloman evenimentele? Atît mai rău, în cazul acesta! Neutralitatea, domnule, era atitudinea ce ni se impunea, dacă hotărîrile ar fi fost luate de către oamenii vrednici, în loc să le fi dictat mediocrii, nebunii și samsarii verosi. Neutralitatea ne-ar fi pus la adăpost de ororile invaziei, ne-ar fi cruțat oamenii și ne-ar fi menținut legenda, întemeiată ori nu, că avem o armată, tînără, vitează și instruită, care să ne apere, cu succes, hotarele, la caz de nevoie.

Cît trebuie să'și muște mîinile Filipeștii și Take Ioneștii că n'au ascultat sfaturile șefului dumatiale, singurul care a văzut ca un profet în infernul singeros în care avea să se înece continentul!

Ceeace se petrece pe front, cu soldații care dezertează în masă, cu ofițerii cari fug și cu hoțiile care lasă trupa nemîncată, va fi, sper, învătătura de minte. Nu se mai poate, de aci încolo, în plia secol al douăzecilea, să se ție o parte din popor departe de lumină și altă parte lipsită de drepturi politice.

Dacă nici după această tristă experiență nu ne desmeticim, soarta Poloniei ne așteaptă!

Cînd intră în vorbă cu Ion Bacalbașa, care, pentru Carp, e un fel de Egerie, cum e Gică — Milicescu, de! — pe lîngă cartierul general al marghilomaniștilor, Diamandescu se învăluie într'un fel de tenebroasă demnitate, ca într'un caftan, și, împrumutînd notă de cavernă, o ia, lugubru:

— Ei, tot nebun e c'conu Petrache? Tot nebun e patriotul care le-a spus, profetic: războiu, da — dar războiu alături de jîrmani, popor civilizat și în măsură să bată Europa întreagă? Carp, va să zică: nebun — și Take Ionescu, Filipescu, Brătianu, măcar și Marghiloman cu ermafrodita lui neutralitate, oameni înțelepți, cu dor de țară și cu resurse care să le dea ciștig de cauză!

Dacă ascultau pe c'conu Petrache, aveam de mult Basarabia — și cu mijloacele împrumutate dela nesecabila bogăție a jîrmanilor, România ar fi dobîndit deja loc de frunte în concertul statelor respectate

A quique chos maler est bon, însă. Cu organizația pe care o va da, țării bătrînul, acum, cînd Moldova e prinsă de Mackensen ca o nucă în clește, se vor pune deja oamenii fiecare la locul ce i se cuvine —

și chestia evreiască, racila corozivă care distruge țesutul țării ca un ulcer fagedenic, va primi, grație sentimentului de dreptate care face deja fondul moral al lui Carp, deslegarea firească, nu pentru evrei, cari știi că'mi sunt indiferenți, ci pentru interesele superioare și permanente ale neamului românesc.

Cu mine, din pricina faimei mele de antisemit, Diamandescu e silit să îmbrace pielea de împrumut:

— Cum îți place, domnule, deja, atitudinea junimiștilor? Bine, oamenii aceștia sunt deja criminali. Auzi, dumneata: țara, îngenunchiată sub călcâiul dușmanului; viața locuitorilor, la cheremul bulgarilor; femeile, la sate, necinstite de bașibuzuci — și dumnealor acu au găsit momentul să provoace mișcări care să le dea guvernul pe mână! Oricît de nebun îl știu pe cinicul dela Țibănești, mărturisesc deja că pînă la atîta aberație nu'l credeam capabil să meargă. O ține ura cu împămîntenirea ovreilor în masă. Nu zice nimeni că chestia asta nu e deja coaptă pentru deslegare — și că nu e, pentru viitorul țării, de importanță vitală. Dar e deja vremea acuma pentru astfel de reforme? Și, mă știi cît sunt de imparțial, deși sunt israelit: eu nu admit deja ca, la încheierea păcei, să se dea drepturi evreilor în bloc, nu admit să se împămîntenească un Wilhelm Benedict, jidan venit din Cernăuți, care n'a împărtășit niciunul din necazurile evreimei băștinașe. Drepturi deja pentru toți evreii, da — dar numai pentru pămînteni. Faptul că sunt deja născut în legea mozaică, nu mă orbește pe mine pînă în punctul de a reclama drepturi pentru Wilhelm Benedict. Asta, nu!

Dar ce zici deja despre onestitatea jîrmanilor? Jaf cu rechizițiile; jaf cu morile; jaf cu comerțul în general, căci fiecare soldat s'a transformat în negustor, care vinde, cu zece prețuri, marfa luată dela bieții comercianți, pe nimic, cu bonuri de-ale primăriei! Sunt sigur că nici în vremea cînd lejea, aici, o făcea iataganul turcesc, nu erau mai mari necinstea, brutalitatea și samavolnicia.

Și barbarii aceștia au pornit să civilizeze Europa — cu bulgarii, cu Carp, cu Enver pașa și cu Stoian al famelicului dela Albatros!

Abia pe urmă, tîrziu, cînd se întîlnește, la loja vopsitorilor, cu Zwiebell, cu Salzman, cu Stern, cu Wechsler, cu Kașana, cu Rudberg, cu Antim, cu Schulder, cu Braunstein, cu Jonsohn, cu Grossmann, și, într'un cuvînt, cu nația căreia Iehova i-a încredințat privilegiul de a produce pe Iuda — abia atunci se desbracă Diamandescu de artificiele care îl transfigurează, și, în limba armonioasă a strămoșilor, începe *deja* să scuie cu sinceritate:

— Jidani, hai? Jidani, noi, fără drepturi politice — și escrocii: bulgari, greci, armeni, țigani, stăpîni pe pămîntul care înflorește deja numai grație muncii israeliților!

Ei, sature-se, acum, usurpatorii cari nu voiau deja să auză de drepturile evreilor! Și nu s'a isprăvit. Marcus Drecksohn, care e deja funcționar la poliția de Siguranță, și băieții dela *Gazeta*, în contact cu

aghiotantul lui Mackensen, mi-au spus, și informațiile amîndurora concordă deja, că von Tschappe se instalează deja la Iași săptămîna viitoare. Să-i văz, atunci, pe romîni — tot așa obraznici o să fie!

Acuma, domnilor, să ne organizăm, pentru că ceasul eliberării noastre de sub domnia mizerabilă a goiului a sunat. Să ne organizăm, însă, așa fel, încît să nu fie loc între noi pentru cei cari formează corp străin.

Să poftescă Wilhelm Benedict, jidanul dela Cernăuți!

Și, mă cunoașteți: nu vorbesc pentru mine, fiindcă pe mine m'a împămîntenit Victor Antonescu — vorbesc deja pentru coreligionari.

PACE FĂRĂ

ANEXIUNI

Ofensiva rusească în Galiția, ofensivă ale cărei succese alarmaseră adînc pe teutoni, s'a oprit, pare-se. Depeșile nemțești, mincinoase, meșteșugite și tendențioase, lasă, totuși, să se vadă că se petrec evenimente neobișnuite în armatele cu care generalul Kornilov se îndreptase împotriva Lembergului. Svonurile ce se împrăstie, oricît de exagerate ar fi, sunt de natură să îngrijoreze. Dacă e să credem informația din *Frankfurter-Zeitung* cum că la soldații ruși, răzvrățiți, pe frontul galițian, s'ar fi găsit, plăzmuite de mîini criminale, fotografiile de pe deseneuri în care se arată pogromuri în interiorul Rusiei și măcelărirea poporului — atunci devine evident că mîini infernale lucrează ca să învrăjbească pe soldați cu autoritatea din Petrograd și să introducă anarhia în oștire. Adevărul nu se poate pătrunde, pentru că poliția germană a stins toate luminile și a împănat localurile publice, în București, cu agenți ovrei gata să închidă pe oricine ar rosti un cuvînt sau ar exprima o părere asupra ceea ce e probabil să se întîmple pe cîmpul de bătaie.

Grija, teama, demoralizarea încep să cuprindă sufletele.

Atmosfera a devenit cu atît mai apăsătoare cu cît pămîntenii, cari amuțiseră de vre-o două săptămîni, scot din nou capul și încep să devie din non provocatori.

Situația politică în Germania pare că iese din nebuloasa care o făcea de nepătruns. După șase luni de minciuni, de fraze ambigue, de formule alambicate, de contradicții și de sibilice declarații ale cancelarului, ca răspuns la întrebările adresate, de pe comandă, de către Scheidemann și șleahța de socialiști mercenari, *Kölnische Zeitung* se pretinde, însfîrșit, autorizat să confirme că guvernul german consimte la «pace fără anexiuni și fără despăgubiri», a treia ori a patra formulă de momeală pentru înțelegere.

Modalitatea aceasta, tot așa de improprie pentru a pune capăt măcelului ca și cele precedente, constituie, totuși, un pas gigantic străbătut înapoi de trufia tudescă. Cu păcea «fără despăgubiri și fără anexiuni» deși departe de sfîrșitul carnajului, suntem la antipodul formulei de astă iarnă: *pacea germană* — adică anexiunea Curlandei, Lituaniei, Livoniei, Estoniei, Marocului, Africii occidentale franceze,

Africei de răsărit a englezilor, a coastei Somalului, a Gibraltarului, a Maltei, a Cyprului, a golfurilor Aden și Persic, a coloniilor africane ale Portugaliei, a Calais-ului, a Boulogne, Briey și Longwy.

Numai atîta cerea Germania la Crăciun, cînd cu prima propunere de pace a kaizerului, atunci cînd formula era: *situația de pe front*.

Programul acesta apăruse atunci într'o broșură, scrisă de un oarecare Lehman, din München, cu știrea statului major, și răspîndită pe frontul german de către marele cartier general, în sute de mii de exemplare, ca deslușire, pentru soldați, asupra scopului pentru care se bat.

De aci, dar, dela această creștinească și desinteresată concepție și pînă la pacea caritabilă «fără anxietăți» e distanță destulă ca să se poată presimți dificultatea în care se sbate Germania... victorioasă. Să așteptăm tirgul. Cunoașteți vorba: mai dă rumine, mai lasă jupîne...

Un tip interesant, pe care nu mă lasă inima să'l trec sub tăcere, e un oarecare Weissman, samsar de lemne, puzmîntean din ortaua celor ce cred că, odată cu oștile împărătești care ne-au adus tifosul exantematic, a venit și Mesia în țara romînească.

În ziua cînd dușmanii invadeau, ca lăcustele, pe toate barierele Capitalei, Weissman, care și zice Albeanu — cum Dimant s'a botezat Diamandescu — și-a convocat coreligionarii în cafenea la Schreiber, în Lipsani, și, urcat pe o masă, le-a vorbit, ca tribun al poporului uns:

— S'a isprăvit, domnilor, cu tirania romînilor. Azi, noi suntem romîni — ei, robi. Potrivii-vă purtarea așa încît să se simtă că suntem învingători. Am zis.

Mai tirziu, cînd golaniii kesaro-krăiești aveau nevoie de gazdă, Weissman își luase misiunea filantropă de a denunța poliției nemțești pe cei cari aveau norocul să fie, pentru un motiv sau altul, feriți de onoarea de a găzdui teutoni.

Și cum caritatea chibzuită începe cu sine, cei dintîiu denunțați de samsar au fost însăși coreligionarii săi — căci Albeanu, ca și Diamandescu, este eclectic cu ovreii: are și el pe Wilhelm Benedictii lui, cu cari s'a certat cine știe în ce împrejurare meschină.

Și, ca să pun punctele pe *i*, fiindcă nu voiu să zică, pe uruă, Wechsler, că vorbesc vag, precizez: deocamdată, a denunțat pe Ilie Drăgușan, care, afară de dormitor și birou, nu mai are altă încăpere — și pe Sanielevici, în a căruia singură cameră în care ar fi putut primi oaspeți îi zăcea nevasta greu bolnavă.

— Dar de unde se știe, veți întreba, că Drăgușan și Sanielevici au fost denunțați poliției nemțești tocmai de Weissman și nu de alt spion?

E foarte simplu. Cînd s'au pomenit oamenii cu comisarul că le aduce musafiri, s'au dus la autoritatea germană să explice că n'au camere de prisos — și neamțul, mirat, le-a arătat hîrtia prin care *Albeanu* făcea cunoscut că la acești contribuabili e loc de instalat cîte o cazarmă...

Dar nu pentru această fraternă ticăloșie vă prezint eu pe Weissman — ci pentru un fapt altul, petrecut sub ochii a sute de martori,

fapt care, analizat de aproape, face, din samsarul de lemne, simbol al pămînteanului pe vreme de nenorocire.

Săptămînile trecute, ovreii, ca să se arate în lume, făceau coadă la teatru. Albeauu forma ultima vertebră a coadei. Înaintea lui, un popor întreg. Un prieten din grămadă îl întreabă, atunci, ca să-și mai desmorțească limba:

— O să avem, oare, răbdare să așteptăm pînă ne-o veni rîndul Albene?

Și parazitul, trivial, răspunde, facețios:

— Au așteptat românii cincizeci de ani ca să vadă România Mare — și au văzut un... rahat; de ce să n'avem noi răbdare cîte-va ceasuri ca să ne deslătăm la teatru!

CAISELE

Suntem în plin sezon al bolbotinelor. Părinteasca oblăduire jirmană, căreia nimic nu 'i'e indiferent din ce ar putea contribui la belșugul și fericirea românilor, ridicase la șase franci kilogramul de caise, de care anul acesta le păsa pomilor.

Șase lei ocana de zarzări, în București, cînd arborii se rupeau sub greutatea rodului, e o binefacere : vine caisa cam la optzeci de bani bucafa — preț care, din timpul Potlomeilor nu se mai pomenise la Kamciatka și în împrejurimile Polului Nord.

— Tot germanii ! exclamă, după ce citise peste umăr ceiace scriu, un teutonoman frenetic, care venise să mă vază pe cînd notam faptele.

— Da, zic, germanii.

— Manie, zice. Cum să facă germanii prețul pentru niște bolbotine pe care le vînd oltenii !

— Cu tehnica.

— Ești maniac, monșer ; lasă-mă în pace !

— Mă rog : cine administrează Capitala ?

— Dobrovitz și Samurcaș.

— Cu dela cine putere ?

— Cum : cu dela cine putere ? Dela cei cari i-au numit.

— Și cine 'i-a numit ?

— Păi...

— Fără niciun «păi». Cine 'i-a pus în slujbă ?

— Lupu Kostake.

— Dar cine e prapurcicul acesta, care a fost patru zeci de ani zapciu, și acum, deodată, a ajuns haham al Munteniei ?

— Nu știi cine e Lupu Kostake ? Bravos !

Și, după un moment, în care vreme, dacă ar fi fost păun, 'și-ar fi răsfirat coada ca să nu i se vază labelle jigărite, atita pompoasă solemnitățe își impunea ca să rostească fraza ce avea să urmeze, a continuat :

— Lupu Kostake e.... Carp.

— Și Carp?

Aci urmează o scenă tumuloasă :

— Nu știi cine e Carp? s'a răstit, odată, la mine. Atunci, păcat că mai trăiești pe lumea asta! Un român care nu cunoaște pe Carp, cu patriotismul lui înfăcărat, cu virtuțile lui neocomparabile, cu al lui prestigiu european și cu munca gigantică pe care o depune pururea în serviciul țării — un asemenea român ultragiază pământul pe care'l calcă.

L-am lăsat să și scuipe tirada și am reluat :

— Bine. Dar, ce e Carp în țara românească?

— Ce fel: ce e Carp? Carp e una și una cu Mackensen — și Mackensen, doar, oi fi știind cine e!

— Cum să nu! am răspuns. Nu ne-a lăsat el fără cămașe! De cât, Mackensen, pe cât se poate ști pe ȳremurile astea de mister, de ne-cazuri și de spionagiu, par'că n'ar fi român.

— Asta'mi place! Mackensen, român! Imi dau seama, acum, de ce voi, adversarii *noștri*, vedeți lucrurile anapoda — sunteți de o miopie îngrijitoare. Auzi, dumneata, să nu știi că Mackensen e mareșal german!

— Ba, de știut, știi — nu ne-a luat el, astă iarnă, cerga din patul copiilor! Știu, de știut — de cât nu pricep ce are aface el, comandantul trupelor de ocupație, cu Carp, patriotul, virtuosul și plinul de prestigiu român, cunoscut ca om mare dela Țibănești și pînă în Vaslui.

— Are aface, și prea are — fiindcă, fără el, fără Marghiloman și fără Stoienui lui, Mackensen, strein aici, ar fi avut o situație grea.

— Firește: între ovreii cari'l înșală și rominii pe care îi jăfuiște ca în codru... Pe cînd cu el?

— Cu el 'și-a făcut administrație germană.

— Cu nemți?

— De unde! Cu romîni.

— Romîni, și administrație nemțească?

— Vezi bine. Carp i-a împrumutat organe; komandantura le-a pus în slujbă — și azi, grație concursului nostru, Muntenia e organizată mai abitir decît Bavaria.

— Cu germani?

— Nu, cu romîni.

— Atunci, romîni rechiziționează untura țăranilor cu doi lei kilogramul ca s'o vînză ovreii cu douăzeci, la București?

— Evident.

— Și ce zice Mackensen de sistemul acesta de a se respecta averea locuitorilor?

— Par'că tot știe Mackensen ce se petrece la Căcaleți!

— Dar Carp o fi știind, oare?

— De und'să știe?

— Dela Lupu Kostake.

— Păi, ce, Lupu Kostake e duhul sînt ca să pătrunză în misterele satelor de pe suprafața țării?

— Cum? N'are administrația la îndemână? Că doar e, așa zice el, *ministru* de interne, mai mult sau mai puțin.

— Este — dar fără telegraf, fără telefon și fără serviciu poștal, cum vrei să se pură la curent cu ceiace se petrece la țară?

— Ca în Bavaria, va să zică! Dar, de vreme ce Lupu Kostake e Carp și Carp, Mackensen — nu pot cere ei dela administrația militară un mijloc de corespondență, care să le dea măcar puțința de a înregistra *saptele*?

— Dar cin'se uită la ei! Telefonul, telegraful și automobilele sunt pentru trebuințele armatei. Nebuni sunt nemții să le puie la dispoziția dușmanului?

— Păi, cum administreează *rominii*, atunci?

— Administreează, pe dracu! Iși primesc leșoara, șed zmirna înaintea nemților și'i asistă ca să dea caracter păminteian diferitelor lor operații.

— Tocmai ca în Bavaria!

— Dacă a-ți vrut războiu...

— Și operațiile astea?

— Par'că nu le cunoști! Se ingrașe oștirea, să expedieze celor d'acasă, să închiză pe recalcitranții cari nu se pot răscumpăra — și să pregătească eucerirea Moldovei.

— Și toate astea se fac cu romni?

— Neapărat.

— Și în fruntea rominilor ăstora e Lupu Kostake?

— Vezi bine.

— Și Lupu ăsta își i-a puterile dela Carp?

— Care e una și una cu Mackensen.

— N'avem dreptul, care va să zică, să ne plîngem că jumătate țara e în pușcărie; că suntem despoiați de tot ce avem; și că, lăsați pradă gnominiei jefuitoarelor, o să ajungem să ne vindem copiii ca să căpătăm un blid de lăgumă cu care să ne proptim anemia!

— Neapărat că nu!

— Natural. Dacă toate astea le fac rominii...

— Păi, de, pun'-te în locul lor: dacă nu dai concurs nemților, te închide Pinkhofs — și'i putrezesc oasele cine știe pe unde!

— Evident. Pe cînd, dacă le slujești drept coadă de topor, ajungi prefect, primar, gerant de minister — într'un cuvînt devii, în ochii ploșnițelor, patriot cu virtuți mari, cu prestigiu...

— Dacă așa a-ți vrut voi!

— Voi? Care «voi»?

— Cei care a-ți declarat războiul.

— Păi, lui Lupu Carp 'i-am declarat noi războiu?

— Dacă ați vrut războiu, trageți consecințele, acum.

— Păi, nu le tragem? Copiii nu ne sunt pe front, poate grămadă de oase prin șanțuri? Noi, nu suntem ruinați? Pămîntul, nu s'a umplut de pălămidă? Această urgie, însă, o răbdăm bărbătește, cum o răbdă toate noroadale în războiu — cum, de cînd lumea, se răbdă pe vreme

de infrișoșată pacoste. Dar atîta socoteam că are să fie urmarea faptului de a ne fi impus jertfa pe care o porunceau misiunea istorică a generației de față.

— Atunci, de ce vă plîngeți?

— Eu, m'am plîns? Greșești. Vorbeam de caise — ce lacrimi se încap într'o chestie de poame!

— Păi te văd că cîrtești.

— Nici nu cîrtesc, măcar. Constat, pur și simplu, că, la un moment al procesului nostru etnic, la cel mai de cumpănă, ne înneacă într'un ocean de vrăjmași; că, avînd să ținem piept, noi singuri, germanilor austriacilor, ungarilor, bulgarilor și turcilor, din afară, ne pierdem sîngele prețios din pricina rănilor pe care ni le fac, pe furis, mișei din năuntru—și că, în situația asta, cea mai dramatică din cîte poate storce o imaginație fără îngrăditură, se găsesc romini cari ascut cuțitul celui care ne duce la înjunghiere.

— Să vă săturați de războiu!

— O să ne săturăm după ce ne vom îndeplini menirea, oricît de sugrumătoare se arată clipa de față — dar, rogu-te, o întrebare: cunoști țară pe lume unde ticăloșia să fi luat, ca la noi, proporții covârșitoare?

— Cum, adică?

— Fiindcă cercetezi zilnic pe Marghiloman, care vede pe Lupu Kostake, în a cărui barbă se reflectează înțelepciunea lui Carp, trebuie să cunoști multe din cele ce se petrec în Europa.

— Ba, bine că nu!

— Ei, 'ți s'a întîmplat undeva să vezi, acum ori în trecutul tenebros al istoriei popoarelor, ca oamenii dintr'o țară, oameni a căror părere n'a fost împărțită de majoritatea națiunii, să se înroleze, la războiu, în oastea vrăjmașă, și, din ambiție personală, să slujască de ochi dușmanului pentru a dibui potecile și adăposturile pe unde apărătorii pămîntului strămoșesc fac meterez din trupurile lor ca să zăgăzuiască năvala cumplită a inamicului?

— Dar ce, ai fi vrut să se unească și Carp cu Take Ionescu! Merçi. În cazul acesta cu cine am fi rămas la București?

— Cu Mackensen.

— Și ar fi fost mai bine?

— Cu *un* Mackensen, ar fi fost, se înțelege, foarte rău; dar cu *două*?

— Dacă a-ți vrut războiul! Fanatismul dumitale...

Fana'ismul meu a făcut cu neputință continuarea discuției cu patriotul care mă citea peste umăr. Să reviu, dar, la prețul caiselor.

Am spus că se vind cu șase lei kilogramul.

Dar lor, emulilor lui Carp, nu le trebuie? mă veți întreba. Și dacă le trebuie, de ce plătesc șase lei, cînd ar fi putut impune un preț maximal și să le cumpere cu te miri ce?

Le trebuie — și se îndoapă. Fiecare neamț a mîncat, în vara asta, mai multe caise ca în toată viața lui, acasă — dar ei le *rechiziționează*,

Prețul de șase lei, e pentru noi, cei rămași aici în grija lui Lupa Kostake.

Și cu rechiziționarea fructelor e o poemă tristă, cum poemă tristă era, astă iarnă, cu rechiziționarea rufelor.

Vine neamțul, la grădina dumitale, în Fundătura Baicului, în strada Austrului, pe Șoseaua Ștefan cel Mare ori la Puțul lui Crăciun, drept și precis, cum s'ar duce la el în bucătărie, când nu e beat. Culege, umple coșurile, aruncă cițiva gologani, *dacă vrea*, și pleacă adresînd proprietarului amabilități care fac o brută din fiecare supus al kaiserului. Bietul proprietar îi urmărește cu ochii și se crucește, nu de tilhăria a cărei victimă este, în Muntenia, tot epitropisitul lui Carp, *corporalis deus*, — ci de îndeminarea surprinzătoare a jîrmanului, hamal în Pomerania, care, sosit de ieri în Capitală, cunoaște topografia orașului cum n'ar ajunge Samurcaș să 'i-o cunoască nici în zece ani de ipistăție.

Și fenomenul, ca trucurile prestidigitatorilor vulgari, e de o simplitate rară: ovreiu, care, urmînd legea pămîntului, a pus stăpînire, cu concursul administrației militare și cu îngăduiala primăriei lui Dobrovitz «romînul», pe grădinile imobilelor părăsite, denunță formal, și, la trebuință, duce de mîna pe neamț pînă la poarta proprietarului, care, rămas în București, are o fărîmă de grădiniță. Teutonul, recunoscător *evreului*, devastează ce găsește. Cu chipul acesta, «pămînteanul» 'și-a menajat poamele lui, *cucerite* dela cei plecați în pribegie sau închiriate pe nimic dela nenorociții cari nu 'și le pot apăra; pe de altă parte, extermină pe vecinii cari ar putea să 'i facă concurență; și, în sfîrșit, rămas singur pe piață, face prețuri de războiu pentru marfa trustului semitic.

Să citez, de-a minune, cîteva nume proprii, ca să nu zică *Infrățirea* că insinuez fără precizie și fără dovezi:

Moriț Filip Lazăr a avut, pînă la invazie, dughiană cu moblie vechi în Calea Văcărești. Dela năvala păduchilor, s'a făcut agent la poliția lui Amelung, înloucit mai tîrziu cu Pinkhofs. Cu această importantă calitate, a închiriat, întrebunțînd șantajul, dela servitorii lăsați de pază, grădina lui Sachelarie, director la ministerul de interne, și pe aceia a unui oarecare Rădulescu, din șoseaua Giurgiului, amîndouă refugiați în Moldova. Tot acest *pumuntean* a rechiziționat grădina și zece pogoane de vie ale căpitanului Grigoriu, plecat la Iași, căruia, pe d'asupra 'i-a încărcat și pianul de l-a pus la.... păstru.

Steinberg, alt *pumuntean*, s'a împosesuat în șase pogoane de vie și pomi roditori din fosta proprietate a inginerului Costinescu, din comuna Șerban Vodă-Belu. Și odată introdus în negoț, și ajutat de administrația militară, a cotropit, apoi, fermele și pogoanele de trifoiu ale țaranilor vecini, duși toți pe front.

Schönfeld, alt stilp al *Infrățirii*, strecurat ca funcționar la Wirt-schaftstab, întrebunțează un sistem propriu pentru a se îmbogați din sărăcia populației. Macabeul are de metresă pe fosta prietenă a unui inginer cu trecere cînd-va. În timpul idilei, inginerul, bătrîn libidinos, îi făcuse «prietenei» o vie în Șoseaua Piscului. Schönfeld și cu muicerea au înjghebat un fel de societate cooperativă, societate în care, de ochii

Jumei, au băgat pe Gheorghe Tănase, din strada Puțul cu Tei, și pe Dumitru Țăranu, din comuna Șerban Vodă — și, în numele sătenilor mărginași dela Belu, au luat în exploatare, muierea și cu Schönfeld, dela «statul major economic» german, pădurea Cernica, pentru araci și pentru befe de sprijinit fasolea. De atunci, dela Martie 1917, societatea, recte Schönfeld, vinde pe un cap lemne de cer și material de construcție...

Cu «organizația» germană, cu scrupulozitatea proverbială a concepțiilor noștri de rit mozaic și cu vigilența neadormită a pandurilor lui Lupu Kostake, a ajuns să fie de actualitate vorba din bătrâni: țara moștenire fiharilor s'a dat.

Devastată cum va fi pînă atunci, pădurea dela Cernica nu va mai putea sluji la nimic cînd se va încheia pacea. Va trebui, dar, ca, pentru spînzurători, să se aducă furci din alte păduri...

Armata rusească de pe frontul galițian a PRĂBUȘIREA RUSIEI suferit un dezastru. Otrăvită de propaganda subversivă a «maximaliștilor», sectă derivată din *bund*-ul ovreiesc de odinioară, oștirea muscălească a căzut în mrejele lui Trotzki — pe numele-i de botez; Goldenberg. Și a împușcat ofițerii, a aruncat armele și a luat-o la fugă, abandonînd în mina dușmanului fructele cucerite în trei ani de jertfe colosale.

Eroii astro-germani merg în urma rușilor în pas de paradă și pun stăpînire pe ceea ce le răpiseră muscalii în lupte sîngeroase. Desordinea, răsvrătirea, panica au luat așa proporții încît, în patru zile, nemții au luat, fără să tragă un foc de pușcă, Kaliș, Tarnopol, Stanislau, Kolo-meea și Cernăuții. Acum se rostogolesc ca potopul spre granița noastră. Rușii dezertează, fug și se împușcă între dinșii.

Romîni țîn piept pe frontul dela Siret — iar în valea Cașinului stîrnesc pînă și admirația dușmanului.

Intîmplările din Galiția constituiesc cel mai tragic episod din lunga serie de sîngiuiri din cursul răsboiului acestuia fără asemănare în istorie

A apărut, și s'a trimis, deocamdată la țară, spre subscriere, o pan-taheză, prin care locuitorii, împinși de baioneta jandarmului neamț să tragă cu degetul, imputernicesc pe Carp să trateze pacea în numele poporului romîn.

În Capitală, o împrăstie, din porunca lui Virgil Arion, care a și redactat-o, un oarecare Manolescu, un fel de soitariu pe la ministerul de instrucție publică,

Lumea, terorizată de cele ce se petrec la graniță, se uită cu fiori la hîrtia soitariului și nu știe ce să creadă — lumea creștină, se înțelege Ciorna ignobilă are următorul cuprins:

Subemnații cetățeni avînd convingerea că, în împrejurările prin care trece țara, acțiunea d-lui P. P. Carp e singură în stare a reda Romîniei situațiunea pierdută, îi încredinșăm sarcina de a apăra drepturile țării în negocierile ce se vor deschide pentru dobîndirea păcii dorite de toți.

Veștile din Bucovina sunt din ce în ce mai sinistre. A căzut Cernăuții. *Gazeta* ovreiască ne miluiește sistematic cu informații care nu mai lasă nici o îndoială că Moldova este iremediabil pierdută. Numărul de azi dă amănunte largi asupra modului cum se evacuaiază lașii. Armata română, spune *Gazeta Bucureștilor*, se va preda; guvernul a fugit în Rusia — iar populația civilă va rămâne pe marginea Prutului, care, pînă la capitulare, va deveni teatru de războiu pînă vor trece germanii în Basarabia.

Stere, radios, se urcă de cinci-șase ori pe zi la Censura nemțească, unde se primesc depeșile, și, febril, cere noutăți despre înaintarea vijelioasă a dușmanilor.

Ne neurastenizăm de neliniște și de desnădejde.

Coborîndu-se azi din cuibul de spioni nemțești, pahonțul fost decan al facultății de drept spunea lui Roman, un dascăl prieten, care 'l întrebase ce crede că are să urmeze de aici în colo:

— Acuma, comitetul muncitorilor și al soldaților o să ia pe Ferdinand ca să 'l închiză unde-va și germanii o să înainteze triumfător, ca să dicteze pacea generală în însăși în inima Rusiei.

Și le spunea fericit, curgător, cu accentul așa de caracteristic al lipovenilor castrați cînd vorbește romînește.

La pantahuză, cu toate astea, nu se uită încă nimeni — decît cu groază și cu scîrbă.

Trei armate ne-au călcat teritoriul. Situația disperată a țării a ridicat la paroxim îndrăzneala ovreilor. Acum nu se mai sfiesc — ci ne sfidează și ne amenință deadreptul.

Cei cîțiva cari mai cutezăm să ne afirmăm romîni, ducem viață de iad sub teroarea jidovească. *Pămînteni* umblă în cîrduri, urmați de spioni nemțești, și ne provoacă pentruca, la riposta noastră, să ne pomnim în fața organelor polițienești,

Pîlcurile de nemernici se așează pe trotuar, la terasa cafenelelor, și atacă pe trecători.

La otelul Bulevard operează cohorta a cărei cea mai caracteristică expresiune este Jonsohn. Aci nu e notă discordantă. Grupați, zece cincisprezece, în jurul unei mese, candidații aceștia la împămîntenire angajază dialoguri cu întregul puhoiu din grădină. Romînia e sfîșiată cu ferocitate, pe întrecute, de ceata de samsari, în mare parte pușcăriși — și nu se aude un glas întru apărarea țării pe care o răstignesc jidanii ca odinioară pe Christos.

Dincolo, la *Brasserie de la Paix*, comanda infamei armada o are Grossmann, cea mai băloasă dintre tîrtoarele cari au piugărit vre-odată pămîntul acesta îngăduitor, viermele care, în solda lui Günther, spiona ce inspirații se trimet *Viiitorului* de către ministrul apărării naționale.

Această molie ignobilă își salută semenii cu «*Maziltov!*», formulă solemnă, la ovrei, pentru felicitare în caz de eveniment suprem de fericit în viața lor de familie.

Pe terasa dela High-Life e alt trib. Kahana și Wechsler, înconjurați de o bandă de scelerați lași cari pînă aci își scoteau căciula în fața portarilor dela ministere, expectorează imundicii la adresa poporului român, sub conducerea unui oarecare Rudberg, un urduros de jidan care n'a îndrăsnit niciodată, pînă azi, 14 Iulie, să treacă drumul deacurmezișul pe dinaintea unui sub-comisar.

Viermii aceștia ațin calea trecătorilor și 'i strigă, pe categorii:

- Moscoviți, ai poftă de mîncare?
- Cu căldurile astea, nu prea am. Dar de ce?
- Vîno 'coace, să'ți fac eu poftă de mîncare.
- Ce e?
- Austriacii au intrat în Moldova!
- Domnule Arhibald, ai poftă de mîncare?
- Poftă am — nu prea am ce mînce, însă.
- Vîno să 'ți-o taiu eu: a căzut Iașul!

Și se pun jidanii pe rîs, și face Wechsler spirit și necinstește Rudberg pe romîni; și Căneanu face reflecții triviale față de care uici streangul n'ar fi pedeapsă destulă. Dar poliția nemțească veghiază — și un cuvînt de ripostă e destul ca să te priveze de lumină.

Antim, mai feroce decît toți, își adună coreligionarii și le spune, cu gravitate comică, gîndindu-se la cucerirea Moldovei de către dușman:

— Mîine serbăm *Unirea Principatelor!*

Se face, în jurul mișelului, un haz de nedescris.

Wechsler, dar, o scîrnăvie de funcționar comercial; Rudberg, slugă într'o prăvălie de haine vechi, la Iași; Kahana, o existență dubioasă care 'și zice gratuit ziarist dar care trăiește din șantagiul ce exercită asupra patronilor de tripouri unde se joacă cu cărți măsluite; Antim, o lichea gretoasă, perfidă și tiritoare; și Grossmann, un *deducus naturae* — pămuiesc, în mijlocul hohotelor de rîs ale neamului lui Israel, țara și sfințele noastre legături cu ea.

Și 'i asistă, ca să le facă galerie: Popescu-Duțu, dezertor, cel mai inept dintre reporterii fără chemare: Camburopul, băiat de prăvălie, distins, acum, ca vultur, în presă, de către inteligența pătrunzătoare a lui Nenitescu; și Nae Alexandrescu, gazetar, astăzi, și el — onorabilul fost casier al administrației pescăriilor din Constanța...

— Să nu te auză vre-un antisemit, coane Mișule, zice, în zeflema, Wechsler, la un moment, către Kahana, oratorul tagmei.

— Antisemit? se răstește Căneanu. O să le punem căluș la gură! S'a dus vremea pungașilor!

— Nu acum — pe urmă, recomandă păduchiosul negustor de zdrențe, devenit om bogat grație persecuției barbare pe care a suferit-o în România.

— Pe urmă? Pe urmă, se aprinde «c'conu» *Mișu*, la congresul de pace, noi o să exercităm suveranitatea — nu escrocul de Take Ionescu, banditul de Brătianu s'au imbecilul de Iorga.

— Ori canalia de Lloyd George, completează Wechsler.

Și, după o pauză:

— Nu e a noastră presa din toată lumea? Finanța nu e în mâinile noastre? Să poștească antisemiții! Pogromuri avem să facem.

Pantahuza, trimeasă de Lupu Kostake lui fiu-său și celorlalți ipistați nemțești cari închipuiesc pe prefectii, pentru ca d'acolo, prin jandarmii germani, să meargă pe la primăriile rurale, trece, la oraș, tot nebăgată în seamă. Cu atîta scîrbă o privește lumea, închît nici agenții nu mai îndrăznesc s'o ofere spre subscriere.

Cu toată propaganda lor, ideea de a se imputernici Carp să declare războiul Moldovei și să facă pace cu Germania, e considerată ca o concepție de balamuc.

SINDICATUL ZIARIȘTILOR O mișcare de zurbagiu, care se schițează încă de astă iarnă printre rarii membri ai Sindicatului Ziaristilor, capătă consistență pe măsură ce se îndesesc știrile grave de pe front. Este, de sigur numai în aparență, așa de strînsă legătură între rebeiiunea din sinul Sindicatului și torentul de telegrame sinistre ce vin de pe cîmpul de război, în cît, dacă nu'i ași ști pe confrăți în afară de bănuială, ași crede că între aceste două fenomene este legătură ca de la cauză la efect. Toată vremea cît armatele vrăjmașe au stat la iernatic și 'și-au îngropat morții, insurecțiunea celor cu promunciamentul păstra cu gîijă caracterul latent. Cu toată vivacitatea lui Camburopol; cu toată intransigența lui Popescu-Duțu; cu tot rachiul ingurgitat de Macri; și cu tot dorul fierbinte al lui Ion Bacalbașa pentru interesele acestei asociații profesionale — lupta fratricidă din Sindicat nu trecuse de pragul cafenelei. Se numise *Urlătoare* spelunca de la *Princiar*, unde perora Macri, sub imboldul.. foamei, cerînd ca tovarășii să crucifice pe Procopiu, președintele, care, de pe părerea celor de la *Gazeta* ovreilor, prea se grăbea încet spre viața de veci; dar la *Urlătoare* rămîneau, pironite la ușa, griefurile și doleanțele confratilor.

Acum, de cînd, cu ofensiva nemțească, nu mai avem țară de cît pe aceea pe care o va întocmi Carp după ce va [detrona pe Vodă și va purta, pe marginea Căcainei, stindardul triumfător al junimismului patriot — acum, revolta din sinul Sindicatului, pacinică pînă aci, a luat o recrudescentă care arată că, întocmai ca chestia ovreiască a lui Diamandescu, nu se mai poate amîna fără riscuri mari.

Față cu această din ceas în ceas înăsprire a spiritelor, Ion Popescu, vice-prezidentul, a trebuit, sub presiunea imensei mulțimi a celor șapte-opt nerăbdători, să convoace «adunarea generală» a douzeci și cinci de membri prezenți în București, din peste o sută de refugiați la Iași ori duși pe front.

Convocarea s'a făcut pentru ziua fixată — și, ca simplă coincidență, de bună seamă, Bacalbașa, care purta în buzunar ausweisul de prezident, ne-a spus, cu ascendentul pe care 'i-l dă barba-i de patriarh și legenda că strănută cînd are Carp guturaiu, ne-a spus că, chiar atunci Mackensen, plecînd pe frontul Siretului, s'a despărțit de Lupu Kostake,

ministrul care lucrează, autokefal, la interne, sub ordinele lui Rosenberg, cu cuvintele :

— La revedere în Odesa !

Pleca, dar, Mackensen să supuiă Moldova și să treacă în țara musculească tocmai când, printr'o potriveală fortuită dar de aparență elocuentă, redactorii de la *Gazeta Bucureștilor*, membri în Sindicat, ne mai putându-și infrina foamea și, deci, stăpîni indignarea în privirea comitetului *absent*, bruscau evenimentele și se constituiau, violent, în areopag al ziariștilor din București.

Pînă să se intre în ordinea de zi, fiecare dintre cei de față vibra, potrivit cu sentimentele care îi animau, la auzul osîndeii ce se rostia fără apel : Mackensen la Odesa — prin urmare, germanii cu cizma pe grumazul Moldovei.

De aceea Bacalbașa, văzînd bucuria unora și consternarea altora dintre cei cari auziseră oracolul, a continuat :

— De altfel, ce mai era de așteptat ! Dacă au luat Cernăuții, de acolo pînă la Iași să tot mai fie douăzeci de kilometri. Ii fac într'o zi de drum, cum merg de repede germanii.

La auzul acestei deslușiri, care pe la Bacalbașa venise numai în treacăt, ca energia pe sîrma de telegraf, dar de fapt purcedea de la Golescu, care se furnisase dela marele Dalai Lama ; la auzul acestei explicații, Popescu-Dușu, grijului, pe semne, ca nu cum-va să se fi făcut greșală de calcul și speranțele... pacifiștilor să fie, poate, desamăgite, a deschis harta, a pus un deget pe Cernăuți și altul pe Iași — și, după gîndire matură, în care vreme se vedea că socotește, a zis, cu convingere de astă dată :

— Adevărat : de la Cernăuți pînă la Iași e o palmă de loc !

Și sa nseninat la față, ca în ceasul de poliție binecuvîntat cînd Brociner plătește tainul cu anticipație *romînilor* cari scriu ovreiește la *Gazeta* nemțească.

Aduarea, deși unii 'și aduseseră și dosmnele ca să apese în balanță, n'a ajuns la nici un rezultat, pentru că instrucțiile date de Neîțescu lui Camburopol nu erau precise.

Între timp, Dragomirescu, care, deși bolșevic, are, însă, temperament, nu se sfia să spuie că, mai de grabă votează pe Schuder decît să bage pe Cafeluță acolo unde nu'i fierbe oala.

Între buze și pahar, însă, este, cum știți, loc pentru o nenorocire — de aceea, de la o convocare la alta, e cu putință ca Dragomirescu, statornic ca o stîncă, să treacă la o hotărîre mai conciliantă...

Ieri noapte, Sîmbătă, la ora 2, spre ziuă, a început ofensiva formidabilă pe frontul Siretului, ofensiva despre care vorbea Bacalbașa la adunarea Sindicatului Ziariștilor.

De săptămîna trecută, de cînd a pornit în Galiția debaranda osîtirii rusești, se întreprusese, în Muntenia, circulația pentru călători, fiindcă toate trenurile duc la Focșani muniții, soldați și tunuri. N'au mai rămas, prin cazărmile din București, nici ordonanțele ; prin sate s'a

lăsat cite un milițian pentru cite două comune — și, de peste graniță' curg, mereu, trenuri cu bavarezi și prusieni, trupe care în oștirea nemțească sunt considerate ca fiind de elită.

Planul măreșalului este evident: pe cînd austriacii, coborînd pe urma rușilor cari se rostogolesc, vor invada, fără să întîmpine rezistență, punctele de frontieră care rămîn fără apărare la nordul nostru, Mackensen să ne atace în centru — iar turcii și bulgarii să lovească flancul de sud. Suntem, dar, încinși de un foc infernal, dela Carpați și pînă la Dunăre — și potopul de fier topit care plouă necurmat asupra noastră, ziua și noaptea, ne prîdidește și ne ține pironiți ca într'un colț de iad.

Și n'avem ajutor de nicăeri, căci muscalii, aruncînd armele, au fugit în interiorul țării ca să și proptească... republica.

Suntem singuri în fața a trei vajnice împărății. Copiii noștri pe front — și aici, sufletele noastre frămîntate de dorul celor de acolo și chinuite de atitudinea celor cari ne pălmuiesc în nenorocire.

Agenții lui Virgil Arion poartă pantahuza lui Carp cu un zel năvalnic. Atîta sunt de îndrăsuieți, acum, cînd ți-o viră în ochi pentru iscălitură, în cit îți vine să crezi absurditatea că uriașa desfășurare de la Siret se face ca să înlesnească circulația hîrtiei lui Lupu Kostake — și că junimiștii profită de viscolul de pe front ca să și asigure succesul pantahuzei.

Tremur încă sub teroarea vorbelor supuse de Bacalbașa la adunarea generală a celor doisprezece membri ai Sindicatului Ziariștilor — și mi-a rămas viue înaintea ochilor *schioapa* lui Popescu-Duțu cînd măsura distanța dintre Cernăuți și Iași.

E spre seară. Răcoare.

Mă pomenesc, la *Brasserie de la Paix*, cu Chiulbasan, inspector comunal și fin al lui Matache Dobrescu. Mă ia la o parte și mi gîfîie la ureche:

— Viu de la Paul Teodoru. Mackensen a rupt frontul de la Siret și a luat Mărășeștii.

M'am uitat în ochii lui fără să'l mai văd, și cînd m'am întors la cercul de prieteni de lîngă care mă rupsese inspectorul comunal, se vede că eram galben, de vreme ce se întreceau toți să mă întrebe ce mi s'a întimplat.

Mi-a fost milă de ei să le comunic vestea — de aceea am schiubat vorba.

Manolescu, cu pantahuza lui Carp, se tot băga în om, sub nasul nostru, ca să iscălească hîrtia pe care neamul românesc imputernicea pe «barbatul di ștat» să facă pace separată.

Pe cînd admiram zelul acestui patriot, sosește Caludescu, fost redactor la *Steagul*, și, cu ochii trași și cu vocea întretăiată, mă vestește, aproape plîngînd:

— În patru puncte ni s'a rupt frontul!

— De unde știi? întreb eu, stîns de emoție.

— Imi spuse acum Bărbătescu, directorul poliției.

Frontul rupt în patru puncte, dintr'o singură lovitură, suntem pierduți, mă gîndeam, atît cît mai era în stare creierul meu să judece — pe cînd cel cu pantahuza așa se înghesuia în oamenii dela terasă încît unul, care nu aflase ce e la Siret, a fost silit, la un moment, să-l în-lătore cu o frază care, în altă dispoziție sufletească, m'ar fi făcut să rîz cu poftă :

— Ci ca lăasă-mă, frățioare, în pace! Te înfigi ca strechea pe sub,, fracul boului!

În momentul următor, iacă Grossmann. Balele de pe la colțurile fleoancei 'i se uscaseră și înfățișau, acum, niște dire spurcate:

— Douăsprezece mii de prizonieri! Merg asupra Tecuciului. Garnizona din Galați își demontează tunurile. Pînă Duminică, Mackensen e la Iași.

Și, uitîndu-se spre noi:

— Țineam să vă fac plăcere aducîndu-vă știrea aceasta îmbucurătoare.

Siere, în timpul acesta, nu mai avea astîmp ăr. S'a dus de zece or la Censură, și de zece ori s'a întors, cu Braunstein, grăbiți, frenetici și transfigurați.

Vine un al doilea agent pentru iscălituri pe plebiscitul lui Carp — și, după el, un al treilea. Cred că la ceasul acesta, întreg ministerul de culte era pe drumuri cu hîrtia mintuitoare.

Mă uitam năuc la credința cu care slujiau, de și fără pic de succes, agenții lui Virgil Arion — cînd sosește Suhamel, fost redactor la *Cărierul Financiar*, și amploiat, acum, la *Crucea Roșie*, prin urmare în contact cu ai lui Marghiloman:

— Ei, căzu și Dorohoiul!

— Vorbe! Întrerupe un domn, care tocmai îmbrîncea pe cel cu pantahuza:

— Ce vorbe, domnule! Mi-o spuse Lupu Kostake, insistă Suhamel.

Nu 'mi mai dau seama: am înnebunit eu ori a înnebunit lumea!

Cîte trăsuri sunt în București, căci nu se mai cere autorizație ca să faci cursele, toate aleargă forfota, în sus și în jos, par'că gonite de pe urmă.

Și în toate sunt tolăniți Schuiderii, Braunsteinii, Sterii și ceilalți admiratori ai lui Carp, discutînd, gesticulînd și căutînd într'adins să atragă atenția publicului asupra misiunei covîrșitoare pe care o îndeplinesc.

Și cei cu pantahuza dau peste om.

Pe sub seară, apare unul, lung, lăliu și lăbărțat, un anonim pe care nu'l cunoștea nimeni dintre noi, și se adresează unuia dintre cei cu procura, pe care tocmai îl gonia un domn pe care 'l plictisise cu bonimentul lui patriotic:

— Viu dela poștă, dragă. Mă dusesem să întreb cum să fac ca să trimet niște parale la Iași. Și știi ce'mi a spus funcționarul german? Zice:

— Aibi răbdare, domnule, cîteva zile.

— Pentru ce? zic.

— Fiindcă, zice, săptămîna viitoare începe să meargă poșta pînă la Iași.

Nici o nădejde nu mai e, completează cel cu înputernicirea: Ne-nițescu a dat ordin azi, la direcția contribuțiilor directe, să alcătuiască bugetul Moldovei. Vezi, prin urmare, cum stăm pe front.

Un țigănuș dintre cei cari vînd *Gazeta* ovreiască se pleacă sub masa mea ca să adune resturile de țigări — și în mișcarea pripită pe care o face, își risipește foile pe jos. Am fost ispitit să'mi arunc ochii pe dînsa. O întorc, o sucesc, o învîrtesc — nimic. Văd, acolo: foamea din Anglia; anarhia din Franța; dezastrul Ententei în Flandra; îmbelșugata recoltă din Germania; moartea lui Kerenski; apoplexia lui Poincaré — dar nici un cuvînt despre frontul dela Siret.

— Cum se poate! îmi zic. Un succes atît de răsunător, și, deciziv, incontestabil, să fie trecut sub tăcere? Căci evenimentul, de pe spusa atîtora, trebuie să se fi petrecut astă noapte de vreme ce 'l știa toată lumea încă dela prînz.

Și mă destăinuiesc lui Drăgușan, avocatul inimos care de atîtea ori 'mi a slujit de sprijin sufletesc — pe cînd cei cu pantahuza roiesc în *Brasserie de la Paix*,

Drăgușan încremenește. După un minut, în care se vedea că 'i se răscolise toată ființa morală, isbucnește într'un hohot de rîs:

— Dumnealor, deunăzi, scoaseră *Gazeta Bucureștilor* în ediție specială, cu litere de afiș, ca să anunțe... evacuarea Cernăuților; și crezi că s'ar fi jenat să scrie pe pereții orașului, acum, cucerirea Moldovei, dacă faptul ar fi fost adevărat?

Și, fiindcă unul dintre cei cu procura tocmai trecea pe lingă noi, prețiosul prieten 'mi-l arată cu degetul și zice, așa încît nu se poate să nu fi fost auzit:

— Uit'-te, pentru combinația ăstora s'au cucerit Mărășeștii — cum obțin germanii, pe hîrtie, succese colosale în ajutorul lansării fiecărui nou împrumut de războiu.

Raționamentul 'mi a părut solid, dar atîta mă lovise armia de crainici cari ne vestiseră pieirea, încît, cu toată îmbărbătarea ce primisem, n'aveam, pe semne, aierul omului convins. De aceea, Drăgușan, influențat, poate, el însuși, de îndoiala mea, se scoală, hotărît, după ce plătește consumația:

— Stai, mon șer, zice, să mă duc la sursă. Astfel de știri cobitoare nu se lasă să dospească mult, că demoralizează lumea.

Și pleacă.

În lipsa lui, vine Gartenberg, un ovreiu care, pentru a consolida sentimentele lui Grossmann, 'i-a făgăduit, în plin public, o duzină de palme pentru rominofobia lui.

Cînd 'i-am spus cine și ce ni s'a anunțat de pe front, *renegatul* a în-cepăt să tremure. Și-a mușcat unghiile un sfert de ceas, și, nemai putînd sta locului, a pornit de-a curmezișul stradei, aplecat cam într'o parte, ca o pasăre rănită în aripă.

Reapare Drăgușan. E radios. Suride de departe.

— Se înțelege! zice. Cum ar fi fost cu puțință, domnule! Niște mizerabili ori budalale, inferioare animalelor ca inteligență. Auzi, dumneata! Dar în nici un caz nu s'ar fi putut — ce, e plăcintă la Siret!

— Dar spune-mi repede, omule, ce ai aflat și de unde ai aflat? —

— Simplu: m'am dus la izvor.

— Unde?

— La telegraful nemțesc.

— Glumești!

— Ba, ni-i decum. Ce, eu sunt de cei cu pațahuza ca să glumesc cu lucrurile cariucid sufletul!

— Păi, cum te-ai dus la telegraf?

— Dar, ce, crezi că am fost prost să mă duc în biurou?

— Atunci, unde?

— La madame Laurentz.

— Laurentz?

— Da, Laurentz.

— Nu pricep.

— Știu. Madame Laurentz, o clientă a mea, e obligată de poliție să găzduiască pe Zimmermann, un sergent neamț din serviciul telegrafiei aeriene.

— Incep să înțeleg acum.

— Și l-am felicitat dela poartă, pe neamț, pentru succesul pe care l-a dobândit Mackensen.

— Succes? m'a întrebat Zimmermann, mirat.

— Da. Nu ne-ați rupt frontul?

— Unde?

— La Siret.

— Fugi, domnule, că te rîde cine te-o auzi! Ceeace a fost pînă acum la Mărășești este lucru așa de fără importanță încît nici nu poate să facă obiectul unui comunicat.

— Dar de unde știi dumneata?

— Păi, primii, adineaurei, telegrama care rezumă luptele de Sîmbătă și pînă azi la prînz. S'au luat cinci sute de prizonieri ruși; s'au înaintat, în urma furioasei intervenții a artileriei, pe vre-o cîte-va sute de metri — și atîta. Regiunea dela Siret e oțelită ca la Arras, domnule, — și luptele de-acolo vor avea caracterul sîngeros și poate tot negativ ca al celor dela Verdun.

N'am mai avut răbdare să'l mai descos, zice Drăgușan, și fugi încoace ca să te pui în cunoștință.

În vremea asta sosia Gartenberg. Nu'și mai rodea unghiile fiindcă gura i era dată de perete, așa de sgomotos rîdea:

— S'au făcut de risul cîinilor și Mackensen și hahamii cari aprind tîmîie în templul teuton.

— De unde știi?

— Păi, nu sunt socialist?

— Ce-are a face!

- Și bulgarii nu sunt mai toți socialiști?
- Ei, și?
- Dacă suntem socialiști și ei și eu, suntem, care va să zică, frați.
- Intru Christos?
- Ași! Intru Karl Marx.
- Și?
- Și, ca frați, nu putem avea secrete unii față de alții.
- Spune repede și deslușit, măi, omule — nu mai ocoli.
- Uit'-te ce e: am fost la bragăzii dela Capșa și am citit: întiiu, depeșa prin care Mackensen face cunoscut rezultatul preliminar ai ofensivei. Nimic — mai puțin chiar decât nimic.
- Cum: nimic? Cite-va sute de prizonieri.
- Cinci, da. Dar într'o ofensivă furioasă, vorba bulgarului, rămân de căruță cinci sute de oameni numai dintre cei roși de cizme.
- Și ceva teren.
- Da, cel cotropit în prima navală. Dar cât au pierdut șvabii! Ochii din cap, pentru că, de pe ceea ce știu bulgarii, acolo toată regiunea e încinsă cu briu de fier, care aruncă foc ca un vulcan.
- Par'că ziseși că ai văzut *întiiu* depeșa lui Mackensen?
- Da.
- Atunci, *al doilea*, ai mai văzut ceva?
- Comunicatul rusesc.
- De când?
- De ieri.
- Venit, cum?
- Prin Olanda la Berlin, și d'acolo aici.
- Ei?
- Să nu te miri, 'mi-a spus bulgarul, dacă vei auzi, în cite-va zile, că muscalii au reluat Cernăuții.
- Dar amănunte, ceva?
- Eu nu înțeleg termenii militărești. Ceeace am priceput e că rezistă de au pus pe nemți pe gânduri — și că acasă se reorganizează.
- Românii ce fae la Cașin?
- Bulgarul zice că, dacă vor merge tot așa încă o săptămână, nemții trebuie să fugă din București.
- Dar ce grad are zarzavagiul dumitale?
- Soldat simplu.
- Și, simplu soldat, are el putința să se introducă în secretele statului major?
- Păi, de meseria lui e profesor de filosofie.
- Rezervist, va să zică?
- Vezi bine, și în societatea de tot momentul a căpeteniilor. Afară de asta, aici, la Capșa, unde șade el, e clubul ofițerilor

În dimineața următoare m'am uitat, ca niciodată, la *Bukarester Tagblatt*. N'avea nimic de pe front. Seara, în *Gazeta Bucureștilor*, fleacuri — nici o cucerire, nici un succes. Văzînd, atunci, cei cu pantahuza, că

firmanii se desinteresează de marafetul lor, au intervenit, se vede, la locul competent, cu lăcrămație, căci, a treia zi, a apărut în *Bukarester Tagblatt* comunicatul cu cecece ce'i spusese lui Drăgușan, neamțul — și lui Gartenberg, bulgarul — și cu o hartă în care se arăta linia pe unde fusese frontul vechiu și linia unde a fost împins frontul cel nou. Ca să se creadă, însă, că distanța e cine știe de cite poște, harta n'are scară. Deosebirea, dar, dela un front la cellalt, poate fi citită: o sută de kilometri, ori o mie — ad libitum.

Cit despre frontul românesc dela Cașin, amănunte nu dă *Bukarester Tagblatt*, dar înregistrează o telegramă dela Berlin, în care se zice, cuvînt cu cuvînt: «Entuziasmul ce manifestă ziarele Ententei față de succesele armatei romîne, este *exagerat*».

Ați înțeles că avea dreptate bulgarul?

Dar, veți întreba, *romîni* dela *Gazeta Bucureștilor* ce scriu despre *cucerirea Moldovei*?

Puțin lucru scriu chiar ei, fiindcă, pentru fapte ce se pot controla, au și ei censură riguroasă. Dar meșteșugul talmudic tot și 'l-au făcut. Așa, pe cei 500 de prizonieri ruși, 'i-au transformat în 1500 de *romîni*; iar cuvîntul *Vorschtors*, din titlul lui *Berliner Tagblatt*, cuvînt care înseamnă «atac», 'l-au tradus cum ar fi fost *Durchbruch*, «străpungere» — operație în urma căreia, titlul nemțesc: «Atacul contra frontului românesc la Siret», a devenit: «Străpungerea frontului românesc dela Siret».

Nu se poate, dar, zice că pămîntenii nu 'și pun zulfii la caznă ca să aducă servicii reale teutonimei.

Apropos: de ieri încoace au dispărut cei cu pantahuza, par'că au intrat în gaură de șarpe.

PE PRAGUL PIEIREI

Ne fringem sub greutatea nenorocirii.

Austriacii se infiltrează în ținutul Bacăului; germanii, cu jertfe incalculabile, năzuiesc să se apropie de Panciu. Pe frontul dela Galați e foc ucigaș; și la București teroarea e așa, încît cel care s'a sculat dimineța, acasă, nu știe unde va înopta — atita mișună spionii, așa curg, la poliție, denunțările anonime.

Se bat rominii, de pe însăși mărturisirea nemților, cum nu s'a pomenit în cursul războiului acestuia de exterminare.

Cu mii de morți cumpără germanii fiecare palmă de pămînt — și se bat ai noștri cu ce armă găsesc la îndemînă. Răniții bulgari aduși în spitalurile din Capitală poartă, pe acelaș trup, urme de glonț, de baionetă și de ghioagă.

Se vede, apoi, din examinarea cadavrelor, că, isprăvind muniția, românii se reped în rîndurile dușmanilor și, după ce întrebuintează cel din urmă cartuș, apucă pușca de țevă și trag cu patul ca cu bita!

— E infern pe frontul dela Siret, îmi spune un locotenent austriac. Nu știi dacă pînă în cele din urmă se va hotări comandamentul să sacrifice atîția oameni cîți trebuie ca să trecem la Tecuciu. Ceeace știu, căci viu dela Focșani, e că pierdem patruzeci la sută din numărul celor pe cari îi băgăm în foc.

Această înfiorătoare proporție de morți și răniți, proporție care nu s'a mai produs din timpul luptelor dela Yser, a pus pe gînduri, se vede, pe Mackensen. căci, de unde plecase să facă o simplă expediție de plăcere pînă la Odesa, acum, după ce și-a tocat cele mai bune divizii prusiene, a cerut dela Berlin cinci sute de mii de oameni noi — și, aici, recurge la adjuvante și caută aliați. Fiindcă pantahuza lui Carp a început să lîncezească chiar la țară, mareșalul a însărcinat pe Lupu Kostache să trimită regelui, la Iași, o telegramă cominatorie, redactată de Rosenberg în jargon nemțesc și tradusă de Beldiman-fiul

în românească precară, telegramă prin care-i adresează injocțiunea că «acum cînd armatele germane amenință Moldova, guvernul Majestății Sale să nu ducă peste graniță tezaurul țării» — ci să-l lase în mîna năvălitorilor ca, cum se zicea pe vremea turcilor, despăgubire pentru dinți!

Scopul acestei fenomenale obrăznicii a unui zapciu cretin, obrăznicie pusă la cale de ploșnițe prin misitul ovreiu care e mai mare peste Lupu Kostake; scopul acestei insolente nu este, o știe și subprefectul, să intimideze pe suveranul viteaz care stă neînfricat în fața hordelor teutone. Oricît de stupid ar fi racialnicul acesta, fără onoare și fără demnitate, trebuie să simtă cît e de odios să sfătuiască pe moldoveni, spre binele lor, să primească pe dușman cu pîne și cu sare — pe dușman, care, la București, a furat pînă și țoala cu care copiii săracilor își acopereau golicuinea, și a vîndut-o în tîrg, prin organele lor, cu prețuri cari vor trece în basmele romînilor. Nu vre-o influență demoralizatoare asupra celui mai mîndru rege ori asupra populațiunei brave care palpită înapoia frontului a putut urmări vîndutul care înfățișează pe Carp în cancelaria lui Rosenberg — ci scopul e să spuie aici, celor cari nu-și mai pot stăpîni bătăile inimei, că, de pe știința guvernului, cu, la îndemină, toate mijloacele de a se informa exact, situația este iremediabil disperată, Moldova căzută și ea în ghiara vrăjmașului — că, prin urmare, să nu se mai codească a subscrie jalba prin care Mesia dela Tîbănești să fie împuternicit ca, cu mîinile în brăcinar și cu sticla în ochiu, să încheie pace cu Germania, în asistența, poate, a lui Bogdan-Pitești, chemat ca să dea credit iscăliturii lui Nenițescu și a lui Virgil Arion. *Gazeta Bucureștilor* o spune de un an, dar o spune zadarnic: n'a convins decît pe Jonsohn. Trebuia, dar, ca plastografia să fie girată de un pomojnic romîn recunoscut pentru importanța... barbei pe care o poartă.

Și pentru ca romînul, îndărătnic, să nu crează cumva că gestul lui Rosenberg este întîmplător sau izolat, komandantura a smuls, prin ostatic anume adus dela Săveni, și mitropolitului primat un asemenea ausweis infam; și ierarchul, care dormitează, oblojit în sanctitate, ca un vultur rebejit, pe piscul mitropoliei, a iscălit și el o depeșă către rege, precum că mare păcat ar face suveranul dacă n'ar preda nemților sabia, potrivit preceptului evanghelic că «cel trufaș se va zmeri, iar cel umilit se va înălța» — și acest arhieresc sfat îl dă înalt prea sfințitul pentru că, în pustiul pe care i l-a așezat Atotputernicul sub sacrosancta-i scăfirilie, acest august reprezentant al trîndăviei vede mîna lui Dumnezeu în ceea ce se petrece, cum mîna lui Dumnezeu vede în faptul că 'i se servește simbrie princiară, stoarsă din lacrămile orfanilor, 'i se dau onoruri ipocrite ca să nu tinjească față cu jaful la care sunt supuse oile-i cuvîntătoare și e ținut, în închisoare poleită, cu caraulă nemțească la ușă, cum șade Take Policrat astăzi sau cum stătea Mărunțelu mai anțart.

Acest al nostru vrednic Mercier a sgduit, prin virtutea lui arhipăstorească, tronul mitropolitan, de frica feld-polizeului, cum nu reu-

șiră s'o facă legiunile de cavaleri teutoni pe cari îi trimisese Papa să se sălășluiască la Tîrgoviște ca să dea cu securea, în numele jejuitorilor dela Viena, în cînaturile bisericeii ortodoxe.

Și pe cînd întru toate tichnitul cap al legii strămoșești se pleacă zmerit și tremură în fața jandarmului tudesc, la o vîrstă cînd viața e de mult o povară, Sofronie, episcopul de Rîmnic, se îmbracă în nebiruita za a ahieriei, și, cu toiagul păstoriei de suflète drept orice armă, își face semnul crucei și pornește la Peștera, pe drumul surghiunului, ca să nu înjosească, în ochii vrăjmașului, vrednicia episcopatului român — Sofronie cel așa de pe nedrept hulit.

Grele și de nepătruns sînt căile tale, Doamne !

Intră un agent pe poartă. Nu e Stoian — că pe Stoian îl cunosc eu.

Armata de mișei pe care o comandă, aici, Lupu Kostake, Carp, Virgil Arion, Marghiloman și Nenițescu, a întetit din nou ofensiva pentru a obține semnături pe pantahuza care ar fi să întărească pe negusul din Țibănești domn și stăpîni'tor a toată Muntenia.

Și în vremea asta, cel-l-alt dușman ne bate, de ieri dimineață, la Mărășești, cu șapte sute de tunuri, care plouă moarta peste copiii noștri. Urgia este așa, acolo, în cit întrece iadul de la Dixmude.

La 6 dimineața a început să se cutremure pămîntul. Și vrăjmașul ne e de cite-va ori superior ca număr. Pe aproape de prînz, s'a deslănțuit potopul de infanterie. Nu scapă nimeni de glonțul, de mitralia, de obuzul său de ascuțitul baionetei. Germanii vin în valuri.

Regimentele noastre 9 de Vinători și 40 de Infanterie se ațin cu pieptul la năvala furioasă a nesfîrșitelor pîlcuri ce se reped însetate de sînge — pe cînd tunurile, de o parte și de alta, varsă foc și pară peste cei din spate.

Ne îndoale, la un moment, puhoiul ; ne frînge, ne întoarce și ne ocupă tranșeele. Suntem siliți să dăm înapoi, atîți cîți am mai rămas. Dușmanul, pentru o coloană pierdută, asvirle șapte altele ; noi, încor dăm aceleași energii, și tot aceleași și ne împotrivim cu aceleași piepturi, rănite și pătrunse de gloanțe.

Muscalii au fugit.

În momentul acesta, cel mai cumplit din toate prin cite am trecut, se reped cîți mai rămăseseră din 9 Vinători ; se năpustesc, apoi, regimentele 35, 34 și 40 și, după ce isprăvesc cartușele, fac, cu patul pușcei, cimitir din liota de nemți.

Două noi divizii bavareze se vîră în foc ca să astupe golurile. Se tirăsc, nemții, ca șerpîi, prin porumburile cari maschiază tranșeele romînești — dar cînd ajung la luminîș, sunt țintuiți pe loc de tirul artilleriei noastre.

Se bagă șiruri proaspete, mereu și mereu proaspete — pînă ajung de, cei nou veniți, încalecă, ca să poată înainta, peste grămada de leșuri a celor cari îi precedaseră.

De sus, parcă's sparte cataractele cerului, cad, din aieroplane, potop de ghiulele.

Hordia iar ne sparge rîndul, iar ne ocolește pe la spate — și ne decimează. Atunci sosesc rezervele diviziei noastre a 13, și, însăilate cu frînturi reslețe din regimentele 47, 48 și 50, se năpustesc vijelios, ca la coasă, asupra dușmunului.

Lupta se dă, cu baioneta, înfricoșat, piept la piept. Rominii, lepădînd tunica, se asvîrlă, turbat, și surpă, frîng, dărîmă tot ce li se împotrivesște.

Praf s'au făcut diviziile bavareze și prusiene.

Așa de îngrozit a fugit vrăjmașul, în cît Mackenseul lor, umilit și rușinat, a lansat, a doua zi, către comandantii de unități, un ordin de zi prin care le ordonă să evite cu orice preț atacul de front al trupelor romînești, fiindcă este «foarte primejdios».

Și în timpul acela de măreață tragedie, muscalii fugeau ca să deschiză dușmanilor porțile — iar ticăloșii umblau din om în om, aici, cu pantahuza prin care *rominii* cer împăratului nemțesc să se milostivească de socrul colonelului Sturdza și să'l înscăuneze la București!

La clubul «conservatorilor progresiști».

Marghiloman intră și, de la ușă, aruncă o exclamație care sghuduie clientela :

— In sfișit !

«Publicul» încremenit, e numai urechi ca să auză pe «șef».

Și emulul lui Stoian continuă :

— Se dărîmă și baraca de la Mărășești !

Cocias, inginerul, și avocatul Kiriac, martori auriculari la această supremă ticăloșie, s'au retras, ostentativ, din club, atunci — și retrași sunt și acum.

Viu de la *Centralpolizeistelle* — a treia oară de la începutul luni. De astă dată, beamterul a intrat de vre-o două palme în adîncul procesului care mă va duce la închisoare ori în Ialomița.

Pămînteanul care slujește de tîlmaciu nu știe, cum v'am spus, romînește — asta se vede ; cum o fi știind nemțeste, nu e greu să'mi închipui. În tot cazul, pricep mai lesne pe neamț în ceea ce-i spune o-vreii să-mi traducă, ca întrebare, de cît pe acesta în ceea ce mă întrebă, romînește, ca din partea pretorului.

— Umblați prin localurile publice și vorbiți de rău pe aliați.

— În ce local public ?

— Indiferent.

— Ba, la instrucția unui proces nu e indiferent.

— Ați fost lăsat de Brătianu în București ca să mergeți prin biurourile autorităților noastre, să însemnați pe o listă pe toți funcționarii germani. Aveți vre-o șapte zeci, pînă acum, pe listă.

Zisei că *magistratul* german a intrat, astă dată, de o palmă în mă-

duva procesului în ale cărui amănunte superficiale se sbate de o lună. Intr'adevăr, învinuirea că ași avea o listă cu șapte zeci de nume proprii, nu e lipsită de temei — numai caracteru-i îi e altul de cît cel sub care a fost denunțat la poliție.

De fapt, n'am nici o listă în sensul concret al cuvîntului. Dar, discutînd, încă astă iarnă, cu evreii, despre atitudinea lor în timpul invaziei, spusesem, față cu tăgăda lor obstinată, că mă ofer să le fac o listă de șapte zeci de jidani cari au eșit cu flori la sosirea dușmanului — și cu tot atîtea nume de femei *pumintene* care, în fața palatului regal, sărutau gîtul cailor ca să lingușască pe călăreți. Faptul e cunoscut de către de șapte zeci de ori cîte șapte zeci de romîni, deci, la ziua răfuelei, nu se va putea nega. Cînd am zis eu, însă, «listă», am înțeles să spui că'i știu și că'i am în amintire, cum îi au sutele de bucreșteni martori ai mișeliei.

Nu pricep, dar, azi, cînd scriu, după vizita mea la Siguranță, cum șapte zeci de lipitori dintre cei cari, din tată în fiu, sunt puchinoși și obiect de batjocură — nu pricep cum afirmarea făcută de mine despre lașa infamie a scirboșilor microbi cari se cultivă la Uniune, a luat, la *Centralpolizeistelle*, caracter deurmărire, pentru mai tîrziu, a germanilor, cari vor pleca o dată cu autoritățile militare!

M'ar înlesni foarte Wechsler și cei de o lege cu el dacă m'ar deluși cum s'a făcut această neînsemnată confuzie — și, mai ales, cui folosia această inofensivă denaturare a faptelor...

Sunt vrre-o șase luni de cînd sosesc la Bucu-
ALTĂ PACOSTE. rești, zilnic, prizonieri din lagărele germane. Nu știam de pe ce criteriu se face selecțiunea dar vedeam că, spre pildă, din trei sute de prizonieri aduși în Capitală și puși în libertate, vre-o trei sute erau evrei.

Mi s'a respuns :

— Fiind că vorbesc nemțește.

Și am întreat :

— Dar, oare, au nevoie, la București — fiindcă în București rămîu mai toți — au nevoie germanii de atîția oameni cari să vorbească nemțește, admitînd că hărăiala ovreilor e limbă jîrmană ?

— Da, mi s'a replicat.

Explicația nu mă satisface. Intîiu, fiindcă, dintre miile de zugravi, timpări, vopsitori, cafegii, vînzători de haine vechi, telali și codoși pe cari 'i a adus în Capitală administrația militară, nici doi la sută nu vorbesc, în afară de jargonul infect în care s'a plămădit pentru prima oară ideea de drepturi politice la părinții lui Caneanu, altă idiomă de cît cea de pe departe asemănătoare cu limba omenească ; și al douilea, fiind-că, în București, e, *ab antiquo*, o colonie de patru zeci — cinci zeci de mii de austro-germani cari, cel puțin din punctul acesta de vedere, sunt ceva — ceva mai nemți de cît evreii. De ce, atunci, această văzută și escluzivă preferință pentru neamul lui Iuda ?

— Pentru că, 'mi s'a deslușit cînd s'a văzut că prima interpretare nu prinde, fiind-că sunt *specialiști* pentru lucrările pe care le proiectează jirmanii, cum de pildă exploatarea petrolului și altele.

Misiții din București; boiangiii; cei cari, cu marfă veche, cîntreieră bilciurile; cafele de la croitorie și cei cu magazinuri de ghetegata... pentru faliment, specialiști în ale păcurei — este o idee pe care poate s'o răspîndească Diamandescu și s'o crează Grossmann. Eu, unul, caut altă explicație.

De cite-va zile au început să sosească și ofițeri. Cel dintîiu venit, plecat cel din urmă, e Pop Șerbănescu, procuror al *prensului*.

Ieri au venit patru zeci și trei, și sunt, de o cam dată, instalați la otelul lui Bratu; azi 'mi s'a părut că zăresc pe colonelul Sturdza cu locotenentul Wachmann — și pentru mîine e anunțată o serie nesfîrșită.

S'ar părea că Germania, bîntuită de foamete, s'a hotărît să trimeată pe prizonieri la urma lor, ca să nu moară la Stralsund ori la Breskow. Lucrul ar fi așa dacă 'i-ar fi expediat pe toți sau dacă s'ar anunța pentru mai tîrziu cei rămași încă acolo; dar pînă acum au sosit numai «dispăruții», iar dintre creștini, au venit anume, ofițeri căuțați într'adins, pentru motive *determinate*.

Cît despre cei-l-alți, mare parte, nici nu vin nici nu par să sosească pînă la încheierea păcei.

Faptul, curios, m'a intrigat — și am întrebat din nou: de pe ce normă se conduc germanii ca să aleagă, dintre prizonieri, ofițeri ori soldați, pe cei cari trebuiesc aduși în țară ca să fie puși în libertate — spre deosebire de soldații și ofițerii osîndiți să piară de foame în lagărele de pe marginea Balticei?

Scena dintre un locotenent, sosit ieri, și mama lui, o bătrînă vrednică de admirație în epoca aceasta de generală ticăloșie, e de natură să îndrumeze pe curiosul care ține cu orice preț să pătrunză adevărul.

După lacrimi, după îmbrățișări și după tot felul de întrebări care țîșnesc, în asemenea împrejurări, din inima de mamă, locotenentul a început:

— Ori cît dor 'mi era de voi, cu anevoie m'am despărțit de germani. Țară ca a lor, nu mai e pe lume — și popor ca cel german, în zadar ai mai căuta pe pămînt.

— Pe noi, măculiță, ne-au jăfuit ca la drumul mare.

— Calomnii!

— Și salteaua din pat ne-au luat-o.

— Nu 'i-ați înțeles!

— Ce să înțeleg, dragul mamei, cînd ne-au luat, pe degeaba, orezul din cămară și ni l-au vîndut, tot ei, cu douisprezece lei kilogramul!

— Vorbe!

— Cum, maică, crezi că te mint eu?

— Ori cine clevețește pe germani, minte!

— Eu, dragul mamei ?

— Și tu și toți cari nu se pot ridica, cu sărăcăcioasa lor minte, pînă la concepția superioară a germanului.

— Vai, băiatul maichei, se poate să mă ofensezi pe mine și să rîdici în slăvi pe dușmanii țării, cruzi și hoți de țipă o lume !

— O să punem noi regulă la clevetirile astea. Suntem vre-o patruzeci, cu Sturdza, și se mai așteaptă încă pe atîția. O să pornim propagandă ca să deschidem ochii lumii asupra nemerniciei celor de la Iași. Cine va înțelege, bine ; cine nu, va simți efectul autorității noastre. Vom fi germani, de aci în colo — sau nu vom mai fi.

— Bine, măicuțiță. Te am plins, întîiu, ca mort ; am plîns de bucurie, pe urmă, cînd am aflat că, de și închis, ești în viață. Acum, de pe cele ce aud, mă mîhnesc mai tare de cît atunci cînd te credeam îngropat. Mai bine ți lăsaî oasele pe cîmp, cu vrednicie și cu cinste, dragul meu — de cît să'mi vii cu sufletul putred, cum te văd acum !

Mi e milă, cel puțin la ediția de față, să pun punctele pe *i* ; sunt, însă, mulți cari cunosc precis detaliile acestei scene de tragedie antică.

Și acum, cînd știu cu ce gînd se cară prizonierii ; acum, e lesne de priceput că, pe lângă mitropolit și jandarmul neamț, pantahuza lui Carp se bizuie și pe prizonierii cari au fost puși în libertate în urma angajamentului că vor adopta, pentru aici, anume atitudine — acum văd cu ochii criteriul de pe care s'a făcut alegerea prizonierilor romîni în Germania.

Ofensiva lui Mackensen a dat în brînci, la Mărășești. Morții acoperă cîmpiile ; răniții umplu toate spitalele din Muntenia ; infirmii au năpădit asupra Capitalei ca cerșetorii pe ulițele Stambulului ; la Focșani și la Rîmnicul Sărat s'au înființat cîte două cimitire noi ; linia fierată, de la Siret pînă în Capitală, e grămădită, pe o parte și pe altă, de leșuri cari n'au mai avut loc prin spitaturi și gem pe drumuri în spasmiile morții — dar armatele nemțești n'au făcut un pas dincolo de gropile unde au petrecut iarna.

Și, doar, asaltul acesta vijelios, în urma căruia mareșalul trebuia să preceadă pe Carp la Iași și poate pe Stere în capitala Ucrainei, s'a dat, asupra unui singur punct, cu treisprezece divizii, de pe mărturisirea însăși a lui *Pester Lloyd* ; și năvala aceasta uriașă, pornită în momentul cînd oștirea rusească părăsise Bucovina și îndrepta tunurile în potriua noastră, urma să ducă la capăt în cîte-va zile de vreme ce nu'i țineau piept de cît patru divizii de romîni ; și această bătălie, mai formidabilă de cît cea de la Marna, se întreprinsese ca *frassonfesive*, adică, pe romînește, ca «ofensivă de crăpelniță», căci șocățimea moare de foame acasă cu ce bruma 'i lasă aieroplanele să transporte din Muntenia. Luptau, dar, bandiții, pentru piinea cea de toate zilele — și rezultatul acestui iureș desperat a fost moarte, singe și îngenuchiarea țrufiei germane.

Carp, care așteaptă de la Nenitescu să 'l încoroneze, cu puterea pe care o împrumută de la Camburopol, «voivod gospodar i samadar-jetz zemli Valahskia», adicăte «domn și singur stăpînitor a toată țara romînească» — Carp, hăinit de neputința nemților, s'a retras în surghiun la Călinești și bombănește, pe cînd argații, acasă, îi deșartă raclele cu care aștepta, din ceas în ceas, să încarce harabaua pentru triumfalul-i taxid spre Țibănești.

PREGĂTIREA UNEI APOTEOZE

Amărit de ermafroditismul armatelor lui Mackensen, omul de stat nu desarmează, totuși. Și face bine că nu desarmează, pentru că, dacă, cu inima înfrântă, a asistat la dezastrul regimentelor prusiene și bavareze, dezastru care a deonorat legendarul lor eroism, singur n'a rămas makedonul dela Țibănești — fără cât 'și-a luat nădejdea dela germani și 'și-a pus o în destoinicia seimenilor localnici pentru opintirea gigantică ce va să încerce de isnoavă. Nenițescu, cel care în anticamera «bătrînului» Cantacuzino înlocuia, pentru serviciile domestice, pe veritabilul Tănase, veghează și nu-și precupețește concursul pentru opera piramidală pe care o proiectează «șeful»; Camburopol, care, cu ochii afară din orbite, se agită, năuc, ca omul pătruns de măreția sacrificiului ce-i se cere, scurtează intervalele la care are obiceiul să ciupească aconturi din simbria cu care e tocmit la odioasa ordură *evree* — ordură pe care o scoate de sub tiparniță Slavici, rominul de *dincolo*, dat afară *dincoace* pentru neomeniile dela Măgurele; Salzman înregistrează, sub semnătură proprie, cu pseudonimul de «Sărățeanu», înfrângerea pe care o suferă zilnic... englezii în pînile cu care mizerabila lor artilerie înlocuiește cetățile nemțești din Franța; Diamandescu 'și bănănaiește membrele superioare ca un troglodit nervos și aruncă, cu muzica particulară a jargonului pur, cuvinte de îmbărbătare coreligionarilor timoroși al căror curagiu tradițional tinde să se prăvălească sub *pari*; Kahana — pentru obicinuiții spelunței dela Caracaș: Caneanu *Mișu*—Kahana stringe de aproape ideea luminoasă a lui Wechsler, teșghetarul dela Loterie, de a expulsa pe «escrocii» și pe «pungașii» dela Iași, dacă, după cucerirea Moldovei, vor mai avea îndrăzneala să se întoarcă la București; Jonsohn adîncește, acum, precis, linia de demarcație dintre interlocutorii față de cari răstignește pe romîni și cei față de cari spînzură pe teutoni — ca să nu mai facă, pe viitor, confuzia regretabilă a cărei victimă a fost de atîteaori în trecut; Freudmann, cel cu sensa-

ționala hoție dela Banca Comerțului, și-a impus jertfa patriotică de a primi 25% din vânzarea tagblaturilor ovreiești—și, în schimb, dă întâlnire romînilor, la Odesa, cel mult în două săptămîni dela o dată pe care și rezervă dreptul s'o fixeze mai tîrziu; Rudberg, care se simte în preziua unor mărețe destinate, trebuie să și fi făcut uniformă din hainele vechi rămase în sold de pe cînd le vindea în dughiana dela Iași — și așteaptă decretul pentru rolul de grea răspundere ce 'i se rezervă la rohatca Kolomeei; Antim ține, la Iași, sub presiune, trenul regal, pentru ziua cînd, Moldova încăpută pe ghiara nemților, suveranii noștri vor trebui să fugă cu acceleratul la Londra; Grossmann, care, potrivit tendinței ovreiești la sacrilegiu, iscălește «Tăut», se răsboiește cu «canalia» de Loyd George — pe cînd Bacalbașa, trage, zelos, cu tirnăcopul la temelia fragedă a Sindicatului Ziariștilor, pentruca, în ziua cînd va reuși să clădească, pe ruinele palatului de azi, paradisul căruia să-i slujească el de țircovnic, să poată, vorbind cu astrul dela Țibănești, să zică, cu modestia superiorității mălăiețe:

— «Anch 'io son'... presidente!»

Nu e, dar, răsleț și solitar, pustnicul care s'a încapsalat la Căli-nești, așteptînd ziua cînd, precedat de «dispăruți», urmat de dezertori și încadrat între Marghiloman și Virgil Arion, cu a lor armie de cișmegeiugefangeni, să fie, moaște triumfale, plimbat, sub oranist pompos, de-a lungul Munteniei, ca un biruitor Cesar — legat, în loc de cordon, ca podoaabă nestimată pentru grumazu-i cerbicos, cu firul de mătase al cărei căpătii merge, din redacția lui *Pester Lloyd*, pînă în biuroul lui von Tschappe.

Pregătirile pentru apoteoza aceasta se fac atît de febril, încît consumă toată activitatea seizilor. De aceea, funcționarea pantahuzei s'a sistat vremelnic.

Numai Samurcaș, care, la prefectura de poliție, ocupă, printre slugile nemțești, locul de frunte pe care 'l are Nenițescu în Europa și Stoian în lumea financiară, numai Samurcaș vede cu oarecare grijă cum, în mijlocul sabatului a cărei pregătire devoră vloga virtușilor din trupa lui Carp, se tot apropie funia de par, funie care se prea poate să se înfășoare în jurul gitlejului multora în ziua cînd se va dezarticula întregul care se chiamă popor romîn, și fiecare felie deslănțuindu-se asupra cîte unei regiuni, va chema la lege pe cei cari, în timpul umilinței naționale, constituiau... «mîndria neamului».

Pînă atunci, grecul iscălește de patru ori în buget, la patru capitole diferite—și privește, îngrijat, la manevra patriotică a lui Carp, cu un ochiu vid, ca omul care și ar fi lăsat sufletul într'altă parte.

A trecut o dată memorabilă — și romînul, cu firea lui ingrătă, a uitat să și împodobească bojdeuca cu prapuri.

Cînd au făcut nemții incursiune în București, marele P. P. Carp — summus episcopus — doar atîta ceruse lui Makensen:

— Cucerește și Moldova, dacă mă iubesti!

Și teutonul, om filotim, a porait cu hordia asupra Siretului.

După ce s'a isbit zadarnic toată iarna, pînă cînd viforul Sciției 'i-a

degerat cătanele, s'a întors la București, unde, întilnind pe Carp, care privia nepăsător — tanquam baculus — cum sa cărau la stabul tudesc borfele mahalagiilor sărăci, 'i-a zis, cam jenat :

— Nu s'a putut, cel mai strălucit dintre fiii nazarinenilor rătăciți prin Valachia. Nu s'a putut acum — dar, helbet : zu später.

La care, isbit ca cu măciuca, singurul țar rămas în Europa a întâmpinat, încruntînd olipiana-i sprinceană :

— Fie, mai la urmă, și mai tirziu — dar să fie neapărat !

Peste alte luni de zile, cînd *Gazeta* lui Wechsler încheiase pace separată cu Moscovia, Carp — cel mai vestit om de stat din tot Țibăneștii — s'a dus de isnoavă la Makensen și l-a întrebat, cu simțu-i diplomatic adinc și cu mintoasa-i destoinicie :

— Nici acum, mareșale ?

— Ba acuma, da, a răspuns generalul. Mai e numai un bob zăbavă.

— Dar sper că nu numai un bob, a replicat, sanchiu, ca să'l si-lească la preciziuni, neîntinatul voevod.

— Nur ein klein wenig Geduld, a răspuns categoric neamțul — și s'au despărțit ca frații, moldoveanul și germanul, îmbrățișîndu-se cu efuziune.

Cînd s'a întors la scaun mai marele junimismului, a orînduit olac de a vestit partidul cum că la ceasul cutare din cutare zi să se înfățișeze cu toții ca să-i împărtășască cu mîntuitoare vești.

Și au venit la soroc toți — unspr'ce la număr ; și 'i-au luat slujitorii pe coconi de 'i-au așezat oblu pe jețuri — și, așijderea ca proorocii grăitii-le-a lor cel ce este Petre Carp :

— V'am călisit, boieri dumneavoastră, ca să vă spui că, de ziua mea, sfinții apostoli Petru și Pavel, mă mut la Țibănești cu tot agaricul și vă dau un ziafet în donjonul castelului.

— În Moldova ? a îndrășnit, cu uluiață, să întrebe unul, care fusese cinovnic, la Iași, pe vremea lui Mihalache Sturdza.

— Țibăneștii vor face parte din Muntenia, atunci, gogomane ! a deslușit lucașărul, cu obicinuita-i megalopsichie — și le-a întors spatele ca să se ducă să'și odihnească oasele trudite, ca unul carele, cum zice cronicarul, «foarte 'și au pus poalele în brîu și s'au nevoit întru folosul și slava țarei».

Scena se petrecea pe cînd ghiociei, siluind naframa de zăpadă, năzuiau la soare ca să vestească anotimpul cînd ciripesc lăstunii.

Acum se culeg perjele ; dovleci au ajuns, în vrej, cit un cap serenism, iar nucile se cojesc ca de pojar — și Țibăneștii tot *in partibus infidelium* rămas-au. Sfinții Petru și Pavel au trecut, par'că de cînd lumea ; Moldova e tot sub coroana regelui Ferdinand — și în donjonul dela Țibănești cobesc bufnițele în loc să răsune de chiotele, «cu înțeleaptă chibzuială buciumate», ale «nebăiguiților la minte», junimiști în ortaua celui care este «distilatorul neîncetatelor ploi de maiestate», cum spuneau pehlivani de viziri despre regii Franței cînd, vorbind cu miniștrii regelui Soare, voiau să le tragă cite o cacealma.

Și nimeni în Muntenia nu și a adus aminte despre data aceasta memorabilă — nimeni, afară de Schulder cu al lui Stere ucrainianul.

A propos de Stere. Nu știți! — de unde să știți dumneavoastră, vezi bine! — nu știți că logofătul care umbla d'abușile prin Siberia, și a scos barba și și a ras mustățile, așa încît, în locul falnicului proistos care îngrozia pe țari, înfățișază, azi, comanditarilor *Luminei*, un chip de imberb aproape feciorelnic. Această lipsă de virilitate în boiul sever al nihilistului fost decan a încurcat foarte combinațiile literare și politice ale lui Burăh Braunștein, diplomatul care 'l-a deboșat pe Stere ca să-l facă director al organului *romînesc*, «independent» pe care să 'l scoată cu ausweis dela nemțeasca *Politische Abteilung*.

Făcuseră potecă pămîntenii tot umblînd pe la diferite biurouri polițienești ca să dobîndescă respectivul berat; se legaseră pe «onoarea lor» și făgăduiseră pe a lor îndeobște cunoscută bună credință cum că nu vor eși din porunca krăiescului polizmeister — și isbutiseră, arătînd debordantul sistem pilos al viitorului staroste, să capete, în sfîrșit, bine-cuvîntarea pentru pruncul ce avea să se nască cu numele din botez *Lumina*.

Pe temeiul acestei bine-voitoare dispoziții a poliției, Schulder, care urma să fie în redacție ceceace e Rosenberg la ministerul de interne, a intrat în cheltuieli colosale: a angajat pe toți pămîntenii pe cari nu 'i primise Brociner la *Gazeta Bueureștilor*; a adus, prin îngrijirea autorității germane, cîteva vagoane de hîrtie și a avansat treizeci de mii de lei cu amenajarea tipografiei *Poporul*. După aceste pregătiri, s'au pîngărit de trei ori pereții Capitalei cu afișe care anunțau că «în curînd va apăre *Lumina*, organ *romînesc* «independent», sub direcția d-lui C. Stere, profesor universitar» — variantă a reclamei băcanului care anunța că 'i-a sosit, din Sibiu, adevăratul salam de Verona.

Cînd, însă, a văzut guvernatorul că «profesorului universitar» pe care 'i-l dădea Schulder ca chezaș despre dreapta judecată a ziarului nu 'i a mijit încă mustața, s'a făcut foc. Nu știu ce 'i-o fi zis, fiindcă n'am găsit pe Wechsler să'mi comunice, dar știu că *Lumina*, gata-gata să apară, rămase tot în întuneric.

Adevărul adevărat, însă, pare a fi că ploșnițele n'au vrut să intre în «afaceri» cu un Samson pleșuv.

De ce puțin lucru atîrnă uneori soarta întreprinderilor mari!

Au trebuit noi alergături pînă să capete pahonțul dreptul de a zice lui Berger: kamerad.

PIONII KULTUREI

O întâmplare îmi pune la îndemână câteva figuri dintre cele care, snai târziu, vor orna Pantheonul celor cari, ca Atlas, au ținut în brațe, sub privegherea suveranului dela Țibănești, pământul nostru, averea noastră, și, mai presus de toate, libertatea și onoarea noastră.

Ii transcriu aci de pe colecția unui prieten care se îndeletnicește cu catastiful «specialiștilor» din armia lui Pinkhofs.

Scrisorile anonime, delatiunile, denunțările și spionagiul de pe urma cărora zac prin închisori, sunt străgăniți, ori populează lagărele de ostatici atita sumedenie de oameni cinstiți, se adresează poliției nemțești, în afară de cei pomeniți pînă aci și de cei pe cari îi voiu desvâlui mai departe, de către :

Ornstein, feciorul lui Ornstein, de la Buzău. Mișelul acesta făcea parte, acum doi ani, din banda de pungași cari furau paltoane de prin cafenele. Prins asupra faptului în restaurantul Modern, pungașul a fost anchetat de comisarul Periețeanu — și n'a ocolit pușcăria decît grație intervenției stăruitoare a lui Iosef Grünberg, negustor de cereale, pe care'l chinuia spectacolul lacrimilor de foc pe care le plingea mama nefericită a lui Ornstein.

Găinarul de atunci, e spion la poliția nemțească, acum.

Cunoașteți, desigur, firma Fischer, din strada Patriei. Cîrciuma aceasta, vad pentru iubitorii de rachiu *moldovenesc*, se chiamă «Fischer» de pe numele unui patron din trecut. Azi o conduce un oarecare Weiss, el și cu doi feciori — și cite trei sunt ochii de care se slujește poliția «boșă» în opera-i de străgănire, de arestare și de ruină a romînilor. Al cincilea, pentru azi, e un oarecare *Leon Gartenberg*. Pe acesta, de meserie *pește*, îl căuta Panaitescu, cînd cu goana împotriva străinilor suspecți — și, onest cum era șeful poliției noastre de Siguranță, a închis la Domnești, în lipsa celui căutat, pe *Sigmund Gartenberg*, pluto-

nier român, care avea, drept răsbunare, să dovedească, în timpul ocupației, atita inimă încît să-și risce capul la fiecare moment — pe cînd Tănase și cu Carp și cu Stoian și cu Marghiloman se împodobesc cu finic ca să intre semeți în Moldova, atirnați de popilul cailor nemțești.

Gartenbergul acesta, Leibu pe numele adevărat, cel scăpat de Panaitescu, e acuma spion, și, în răstimpul pe care 'i-l lasă slobod sarcina de denunțator al romînilor, face naveta între București și Viena, cu misiuni de încredere — cum o face, de astă iarnă, Filip Finkelstein, vărul antreprenorului furnicarului dela Princiari, cel mai primejdios cap de spioni din capitală.

Pe lista colecționarului mai e un nume, dar fiindcă nu știu precis, despre tip, pînă azi, decît că, în tramvaiu, exhibează o carte de agent, nu-i dau decît caracteristicile — pînă cînd, în cursul narațiunei, mă voiu documenta complect.

Agentul e țigan de origine. Pretinde, pe afișe, aici și prin străinătate, de vre-o douăzeci de ani, că e artist liric — dar nu l-a auzit, pînă acum, nimeni cîntînd.

E într'un fel de serviciu intim al cafeگیilor albanezi — și trăiește ca un prinț, deși nu există om în România care să afirme că 'i-a cunoscut vreodată o meserie. Se vede că trăiește din renta rămasă dela părinți....

In curând preciziuni.

Mai e Făinaru — dar pe ăsta 'l cunoaște și Samurcaș.

Gazeta ovreiască cuprinde azi un anunț mortuar.

Jalnicii părinți aduc la cunoștința rudelor și prietenilor încetarea din viață a lui Samy Eihorn, în vîrstă de 23 de ani, «în urma unui groaznic accident».

Faptul ar fi trecut, de sigur, neobservat, cu toată nemărginița durere pe care o produce o moarte prematură, dacă «groaznicul accident» ar fi fost și el înmormîntat. Dar în biurourile băncei *Fortuna* s'a aflat, pe semne, caracterul acestui *accident*, căci iacă cum explicau, amplotiații, azi, acolo, moartea tînarului Eihorn:

Sub denumirea de «filmaci», defunctul era agent la politia nemțească. In calitatea asta, a denunțat pe un soldat german pentru nu știu ce infrațiune la disciplină. Comenduirea a pedepsit pe soldat cu cincisprezece zile închisoare.

Cînd a plecat să-și facă osînda, neamțul a zis către Samy, care 'i fusese martor în sarcină la tribunalul militar:

— Cum oi u eși dela arest, am să te omor, jidane!

La expirarea pedepsei, soldatul, într'adevăr, l-a căutat pe Eihorn și 'i-a împlintat baioneta în cap.

Nu se știe ce a devenit asasinul în urma acestui «accident» — dar «filmaciul» a fost dus, ieri, la cimitirul ovreiesc, plîns de toți cîți cunoșteau firea lui aleasă și al său suflet mare.

Sandramaua de la Mărășești nu se dărimase.

Nicio nădejde, dar, să se întâlnească, la Odesa, cu Lupu Kostake.

Carp, însă, nu se resemnează ca mareșalul german. A retras din circulație, deocamdată, pantaluza lui Virgil Arion—dar pace, fără anxietatea Moldovei, nu înțelege să încheie. Drept aceea 'și a mobilizat armia și 'i-a dat brinci cu lozinca: ori-ori! Dezertorii, ovreii și cișmegiugefangen-ii s'au retras pe la vetrele lor, pînă li se vor da cășci țuguiate și celelalte accesorii ale uniformei jîrmane; dar soldații civili, Camburopol, Karnabatt, Bacalbașa, Duțu, Macri și Toian, oastea de elită a cărei avangardă o formează Salzmann, Wechsler, Kahana, Grossmann și celelalte podoabe cu apendice zulufiforme, s'a asvîrlit în luptă ca să ușureze sarcina patriotică a profetului.

Tema bătăliei ce are să se dea răsare din cuvîntarea virilă cu care Bacalbașa 'și-a îmbărbătat trupele în momentul de a le arunca în foc pentru cucerirea Sindicatului Ziaristilor:

— Pînă la sfință Măria-Mică, Moldova e în mîinile germanilor.

— Dar dacă?... a îndrăznit să se îndoiască unul dintre căpitani.

— Ce «dacă», domnule! Nu e nici un «dacă»! S'au luat toate măsurile. Cin' să se opuiе?

— Romîinii.

— Fleac!

— Rușii.

— Nu există. Așa dar, la 15 August stil vechiu — 28 al *nostru* — începe organizarea țarei, dar organizare pe baze solide, nu parodie cum au făcut Brătianu, Catargiu, Take Ionescu, Filipescu și ceilalți ucenici de resort. Organizare germană! Pentru această dată memorabilă trebuie să fim pregătiți, cei cari vom avea să conlucrăm la așezarea temeinică a Romîniei de mîine — cu rege nou, cu guvern nou și cu oameni noi.

— Dar parale ne dai? a întrebat, sfios, Macri, care ținea să 'și înceapă activitatea dela partea prețioasă a rolului de organizator.

— Cîte vreți, a răspuns arătosul crainic al voivodului; decît, ca să putem răspunde așteptărilor, cată să fim uniți — și, ca să fim în măsură de a ajuta pe cei necesitoși, va să ne constituim, mai întîiu, ca să prezintăm un corp celor cu cari vom trata pacea și o instituție solidă față cu cei cărora le vom cere credit.

— Cu poliță? a întrebat Camburopol, ca să știe ce să spuie superiorilor dela *Hajofetzel Bacureștilor*.

— Ce poliță, mon *ter*, cînd sunt eu aici! s'a răstit Stoian, atîns în vanitatea lui de *bangher*.

— De aceea, a continuat Bacalbașa, din ce în ce mai grav — de aceea propun să convocăm din nou adunarea generală a Sindicatului, să alegem un comitet vrednic și să purcedem la îndeplinirea misiunii ce ne-a încredințat șeful.

— Păi, c'coane Iancule, suntem numai zece, a îndrăznit să înterupă Dragomirescu, cu accentul care te trimetea cu amintirea la Danef.

— Dar ce, e nevoie să fim o mie? a răspuns, cam acru, Bacalbașa, care, sub raportul indulgenței culpabile, cu care se judecă pe sine, nu

rămîne mai prejos de Carp.

— Bine, decît, cu zece inși din peste o sută, cam greu o să obținem majoritate, a obiectat Leontin Iliescu, cu autoritatea pe care o luase împrumut dela Dumitrescu-Cimpina.

— Care «peste o sută», domnule? a țîșnit «c'conu» Iancu, belicos. Care? Sunt aici?

— Nu. Sunt la Iași și pe front, a deslușit, timid, unul din flancul stîng.

— Păi, dacă sunt pe front, pot să vie la adunare?

— Nu.

— Atunci, cum o să ne majoreze?

— Va să zică, azutorul ce li s'ar cuveni lor, îl luăm tot noi? 'și a dat cu ideea Macri, care, încă de pe cînd trăia venerabila c'coana Teodora Cazzavilan se obicinuisese să fie dulceag la limbă, împăciuitoare în faptă, și altruist și bun și filotim în toate ale dumisale.

— Astea sunt chestii mărunte, 'i-a tăiat vorba Bacalbașa; suntem aci ca să hotărîm lucruri mari. Cu zece, la rigoare și cu mai puțini, pășim la îndeplinirea frumoasei noastre misiuni. Cîinii latră, caravana trece, cum zice un precept filosofi din antichitate.

— Dar știi dificultatea, țefule? s'a amestecat Căcău; nu vor ceilalți. Ne sbatem de astă iarnă — și tot pe loc am rămas.

— Care «ceilalți»? Popescu, vicepreședintele?

— Da. Și Arhibald.

— Doui, care va să zică.

— Doui, dar din pricina căroră stau pe loc ațiția.

— Fiindcă n'ați procedat bărbătește. De ce vă uitați în gura lor?

— Păi, pe urmă, cine o să mai plătească penșile, cînd or pleca nemii și ș'o reștabili comitetul legal? a întreat Macri, desinteresat.

— Comitetul este legal oricît de ilegal s'ar constitui, a pontificat Vasiliu-Berești, jurisconsultul adunării. Dacă ne constituim azi, oricum, comitet rămînem, în vecii vecilor, domnilor, a încheiat jurisprudentul, cu prestigiul mare pe care 'i-l dau răsunătoarele-i succese dela barou.

— Dacă e așa, atunși ișcăleşc orișe, a dat mulțumire Macri.

— Duminică, 6 August, a avut loc adunarea — și, în loc să se aleagă comisia de trei ori de patru, cum era vorba, s'a ales, la București, comitetul Sindicatului, care, acum, 'și avea sediul la Iași...

Și a început să se distribuie cantelele: Bacalbașa, pentru creștințea-i către Dalai-Lama, prezident — o fierbinte dorință din timpuri immemorabile a acestui june și lipsit de deșcătăciune confrate; vicepreședinte, Kiriacescu, amplotiat, între altele, în cancelaria lui Marghioloman; Camburopol, eșit dela bogasieria din Ploiești și intrat la *Gazeta* oveiască cu imputernicire dela Tănase Nenițescu, secretar general — și așa mai departe, tot poșidicul, pînă la, inclusiv, Vasiliu-Berești, cel mai prima 'ntiiu dintre ziaristiții cari scriu la tribunal ori dintre avocații cari pledează la redacție.

— Cum se poate, domnule! a întreat cineva pe Macri, cînd a citit,

în gazeta ovreiască, a doua zi, constituirea scandaloaasă a acestui neviabil comitet. Ați iscălit că faceți una — și ați făcut alta, ca la Maidanul Dulapului!

— Ei, țe șă-i fași! Bună-rea, așta e. Bine că țe plătește penșia, a răspuns, cinstit, altruistul cumătru al celor cu două fețe.

— Și crezi că o să se plătească?

— Acuma? Bani șă am eu de luat! a răspuns cleftul — și, fericit, a plecat să bea o ciuică.

A doua zi, **Luni**, prima adunare de comitet.

Pseudoprezidentul, deschizînd ședința, începe, cu gravitatea pe care o comporta situația:

— Domnilor....

— Să votăm, mai întiiu, domnule președinte, admiterea, în Sindicat, a domnilor Hertz și Ciucurete, ca unii cari, avînd talent pentru scenă și pentru redactarea afișelor de teatru, nu pot, pentru prestigiul ziaristilor, să lipsească dintre membrii Sindicatului — a propus **Toian**, avîrînd postilioni peste cinstitele fețe ale comitetului.

— Misiunea noastră e măreață, domnilor, a pornit din nou așa zisul prezident. Să nu ne întirziem, dar, cu chestii secundare, cînd la ordinea zilei sunt....

— Ce secundare, domnule! s'a răstit **Stoian** — și iar 'i-a împroșcat cu postilioni, de prisos și căcălău în pătlăginia-i cavitate bucală. Cum ne-a fost vorba cînd ne-am repezit s'o facem? — Să vă dați dumneavoastră rangui ori să satisfacem pe alegători?

— Să nu pierdem vremea, domnilor, a avut curagiu să mai încerce **Bacalbașa**; dar **Toian**, arătînd cu degetul pe cei din comitet cu care se înțelesese dela cafenea, a început:

— Dar nu pierdem nici-o vreme, țefule. Uit'țe: unu, doi, trei, patru, cinci — cinci din nouă, majoritate. S'a votat.

— Apoi nu — se repede ca un jaguar **Camburopol**. Nu, domnilor. Nu se pot primi membri noi în Sindicat înainte de a vota pe **Salzmann**, pe **Wechsler**, pe **Grossmann** — și atîtea talente care ar fi singurele podoabe ale societății gazetărești.

— Domnilor, gîfîie prezidentul.

— Fără niciun «domnilor!» ripostează, ursuz, **Camburopol**. Ii admiteți, ori dau cu piciorul în baracă!

— Dar aud de prima oară de numele acestea în presă, domnule secretar *general*, se miră **Kiriacescu**.

— De prima oară auzi dumneata de **Sărățeanu**, de **Antim** și de **Tăut**? deslușește **Camburopol**, sub formă de întrebare.

— Va să zică, încheiă vicepreședintele, **Mitropolitul Antim** și **Logofătul Tăut** au fost fiind....

— De *ăia*, confirmă **Macri**, și 'și complectează cuvîntul printr'un gest tăios.

— Să lăsăm.... încearcă să zică președintele.

— Țe șă lăsăm, domnule! sare **Macri**, care, blajin și modest cum e,

nu s'ar fi observat că e în sală dacă nu făcea gestul compromițător pentru pămîntenii candidați la admiterea în Sindicat. *Te să lășăm?* Daci-mi penșia — că d'aia urlăm pe sase luni. Altfel, *Ńe'mi pașă mie că te fași dumneata preșident ori dumnealui japșiu!* *Ńe*, pentru fleacuri d'astea am făcut eu propagandă prin locante!

Comitetul, în sinul căruia furtuna amenința să răstoarne caftanurile, a ridicat ședința — ca s'o continue, pe urmă, cu demnitate, la cafenea. Acolo, însă, situația s'a înveninat, pe semne, căci biuroul a trebuit să se retragă à l'anglaise ca să evite o coliziune.

— Ei, îți deteră penșia, Macrache? întreb, a doua zi, pe confratele care păstrase chibritul în buzunar și buzunarul lingă clăia cu fin toată vremea cît știuse că e foc sub paiele cari slujiau de saltea prezumtivului preșident.

— *Ńe penșie, domnule!* *Ăstia* — nu'i vezi? — nu sunt în ștare să'si sufle nașul fără scandal. Se ocupă de alte drăcii în loc să vajă de mine.

— Păi, eu nu pricep cum ați înjghebat voi daravera asta! Ce scop ați avut ca să vă dați în spectacol, atîta vreme, pe drum, la parchet, la *Urlătoare* — și să mințiți de două ori în douăzeci și patru de ceasuri?

— Uit'-te, domnule: noi, cîci-va, aveam nevoie de penșii ori de azuțoare, pînă ne-o pune Neșicescu în sluzbă; ei, Ńei-l-ai, aveau, fie care cite o șocoteală deșebită, pe care n'o deștăinuiau unul altuia. Bacal-basa vrea să fie preșident, măcar sub nemci, dacă romîinii n'au vrut să'l aleagă în trei Ńeși de ani; Camburopol apucase de spusese lui *Tănașe* de la ministerul de finance că el e Șindicatul; *șidanii* de la *Gazeta Bucureștilor* cineau să profite de împrezurările de ași pentru ca șituacia de mîine să-i gășeașcă ziaristi rumuni; iar *Ștoian*, ca toci intelectualii amorejați de artă, vrea să așiste gratis la reviştele Ńe se reprezentă pe șfena *Vetrei Luminoase*. Si Ńe Ńi a șis omul? Bag pe *Ńiucurete* si pe *Hers*, haber n'am de contramarcă pe urmă!

Noi, Ńei nevoiași, știam de șocotelile aștea, dar, ca să punem mîna pe penșie, ne fățeam nișuai — fiind că ne spuneau că ne plătesc cîm ș'or aledze. Ei, la rîndul lor, niși nu se șinchișiau, pașă-mi-te, de lipsurile noastre — și ne dedeau șor să fașem tărăboiu ca șă-i băgăm în comitet.

— Cîștită partidă!

— Cum nu! Am șbierat; am pingărit memoria președintelui de funcț; am jgîriat prestigiul Șindicatului; am chemat parchetul pentru proștii de cari 'mi e rusine — barem *Dragomirescu* striga prin tramvaiu, în aujul publicului, că mai șunt locuri la pușcărie pentru membrii adevăratului comitet....

— Și acuma?

— Acuma, președintele, care'si a văzut, în șfirșit, vișul cu ochii, nu vrea să știe de dichişurile de pînă ați. Antreprenorii de candidaturi au si ei dreptate, pe seama lor, să nu se șinchișiașcă de preșidenția lu

Bacalbasa cită vreme nu li se primesc în Sindicat actorii și ovreii de la gajeta nemcească.

— Și cum crezi că are să se sfirșască tărășenia? că dumneata ești din conjurație.

— Nu cred să se isprăvească bine.

— De ce?

— Fiindcă ovreii îl dau afară, de la zurnal, pe Canburopol, dacă nu 'l-o băga în Sindicat — și Nenicescu, dacă secretaru-i n'o mai fi gajetar, nu'l mai primește pe la minister; pe urmă Ștoian, fără intrare gratis la *Vatra Luminoasă*, cât sunt suspendate spectacolele de la Cui-bul cu Barjă, nu se lasă niși mort; de altă parte, Bacalbasa nu vrea să auză de clienții lui Băncuția — de și ar fi bucuros să'si dea coaștele cu redactorii de la *Gazeta* ovreiască a lui Marghiloman.

— Dar Dragomirescu?

— Cu el e lată. Dacă 'l fațe secretar *dzeeneral*, le spargze *dzeamurile* Camburopol; dacă nu'l fațe, le spargze el *dzeamurile*.

— Ce frățească solidaritate, domnule!

— Oameni unu si unu — se, te zoci!

— Dar, mă rog, dumneavoastră, cei fără vanitate dar cu trebuințe materiale, ce faceți, pe cînd ei se sfășie pentru onoruri?

— Ne adzităm.

— Dar sunteți, cel puțin, de acord, măcar dumneavoastră?

— Nu prea.

— De ce?

— Fiind că așa e omul.

— Cum, adică?

— Da, ca scop, suntem înțeleși cu toții; ca metodă, înșă, ne am împărțit si noi în două tabere.

— Regretabil.

— O fi, dar dacă așa e omul!

— Și care e metoda fie căruia dintre cele două grupuri?

— Păi, uit'-te: unii, vor să-i luăm la bătaie pe fei din comitet chiar acusica; pe cînd fei-l-alcii, jic că să-i mai lășăm câte-va zile ca să vedem în se spă ș'adapă.

CERBERII CAPITALAII

Hala Traian.

Cite un sergent de o parte și de alta a porții de intrare.

Sunt puși acolo cu misiunea de a păstra ordinea în monomul de slujnici care așteaptă să li se dea drumul înnăuntru în cazul cînd ar fi plevușcă de vînzare — și să nu lase lumea să pătrundă înainte de ceasul reglementar.

Cerberii se regaleză cu prune *rechiiziționate* din coșul unui oștean drumeț, și salută respectuos, între timp, pe bulgarii, pe turcii, pe ungurii și pe trabanții germani pe cari nevoile serviciului îi duc pe dinaintea halei.

Cînd datorია de a saluta pe învingători, din ordinal feldwebelului grecesc dela prefectura nemțească a poliției romînești, se întîmplă să-i calce tocmai în momentul cînd au prunele angajate pe gîrliciul gurei, toată solemnitatea gestului se festește cu grimasa pe care sunt siliți s'o facă proiectînd în văzduh cogeamite mărul lui Adam, ca să și debaraseze fleoanca de furnitura ce și așteaptă rîndul la rumegat.

Intre o prună săniată pe vîgăuna ce duce spre omușor, pentruca d'aici să povirnească pe drumul caltaboșului, și mișcarea plină de solemnă bărbăție cu care salută pe gefreiteri, sergentul scapă, adesea, de sub treaza-i vigeleță, o clipă din eternitate — și sirvitoarea din capul coloanei, obosită de tirania țarcului, se rupe de sub autoritatea mădu-larului polițienesc și se prelinge, furis, în interiorul halei, goală, în ceasul acela, ca o moară părăsită.

Inspectorul comunal, din năuntru, o prinde, o duce cu *frumosul* înapoi, pînă la ușa de ieșire, și, în mișcarea catifelată cu care o lea-pădă în rîndul din urmă al monomului, cuprinde și observația cuvenită celor doi ageri păzitori ai ușei.

Nici nu trebuie mai mult pentru a face viue energia latentă care mocnește sub carapacea oamenilor stăpînirii. Dau brinci pe tubul digestiv materialului întîrziat, înghit odată violent de scoală nodul dela gît ca un cap de broască țestoasă — și, după ce au înlăturat ceace

putea să fie piedică la isvorul de elocință, se reped amîndouă, ca un singur om, la slujnică.

Atunci, să te ții morală!..

Nu e nație de rumîn mai inutilă, mai grotescă și mai ridiculă decît sergentul de stradă în *igsisis*.

Pe strada Mecet, la vale, vine, dealungul, o companie de gardiști sub comanda unui tist, care aproape nu se vede de sub risipa de fireturi aurii.

Pas de paradă.

Ținută marțială.

Cînd a ajuns în dreptul imobilului care le slujește de *heim*, comandirul poruncește, în nota pe care trebuie s'o fi întrebuințat Bonaparte la Austrerlitz:

— O-co-li-re la stînga, 'arș!

La auzul comandei, care vibrează ca un fragment de poemă, direcționalul din flancul stîng al rîndului dintîiu o bate virtos în loc și caută să simtă cotul la dreapta — pe cînd *oamenii*, trîntind talpa vitejește la pămînt, mișcă linia ca pe cadran pînă cînd ajung paralel cu poarta. Aci, în vreme ce șirurile de dinapoi descriu, fiecare la rîndul său, mișcarea de minutar — șirul care formează capul coloanei se leagănă ritmic în pas domol:

— Un'-doui, un'-doui, un'-doui, un'-doui!

Mai cu genunchii celor de afară — căci minile le sînt lipite de vi-pușca pantalonilor — mai cu concursul plantonului, care aleargă di-năuntru, poarta se deschide, în sfîrșit; compania pătrunde în incintă, și, ajunsă cu pieptul la peretele scării pe piatră, păstrează măsura pasului dar se prelinge oblic sub sguđuitoarea comandă:

— Stînga 'n *pre*!

Flancul stîng din fruntea companiei micșorează pasul pe măsură ce corespunzătorul său din dreapta l mărește, și manevra se execută cu acurateță, pe cînd ofițerul, precedîndu-i d'a 'ndaratele, îi aliniază cu cravașa și corectează cu privirea-i de vultur cecace, în complexitatea savantă a acestei mișcări subtile, ar putea, fără privegherea se-veră a comandantului, să se depărteze de eleganța reglementară.

Ajunși din nou în fața scării, tistul, după ce încetinează pasul și ordonă cu bagheta ca trupa să'l imiteze, tună odată:

— Com-pa-ni-e, stăi!

Oamenii mai trîntesc odată talpa la pămînt și se opresc brusc.

— Ru-peți rîndurile! mai comandă ofițerul, rar și important, și compania se risipește ca să'și schimbe obielele — pe cînd el, comandantul, răsufilă din greu, își scoate chipiul și 'și șterge sudoarea frun-tei, sudoare cu care'și plătește penibil dreptul la viață.

Din cîte bresle de oameni năîngi, costelivi și nefolositori bătăto, resc pămîntul țarei romînești, nu e nici una mai absurdă, mai parazitară și mai solemn ridiculă ca «branșa» sergenților de stradă.

Leit «jirmani».

INTRE MUNTENIA ȘI MOLDOVA

Sunt patru zile de cînd voin să fixez pe hîrtie ceeace urmează; dar n'am putut, pînă acum, să scriu un rând, atîta mă sguiduie revolta și indignarea. Nici o frază, nici un cuvînt nu e al meu din ceeace veți citi mai la vale: este istorisirea, simplă și făcută de a'n fuga, a unui moment sfîșietor — cel mai rușinos din toată fioroasa tragedie care scaldă Europa în sînge.

Suntem în ziua de 14 August al nostru. E cald tare. Soarele arde ca la tropice. Eșiam din grădină, unde examinaseam ceeace mai lăsase mana, din vie, ca să distrug, pînă la 10 Septembrie stil nou, cînd, conform ordonanței guvernatorului, toată agurida intră în stăpînirea briganzilor.

Din pragul casei văd intrînd pe poartă doi inși în civil. Pe unul, l-am recunoscut numai de cît; cel-l-alt 'mi-a părut cu desăvîrșire străin.

Pe măsură ce ei înaintau spre mine, eu îmi cercetam amintirile ca să reconstitui pe necunoscut. Ajunși lîngă mine, străinul mă salută surîzînd — și, sub figura astfel iluminată, descoper pe căpitanul Chițescu, de la regimentul 40 Călugăreni.

— Cum, și tu ești prizonier, căpitanе ?

— Eu, da, zice căpitanul, cu accent; *eu* sunt prizonier. Și sunt maior, acum — nu mai sunt căpitan, cum mă știați la începutul războiului.

— Și la mai mare ! Dar, rogu-te, ce înțeles are apăsarea ce făcuși cînd îmi spuseși că *tu* ești prizonier ?

— Înțelesul că nu trebuie să mă confunzi pe mine, prins în luptă, cu cei cari, după ce, de la noi, s'au dus, de bună voie, în tabăra dușmană, au sosit la București din Germania, și fac pe nemții în România.

— Cum ? Au fost și de ăștia ?

— Mare parte dintre cei din București sunt de ăștia — dar socoteala lor o vom regula altădată. Acum venii să'ți cer un sfat.

— Anume ?

Intrăm în casă și maiorul începu, de față cu martorul:

— Am fost făcut prizonier la Sușița.

La un moment, muscalii fugiseră, și, rămas în aier, am fost înconjurat, prins și dus la Focșani.

La Focșani, mă pomenesc în lagăr cu căpitanul Uth, un german important printre ofițerii garnizei și care vorbește destul de bine românește :

— Sunteți maiorul Chișescu ?

— Da, căpitane.

— De la 40 Călugăreni ?

— Da.

— Am ordin să vă pun în vedere că veți pleca cu primul tren la Rîmnicul Sărat, unde vă așteaptă generalul Hoch.

S'a montat, într'adevăr, repede, o garnitură, 'i s'a atașat o mașină, care se vede că stătea sub presiune pentru curse urgente — și peste două ceasuri ajungeam la Rîmnicul.

Aci, dus, cu atențiuni infinite, înaintea generalului Hoch, sunt supus naivului interogatoriu de rigoare : ciți suntem pe front, unde suntem, cum stăm, ce arme avem, câte rezerve ? etc.

Se înțelege că, țaran de la Dunăre, n'am știut să răspund la nici una din aceste întrebări. Noaptea am fost pornit la București — și dimineața, acum trei zile, debarcai la oțel Bratu.

Nici pînă acum n'am reușit să risipesc nedumerirea pe care 'mi-a pricinuit-o eleganța, confortul și reverențioasa atitudine a personalului în apartamentul ce 'mi se rezervase. Ca să 'ți dai seama de curtenia perfectă cu care germanii tratează pe prizonieri, e destul să 'ți spui că, la mine, vine «Je maître d'hôtel» pentru fie care masă ca să mă întrebe ce bucate prefer, ce prăjituri îmi plac și ce fel de înghețată să 'mi facă — pe cînd, în sala comună, unde iau aperitivul alți ofițeri romîni, cîntă lăutarii continuu și se aude risul argintiu al fetelor...

Incepusem tocmai să mă întreb dacă e potrivit cu circumstanța ca prizonierii de războiu să se dedea la așa exuberantă veselie, cînd bate cine-va la ușă.

Intră un căpitan german. Se recomandă și 'mi face cunoscut că colonelul Hentsch, șef al statului major economic, vrea să 'mi vorbească — și că, în scopul acesta, mă va însoți în automobil.

La kommandantură, unde am găsit pe Hentsch, atenția, curtenia și cordiala camaraderie au fost mai presus de închipuire.

— Veniți de la Focșani, domnule maior ? mă întreabă Hentsch.

— Da, răspund.

— Și vă întoarceți înapoi ?

— Înapoi ?

— Da, cu scrisorile.

— Cu ce scrisori, mă rog ?

— Cu scrisorile pe care vi le va da colonelul Sturdza — nu 'l cunoașteți ?

— Ba, da — 'mi-a fost profesor la școala militară.

— Are să vă dea, din partea d-lui Lupu Kostake, două scrisori.

— Dar ce e d. Lupu Kosake ?

— Nu știți ?

— Il știam prefect.

— Acu e ministru de interne. Vă surprinde?

Pînă să răspund că mă surprinde, se deschide ușa și intră Sturdza:

— Salutare, maiorule!

— Bună ziua, domnule colonel.

— Bravo, Chițescule! Știu cum te-ai purtat. Mackensen, care ține registru de toți comandanții bravi din partea inamicului, ți-ar fi lăsat sabia dacă nu s'ar opune reglementele. Dar nu știi de ce am ținut să te văd?

— Nu.

— Uit'-te ce e, dragă: are să ți dea Lupu Kostake două scrisori ca să le duci pe frontul românesc.

— Dar ce spune în scrisorile astea?

— O să-ți spuie ministru de interne. Eu atîta pot să-ți spun—ceea ce știi și dumneata, de altfel: că țărișoara noastră se sinucide dacă o mai lupta peste Siret.

— M'am uitat la el, eu care știam ce pată are în armata romînă, și m'am uitat așa încît, drept răspuns, a plecat.

Nu 'mi s'a lăsat vreme să mă întind pe larg în reflecțiile amare pe care mi le sugera atitudinea acestui colonel *romîn*, cînd văd că intră pe ușă un uriaș cu barbă albă:

— Bon jour, tinere.

— Bună ziua, domnușe.

— Sunt Lupu Kostake.

— Ministru?

— Da.

— De ce scrisori e vorba, domnule ministru?

— Uit'-te, monșer, ce e: știi că România pierde dacă va continua nebunia celor dela Iași.

— Nebunie?

— Vezi bine. Cum o să bată ei pe Mackensen?

— Dar pînă acuma l-am bătut regulat.

— Ascultă, micule. O să-ți dau două scrisori.

— Pot să iau cunoștință de conținut?

— Sunt secrete, dar ești om de onoare și nu mă tem. Una e adresată lui Averescu și alta generalului Christescu.

— Și conțin?

— Sfaturi ca să se astîmpere.

— Și o astfel de însărcinare o dați unui ofițer romîn, dumnea-voastră, ministru romîn?

— Dragă, așa e de tristă situația țării noastre încît fiecare suntem datori să-i dăm mîna de ajutor.

— Domnule ministru, în afară de... caracterul pe care'l are misiunea asta, ea este și imposibil de realizat în fapt. Dacă n'ați fi civil, v'ați putea da seama numai decît. Colonelul Sturdza ar putea să vă spuie...

Nici nu isprăvisem fraza, cînd Sturdza, ca de după ușa a și enărut

Domnule colonel, îi zic, ştiu despre ce e vorba, acum; decît, ca militar, dumneavoastră înţelegeţi cum e organizat cîmpul de luptă şi...

— Nu e nici o dificultate, dragă. Ţi se deschide frontul german, te adînceşti, ca parlamentar, în linia *duşmană*, şi la cel dintîiu post de telefon te anunţi lui Avereşcu cu o misiune importantă.

— Înţelegeam, domnule colonel, ca concepţia aceasta a unui cîmp de luptă s'o aud dela un civil...

— Aici, dragă, intervine cel cu barbă, nu e vorba de cunoştiuţe militare, ci de patriotism, ca să scăpăm ţara.

— Ducîndu-i indemnuri să lepede armele?

— Decît să se sinucidă!

— Dar, domnule ministru, am obiectat eu, de ce luaţi calea cea mai lungă şi care în nici un caz n'ar reuşi — şi nu telegrafiaţi, direct, dumneavoastră, guvern *romînesc* de aici, către cei cari compun guvernul de sinucigaşi de acolo?

— Pentru că, tinere, asta e condiţia pe care ne-o pun germanii ca să facă fericirea ţării: taina absolută, isgonirea dinastiei — şi niçi-ua fel de relaţiune cu *trădătorii* din Moldova.

— Dacă astea sunt condiţiile pentru fericirea ţării, domnule ministru, am replicat eu, atunci lăsaţi-i să moară acolo, în ţara nefericită dar liberă şi mîndră.

— Chişescule, intervine Sturza, nu fii copil! Mi-ai fost elev — ştiu că eşti om de caracter. Du-te acasă, reflectează — şi sunt sigur că nu vei refuza Romîniei sprijinul de care are atîta nevoie.

Ne-am despărţit. Ofiţerul german însărcinat să mă păzească m'a recon dus, în automobil, la otel. Acolo, văzînd orgia la care se dedau *prizonierii*, l-am rugat pe neamţ să comunice lui Lupu Kostake că voiu să-i vorbesc. N'a venit el ci fiu său. căruia 'i-am spus că ceeace voiu să comunice ministrului, nu pot încredinţa altcuiva. S'a dus pristavul -- şi, după o jumătate de ceas, a venit Lupu Kostake.

— Domnule ministru, 'i-am spus, ceea ce văd că se petrece în salonul birtului, este intolerabil. Tot personalul de serviciu, aci, e străina şi, probabil, ales în *anume* condiţii — şi oaspeţii, ofiţeri romîni, vorbesc şi trăiesc într'o desfrînare care ar compromite un lupanar. Eu, maior, nu pot permite atîta lipsă de bun simţ, dar, fiind eu însu-mi prizonier, nu pot face act de autoritate. Interveniţi dumneavoastră, vă rog, căci în sala aceasta se scrie cea mai urită pagină din istoria războiului nostru.

— Ai dreptate. O să iau măsuri.

A plecat ministrul — şi peste puţin a sosit Chercea, unul dintre şefii săi de cabinet. Mi a adus scrisoriile, şi, plecînd, 'mi a lăsat pe masă un plic, cu vorbele :

— O să aveţi de făcut cheltuieli pe drum.

În plic erau patru hirtii de cite o sută de lei....

Seara, cînd aşteptam să se puie stavilă ovreicilor care, în sala restaurantului, abuzau de ebrietatea băieţilor ca să-i provoace la destăi-

nui și la atitudini nedemne de un ofițer, a venit un automobil și m'a luat de m'a dus într-o casă: marc, elegantă și bogată — unde, însă, nu'mi era permis să întreb nici de numele proprietarului.

În ziua următoare, din curte, văd un domn trecînd pe la poartă și îl opresc ca să'l rog să se ducă la Lupu Kostake și să ceară, pentru mine, permisiunea, prin intervenție la comenduirea pieței, să chem un croitor ca să'mi facă haine — și să mă reped un moment, cu sentinela, a casă, spre a-mi-vedea copiii.

Am aflat, pe urmă, că trecătorul acesta se numește Matache Dobrescu și că este însăși proprietarul casei în care eram arestat.

Abia plecase Dobrescu, și primesc o scrisoare de la Chercea, scrisoare prin care 'mi făcea cunoscut să mă pregătesc, căci am să plec cu scrisorile chiar în seara aceea. Pe cînd citeam, însă, ordinul acesta, se oprește o trăsură — și din trăsură coboară Chercea, cu un ausweis prin care eram autorizat să ies în voie din închisoare.

Porunca de plecare se contramandase, se vede, și, în urma intervenției lui Dobrescu, 'mi se dedese voie să'mi văd familia.

— Și ai venit la mine...

— Da, întîiu; fiind că mișei aceștia, văzînd că nu mă pot face trădător, vor căuta, de sigur, să mă suprime ca să nu divulg infamii lor conspirație. Și am venit să te pun în curent cu crima mizerabilă pe care o urzesc vînzătorii de neam. Dacă dispar eu, vorbește dumneata.

— La alt cine-va ai mai fost?

— Am fost la Marghioman.

— Și ce ați vorbit?

— I-am povestit împrejurările și am încheiat: azi, la 4 ceasuri, o să am o ultimă întrevedere cu Lupu Kostake. Dacă nu reușesc să-i deschid ochii asupra infamei uneltiri ce proiectează, cer audiență la Mackensen, care, soldat, nu poate să încuviințeze așa lașitate, ori cît de mult 'i-ar folosi.

— Cum a primit Marghiloman amenințarea că te vei plînge dușmanului în potrive patrioților romîni? am întrebat eu.

— A stat pe gînduri, 'mi a luat scrisorile și, față cu lacrămile de furoare care mă podidiseră, 'mi a zis:

— Lasă scrisorile, de o cam dată, la mine; du-te la Lupu, și dacă tot va mai fi nevoie să ceri audiență la Mackensen, treci mai întîiu pe la mine înainte de a vedea pe mareșal.

De atunci Chițescu a dispărut....

CUCERIREA SINDICATULUI ZIARIȘTILOR

Tănase, Marghiloman și Carp și-au văzut, în fine, visul cu ochii. Prietenul meu Bacalbașa și-a pus chivăra de președinte al Sindicatului Ziariștilor; Cambüropol a îmbrăcat uniforma de secretar *general*; iar Stoian, comanditarul întreprinderii, s'a așezat pe scaunul de mădular al comitetului celor cari diriguiesc pe îndrumătorii opiniei publice. Fără egoismul lui Bacalbașa, care nu vrea să împartă cu nimeni prestigiul de a fi staroste a lui Popescu-Duțu, intra și Pinkhofs în comitet.

Asociația aceasta, însă, va să aibă, de pe statute, tot felul de organe, ca control și ca antene pentru a cerceta atmosfera de afară. Odată, dar, străpuis frontul, Bacalbașa a căutat să și lărgescă succesul; de aceea a numit, ca censor, pe Jousohn, daț afară dela *Independența* ca spion nemțesc; iar în juriul de onoare, a băgat pe Popescu-Duțu, fugar de pe front și tocmit cu ziuș, ca jorman, la *Gazeta* ovreiască. A fost voba, în moment, și de alegerea lui Grossmann, spionul dela *Vitorul*, ca vicepreședinte, dar Kiriacescu a amenințat că dărîmă templul — și președintele s'a resemnat să l rezerve pentru alte demnități.

Pinkhofs, șeful poliției secrete, a rămas și de astădată pe dinnafară : unii pretind că din cauza naturei delicatei sale funcțiuni — alții, că a găsit sub demnitatea lui să siejeze într'o adunare de așa selectă compoziție.

O fi una, o fi alta cauza pentru care Pinkhofs a declinat colegialitatea cu Cambüropol, fapt e, însă, că nimeni nu s'a ales în comitetul Sindicatului fără consimțimîntul prealabil al poliției, de acord cu Tănase dela ministerul de finanțe.

Un secol de lucrare subversivă dusă de greci cu o rivnă fără pereche; și cincizeci de ani, apoi, întrebuințați de-ai noștri pentru alegeri, cu ignominii de rigoare, au făcut din român pe cîșmegiugefangenii pe cari îi vedem dela vlădică pin' la opincă. Nu e țară pe lume unde pe cîmpul de războiu să fie, ca la noi, așa lipsă de soldați — iar acasă să trîndăvească întregi divizii de fugari. Și mai ales nu e țară unde

armate de trântori valizi să lenevească, sub ocrotirea dușmanului, pe cînd costelivii și betegii se ațîn vitejește la fruntarii.

La noi, ca nicăiri pe lume, sunt, în București, mai mulți tineri civili decît la Soveja soldați!

Era firesc, dar, ca, în așa țară, să se aleagă, la Sindicatul Presei, umbrele lui Burăh și logofeții lui Pinkhofs.

Ași mai avea de spus ceva despre presă, straja care veghiază la căpătiul intereselor vitale ale neamului, dar văd intrînd pe poartă un agent de-ai poliției de Siguranță. Nici așa nu e Stoian — că, cine nu'l cunoaște pe acest *alter ego* al lui Marghiloman!

— SFÎRȘITUL PRIMULUI VOLUM —

